

การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ:
ศึกษกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม

ว่าที่ร้อยตรีธรรมปณวัฒน์ มัทวรัตน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE EMBRACE OF CRIMINAL ACTS THROUGH THE INCARCERATION AMONG
MALE HOMOSEXUAL INMATES: A CASE STUDY OF KLONG PREM CENTRAL PRISON

Acting Sub Lieutenant Thammapannawat Matthawaratana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts Program in Sociology
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2012
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากร
ของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ: ศึกษากรณีเรือนจำกลาง
คลองเปรม

โดย

ว่าที่ร้อยตรีธรรมปณวัฒน์ มัทวรรตน์

สาขาวิชา

สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. อมร วาณิชวิวัฒน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. อมร วาณิชวิวัฒน์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายনীติ จิตสว่าง)

ธรรมปณวัฒน์ มัทวรัตน์: การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ: ศึกษากรณีเรือนจำกลางคลองเปรม. (THE EMBRACE OF CRIMINAL ACTS THROUGH THE INCARCERATION AMONG MALE HOMOSEXUAL INMATES: A CASE STUDY OF KLONG PREM CENTRAL PRISON) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร.อมร วาณิชวิวัฒน์., 129 หน้า.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และกระบวนการปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมความเป็นอาชญากร โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านเทคนิคการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในภูมิภาคหลังของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ จำนวน 4 คน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาความ

ผลการศึกษา พบว่า การเรียนรู้และการปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบวาจา โดยการพบปะ พูดคุย และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในเรือนจำตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรต่างๆ และผ่านกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่กระบวนการใส่ใจในรายละเอียดข้อมูลของพฤติกรรมอาชญากรจากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศด้วยกัน จากนั้นได้มีการเก็บจำตัวแบบดังกล่าวไว้และเมื่อพ้นโทษไปใช้ชีวิตตามปกติแล้วจึงได้นำภาพเก็บจำข้างต้นมาแสดงออกถึงพฤติกรรมอาชญากร โดยพฤติกรรมอาชญากรนั้นได้มีแรงจูงใจทั้งที่เกิดจากแรงจูงใจของตนเอง แรงจูงใจจากผลที่คนอื่นได้รับและแรงจูงใจภายนอกอันได้แก่ผลตอบแทนที่จะได้รับการมีพฤติกรรมอาชญากรนั้นๆ ทั้งนี้พบว่า การเรียนรู้และปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศมีรูปแบบพฤติกรรมอาชญากร 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์เหยื่อ และการค้ายาเสพติด

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....สังคมวิทยา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา.....2555.....

5280745624 : MAJOR SOCIOLOGY

KEYWORDS : PRISON CONTEXT / CAPITAL PUNISHMENT / ADAPTATION PROCESSES / DEATH-ROW INMATES' / CRIMINOLOGY / CRIMINAL JUSTICE

THAMMAPANNAWAT MATTHAWARATANA : THE EMBRACE OF CRIMINAL ACTS THROUGH THE INCARCERATION AMONG MALE HOMOSEXUAL INMATES: A CASE STUDY OF KLONG PREM CENTRAL PRISON. ADVISOR: AMORN WANICHWIVAT, Ph.D., 129 pp.

The Purpose of this research are to study life history of male homosexual prison include learning process and adaptation process to be incomplete until becoming criminal behavior. In this regard qualitative methodology and tools are carefully used so as to obtain data. Individual in-depth interviews are conducted in a prison of key informants, that is 4 male homosexual prison inmates

It is found that inmates have in one way or another, Quite extra ordinary life experience which unfortunately made them more prone to being deceived and involved in sexual deviance and criminal behavior, most unconsciously. After living in prison be the cause of adaptation to violence criminal catch sight of recidivism and high level of criminal case. Adaptation is incomplete to life history of prison and, Nelly but gradually, male homosexual prison. Inmates have through different background. However socialization process is essentially in society.

Department :Sociology and Anthropology.....Student's Signature.....

Field of Study : ..Sociology.....Advisor's Signature.....

Academic Year :2012.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นความภาคภูมิใจของผู้วิจัย โดยสำเร็จจุลวงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของ อาจารย์ ดร.อมร วาณิชวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้แนวทางในการทำวิจัย ถ่ายทอดประสบการณ์ ให้การชี้แนะในการทำวิจัย และได้รับการสนับสนุน ความเอาใจใส่อย่างดีจาก อาจารย์ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์นที จิตสว่าง ที่ได้ให้ข้อแนะนำและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วยครับ

ขอขอบคุณผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศทุกคน เจ้าหน้าที่เรือนจำกลางคลองเปรมและเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ห้องสมุดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อ สละเวลาในการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลรายละเอียดด้วยความเต็มใจ เป็นผลให้วิทยานิพนธ์สำเร็จจุลวงไปได้ด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณครับ

ขอขอบคุณพี่พรทิพย์ บัวรับพร เจ้าหน้าที่ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รวมทั้งเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ทุกคน ที่คอยสอบถามความคืบหน้าของงาน ให้กำลังใจผู้วิจัยและอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณครับ

ขอขอบคุณพี่วิชชุตา อิศรานูวรรธน์ (พี่บ๋ม) พี่เพ็ญพรรษา ปากาสีธิ์ (พี่ก๊ง) พี่กนกพร กันทา (พี่กล้วย) และเพื่อนอาชีวศึกษา สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา รุ่น 52 ทุกคน ที่ร่วมให้ประสบการณ์ในการเล่าเรียน แลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ รวมถึงรุ่นพี่ที่จบการศึกษาไปแล้ว ที่ช่วยเหลือ ผลักดัน เสริมกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ผู้วิจัยเคารพนับถือเสมอมา ที่ได้ให้ความเมตตาปราณี ช่วยเหลือและให้โอกาสได้สิ่งที่ดีต่างๆ เข้ามาในชีวิต อันได้แก่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์พ่อพิฆเนศวร พระแม่อุมาเทวี พระศิวะเจ้า สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยา สมเด็จพระเอกาทศรถ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง-แม่ดาราธิบดี พระราชชายา ท้าวเวสสุวรรณ เทวดารักษากายทุกพระองค์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ยึดมั่นในอำนาจแห่งพระพุทธรูป พระธรรมคุณและพระสังฆคุณ “นิพพานะ ปัจจโย โหตุ”

ที่สำคัญที่สุด ขอขอบคุณความรัก ความห่วงใยที่มีให้ลูกคนนี้อย่างไม่มีวันหมด จาก นางกาญจนา จันทร์อยู่ (แม่)(หม่อเอ) นางสมบูรณ์ มัทวรัตน์ (แม่จ๋า) นายพะเยา มัทวรัตน์ (พ่อจ๋า) ที่ถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็ก อบรมสั่งสอนให้ยึดถือการทำความดีเป็นที่ตั้ง ให้ลูกผ่านเหตุการณ์ต่างๆ มาได้ด้วยดี รวมถึงญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านทุกคนที่เป็นดั่งเสมือนญาติที่คอยช่วยเหลือดูแลแม่ของผู้วิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ที่ออกจากบ้านเพื่อมาศึกษาต่อในเมืองหลวง ขอขอบคุณครับ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 โจทย์วิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตในการวิจัย.....	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	6
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำ.....	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง.....	15
2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน.....	21
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและกระบวนการปรับตัว.....	37
2.1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม.....	40
2.1.6 ทฤษฎีวิวัฒนาการ.....	44
2.1.7 ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง.....	46
2.1.8 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์.....	48
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
2.2.1 เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับราชทัณฑ์.....	50
2.2.2 เอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับรกร่วมเพศ.....	54
2.3 กรอบแนวคิด.....	57
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	79
3.1 ประเภทของการวิจัย.....	58
3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants).....	58
3.3 วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษา.....	58

บทที่	หน้า
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
3.5 หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล.....	62
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล.....	63
4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล.....	64
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	65
4.2 กรณีศึกษา.....	67
5 สรุปผลการวิจัย.....	103
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	103
5.2 ข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	105
5.3 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย.....	106
รายการอ้างอิง.....	107
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก. ประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก.....	113
ภาคผนวก ข. ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และการถ่ายภาพ	
ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ภายในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๔๐.....	117
ภาคผนวก ค. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.....	120
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	131

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางแสดงวิธีการสภาพของบุคคลตามทรศนะ ของเมอร์ตัน.....	25
2	ตารางแสดงถึงเอกลักษณ์แห่งเพศ บทบาทแห่งเพศ และแนวโน้มทางเพศของชาย..	30
3	ตารางข้อมูลโดยภาพรวมของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	65

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	57

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามหลักของธรรมชาติ ไม่ว่าจะ เป็นมนุษย์หรือว่าสัตว์สามารถจำแนกเพศหลักๆ ออกเป็น 2 เพศ คือ เพศชายและเพศหญิง โดยเฉพาะมนุษย์ ที่มีลักษณะทางสังคมที่มีกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาจากสถาบันทางสังคมต่างๆ จะได้รับการอบรมสั่งสอนตามลักษณะของเพศที่ตนเองได้ถือกำเนิดขึ้นมาซึ่งผู้ที่มีเพศกำเนิดเป็นเพศใดแล้วนั้น จะได้รับการน้อมนำพฤติกรรมทางเพศและบทบาททางเพศของเพศนั้นตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามในขณะที่ธรรมชาติมีความหลากหลายมากเพียงใด สังคมก็ย่อมมีความหลากหลายมากเพียงนั้น ดังนั้นสังคมที่แท้จริง จึงไม่ได้มีเพียง 2 เพศ ตามหลักของธรรมชาติ แต่ยังมีผู้ที่มีลักษณะพฤติกรรมที่รักเพศเดียวกัน (ลักเพศ) มีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเพศกำเนิดของตัวเอง ทำให้ศาสนาบางศาสนามีการบัญญัติ โดยให้ถือว่าผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ เป็นผู้ที่ทำผิดศีล ผิดหลักจารีตประเพณี และผิดธรรมเนียมของสังคม จนนำไปสู่การประณามหยามเหยียดของสังคมนั้นๆ เสมือนว่าผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศนั้น ประกอบอาชญากรรมที่มีความผิดร้ายแรง ไม่อาจให้อภัยและไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ นอกจากตัวผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศเองแล้ว ครอบครัวก็ได้รับผลกระทบตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการที่ไม่ถูกยอมรับจากเพื่อนบ้าน วงสังคม หรือแม้กระทั่งการดำรงตำแหน่งต่างๆ ในชุมชน

ต่อมา ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 จิตแพทย์ส่วนใหญ่ได้ลงความเห็นว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ (ลักเพศ) เป็นผู้ป่วยทางจิตที่ต้องได้รับการรักษา ยิ่งเป็นการตอกย้ำลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวว่าเป็นลักษณะชายขอบของสังคม ส่งผลให้ผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จะต้องแอบซ่อนพฤติกรรมนั้นไว้ ภายใต้จิตสำนึกของตนเท่านั้น และกลายเป็นตราบาปสำหรับผู้ที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ จนกระทั่งในปี ค.ศ.1974 จากการประชุมวิชาการว่าด้วยจิตแพทย์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งภายหลังการประชุมได้มีประกาศยกเลิก กฎ ระเบียบ ที่ว่าผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ เป็นผู้ป่วยทางจิตชนิดหนึ่ง แต่ให้ถือว่าผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นสิ่งปกติธรรมดาไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติแต่ประการใด และไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้กับผู้ใด ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของบุคคล (ณัจฉลดา พิชิตบัญชาการ, 2533: 416) พฤติกรรมรักร่วมเพศจึงเป็นผู้ที่มีความแตกต่างใน “รสนิยมทางเพศ” ที่ไม่เหมือนคนทั่วไป โดยสามารถกระทำได้ トラบเท่าที่ใจปรารถนา แต่ต้องอยู่ภายใต้สิทธิขั้นพื้นฐานทางกฎหมาย ดังนั้นไม่ว่าจะมีเพศใด หรือมีรสนิยมทางเพศแบบใด ก็ถือว่ามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันทุกคน

อย่างไรก็ตามมนุษย์ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่ช่วยในการพัฒนากิจการงานทั้งหลายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดสัมฤทธิ์ผลตรงตามเป้าประสงค์ ไม่ว่าจะมนุษย์นั้นจะเป็นเพศใดก็ตามหรือมีบทบาททางเพศแบบใดก็ตาม ก็ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญเช่นเดียวกัน ในทางตรงกันข้ามมนุษย์ ยังถือเป็น สมาชิกของสังคม ที่เป็นกลไกที่ช่วยในการขับเคลื่อนสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ เปรียบเสมือนเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพราะมนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้และการขัดเกลาทางสังคมที่เป็นตัวช่วยให้เกิดการพัฒนาดตนเองของมนุษย์ และกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ในวันข้างหน้า การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขนั้น สังคมจึงต้องสร้างกฎ สร้างระเบียบ เพื่อเป็นเสมือนกรอบใหญ่ใจความ ที่ไม่ให้สมาชิกในสังคมเกิดพฤติกรรมต่างบรรทัดฐาน ที่ต่างก็ได้รับมาตามแต่ละบริบทของแต่ละสังคม สังคมทุกสังคมจึงใช้กฎที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ที่เรียกว่า กฎหมายแห่งรัฐ โดยผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายจะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือเรียกได้ว่า เป็นผู้ประกอบอาชญากรรม ที่ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย โดยมีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีสาเหตุการประกอบอาชญากรรมที่หลากหลายต่างกันไป ทั้งที่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายใน อันได้แก่ ความผิดปกติภายในจิตใจของตัวผู้ประกอบอาชญากรรมเอง การขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัวในวัยเด็ก และความรู้สึกได้รับประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม (เจตจำนงอิสระ) รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอก อันได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคมที่ผิดวิสัย แรงกดดันที่ได้รับจากสังคม รวมไปถึงความเหมาะสมทางด้านของเวลาและโอกาสในการตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรม ดังนั้นมนุษย์ที่ถือเป็นสมาชิกในสังคมอีกชั้นหนึ่งด้วย มีโอกาสที่จะเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมได้ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม

เพศจึงเป็นเพียงเครื่องเพศที่ใช้บอกพฤติกรรมพื้นฐานเท่านั้น แต่มีได้หมายความว่า บุคคลนั้นจะต้องประพฤติตามบทบาทเช่นนั้นตามไปด้วย แต่สำหรับการประกอบอาชญากรรมแล้วนั้น ผู้ประกอบอาชญากรรมอาจจะมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่ต่างกันออกไป กลุ่มชายรักร่วมเพศก็เช่นกัน มีการคาดหวังที่แตกต่างไปจากความคาดหวังเดิมๆ ที่ปรากฏขึ้น และอาจมีความคาดหวังเช่นเดียวกับผู้ประกอบอาชญากรรม คนอื่นไปพร้อมๆ กัน ก็เป็นได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้และรับรู้ รวมไปถึงการประมวลผลที่มาจากความคับแค้นใจและความกดดันจากสังคม จากภูมิหลังของตัวผู้ประกอบอาชญากรรม จึงมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจที่ จะทำหรือไม่กระทำความผิด อีกทั้งการที่ผู้ประกอบอาชญากรรม ได้รับการลงโทษให้เข้าไปปรับบทลงโทษ ภายในเรือนจำ อาจจะเป็นการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อผู้ต้องขังจะต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายในเรือนจำ รวมถึงการขาดอิสรภาพ การต้องพลัดพรากจากครอบครัว ญาติสนิท การไม่รู้ชะตากรรมที่จะเกิดในภายภาคหน้า ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่สร้างความกดดัน ความเครียด จึงเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร ทำให้ผู้ต้องขังหันไปหาคำปรึกษาจากผู้ต้องขังด้วยกัน

คนส่วนใหญ่ในสังคม จึงไม่มีโอกาสได้ทราบเลยว่าผู้ประกอบอาชญากรรมเหล่านั้น ได้เรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้นมาจากที่ใด และมักโยนความผิดไปให้กับเรือนจำ เสมือนเรือนจำกลายเป็นแหล่งพุ่มพุกอาชญากรชั้นเลิศ โดยไม่ได้ทำความเข้าใจว่าพฤติกรรมอาชญากรรมนั้น ว่าเกิดมาจากสาเหตุใดได้บ้าง ซึ่งอาจเกิดมาจากการกระทำผิดที่มีแรงจูงใจที่เหมือน หรือแตกต่างกันตามบริบทที่มีอิทธิพลต่อผู้ต้องขังแต่ละคน แต่ด้วยความที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มรักร่วมเพศ อาจส่งผลให้ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร และเป็นเรื่องที่มีผู้ศึกษาวิจัยไม่มากนัก แต่ก็ยังได้รับความสนใจและยอมรับให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรักร่วมเพศในแง่มุมทางการแพทย์ ศาสนา กฎหมายและอื่นๆ ให้พบเห็นอยู่บ้าง ซึ่งล้วนแต่ให้ความหมาย ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาตระหนักว่าความรู้ ความเข้าใจในสังคมของผู้ต้องขังในเรือนจำ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังด้วยกันเองยังมีผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ตามมา รวมทั้งกฎระเบียบต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีคุณค่า โดยเฉพาะภูมิหลังที่เป็นส่วนสำคัญ ที่ภายหลังกลายเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมทางเพศของผู้ต้องขังเอง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงให้

ความสนใจศึกษาถึงภูมิหลังของผู้ต้องขังชายรักชาย บริบทที่ส่งผลต่อการปรับตัว ตลอดจนการเรียนรู้ และตัดสินใจโน้มนำเอาพฤติกรรมอาชญากรรมมาใช้ ซึ่งเราสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษามา ไปประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจ ช่วยดูแลสภาพจิตใจของนักโทษ สามารถกำหนดแนวทางในการ ปฏิบัติต่อนักโทษให้มีประสิทธิภาพ และอาจนำข้อมูลที่เกิดขึ้นไปใช้ในการสร้างกระบวนการ ค้นคว้า ใหม่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด และการประกอบอาชญากรรมได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์วิจัย

ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศมีการเรียนรู้ในเรื่องจำและปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับ ค่านิยมอาชญากรได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสังคมภายในเรือนจำที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการปรับตัว ที่นำไปสู่การ ยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่มีลักษณะการกระทำ ผิดซ้ำมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป อายุประมาณ 20-50 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะมีพฤติกรรมแสดงออก อย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มชายรักร่วมเพศ เช่น แต่งตัวคล้ายสตรีเพศ แต่งหน้าทาปาก ทำตัว กระตุงกระต้างภายในเรือนจำคลองเปรม โดยเรือนจำได้จัดให้มีการจำแนกผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศอยู่รวมกันในแดนเดียวกัน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่แปลงเพศแล้ว จำนวน 4 คน โดยแบ่งตามฐานคดีที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำข้อมูล เพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ผล

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การพัฒนา ซิตความสามารถของพฤติกรรม ทำให้มีการปฏิบัติที่เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

การปรับตัว หมายถึง ลำดับขั้นตอน หรือวิธีการที่มนุษย์ในสังคมพยายามหาวิถีทาง เพื่อพยายามแก้ไขกับปัญหา โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว แต่การปรับตัวไม่ สมบูรณ์จนเป็นเหตุให้กลายเป็นพฤติกรรมอาชญากร

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หมายถึง กระบวนการที่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถาน ใช้ในการศึกษาข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้ต้องขัง และการพิจารณาผู้ต้องขังเพื่อทำกิจกรรมหรือดูแลเข้า โปรแกรมฟื้นฟูต่างๆ ที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน เริ่มตั้งแต่ผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ โดยผ่านการ พิจารณาของคณะกรรมการของเรือนจำ

ผู้ต้องโทษ หมายถึง บุคคลที่ถูกคุมขัง หรือควบคุมไว้ตามหมายจำคุกภายหลังศาลมี คำพิพากษาและหมายรวมถึงบุคคลที่ถูกคุมขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายเพื่อการลงโทษ

ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีความสนใจหรือพึงพอใจในเพศเดียวกัน หรือมีความต้องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน หรือมีกิริยาท่าทางการแสดงออกคล้ายผู้หญิง เช่น แต่งตัวคล้ายผู้หญิง แต่งหน้าทาปาก ทำตัวกระตุงกระต้าง เป็นต้น

เรือนจำ ทณฑลสถาน หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องโทษตามประเภทที่กรมราชทัณฑ์กำหนด ในที่นี้หมายถึง เรือนจำกลางคลองเปรม กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ
2. ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยในปัจจุบัน ของคนกลุ่มนี้ และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังรักร่วมเพศได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้สึกและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ให้สังคมได้เรียนรู้เพื่อเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตได้อีกทางหนึ่ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่ออธิบายสาเหตุการกระทำผิดที่เกิดขึ้นของผู้กระทำผิดกลุ่มนี้ โดยใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาและอาชญาวิทยา รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

- 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำ
- 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง
- 2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน
- 2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและกระบวนการปรับตัว
- 2.1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม
- 2.1.6 ทฤษฎีวิวัฒนาการ
- 2.1.7 ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง
- 2.1.8 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำ

2.1.1.1 ความหมายของเรือนจำ

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 4 (1) ได้บัญญัติไว้ว่า “เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังกับสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้ความหมายรวมตลอดถึงที่อื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนด และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเฉพาะที่ไว้โดยชัดเจน (พ.ร.บ.ราชทัณฑ์ พ.ศ.2479)

นันทิ จิตสว่าง (2529: 9 อ้างถึงใน สุพจน์ สุทธา, 2539) กล่าวว่า สังคมมนุษย์ได้นำเอาระบบเรือนจำมาเป็นมาตรการในการลงโทษผู้กระทำผิด ละเมิดกฎหมายของสังคมเป็นเวลานานกว่า 1000 ปีมาแล้ว

สุพจน์ สุทธา (2539: 12) กล่าวว่า เรือนจำเป็นสถานที่ซึ่งถูกสังคมกำหนดให้เป็นที่อยู่ร่วมกันของผู้กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อเป็นการลงโทษต่อความผิดที่เขา ก่อขึ้น

จารุวรรณ รังสิมันตุชาติ (2544: 8) กล่าวว่า เรือนจำและทัณฑสถานเป็นสถาบันป้องกันสังคม ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย การกำหนดบทลงโทษ และการแก้ไขพฤติกรรมอาชญากรรมให้สอดคล้องสมานฉันท์กับนโยบายของรัฐบาลและค่านิยมทางสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรอันมีค่าของมนุษย์ และการพัฒนากำลังคนของชาติ จึงเป็นองค์กรที่จะต้องปฏิบัติภารกิจหลายด้านในเวลาเดียวกัน

ดังนั้นเรือนจำ จึงเป็นสถานที่ที่ใช้ควบคุมบุคคลที่กระทำความผิด ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาล

2.1.1.2 การบริหารงานเรือนจำ

ประเสริฐ เมฆมณี (2523 อ้างถึงใน จารุวรรณ รังสิมันตุชาติ, 2544) ได้กล่าวถึงการบริหารงานเรือนจำว่า เป็นองค์กรที่จะต้องปฏิบัติภารกิจหลายด้านในเวลาเดียวกัน ซึ่งสามารถวิเคราะห์หน้าที่และความรับผิดชอบของเรือนจำ และทัณฑสถานเชิงอาชญาวิทยาในแง่ของสหศาสตร์ (Criminology as an Inter-Disciplinary Sciences) ดังนี้

1. เรือนจำและทัณฑสถานในฐานะกลไกส่วนหนึ่งแห่งระบบอาญายุติธรรม มีหน้าที่ความรับผิดชอบของเรือนจำและทัณฑสถานในฐานะเป็นกลไกลำดับสุดท้ายแห่งกระบวนการยุติธรรม ประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ภารกิจของราชทัณฑ์ ก็คือการรับตัวผู้กระทำผิดที่ศาลพิจารณามาคุมขังไว้ในสถานควบคุม แต่กระนั้นเรือนจำและทัณฑสถานก็ยังมี ความเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลอีกด้วย กล่าวคือ ในการพิจารณากลับกรองพิพากษาลงโทษ ผู้กระทำผิดของศาลนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงลักษณะโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด วัตถุประสงค์แห่งการลงโทษและวิธีการลงโทษ (The Sanction of Imprisonment For Whom for What and How) ประกอบกันไปด้วย

2. เรือนจำและทัณฑสถาน ในฐานะสถาบันแก้ไขผู้กระทำผิด หน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถานในปัจจุบันเป็นการพัฒนาการใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการลงโทษมุ่งไปสู่ วัตถุประสงค์ที่จะใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำผิด

การใช้เรือนจำและทัณฑสถานเพื่อการปรุงแต่งแก้ไขความประพฤติของ ผู้กระทำผิด (Corrections) นับเป็นหน้าที่หลักอันสำคัญยิ่ง ในการจัดตั้งเรือนจำและทัณฑสถานในฐานะเป็นองค์กรเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้สอดคล้องกับปทัสฐานความประพฤติของชุมชน หรือกลับกลายเป็น พลเมืองดีภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว โดยการพัฒนาทางการศึกษา การพัฒนาจิตใจ และการฟื้นฟู บูรณภาพทางสังคมของผู้กระทำผิดอย่างสอดคล้องกับหลักกฎหมาย หลักมนุษยธรรมและหลักปฏิบัติ ต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล

3. เรือนจำและทัณฑสถานในฐานะเป็นหน่วยงานเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงแห่งชาติ หน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถานในประการนี้ เป็นการใช้มาตรการลงโทษเพื่อดำรงไว้ซึ่งความผาสุกและความปลอดภัยแก่ชุมชน โดยใช้ในการควบคุมในรูปแบบที่จะทำให้ผู้กระทำผิด มีความประพฤติดีและเคารพเชื่อฟังเจ้าหน้าที่เรือนจำ ตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่โดยชอบธรรม (Obedience Conformity) ดังนั้นการควบคุมตัวผู้กระทำผิดจึงเป็นมาตรการจำเป็นที่ต้องมีไว้ เพื่อยับยั้งอาชญากรรม กระตุ้นเตือนมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง (Deterrence) และเป็นการตัดโอกาสช่องทางมิให้ผู้กระทำผิดไปก่อความเดือดร้อนแก่สังคมได้ชั่วระยะหนึ่ง (Incapacitation) นอกจากนี้ยังเป็นการตัดทอนโอกาสหรือการกระทำอันใดจากผู้เสียหาย ที่จะแก้แค้นด้วยการก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานแก่ผู้กระทำผิด ด้วยการโต้ตอบให้สาสม (Retribution) กับผลกรรมที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้นด้วย

4. เรือนจำและทัณฑสถานในฐานะหน่วยงานเกื้อกูลสวัสดิการสังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนอกจากจะเน้นหนักในด้านความยุติธรรมและหลักมนุษยธรรมแล้ว ยังจำเป็นจะต้องใช้กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ เป็นปัจจัยช่วยให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาทิ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การสร้างแรงจูงใจในการฝึกฝนอาชีพหรือศึกษาอบรมและการใช้ปัจจัยชุมชนในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ประกอบด้วยการควบคุมสอดส่องดูแลผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษ การจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด การประสานงานของความร่วมมือจากประชาชน สถาบันสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาส่วนตัวและสังคมของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ โดยมุ่งให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสช่วยตนเองได้อย่างแท้จริงตามหลักการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ในลักษณะเป็นการใช้ศิลปะแห่งการช่วยเหลือประชาชนเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ (The Art of Helping People Help Themselves) ในที่สุด

นที จิตสว่าง (2541: 101) ได้กล่าวว่า งานเรือนจำก็คือ การป้องกันสังคมให้ปลอดภัยโดยการควบคุมผู้ต้องขังไว้ตามคำพิพากษาของศาล เพื่อให้การอบรม ฟื้นฟูและแก้ไขให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของสังคมภายนอกได้ ดังนั้นในการดำเนินการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังนั้น เรือนจำต่างๆ ได้จัดให้มีการฝึกวิชาชีพ การจัดการศึกษา การอบรมทางศีลธรรม ตลอดจนการจัดสวัสดิการและบริการทางสังคมสงเคราะห์อีกหลายประการ เพื่อช่วยให้การแก้ไขอบรมให้ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่สังคมโดยไม่กระทำความผิดขึ้นอีก

2.1.1.3 การจัดประเภทเรือนจำ

นที จิตสว่าง (2541: 44-47) ได้กล่าวถึงการจัดประเภทเรือนจำว่า การควบคุมผู้ต้องขังไว้เพื่อการอบรมแก้ไขนั้น จำเป็นจะต้องมีการจัดประเภทเรือนจำ เพื่อแยกปฏิบัติให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทต่างๆ เกณฑ์ที่จะนำมาใช้จัดประเภทเรือนจำที่สำคัญได้ เกณฑ์เกี่ยวกับระดับความมั่นคงของเรือนจำ และเกณฑ์การจัดประเภทเรือนจำตามวัตถุประสงค์ของงานเรือนจำ ซึ่งพิจารณาได้ดังนี้

การจัดประเภทเรือนจำตามระดับความมั่นคง

การจัดเรือนจำในลักษณะนี้เป็นรูปแบบของการจัดประเภทเรือนจำที่ยึดถือเกณฑ์ด้านความมั่นคงแข็งแรงในการควบคุมที่ลดหลั่นไปตามความมั่นคงแข็งแรงของเรือนจำและความร้ายแรงของการกระทำผิดและระยะเวลาที่ถูกลงโทษ การจัดเรือนจำตามระดับความมั่นคงนี้ นิยมจัด 3 ระดับ คือ

1) เรือนจำระดับความมั่นคงสูง (Maximum Security Prison) เป็นเรือนจำที่เน้นการควบคุมเป็นหลัก ใช้สำหรับคุมขังผู้กระทำผิดที่มีลักษณะร้าย มีโทษสูงหรือกระทำผิดโดยสันดาน เรือนจำประเภทนี้จะประกอบด้วยกำแพงสูง มีเรือนนอนที่เข้มแข็ง จัดห้องขังเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์แจ้งเหตุร้าย และเครื่องมือสังเกตความเคลื่อนไหวของผู้กระทำผิดภายในเรือนจำอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ถืออาวุธบนป้อมยาม และเจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลการเข้าออกและควบคุมผู้กระทำผิดอย่างใกล้ชิด การอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้กระทำผิดก็จัดดำเนินการเฉพาะภายในเรือนจำและทัณฑสถานเท่านั้น

2) เรือนจำระดับความมั่นคงปานกลาง (Medium Security Prison) เป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงรองลงมา เน้นการควบคุมพอสมควร แต่ยังไม่เป็นเรือนจำเปิด ใช้ควบคุมผู้กระทำผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าประเภทแรก หรือเป็นผู้กระทำผิดที่ผ่านเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงมาแล้ว เมื่อโทษลดลงก็นำมาทำการควบคุมไว้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายการควบคุมมากกว่าเรือนจำระดับความมั่นคงสูงสุด การฝึกอาชีพแก่ผู้กระทำผิดในเรือนจำระดับความมั่นคงปานกลางจะเน้นหนักไปในด้านอุตสาหกรรมภายในเรือนจำและมีการเกษตรบางส่วน

3) เรือนจำระดับความมั่นคงต่ำ (Minimum Security Prison) เป็นเรือนจำที่ไม่ได้เน้นหนักด้านการควบคุม ใช้คุมขังผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษโดยให้อิสระเสรีภาพในการเคลื่อนไหวแก่ผู้ต้องขัง โดยการใช้ระบบให้ผู้ต้องขังรักษาระเบียบวินัย และรับผิดชอบต่อหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการตอบแทนคุณความดีของนักโทษ โดยจะคัดเลือกผู้กระทำผิดที่มีความประพฤติดีและไว้วางใจได้ ไปควบคุมไว้เพื่อเป็นการเตรียมการปลดปล่อยในเรือนจำที่มีความมั่นคงต่ำสุด ซึ่งได้แก่เรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เรือนจำประเภทนี้ไม่มีรั้ว ไม่มีกำแพง กรงขัง ไม่มีผู้คุมถืออาวุธ มีแต่รั้วลวดหนาม การฝึกวิชาชีพก็เน้นหนักในด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมเบาเป็นส่วนใหญ่

การจัดประเภทเรือนจำและทัณฑสถานตามระดับความมั่นคงแข็งแรง เป็นการจัดรูปแบบเรือนจำยึดมั่นในหลักการควบคุมผู้กระทำผิดแบบดั้งเดิม คือมุ่งคำนึงถึงการควบคุมผู้ต้องขังไว้อย่างมั่นคงแข็งแรงเพื่อป้องกันการหลบหนี ทำให้ไม่ได้เน้นในด้าน การอบรมแก้ไข เป็นผลให้มีการคุมขังผู้ต้องขังให้อยู่ร่วมกันภายใต้ระบบการควบคุมที่เข้มงวดกดขี่มากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการปรองดองแก้ไขจิตใจผู้กระทำผิด

การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิด

การจัดประเภทเรือนจำโดยมุ่งที่จะอบรมแก้ไขผู้ต้องขังเป็นหลักยิ่งไปกว่าความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมโดยมุ่งควบคุมผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อให้การอบรมแก้ไขสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิดนี้ อาจแยกได้ดังนี้

1) เรือนจำชาย เป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน เพียงแต่การจัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังในคดีประเภทต่างๆ เช่น ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและผู้ต้องขังในคดียาเสพติด เป็นต้น เรือนจำประเภทนี้นับเป็นเรือนจำที่มีอยู่แพร่หลาย เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำประเภทนี้

2) เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิง เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิงโดยเฉพาะ โดยเป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย นอกจากนี้การดำเนินการในการควบคุมและการอบรมแก้ไขจะใช้ผู้หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชาย ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในทัณฑสถานหญิงต่างๆ มักอยู่ภายนอกกำแพงเรือนจำ ทำหน้าที่บริหาร

3) ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เป็นทัณฑสถานที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อป้องกันการรังแกและการถ่ายทอดนิสัย หรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนั้น เพื่อให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นพิเศษ จึงต้องเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

4) ทัณฑสถานบำบัดหญิง เป็นทัณฑสถานที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังคดียาเสพติดโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านี้โดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยถือว่าผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา มากกว่าการลงโทษในฐานะที่เป็นอาชญากร

5) ทัณฑสถานเปิด เป็นทัณฑสถานที่มุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบทให้ได้รับการฝึกอาชีพด้านเกษตร สภาพของทัณฑสถานเปิดจึงแตกต่างไปจากเรือนจำปิดโดยทั่วไป กล่าวคือ ทัณฑสถานเปิดจะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลวดหนามธรรมดา โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ควบคุมผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเรือนจำโดยทั่วไป

6) เรือนจำชั่วคราว เป็นเรือนจำที่ใช้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้สถานีดำรวจเป็นเรือนจำชั่วคราวหรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตร เป็นการจัดพื้นที่เกษตรสำหรับให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพด้านการเกษตรและประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ส่งผู้ต้องขังไปทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือจะส่งไปประจำเลยก็ได้

7) เรือนจำพิเศษ เป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีหรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะ

แตกต่างกันไปจากนักโทษเด็ดขาด กล่าวคือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จึงมีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรื่องจำทั่วไป

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเรือนจำ เป็นการสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่เรือนจำ อีกทั้งได้ทราบถึงลักษณะการจัดประเภทเรือนจำเพื่อเป็นความรู้ถึงการจัดเรือนจำให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องตามลักษณะของผู้ต้องขัง ซึ่งหน่วยงานได้บริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

2.1.1.4 การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด

งานราชทัณฑ์เป็นงานในการจัดการหรือปฏิบัติต่อคนที่กระทำผิด เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อคนที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม แต่การที่สังคมจะจัดการหรือปฏิบัติอย่างไรต่อคนที่ทำผิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิด และวิธีการใช้ในการจัดการกับผู้กระทำผิดที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย ผันแปรตามการเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดของคนในสังคม (กมล ประจวบเหมาะ, 2521:1) กรมราชทัณฑ์จึงต้องจัดการหรือปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการต่างๆตามกฎหมายราชทัณฑ์และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัย โดยการควบคุมผู้ต้องขังไว้ตามคำพิพากษาของศาลมิให้หลบหนี ด้วยการให้การดูแลตามหลักมนุษยธรรมและอบรมแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคม เพื่อไม่ให้กระทำผิดขึ้นอีก (การบริหารงานราชทัณฑ์, 2529: 19) การใช้เรือนจำจึงเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิด ที่ได้มีการวิวัฒนาการมาเป็นเวลาเกือบสองศตวรรษ โดยได้มีการนำมาใช้แทนการลงโทษต่อเนื่องต่อตัว เช่น การทรมานหรือการเขียนตี การใช้เรือนจำในยุคแรกๆ เน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน และข่มขู่ยับยั้ง แต่ต่อมาในระยะหลังได้หันมานับในเรื่องการแก้ไขอบรมให้กลับเข้าสู่สังคมนี้อย่างเป็นปกติ และกิจกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจึงได้เปลี่ยนแปลงไป จากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมาสู่การจัดการกิจกรรมในเชิงแก้ไข เช่น การให้การศึกษ การฝึกวิชาชีพ การจัดสวัสดิการต่างๆ (นที จิตสว่าง, 2541: 43) ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมากต่อการบริหารและปกครองเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งปัจจุบันเน้นในเรื่อง การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้สามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว กรมราชทัณฑ์จึงได้วางกฎระเบียบ แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไปพร้อมกัน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มีดังนี้ (กรมราชทัณฑ์, 2513: 5-16)

1. การสงเคราะห์ทางการแพทย์

เมื่อทางเรือนจำหรือทัณฑสถาน รับตัวบุคคลไว้จะต้องให้แพทย์ตรวจร่างกายเสียก่อน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ติดต่อกันไปยังบุคคลอื่น และเพื่อทำการบำบัดรักษาบุคคลนั้นเองด้วยงานบริการทางการแพทย์ ทั้งนี้ โดยสำนึกในมนุษยธรรมว่า ผู้ต้องขังย่อมขาดญาติพี่น้องที่จะคอยเอาใจใส่ในยามเจ็บไข้ จึงได้กำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งมีเรือนพยาบาล แพทย์

ผู้ช่วยแพทย์ พร้อมทั้งเครื่องมือเวชภัณฑ์ไว้ทำการรักษาพยาบาลและโดยปกติแพทย์จะเข้าตรวจ แนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับการสุขาภิบาลของเรือนจำ ตลอดจนการอนามัยของผู้ต้องขัง อย่างน้อย ทุกๆ 3 วัน นอกจากนั้น กรมราชทัณฑ์ยังได้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกตรวจเยี่ยมตามเรือนจำ และทัณฑสถานต่างๆ เพื่อทำการบำบัดโรคทางอายุรกรรม คือ การตรวจรักษาแนะนำผู้ต้องขังเจ็บป่วย และทางทันตกรรม คือ การบำบัดโรคเกี่ยวกับฟัน ตลอดจนเพื่อเป็นการบำรุงขวัญแก่ผู้ต้องขังด้วย

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ บุคคลวิกลจริต บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ บุคคลวิกลจริตที่ทางจังหวัดและอำเภอ ส่งเข้าฝากไว้ในเรือนจำ หรือทัณฑสถานประเภทหนึ่ง กับผู้ต้องขังซึ่งเมื่อมีอาการวิกลจริตขึ้นในระหว่างถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน อีกประการหนึ่ง

บุคคลวิกลจริตประเภทที่ทางจังหวัดและอำเภอ ฝากเข้าไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานนี้ โดยปกติทางเรือนจำและทัณฑสถานจะไม่รับ นอกจากปรากฏว่า คนไข้มีอาการร้ายอยู่ในขณะนั้น และทางอำเภอหรือจังหวัดไม่อาจจะส่งตัวไปยังโรงพยาบาลจิตเวชได้ทันทวงที อย่างไรก็ตาม เมื่อทางเรือนจำหรือทัณฑสถานรับฝากไว้แล้ว ถ้าคนไข้มีอาการร้าย ก็จะต้องรีบติดต่อขอให้ผู้ฝากนำส่งโรงพยาบาลต่อไป ส่วนผู้ต้องขังที่เกิดอาการวิกลจริตขึ้นในระหว่างถูกคุมขัง กรมราชทัณฑ์ก็พยายามส่งไปทำการรักษาตามโรงพยาบาล

สำหรับเรื่องการส่งผู้ต้องขังป่วยออกไปทำการรักษา พยาบาลนอกเรือนจำ หรือทัณฑสถานนั้น นอกจากกรณีผู้ต้องขังป่วยเป็นโรคจิตและโรคประสาทแล้ว ในกรณีเจ็บป่วยอย่างอื่น ถ้าแพทย์ผู้ควบคุมการอนามัยของผู้ต้องขัง รายงานแสดงความคิดเห็นว่า ผู้ต้องขังป่วยร้ายใด หากให้รักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานอาการป่วยจะไม่ดีขึ้น อธิบดีกรมราชทัณฑ์จะอนุญาตให้ส่งออกไปรักษาตัวในสถานที่อื่นนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วแต่จะเห็นสมควรได้ ซึ่งก็ได้มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังเจ็บป่วยดังกล่าวออกไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลนอกเรือนจำ และทัณฑสถานปีละมีใช้น้อยเหมือนกัน

2. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์

ในกรณีที่เรือนจำหรือทัณฑสถานมีผู้ต้องขังมีครรภ์ กรมราชทัณฑ์จะอนุญาตให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน แล้วกรณี นำผู้ต้องขังนั้นออกไปทำการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลหรือสถานอนามัยในท้องที่ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานตั้งอยู่ เมื่อครบกำหนดคลอดก็จะให้เจ้าหน้าที่นำตัวไปทำการคลอด ณ โรงพยาบาล หรือสถานอนามัยที่ฝากครรภ์ไว้ นอกจากเรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีโรงพยาบาลอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเอง จึงจะให้ทำการคลอดภายในโรงพยาบาลของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และในกรณีเช่นนี้ก็มิใช่ว่าอย่างเด็ดขาดไว้ มิให้บันทึกลงในสมุดบัตรว่าเด็กนั้นคลอดในเรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่ให้ใช้เลขทะเบียนของอาคารเรือนจำ ซึ่งทางสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเป็นผู้ออกให้เช่นเดียวกับเลขบ้านโดยทั่วๆ ไปแทน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เด็กรู้สึกเป็นปมด้อยในอนาคต

3. การอบรมผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขังที่เข้ามาสู่เรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นครั้งแรก จำเป็นต้องอบรมให้รู้ระเบียบข้อบังคับและการปฏิบัติตนภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ให้ได้รู้ถึงสิทธิ หน้าที่ วินัย ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่นๆ และต้องทำการอบรมกันเรื่อยไปจนกว่าผู้ต้องขังนั้นๆ พ้นโทษ คือ หลังจากอบรมตอนที่ผู้ต้องขังเข้าใหม่แล้ว ในขั้นต่อไปก็จะชี้แจงกิจการของเรือนจำ

และทัศนสถาน ชี้แจงถึงข้อที่ผู้ต้องขังจะต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันตามระเบียบข้อบังคับและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม แนะนำตักเตือน แก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนชี้แจงในทางศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม เนื่องในการนี้ บางครั้งจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในลัทธิศาสนา มาทำการอบรมด้วย

โดยที่ฐานโทษของผู้ต้องขังแตกต่างกัน ดังนั้น ในการอบรมชี้แจงเพื่อนั้นหนักให้ผู้ต้องขังแต่ละคนเข้าใจแจ่มแจ้ง ก็จำเป็นต้องแยกอบรมผู้ต้องขังตามประเภทของฐานโทษด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถึงโทษและคุณประโยชน์ อันจะพึงยึดถือปฏิบัติต่อไป นอกจากจะแยกอบรมเป็นรายประเภทฐานโทษแล้ว ยังต้องจัดการอบรมเป็นรายตัวด้วย ทั้งนี้ เพื่อชี้แจงการปฏิบัติแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องของชีวิตผู้ต้องขังตามข้อเท็จจริงด้วยธรรมะ ให้ผู้ต้องขังนั้นๆ รู้สึกมีความหวังต่อชีวิตในอนาคตของตน เห็นแสงสว่างในการดำรงตนเมื่อพ้นโทษ

นอกจากนั้น เมื่อก่อนที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษออกไป ต้องอบรมอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ ก่อนที่พ้นโทษ 7 วัน ต้องทำการอบรมเป็นพิเศษ สำหรับผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาพุทธ ให้ท่องจำศีลห้า ธรรมห้า ได้จนขึ้นใจ ทั้งให้เข้าใจซาบซึ้งในความหมายของศีลและธรรมนั้นๆ ทุกข้อ ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาอิสลาม ให้ท่องบทบัญญัติ 63 ข้อ ของพระมะหะหมัด ผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาคริสต์ ให้ท่องจำบทบัญญัติ 10 ประการของพระเยซู ได้จนขึ้นใจ ความประสงค์ส่วนใหญ่ในการอบรมก่อนพ้นโทษนี้ ก็เพื่อให้ผู้ต้องขังได้จดจำข้อธรรมะ ตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือไว้เป็นเครื่องเตือนสติให้ประพฤติตนเป็นคนดีตลอดไป

4. การให้สวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง

เพื่อให้สภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง เป็นไปโดยไม่แตกต่างกับโลกภายนอกมากนัก ตลอดจนเพื่อเป็นการปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรม การราชทัณฑ์ของประเทศไทย จึงได้ให้บริการในด้านสวัสดิการต่อผู้ต้องขังโดยให้ทั้งในทางร่างกายและจิตใจ

การให้สวัสดิการเกี่ยวกับทางร่างกาย ก็ได้แก่การจัดสถานที่ที่คุ้มขังให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ จัดให้ผู้ต้องขังมีสิ่งของจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน เช่น แปรงสีฟัน สบู่ เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เป็นต้น

สำหรับการเลี้ยงอาหารแก่ผู้ต้องขัง ทางราชการจัดเลี้ยงวันละ 3 มื้อ โดยเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายตามหลักโภชนาการ (Nutrition) โดยจะไม่ปล่อยให้ผู้ต้องขังเป็นโรคขาดอาหารได้เป็นอันขาด ส่วนผู้ต้องขังรายใดมีความต้องการจะซื้ออาหารหรือเครื่องใช้เป็นพิเศษ เช่น บุหรี่ ขนมหรือเครื่องดื่ม ภายในเรือนจำและทัศนสถานทุกแห่งก็จะมีร้านค้าไว้บริการด้วยราคาพอสมควร เพื่อเป็นการให้ความสะดวกสบาย

ในยามว่าง หากผู้ต้องขังมีความประสงค์จะเล่นกีฬาเป็นการออกกำลังกาย ทางราชการก็จัดหาเครื่องกีฬาไว้ให้ เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล เจตบอล วอลเลย์บอล นวมชกมวย ปิงปอง ตะกร้อ และห่วงยาง เป็นต้น

ส่วนสวัสดิการเกี่ยวกับทางจิตใจนั้น ทางราชการก็ได้พิจารณาจัดหาเครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ เครื่องรับวิทยุ ให้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ก็จัดให้ผู้ต้องขังได้รับความบันเทิงตามใจสมัคร โดยจัดหาแตรวาง พิณพาทย์ เครื่องสาย ฯลฯ ไว้ให้ และในบาง

โอกาสกรมราชทัณฑ์ก็จะจัดส่งหน่วยฉายภาพยนตร์เคลื่อนที่ออกไปฉายให้ผู้ต้องขังได้ชมเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ

ผู้ต้องขังรายใดใครจะใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้พิเศษ เป็นเรื่องระดับสติปัญญา ทางราชการก็มีห้องสมุดไว้ให้ทุกเรือนจำและทัณฑสถาน โดยมีหนังสือที่คัดเลือกแล้วว่า มีประโยชน์ไว้ให้อ่าน นอกจากนี้ยังมีผู้สมุดเคลื่อนที่ บรรจุหนังสือชั้นดีออกไปหมุนเวียนให้ผู้ต้องขังตามเรือนจำต่างๆ ได้อ่านอีกด้วย

5. การเยี่ยมเยียนของญาติมิตร

ขณะที่ผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ผู้ต้องขังย่อมมีความวิตกกังวล วุ่นวายใจ และว้าเหว่ สุขภาพจิตย่อมเสียไป เพื่อเป็นการบรรเทาเหตุดังกล่าว ตลอดจนเพื่อเป็นการบำรุงขวัญ ทางราชการจึงอนุญาตให้ญาติมิตรของผู้ต้องขังเข้าเยี่ยมเยียนได้ในบางโอกาส ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาพของเรือนจำหรือทัณฑสถาน และสภาพของท้องถิ่นจะอำนวย โดยทางเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นๆ ประกาศให้ทราบ

การเยี่ยมเยียนผู้ต้องขังนั้น นอกจากญาติมิตรดังกล่าวแล้ว ทางราชการยังเปิดโอกาสให้พระ นักบวช นักสังคมสงเคราะห์ และสมาชิกในองค์กรการกุศล เป็นต้น เข้าเยี่ยมเพื่ออบรมสั่งสอน ให้กำลังใจตลอดจนให้การสงเคราะห์ การเยี่ยมของบุคคลดังกล่าวนี้ทางราชการผ่อนผันให้เข้าเยี่ยมเป็นพิเศษโดยไม่จำกัดวัน ขอแต่เพียงอย่าให้กระทบกระเทือนถึงการทำงานหรือการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของผู้ต้องขังเท่านั้น

6. การติดต่อกับทนายความเนื่องในคดี

อีกประการหนึ่ง ที่ทางการต้องการให้ผู้ต้องขังที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้มีโอกาสต่อสู้คดีของตนได้อย่างเต็มที่ แม้ตัวจะต้องถูกคุมขังในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ฉะนั้นหาก ผู้ต้องขังมีความจำเป็นต้องปรึกษาหารือกับทนายความ ทางราชการก็อนุญาตให้ทนายความเข้าติดต่อกับผู้ต้องขังในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เนื่องในคดีได้

7. การศึกษาทางศีลธรรม

ผลจากการสำรวจระดับความต้องการของผู้ต้องขัง ปรากฏว่า ส่วนมากผู้ต้องขังได้รับการศึกษามาน้อย จึงเป็นบุคคลที่โง่เขลาเบาปัญญา และก็ความโง่เขลาเบาปัญญานี้เองเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เขาเหล่านั้นประกอบอาชญากรรมขึ้น ดังนั้น ทางราชการจึงถือว่าการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องปฏิบัติให้ได้ผลอย่างจริงจัง การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขัง จะต้องเริ่มตั้งแต่ทำการอบรมสั่งสอนขัดเกลานิสัยและจิตใจให้รู้ว่าจะอะไรผิดอะไรถูก ให้สำนึก ละการกระทำ ความชั่วกลับประพฤติตัวเป็นคนดี ให้มีกิริยามารยาท การกระทำตนให้ถูกต้องตามประเพณี และวัฒนธรรมอันดี มีระดับจรรยาอย่างสามัญชนจนถึงชั้นธรรมศึกษาตรี โท เอก นอกจากนั้นก็อบรมสั่งสอนให้รู้จักหน้าที่พลเมืองที่ดี และกฎหมายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ การประมง การแจ้งคนเกิดคนตาย คนย้ายตำบล เป็นต้น

8. การศึกษาสามัญ

ทางราชการได้ดำเนินการสอนหนังสือแก่ผู้ต้องขังที่อ่านหนังสือไม่ออก ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ อย่างน้อยก็ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และเมื่อผู้ต้องขังคนใดศึกษาจนจบ

หลักสูตรก็จะจัดการสอบไล่ พร้อมกับที่ทางกระทรวงศึกษาธิการจัดการสอบในปีการศึกษา ทั้งนี้ โดยส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปทำการควบคุมการสอบภายในเรือนจำและทัณฑสถาน เมื่อผู้ต้องขังสอบไล่ได้ทางราชการก็จะออกประกาศนียบัตรให้ โดยมีได้ระบุว่าผู้สอบไล่ได้นั้นๆ เป็นผู้ต้องขัง หากใช้คำว่า นาย นาง หรือ นางสาว แล้วแต่กรณี

9. การศึกษาวิชาชีพ

ทางการทำการฝึกสอนให้ทั้งวิชาชีพ ที่มีผลพลอยได้เป็นประโยชน์ต่อทางเรือนจำ และไม่มีผลต่อทางเรือนจำ ทั้งนี้ โดยมุ่งถึงคุณประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะนำไปใช้สำหรับเลี้ยงชีพเมื่อพ้นโทษเป็นส่วนใหญ่

วิชาชีพที่มีผลพลอยได้ประโยชน์ต่อทางเรือนจำ ได้แก่ วิชาชีพทางอุตสาหกรรม มีการเรียงพิมพ์ การเย็บจักร การทอผ้า ทอพรหม การช่างไม้ และวิชาชีพทางเกษตรกรรม มีการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่วนวิชาชีพที่ไม่เป็นผลพลอยได้ต่อทางเรือนจำก็ได้แก่ วิชาชีพทางการตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม ตลอดจนการเสริมสวยอื่นๆ

นอกจากวิชาชีพที่ผู้ต้องขังนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ดังกล่าวแล้ว ทางราชการยังให้การศึกษาวินัยบางอย่าง ซึ่งมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพน้อย เพราะต้องใช้เวลาในการทำมากแต่ผลที่ได้ไม่คุ้มค่า เช่น การสานเรื่องใช้เล็กๆ น้อยๆ ที่ต้องทำอย่างประติดประต่อ หรือเป็นอาชีพที่หนัก เช่น การย้อยหิน เป็นต้นด้วย ทั้งนี้ โดยทางการมุ่งหนักไปในทางให้ผู้ต้องขังมีจิตใจสงบ มีสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน ซึ่งตามหลักจิตวิทยาเรียกว่า จิตบำบัด (Psychotherapy)

10. การให้เงินรางวัลปันผล

ผู้ต้องขังที่มีได้จัดให้เข้าศึกษาตามหลักสูตรวิชาสามัญ และวิชาชีพดังกล่าวแล้ว จะต้องจัดให้ทำงานตามความเหมาะสม งานที่ทำก็ต้องคำนึงถึงกำหนดโทษ ความแข็งแรงของร่างกาย สติปัญญา พื้นความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนคำนึงถึงสภาพและท้องที่ของเรือนจำ หรือทัณฑสถานเป็นสิ่งสำคัญ การทำงานนั้นนอกจากถือว่าเป็นการฝึกวิชาชีพแล้ว ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การต้องโทษมีการบังคับให้ต้องทำงานด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การทำงานก็ยังเป็นการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง เป็นการฝึกฝนอบรมบ่มนิสัย ผู้ต้องขังไม่ให้เป็นคนเกียจคร้าน อันอาจจะทำให้คิดฟุ้งวุ่นและคิดไปในทางไม่ดี นอกจากนี้การทำงานยังเป็นการเพิ่มผลผลิตในทางเศรษฐกิจอีกด้วย แต่โดยที่การทำงานที่นำไปอาจคำนวณ ได้เป็นเงิน ดังนั้น จึงได้มีการกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้แบ่งรายได้อันเกิดจากการงานของผู้ต้องขัง โดยหักค่าใช้จ่ายออกเสีย ก่อนให้เป็นรางวัลแก่ผู้ต้องขัง เงินรางวัล ดังกล่าวนี้ คือ เงินปันผล

นอกจากเงินปันผล อันจะพึงได้รับตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าผู้ต้องขังคนใดประดิษฐ์สิ่งของหรือเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับใช้เป็นประโยชน์สำคัญในการผลิตสินค้า หรือในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังขึ้น ให้ได้รับรางวัลจากกำไรนอกจากนี้ที่ต้องจ่ายเป็นรางวัลอยู่เดิมแล้วอีกด้วย เงินดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเงินรางวัล

อีกประการหนึ่ง ผู้ต้องขังคนใดที่ทำงานตามคำสั่งของพนักงาน ถ้างานที่ทำนั้นโดยลักษณะจะต้องเสี่ยงอันตราย และหากมีภัยหรืออันตรายเกิดขึ้นจริง ก็จะได้รับรางวัลทดแทนตามความเหมาะสม หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นเงินบำเหน็จทดแทนก็ได้

11. การสงเคราะห์เด็กติดผู้ต้องขัง

เด็กติดผู้ต้องขัง ได้แก่ เด็กที่อยู่ในความดูแลของผู้ต้องขัง ซึ่งจำเป็นต้องติดตามผู้ต้องขังเข้าไปอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานด้วย ทั้งนี้ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่าสิบหกปีอยู่ในความดูแลของตนติดมาด้วย เรือนจำ และปากฎว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น จะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำ ภายใต้บังคับเงื่อนไขดังระบุไว้ในข้อบังคับที่อธิบดีตั้งขึ้น หรือจะส่งไปยังสถานที่อื่นใดอันได้จัดตั้งขึ้นเป็นพิเศษเพื่อการนี้ได้ “บทบัญญัติไว้วรรคก่อนให้ใช้บังคับแก่เด็กที่เด็กในเรือนจำด้วย”

เด็กติดผู้ต้องขังนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อเรือนจำ หรือทัณฑสถานรับเด็กเข้าไว้ ต้องพยายามติดต่อกับญาติของผู้ต้องขัง หรือผู้มีใจกุศล ตลอดจนสถานสงเคราะห์ ให้ช่วยรับเด็กออกไปอุปการะเลี้ยงดูภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถาน แต่ถ้าปรากฏว่าไม่มีบุคคลหรือสถานการณีกุศลได้รับไว้ ก็ต้องรายงานให้กรมราชทัณฑ์ทราบ และเมื่อกรมราชทัณฑ์ได้รับรายงานแล้ว ก็จะขอความร่วมมือจากกรมประชาสงเคราะห์ให้ช่วยพิจารณารับเด็กนั้นไว้อุปการะเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์เด็กต่อไป ในระหว่างที่รอฟังผลการพิจารณาของกรมประชาสงเคราะห์ก็ดี หรือรอฟังข่าวจากญาติมิตรของผู้ต้องขัง หรือจากสถานการณีกุศลที่จะนำเด็กออกอุปการะเลี้ยงดูก็ดี เด็กก็ต้องอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานไปพลางก่อน ในระหว่างที่เด็กอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้น กรมราชทัณฑ์จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุดเท่าที่จะให้ได้ นอกจากนี้ในโอกาสพิเศษ เช่น วันเด็กแห่งชาติ เป็นต้น กรมราชทัณฑ์ ก็ได้จัดให้มีการจัดงานฉลองวันเด็กขึ้นภายในเรือนจำ หรือทัณฑสถานที่มีเด็กติดผู้ต้องขัง โดยนำเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนเครื่องเล่นสำหรับเด็ก ไปแจกจ่ายไว้เป็นของขวัญ แก่เด็กซึ่งเนื่องในการนี้ กรมราชทัณฑ์ได้รับความร่วมมือจากองค์กร และหน่วยงานอื่นๆ ตลอดจนผู้มีใจกุศลด้วยเป็นอย่างดี

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 4 (2) กล่าวว่า ผู้ต้องขัง หมายความว่า รวมตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก ซึ่งตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2479 มาตรา 4 (3)-(5) ก็ได้กล่าวถึง นักโทษเด็ดขาด หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย คนต้องขัง หมายความว่าบุคคลที่ถูกฝากขังไว้ตามหมายขัง และคนฝาก หมายความว่าบุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สุพจน์ สุทธา (2544 : 2539) ได้กล่าวถึงนักโทษว่า ก้าวแรกของการเข้าเป็นสมาชิกของสังคมเรือนจำ เขาจะรู้สึกถึงความแปลกแยกของการถูกตัดออกจากสังคมที่เขาเคยอยู่ ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ช่วยซ้ำเติมความรู้สึกให้เพิ่มมากขึ้น ในสังคมภายนอกมีสิ่งต่างๆ มากมายตอบสนองกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ เขาสามารถนอนหลับพักผ่อน และเล่นในสถานที่ต่างๆ กัน กับบุคคลต่างๆ กัน แต่ในเรือนจำความหลายหลายแตกต่างสูญสิ้นไป ทุกสิ่งทุกอย่างของชีวิตถูกกระทำภายในสถานที่เดียวกับบุคคลอื่นๆ กัน และภายใต้การปกครองเดียวกัน ในสังคมภายนอกพวกเขาจะเลือกทำอะไรก็ได้ตามใจอย่างอิสระ อันเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของการ

เป็นมนุษย์ แต่ในเรือนจำกิจกรรมต่างๆ กำหนดอย่างเข้มงวดด้วยตารางเวลา โดยไม่มีทางเลือก สิ่งต่างๆเป็นการปฏิเสธความเป็นส่วนตัวโดยสิ้นเชิง การถูกจำขัง ทำให้การคุมขังนักโทษไว้รวมกันภายในเรือนจำ

Gresham Skyes (1958 อ้างใน นที จิตสว่าง, 2529) เป็นคนแรกที่ได้ศึกษาผลกระทบของการจองจำต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง โดยได้เรียกผลกระทบดังกล่าวว่าเป็น “ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ” และ Sykes (อ้างใน นที จิตสว่าง, 2529) ได้ศึกษาผลกระทบของการจองจำ (PAIN OF PRISONMENT) พบว่าการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ได้ก่อให้เกิดความกดดัน จนทำให้เกิดความเจ็บปวดของการจองจำ ซึ่งการถูกจำกัดดังกล่าวมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ถูกจำกัดด้านเสรีภาพ

การสูญเสียเสรีภาพเป็นสภาพความกดดันประการแรกสำหรับผู้ต้องขังประสบเมื่อถูกจองจำเพราะเมื่อผู้ต้องขังถูกส่งเข้าเรือนจำก็หมายความว่า เขาจะถูกจำกัดให้อยู่ในเรือนจำ ไม่สามารถที่จะไปไหนมาไหนได้ การถูกจำกัดภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังจะไม่สามารถเดินจากแดนหนึ่งไปยังอีกแดนหนึ่งหรือจากตึกหนึ่งไปยังอีกตึกหนึ่งตามใจชอบ นอกจากนี้การจองจำในเรือนจำยังหมายถึง การถูกตัดขาดจากครอบครัว และญาติมิตรอีกด้วย โดยที่การแยกจากกันนี้มีใช่เป็นการแยกจากกันธรรมดา แต่เป็นการแยกจากญาติมิตรในฐานะของผู้ทำผิดกฎหมายและถูกลงโทษ และด้วยเหตุนี้เอง ไซคีส์เน้นว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดมากที่สุดก็คือ ความจริงที่ว่า การถูกจองจำเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคม ผู้ต้องขังจะถูกปฏิเสธจากสังคมภายนอกและถูกตีตราว่า เป็นนักโทษ นับตั้งแต่ที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องตัดผมสั้น แต่งชุดนักโทษ มีเลขหมายประจำตัว และทำความเคารพเจ้าพนักงาน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณภาพของสมาชิกในสังคม และสถานภาพของคนธรรมดาไป สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก

2. การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการ

ในเรือนจำผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน ซึ่งคนโดยทั่วไปอาจจะคิดว่า ผู้ต้องขังยังได้เปรียบคนจนในสังคมภายนอกในเรื่องเหล่านี้ อย่างไรก็ตามไซคีส์ ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นถูกจำกัดสิทธิในการที่จะ “เลือก” พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ตามใจชอบ พวกเขาไม่มีที่พักผ่อนเป็นส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้อุปกรณ์เป็นของตนเอง พวกเขาไม่มีแม้กระทั่ง “เวลา” ที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะเลือกทำในสิ่งที่เขาชอบ เหมือนดังเช่นที่พวกเขาเคยมีเมื่อยังอยู่นอกเรือนจำ การถูกจำกัดในการรับบริการและเลือกอุปโภคเช่นนี้ ทำให้พวกเขามองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลทั่วไป ในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวเขาคือ “แรงงาน” กลับถูกรัฐนำไปใช้ภายใต้ชื่อที่เรียกว่า “การฟื้นฟูแก้ไขผิดวิชาวาชีพ” สภาพการดังกล่าวนี้จึงเป็นความกดดันและเจ็บปวดอีกประการหนึ่งสำหรับผู้ต้องขังได้รับ

3. การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ

การถูกจองจำ หมายถึงการที่ผู้ต้องขังถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการถูกตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์ และการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงทำให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดัน ความกดดันที่ว่านี้มีได้เกิดจากการขาดการตอบสนองความต้องการทางเพศ

เท่านั้น แต่เป็นทางด้านจิตใจซึ่งเกิดจากการที่ต้องอยู่ร่วมกันเพศเดียวกัน ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่า ความเป็นชายของเขา กำลังถูกคุกคาม ทั้งการยั่วยวนให้เขาหันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ หรือถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกันก็ตาม ความวิตกกังวลเหล่านี้แทบจะไม่บังเกิดขึ้นในโลกที่มีสตรี แต่ในเรือนจำเป็นโลกของผู้ชายเพศเดียว ทำให้พวกเขาไม่แน่ใจว่าจะเกิดความต่างพร้อยกับพวกเขาขึ้นมาเมื่อไหร่

4. การถูกจำกัดด้านอิสรภาพ

ผู้ต้องขังได้รับความกดดันจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพ เพราะพวกเขาต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ และคำสั่งของเจ้าพนักงานที่คอยควบคุมการเคลื่อนไหวของพวกเขาอยู่ทุกเวลา การตรวจตราเฝ้าดูทุกฝีก้าว การตรวจตราจดหมาย การกำหนดให้กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา การเข้าแถวไปทำงาน และการห้ามนำอาหารเข้าไปในห้องนอน เป็นต้น กฎเกณฑ์คำสั่งเหล่านี้ทำให้พวกเขารู้สึกว่าถูกจำกัดอิสรภาพ แต่สิ่งที่ทำให้พวกเขาเกิดความกดดันก็คือ การไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ในหลายๆ เรื่อง ซึ่งจะหาข้ออธิบายไม่ได้ และเจ้าหน้าที่ก็มักจะปฏิเสธที่จะอธิบายคำตอบให้ผู้ต้องขังจะได้รับก็คือ “มันเป็นกฎของเรือนจำ” ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าจะทำไมจดหมายถึงล่าช้า ทำไมจึงไม่รับสิ่งของที่ส่งมาถึง และทำไมจึงต้องมีกฎเกณฑ์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลก็คือผู้ต้องขังจะเกิดความรู้สึกว่าตัวเองถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่างและทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง อ่อนแอ และช่วยตัวเองไม่ได้ นับเป็นความกดดันทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานมากกว่าความกดดันทางร่างกายเสียอีก

5. การถูกจำกัดทางด้านความปลอดภัย

การที่ผู้ต้องขังอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่นๆ ซึ่งแต่ละคนมีประวัติอาชญากรร้ายๆ มาทั้งสิ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่า ตนอาจถูกกลั่นแกล้ง ลักขโมย ทำร้าย ฆาตกรรม หรือข่มขืนได้สักวันหนึ่ง พวกเขาารู้ตัวว่าในวันหนึ่งข้างหน้าพวกเขาจะถูก “ทดสอบ” จากพวกเจ้าถิ่นหรือคนเก่ากว่าจะอยู่ในคุกต่อไปในฐานะผู้แข็งแรงหรือผู้อ่อนแอ ในบรรยากาศของการแข่งขันกันเป็นเจ้าในเรือนจำผู้ชนะจะใช้กำลังข่มขู่ผู้แพ้หรือผู้อ่อนแอกว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่ให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกว่าสักวันหนึ่ง เขาจะต้องประสบกับการทำร้าย พวกเขาารู้สึกว่าพวกเขาสูญเสียหลักประกันในด้านความปลอดภัยทั้งสิ้น

ความเจ็บปวดที่ผู้ต้องขังได้รับอันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านนั้น มิใช่แต่จะเป็นความเจ็บปวดทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ความเจ็บปวดที่สำคัญคือ ความกดดันทางจิตใจที่ผู้ต้องขังได้จากการถูกจำกัดดังกล่าว อันเป็นผลทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ เบื่อหน่าย เหนงา กลัว และเกิดความเครียดในจิตใจ จนทำให้ผู้ต้องขังหาทางออกในการปรับตัว เพื่อที่จะระบายความเจ็บปวดดังกล่าวโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่างๆ ของเรือนจำ

นอกจาก Gresham M. Sykes แล้ว Erving Goffman ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของระบบเรือนจำต่อผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นผลกระทบที่ก่อให้เกิดความกดดันทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง E. Goffman ได้ให้ทัศนะว่า เรือนจำเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ (Total Institution) ที่สามารถทำลายปัจเจกภาพของผู้ต้องขังที่ถูกส่งเข้าไปเพราะเมื่อถูกส่งเข้าไปในเรือนจำผู้ต้องขังจะรู้สึกสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเคยมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสังคมภายนอกไปจนหมดสิ้น ทั้งนี้โดย

ผู้ต้องขังแต่ละคนจะเผชิญกับภาวะการสูญเสียในสิ่งที่เคยมีอยู่ (Mortification) ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียในเสรีภาพ อิศรภาพ และสิทธิต่างๆ ที่เคยมีผู้ต้องขังจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวในเรือนจำไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ตามความพอใจ การผ่านจากตึกหนึ่งไปอีกตึกหนึ่งจะต้องผ่านการตรวจค้น การเคลื่อนไหวใดๆ จะอยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่โดยตลอดเวลาแม้แต่การเข้าห้องส้วม ทำให้รู้สึกขาดความเป็นอิสระส่วนตัว ผู้ต้องขังยังไม่มีสิทธิที่จะเลือกรายการอาหารและรสชาติได้ตามความพอใจได้เพียงแต่มีอาหารทานไปวันๆ เท่านั้น นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังถูกตัดสัมพันธ์กับโลกภายนอก ขาดการติดต่อจากญาติมิตรและครอบครัว ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยวในขณะที่การติดต่อสื่อสารต้องผ่านการตรวจทำให้หมดโอกาสที่จะดำเนินชีวิตเหมือนก่อน ที่สำคัญก็คือผู้ต้องขังจะถูกตีตราว่าเป็น “นักโทษ” นับตั้งแต่การที่ถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียดในวินาทีแรกที่เข้าเรือนจำ การสวมใส่เครื่องแบบของนักโทษ การถูกตัดผม และถูกกำหนดให้มีหมายเลขแทนชื่อ ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าสถานภาพเก่าของเขากำลังถูกเปลี่ยนให้สูญเสียไปพร้อมๆ กับที่สถานภาพใหม่ของการเป็นนักโทษได้เข้ามาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีผลกระทบทางด้านจิตใจของผู้ต้องขังเป็นอย่างมาก

แนวความคิดของ Goffman เกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพ หรือการสูญเสียสถานภาพของผู้ต้องขังสอดคล้องกับความคิดของ Harold Gerfinkel ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมลดสถานภาพ (Status degradation ceremonies) ไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1956 โดย Gerfinkel เสนอแนวคิดว่าการจองจำเป็นกระบวนการของพิธีการลดสถานภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งพิธีการดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของผู้ต้องขังและหยิบยื่นเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต่อยกกว่าเดิมให้ต่อมา Richard Cloward ได้ขยายแนวความคิดของ Gerfinkel ในเรื่องนี้ต่อไปอีกโดยได้ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ที่ผู้กระทำผิดถูกตำรวจจับโดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำผิดถูกส่งเข้าเรือนจำสิ่งที่ผู้ต้องขังต้องประสบ ก็คือ การถูกลดค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยวิธีการต่างๆ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามจนทำให้ผู้ต้องขังตกอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยทางสังคมมากที่สุด ความกดดันที่ผู้ต้องขังได้รับจากพิธีกรรมดังกล่าวนี้เอง เป็นผลให้ผู้ต้องขังสร้างวัฒนธรรมย่อยของผู้ต้องขังขึ้นมาเป็นเกราะกำบังความกดดันเหล่านั้น ซึ่งเช่นเดียวกับแนวคิดของ Sykes and Messengers ที่อธิบายถึงกระบวนการในการที่ผู้ต้องขังถูกลดสถานภาพว่าเป็นการทำลาย Ego ของผู้ต้องขังจนทำให้ต้องหาทางออกในการบรรเทาความเจ็บปวดที่ได้รับ ในขณะที่ Gordon Trasler เน้นว่าการปฏิบัติของผู้คุมต่อผู้ต้องขังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพูดจา การบังคับควบคุมหรือการตรวจค้นเป็นการตอกย้ำ การลดสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องขังอยู่ตลอดเวลา (นิธิ จิตสว่าง, 2529: 10-14 อ้างถึงใน สมพล พงษ์พัฒน์, 2535: 23-24)

จากการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกดดัน ความรู้สึกต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการระบายออกหรือหาทางออก จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวของผู้ต้องขัง ซึ่งแนวทางการปรับตัวของผู้ต้องขังแต่ละคนไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะนิสัย อารมณ์ พื้นเพเดิม และประสบการณ์ก่อนเข้าเรือนจำของแต่ละคน รวมไปถึงสภาพเรือนจำที่ถูกจองจำเป็นตัวที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีการปรับตัวที่แตกต่างกันออกไป โดยเออร์วิน ได้เสนอรูปแบบของการปรับตัวของผู้ต้องขังในเรือนจำ ไว้ 3 รูปแบบ คือ (จารุวรรณ คงยศ, 2551 อ้างถึงใน พัฒนา พัวพัฒนกุล, 2533)

1. ปล่อยเวลาให้ผ่านไปวันๆ

ผู้ต้องขังหลายคนมีทัศนคติว่าประสบการณ์ใช้ชีวิตในเรือนจำ เพียงการหยุดการประกอบอาชีพชั่วคราวของพวกโลกภายนอกเท่านั้น ดังนั้น จึงถือว่าพวกเขาเข้ามาอยู่ในเรือนจำเพื่อ “ฆ่าเวลา” โดยเฉพาะพยายามให้เวลาในเรือนจำผ่านไปอย่างรวดเร็ว และเจ็บปวดน้อยที่สุด แต่ให้ได้รับความสะดวกสบายเท่าที่จะทำได้ ผู้ต้องขังพวกนี้พยายามหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหายุ่งยากกับผู้อื่น จะหางานทำเพื่อฆ่าเวลาไป ตลอดจนพยายามทำอะไรก็ได้ที่จำเป็นที่จะทำให้สามารถออกไปได้เร็วที่สุด

ในการหลีกเลี่ยงความยุ่งยากนั้น พวกนี้พยายามปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือแบบแผนของคนคุก โดยเฉพาะการยึดถือตามคติที่ว่า “อย่ายุ่งเรื่องของผู้อื่น” ในการ “ฆ่าเวลา” นั้น อาจจะทำได้โดยการทำงานในโรงฝึกงาน การอ่านหนังสือ แต่งหนังสือ เล่นกีฬา งานอดิเรก ดูหนังภาพยนตร์ เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหรือสังสรรค์กับเพื่อนฝูง และถ้ามีโอกาสได้เลือก พวกนี้จะเลือกทำงานที่มีผลประโยชน์ตอบแทนมาก เช่น การทำงานในโรงครัว หรือในโรงอาหารของเจ้าพนักงาน ซึ่งจะได้ทานอาหารมากกว่าผู้อื่นและมีอิสระมากกว่าผู้อื่น นอกจากนี้ถ้าเป็นงานที่มีรายได้ก็จะได้นำไปใช้จ่ายในขณะที่อยู่ในเรือนจำจะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ลำบากในเรือนจำ ไม่ฟุ้งซ่าน และสามารถปรับตัวให้เคยชินกับชีวิตในวันหนึ่งๆที่ผ่านไปด้วยดี พวกนี้จะพยายามทำงานให้ดีเพื่อความสะดวกที่จะได้รับตามมา

วิธีการที่จะทำให้สามารถออกจากเรือนจำไปได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก็โดยการพยายามหลีกเลี่ยงเรื่องยุ่งยาก โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนที่เป็นตัวก่อความยุ่งยาก ซึ่งจะทำให้ถูกลงโทษทางวินัย อันมีผลต่อการพักโทษและลดโทษได้ นอกจากนี้โดยเหตุผลที่ทางเรือนจำหันมาเน้นในด้านแก้ไข จึงต้องพยายามเข้าร่วม “กิจกรรมการแก้ไข” ของทางเรือนจำ เช่น การศึกษาเล่าเรียน การฝึกวิชาชีพ กลุ่มบำบัด การเข้าโบสถ์ โครงการเลิกสุรา และอื่นๆ การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้คะแนนความประพฤติดีขึ้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะเลือกการใช้ชีวิตในเรือนจำแบบของการ ฆ่าเวลา เช่นนี้

2. คุกคือบ้าน

เป็นผู้ต้องขังอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งขาดการติดต่อกับญาติพี่น้อง และครอบครัวหรือสังคมภายนอก พวกนี้จะพยายามสร้างโลกของพวกเขาขึ้นมาเองในเรือนจำ โดยถือว่าเรือนจำเป็นโลกที่พวกเขาคุ้นเคยมากกว่าโลกภายนอก พวกเขารู้จักวิธีการดำรงชีวิตในเรือนจำได้ดีกว่าสังคมภายนอก และเพื่อนของเขาส่วนใหญ่ก็อยู่ในเรือนจำ พวกเขาเติบโตขึ้นมาจากทัณฑสถานและเรือนจำ ดังนั้น จึงไม่ต้องการที่จะออกไปข้างนอก การออกไปก็เปรียบเสมือนการออกไปพักผ่อนเพื่อที่จะกลับเข้ามาอีกในวันข้างหน้า ผู้ต้องขังประเภทนี้มักได้แก่ ผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติด หรือเป็นผู้ต้องขังที่มีประวัติการต้องโทษหลายครั้ง โดยพฤติกรรมอาชญากรรมนี้มักได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากสถานดัดสันดานสถานกักขังอบรมที่เคยมาก่อน

3. เก็บเกี่ยวผลประโยชน์

โดยเหตุที่ในเรือนจำมีกิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประโยชน์ เช่น การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา และกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทำให้ผู้ต้องขังบางกลุ่มพยายามที่จะเอาประโยชน์จากโครงการดังกล่าว เพื่อปรับจิตใจของตนให้ดีขึ้น หรือเพื่อปรับปรุงตนเอง บางคนพยายามเอาชนะความด้อยโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพของตนเอง โดยการเอาประโยชน์จากกิจกรรมของเรือนจำดังกล่าวหรือ

จากทรัพยากรอื่นๆของเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ พวกนี้ใช้เวลาในการอ่านหนังสือเป็นส่วน ใหญ่ เพื่อตักตวงความรู้ บางคนเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ บางคนเรียนต่อจนถึงชั้น มหาวิทยาลัย “การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์” มักเป็นแบบฉบับของผู้ต้องขังที่มาจากชนชั้นสูง พวกนี้จะไม่ถือว่าตนเป็นอาชญากร เพราะพวกนี้ไม่ใช่อาชญากรโดยสันดาน จึงมักไม่เข้าร่วมกลุ่มกับผู้ต้องขังที่ กระทำผิดตตินิสัยหรือเป็นอาชญากรโดยสันดานอื่นๆ การเก็บเกี่ยวของพวกนี้ไม่ใช่การเข้าร่วมในการ ฝึกวิชาชีพ เพราะพวกเขาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายสำหรับพวกเขาแต่จะเลือกเข้าร่วมกิจกรรม ด้านการปรับปรุงจิตใจ เช่น การศึกษาธรรมศึกษา หรือการนั่งสมาธิ นอกจากการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ จากเรือนจำแล้วผู้ต้องขังบางประเภทใช้เวลาในเรือนจำให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองโดยการหาประโยชน์ กับเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกันทุกรูปแบบ เช่น รับจ้างเขียนคำร้อง เขียนจดหมาย หรือค้าขายของกินของใช้ ที่จำเป็นด้วยระบบเงินผ่อน โดยคิดกำไรมากๆ เป็นต้น

นที จิตสว่าง (2529) ได้กล่าวว่า สังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างไปจากสังคมภายนอกอยู่หลายประการ ที่สำคัญก็คือสังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมของการถูก จำกัทธิและเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่ถูกตัดความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก จึงทำให้สังคมของผู้ต้องขังเป็นสังคมพิเศษและโดดเดี่ยว ดังนั้นการพิจารณาถึงผลกระทบของการ ถูกจองจำที่มีต่อผู้ต้องขังจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะลักษณะพิเศษของสังคมผู้ต้องขังดังกล่าวจะมี ผลกระทบทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง ซึ่งนักทฤษฎีอาชญาวิทยาและนักสังคมวิทยาหลายคนเชื่อว่า ผลกระทบดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับตัวของผู้ต้องขังในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ค่านิยม และแบบพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเวลาต่อมาด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง เป็นการอธิบายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องโทษ ซึ่งเป็น บุคคลที่ถูกควบคุมภายใต้ระบบของเรือนจำ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลกลุ่มนี้ ไม่ว่าจะก่อน ต้องโทษ อยู่ระหว่างการควบคุม หรือการใช้ชีวิตหลังจากถูกพิพากษาตัดสินคดี ซึ่งทำการศึกษาเพื่อ เป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่อาจมีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง ชีวิต หรือปัจจัยอื่นๆ ในการสนับสนุนการปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน

2.1.3.1 ความหมายของพฤติกรรม

Goldenson (1984: 90) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการ กระทำหรือการตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ในการ ตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรม การกระทำต่างๆที่เป็นไปอย่างมี จุดมุ่งหมายสังเกตเห็นได้หรือเป็นพฤติกรรมการกระทำต่างๆที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้วหรือเป็นไป อย่างไม่รู้สึกรู้ตัว

สุรพล พะยอมแย้ม (2545: 18 – 19) กล่าวว่า พฤติกรรมในทางจิตวิทยานั้น หมายถึงการกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือถูกจูงใจจากสิ่งเร้าต่างๆ การกระทำหรือพฤติกรรม เหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นได้สัมผัสรับรู้ ทั้งนี้เราจะเห็นได้ว่ามีพฤติกรรมจำนวนมากที่แม้จะกระทำด้วย

สาเหตุ หรือจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่ลักษณะท่าทีหรืออาการอาจแตกต่างกันไป เมื่อบุคคล เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์ เปลี่ยนไป ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนี้ เป็นเพราะการกระทำในแต่ละครั้งของบุคคลที่มีสภาพร่างกายปรกติ ล้วนแต่จะต้องผ่านกระบวนการคิดและการตัดสินใจ อันประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคราวเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องที่เกี่ยวข้องเสมอ

โสภา ชูพิชัยกุล (2528: 2) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรม (Behavior) ว่า หมายถึงการกระทำกิจกรรมต่างๆซึ่งสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้หรือใช้เครื่องมือทดสอบได้ เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การกิน การเล่น ฯลฯ

โดยสรุปแล้วพฤติกรรม หมายถึงการกระทำหรือการตอบสนองของมนุษย์ต่อสถานการณ์หนึ่ง สถานการณ์ใดหรือสิ่งกระตุ้นต่างๆ โดยการกระทำนั้นเป็นไปโดยมีจุดมุ่งหมายและเป็นไปอย่างใคร่ครวญมาแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว และไม่ว่าสิ่งมีชีวิตหรือบุคคลอื่นสามารถสังเกตการณ์กระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม

2.1.3.2 ที่มาของพฤติกรรม

พฤติกรรมมนุษย์ในทัศนะของนักชีววิทยา และนักจิตวิทยาสังคมเห็นว่า มีที่มาจากต้นกำเนิด 2 แหล่ง คือ (ณรงค์ เสียงประชา 2538 : 14)

พฤติกรรมที่เป็นที่มาจากกำเนิด (Inherited Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ได้จากกรรมพันธุ์โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก่อน พฤติกรรมรีเฟกซ์ (Reflexer) เป็นพฤติกรรมที่มีที่มาจากกำเนิด เช่น เมื่อมีสิ่งของเข้ามาใกล้ๆตาจะกระพริบ เมื่อมือถูกของร้อนเราจะชักมือออกทันที

1. พฤติกรรมเรียนรู้ (Learned Behavior) ส่วนใหญ่จะพบในมนุษย์หรือสัตว์ ชั้นสูงซึ่งมีระบบประสาทเจริญดี แต่ในสัตว์ชั้นต่ำบางชนิดก็มีพฤติกรรมนี้ได้ พฤติกรรมการเรียนรู้แบ่งออกดังนี้

1.1 ความเคยชิน เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากความเคยชินต่อตัวกระตุ้นซึ่งไม่ได้มีผลต่อตัวเอง

1.2 การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข เป็นการกำหนดตัวกระตุ้นใหม่ให้เข้าไปแทนที่ตัวกระตุ้นเดิมในการชักนำให้เกิดการตอบสนองชนิดเดียวกัน

1.3 การลองผิดลองถูก เช่น คนเรียนรู้ที่จะรับประทานอาหาร โดยทดลองดูก่อนและเมื่อกินแล้วร้อนก็จะกินต่อไป

1.4 การใช้เหตุผล เป็นพฤติกรรมที่อาศัยการเรียนรู้เก่าหรือประสบการณ์ที่เคยประสบมา นำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่

1.5 การฝังใจ จัดเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้อีกอย่างหนึ่ง ที่จะมีช่วงเวลาหนึ่งเกิดความฝังใจในช่วงที่พบและต่อมาจึงได้มีพฤติกรรมตาม

1.6 การเลียนแบบ เป็นมูลเหตุให้ก่อเกิดพฤติกรรมมนุษย์อาจเลียนแบบจากเพื่อ จากพ่อแม่ จากคนใกล้ชิด เป็นผลให้เขามีพฤติกรรมตามอย่างบุคคลที่คบหาสมาคมด้วย

สุรพล พยอมแย้ม (2545 : 25-26) ได้แบ่งกระบวนการเกิดพฤติกรรมเป็น 3 กระบวนการย่อย ดังนี้คือ

1. กระบวนการรับรู้ (Perception Process) กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการเบื้องต้นที่เริ่มจากการที่บุคคลได้รับสัมผัสหรือรับข่าวสารจากสิ่งเร้าต่างๆ โดยผ่านระบบประสาทสัมผัส ซึ่งรวมถึงการรู้สึกกับสิ่งเร้าที่รับสัมผัสนั้นด้วย

2. กระบวนการคิดและเข้าใจ (Cognition Process) กระบวนการนี้อาจเรียกได้ว่า “กระบวนการทางปัญญา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วยการเรียนรู้ การคิด และการจำ ตลอดจนการนำไปใช้ หรือเกิดพัฒนาการจากการเรียนรู้ต่างๆ ด้วย การรับสัมผัสและการรู้สึกที่นำมาสู่การคิดและเข้าใจนี้ เป็นระบบการทำงานที่มีความละเอียดซับซ้อนมากและเป็นกระบวนการภายในทางจิตใจ ที่ยังมีอาจศึกษาและสรุปเป็นคำอธิบายอย่างเป็นหลักการที่ชัดเจนได้

3. กระบวนการแสดงออก (Spatial Behavior Process) หลังจากผ่านขั้นตอนของการรับรู้ และการคิดและเข้าใจแล้วบุคคลจะมีอารมณ์ตอบสนองต่อสิ่งที่ได้รับรู้นั้นๆ แต่ยังมีได้แสดงออกให้ผู้อื่นได้รับรู้อย่างคงเป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใน (Cover Behavior) แต่เมื่อได้คิดและเลือกที่จะแสดง การตอบสนองให้บุคคลอื่นสังเกตได้เราจะเรียกว่า พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งพฤติกรรมภายนอกนี้เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่มีอยู่ทั้งหมดภายในตัวบุคคลนั้น เมื่อมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง การแสดงออกมาเพียงบางส่วนของที่มีอยู่จริง เช่นนี้จึงเรียกว่า Spatial Behavior

โดยแท้จริงแล้ว กระบวนการย่อยทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันหรือเป็นอิสระต่อกันได้ เพราะการเกิดพฤติกรรมแต่ละครั้งจะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมาก ประเภทของพฤติกรรมมนุษย์ และพฤติกรรมเบี่ยงเบน

มนุษย์อาจแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น เห็นยมอาย เห็นแก่ตัว ชอบเป็นภาระช่วยเหลือผู้อื่นชอบข่มเหงรังแกผู้อื่น ตื่นตกใจง่าย ฯลฯ พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์แสดงออกอาจแยกออกเป็นรูปแบบต่างๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1) พฤติกรรมปกติ ได้แก่ พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกตามบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งผู้คนในสังคมนั้นยอมรับ เป็นต้นว่า การให้ความช่วยเหลือไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น การยอมรับกติกาของสังคม การรู้จักการคบค้าสมาคมของผู้อื่น การปฏิบัติตัวตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่างๆทางการจราจร เป็นต้น

2) พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นพฤติกรรมที่กระทำผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งอาจเนื่องจากความเห็นแก่ตัว หรือจากความผิดปรกติในร่างกายหรือด้วยสาเหตุอื่นๆ พฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น ความเห็นแก่ตัว ความก้าวร้าว หนีสังคม ไม่ยอมรับกติกาสังคม เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถใช้ถนน เป็นต้น

แนวความคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมหรือสภาวะการณ์ใดๆ ที่มีการเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมนั้นอาจเกิดจากวิธีการอันชอบธรรมที่ใช้กันอยู่ มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น เด็กยากจนโอกาสที่จะได้รับการว่าจ้างในการทำงานน้อยเพราะต้องการศึกษา ต้องทักษะ เป็นต้น พวกเหล่านี้อาจจะมารวมตัวกันเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของตนยอมทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มตนเพราะอยากเป็นพวกเดียวกับกลุ่ม เช่น เสพยาเสพติด ลักขโมย เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนที่มีโอกาสจำกัดทุกคนในการประกอบอาชีพจะต้องกลายเป็นผู้กระทำผิดเสมอไป เพราะจะต้องมีแรงจูงใจบางอย่าง เช่น หากกลุ่มยกย่องคนทำผิดหรือเพื่อนเป็นพวกมิจฉาชีพ บุคคลนั้นก็มิปรารถนาที่จูงใจไม่น้อยให้กระทำความผิด (สุพัตรา สุภาพ, 2541: 9) การละเมิดความคาดหวังทางบรรทัดฐานเป็นปัญหาสังคม พฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานถือว่าเป็นการเบี่ยงเบน ทฤษฎีนี้มีการศึกษาวิจัยทดลองโดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมต่างๆของคนในสังคม นักสังคมวิทยามีความเชื่อว่า สาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาจากการได้เรียนรู้ เช่น เด็กยากจนร่ำรวยตามท้องถนนมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการศึกษา หรือมีโอกาสน้อยที่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นการถาวร เด็กเหล่านี้ก็อาจจะมารวมกันเป็นกลุ่มมีวัฒนธรรมย่อยๆในกลุ่มของตน ยอมทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มของตน เพราะอยากเป็นพวกเดียวกับกลุ่ม เช่น การไปขอกทาน ลักขโมย เสพยาเสพติด ก่ออาชญากรรมในรูปแบบของต่างๆ เป็นต้น (โกศล วงศ์สวรรค์ และสสิต วงศ์สวรรค์, 2543: 45) ความเบี่ยงเบนเป็นพฤติกรรมเชิงสัมพันธ์ ในสังคมชนบท ซึ่งเป็นที่ที่สมาชิกแห่งสังคมมักจะมีแบบแผนของการกระทำที่เป็นแบบเดียวกันแทบทุกอย่าง การตัดสินใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีงามหรือเป็นสิ่งที่ดีว่าเป็นสิ่งที่ช่วยเป็นสิ่งที่บาปก็มักจะตรงกัน เพราะทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือนจะถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วและมีปรากฏในฐานะที่เป็น “มาตรฐานของพฤติกรรม” โดยเฉพาะในส่วยที่เกี่ยวข้องกับข้อที่ว่าพฤติกรรมในจะเป็นปัญหาหรือไม่ ก็ดูเหมือนจะเป็นที่รู้ที่เข้าใจกันอยู่แล้ว เช่น เด็กประพฤติเกเร การเป็นโสเภณี พฤติกรรมร่วมเพศ ความผิดปรกติทางจิตใจ การติดสุราและโรคพิษสุราเรื้อรัง การกระทำอัตวินิบาตกรรม เป็นต้น การกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบนในรูปแบบที่ดูเหมือนจะกำหนดไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ เป็นการพิจารณาตัดสินแบบสำเร็จรูปเบ็ดเสร็จในตัวเอง เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเชิงสัมบูรณ์ (วราคม ที่สุกะ, 2526:66) แต่ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมเชิงซ้อน สังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มทางสังคมมากมายหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในด้านของกลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา ถิ่นที่อยู่เดิม ซึ่งแต่ละกลุ่มทางสังคมเหล่านั้นก็มีแบบแผนของการคิด การพูด การกระทำ และการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้น พฤติกรรมบางอย่างอาจจะเป็นสิ่งที่ดีงามสำหรับคนกลุ่มหนึ่ง แต่อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่น่าไว้วางใจสำหรับคนกลุ่มอื่น และยิ่งไปกว่านั้นอาจจะเป็นสิ่งที่จะต้องขจัดปิดเป่าให้หมดสิ้นไปสำหรับบางกลุ่มก็เป็นไปได้ ลักษณะการกำหนดพฤติกรรมโดยการเทียบเคียงบรรทัดฐานของกลุ่มต่างๆในสังคม ในปริมาณของความคิดและความรู้สึกที่แตกต่างกัน ดังกล่าวนี้ เป็นการพิจารณาตัดสินในเชิงสัมพันธ์ (วราคม ที่สุกะ, 2526: 67)

ปัญหาสังคมจึงสะท้อนให้เห็นการละเมิดความคาดหวังทางบรรทัดฐานพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐาน ถือว่าเป็นการเบี่ยงเบน สาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนมาจากการได้เรียนรู้แนวทางที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานซึ่งเป็นแนวทางที่มี น้ำหนักมากกว่าแนวทาง

ปฏิบัติตามประเพณี การที่บุคคลมาเรียนรู้แนวทางเบี่ยงเบนก็เพราะโครงสร้างของสังคมมีหนทางไปสู่เป้าหมายที่สังคมกำหนดไม่เพียงพอ สถานการณ์ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นได้จะต้องเป็นสถานการณ์ที่โอกาสในการจะเรียนรู้การปฏิบัติตามประเพณีมีจำกัด แต่โอกาสเรียนรู้วิธีเบี่ยงเบนมีมาก โอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่สังคมกำหนดมีจำกัด แต่มีความรู้สึกบีบคั้นใจมาก ทางระบายความคับแค้นใจมีจำนวนจำกัด ซึ่งเป็นสภาพที่จะช่วยทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้น

แนวคิดนี้ยังเสนอให้ใช้วิธีการขัดเกลาซ้ำ หรือการขัดเกลาใหม่เป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน ทางที่ดีที่สุดในการขัดเกลาซ้ำ คือ การเพิ่มโอกาสการติดต่ออย่างมีความหมายกับคนที่ดี และพยายามลดการติดต่อหรือสัมผัสกับแบบที่ไม่ดีลง ในขณะที่เดียวกันควรต้องลดความตึงเครียดเพื่อไม่ให้บุคคลเบี่ยงเบนไปจากแนวทางที่ถูกที่ควรของสังคมหรือกล่าวเป็นเชิงสมมติฐานได้ว่า ยังมีโอกาสในการปฏิบัติตามทำนองคลองธรรมมีมากขึ้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนก็จะยิ่งลดน้อยลง

นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนเขาเห็นว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะขัดแย้งกับภายในชุมชนที่เรียกว่า Anomie แต่ Merton สนใจโครงสร้างทางสังคมที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลในสังคม เขาเน้นการขัดแย้งระหว่างโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม และระหว่างความมุ่งหมายปลายทางใน รูปคุณค่าทางวัฒนธรรมและวิธีการที่สังคมจัดให้ เพื่อให้บรรลุจุดหมาย Merton เห็นโครงสร้างทางสังคมมีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ (Merton, 1938 อ้างถึงใน ोजना สุขสว่าง, 2535: 62)

1. จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ทางด้านวัฒนธรรม (Culturally Defined Goals) ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องของสมาชิกในสังคม วัตถุประสงค์เหล่านี้มีความสำคัญต่างกัน ไป เป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นรากฐานต่อความเป็นอยู่ของกลุ่ม เช่น เสรีภาพในการศึกษาการค้าและความเสมอภาคกันในสังคม

2. วิธีที่ได้รับการยอมรับเพื่อให้บรรลุจุดหมายนั้นๆ (Institutionalized Means) เกี่ยวกับศีลธรรมแห่งจรรยาและสถาบัน เป็นระเบียบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่นการใช้อำนาจบังคับการแข่งขันโดยเสรี และการผูกขาด เป็นต้น

พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้น เนื่องจากขาดความสมดุล หรือเกิดการขัดแย้งระหว่างองค์ประกอบทั้งสองอย่าง ถ้ามีการเน้นในวัตถุประสงค์และวิถีทางหรือบรรทัดฐานเท่ากัน ในสังคมก็มีความเป็นระเบียบ แต่ถ้าเน้นในจุดหมายมากกว่าวิถีทางสถาบัน กฎเกณฑ์และบรรทัดฐานก็สลายตัว บรรทัดฐานไม่สามารถใช้บังคับกับบุคคลได้เป็นสภาพที่ขาดบรรทัดฐานเรียกว่า อนโมี (Anomy) เป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน Merton ได้แบ่งแบบของการปรับตัวต่อจุดหมายและวิถีทางสถาบันดังกล่าวเป็น 5 แบบ คือ

ตารางที่ 1 แสดงวิธีการปรับสภาพของบุคคลตามทฤษฎีของเมอร์ตัน

ประเภท	เป้าหมาย	วิธีการ
ตามครรลอง	+	+
ล่าถอย	+	-
ริเริ่ม	-	+
พิธีการ	-	-
ปฏิวัติ	±	±

*หมายเหตุ: + คือ ยอมรับ - คือ ล้มเลิก ± คือ ล้มเลิกและแสวงหาใหม่

1. การปรับตัวไปตามสังคมไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Conformity) เพราะบุคคลยอมรับจุดมุ่งหมายทางวัฒนธรรมและปฏิบัติตามวิธีการที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่นชนชั้นกลางต้องการความสำเร็จในชีวิตและมีฐานะมั่นคงต้องปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือทำงานหนัก มีการศึกษาและประหยัด เป็นต้น

2. การปรับตัวที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Innovation) ซึ่งเป็นปัญหาทางสังคม โดยบุคคลจะยึดมั่นใจจุดมุ่งหมายทางวัฒนธรรมแต่ไม่ปฏิบัติตามวิธีทางสถาบันหรือบรรทัดฐานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ตรงกันข้ามบุคคลจะแสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ เช่นชนชั้นต่ำยอมรับในจุดมุ่งหมายทางวัฒนธรรมของสังคมคือต้องการมีฐานะดี แต่วิธีการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวสังคมไม่เปิดโอกาสให้ จึงต้องหันมาใช้วิธีการใหม่ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการโดยไม่คำนึงถึงว่าจะผิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือไม่ เช่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ตัดเศียรพระพุทธรูปไปขาย ซ่องโสเภณี เป็นต้น ในปี ค.ศ.1967 เกิดจลาจลจู่โจมในเมืองดีทรอยต์ สหรัฐอเมริกา คนนิโกรยากจนได้เข้าทำลายทุบกระจกตามร้านค้าเพื่อแย่งชิงสินค้าจากร้านค้า (Looting) เด็กนิโกรที่ถูกจับคนหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ โดยให้เหตุผลง่ายๆ ว่าเพราะตนไม่เคยมีสมบัติเหล่านั้นมาก่อน

3. พวกละทิ้งจุดมุ่งหมายด้านวัฒนธรรมแต่กลับยึดมั่นในบรรทัดฐานทางสถาบัน (Ritualism) จะเห็นได้ง่ายในสังคมที่ความสำเร็จในชีวิตขึ้นอยู่กับความสามารถบุคคลประเภทนี้ไม่กล้าเสี่ยงในการแข่งขันกับบุคคลอื่น มักพอใจในสิ่งที่ตัวมีอยู่ ต้องการความมั่นคงมากกว่าการเสี่ยง กลัวผิดหวังเป็นพวกแก่ระเบียบพวกหัวชนฝน เกรตรตรงพวกนี้เนื่องจากได้รับการฝึกอบรมให้รู้ระเบียบสังคมมากเกินไป จึงยึดมั่นในบรรทัดฐานจนไม่ลืมหูลืมตา ดูบุคคลอื่น จึงกลายเป็นคนหัวหดแล้วแต่จะทำผิดกฎหมายเรื่อยไป

4. พวกถอยหลังเข้าคลอง (Retreatism) เดิมพวกนี้ยอมรับในจุดมุ่งหมายทางวัฒนธรรมและวิธีการทางสถาบัน ต่อมาได้ละทิ้งองค์ประกอบทั้งสองอย่างเพราะเกิดความลำบากและ

ความว้าวุ่นใจเกิดความฟ่ายแพ้ในชีวิตจึงหนีจากสังคม เลิกต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จในชีวิต และไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสถาบันกลายเป็นพวกโรคจิตเร่ร่อน ดิถยาเสพติด แยกตัวออกจากสังคม โดยอาจแยกเป็นการส่วนตัวหรือรวมกับเป็นกลุ่ม เช่นพวกฮิปปี๋รวมกันเป็นกลุ่มสุขบัญญัติ วัฒนธรรมย่อย (Subculture) ของตัวเองแตกต่างจากวัฒนธรรมส่วนรวม

5. พฤติกรรมที่พยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ในทิศทางที่ตนจะได้ประโยชน์ (Rebellion) พวกนี้ไม่พอใจจุดมุ่งหมายทางวัฒนธรรมและวิธีการทางสถาบันที่มีอยู่ เพราะตนไม่สามารถสร้างความสำเร็จในชีวิตได้ การปรับตัวแบบนี้จะมีมากในชนชั้นต่ำ ต้องการแสวงหาบรรทัดฐานและจุดมุ่งหมายใหม่ๆ พวกนี้ก็เป็นนักปฏิรูปหรือปฏิวัติก็ได้ หรือเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อย แตกต่างไปจากชุมชน เช่น พวกแก๊งวัยรุ่น เป็นต้น

ปกติสังคมจะมีพลังทำให้สังคมไม่เป็นระเบียบ หรือเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน ในสังคมที่มีความมั่นคงจะสามารถต่อต้านพลังดังกล่าวได้ และทำให้บุคคลเคารพและเชื่อฟังกฎเกณฑ์ได้ จึงสามารถรักษาคุณภาพไว้ได้ เมื่อสังคมไม่สามารถบังคับให้บุคคลเชื่อฟังกฎเกณฑ์ได้ก็เกิดการขาดคุณภาพ เกิดการขัดแย้งระหว่างทัศนคติของปัจเจกบุคคลและค่านิยมของสังคม ผลก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบทางสังคมกว้างขวางขึ้น อย่างไรก็ตามมักจะมีพลังใหม่สามารถป้องกันการแตกสลายของสังคมและจัดระเบียบสังคมใหม่

แต่ยังมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน นั่นคือ การรักในบุคคลเพศเดียวกัน ที่ไม่มีสังคมใดในโลกที่ไม่ประสบกับปัญหานี้ โดยเฉพาะชายรักร่วมเพศ ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศอย่างเห็นได้ชัด และมักจะมีนิสัยอ้างว้าง ซ้ำเหงา และอาจจะมีความเป็นส่วนตัวไปพร้อมๆ กันด้วย รักร่วมเพศ จึงเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ โดยมีค่านิยม ดังนี้

G. Mitchell (1981) หมายถึง บุคคลที่นิยมชมชอบ มีความรัก และแสดงถึงความรักในบุคคลเพศเดียวกันและบุคคลที่สามารถแสดงถึงความรักในบุคคลเพศเดียวกัน โดยไม่ต้องมีความนิยมชมชอบ

Spitzer (1981: 212) ให้ความหมายพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศว่า เป็นแบบแผนของการที่มีแรงกระตุ้นในเชิงรักต่างเพศที่มีน้อยเกินไป

Kaplan and Sadock (1981: 550) กล่าวถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะที่เป็นแบบแผนระยะยาวของการมีความพึงพอใจทางเพศที่ไม่สามารถกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศได้ด้วยเพศตรงข้าม แต่อารมณ์ ความรู้สึกทางเพศ ความพึงพอใจทางเพศจะสามารถกระตุ้นได้ด้วยบุคคลที่เป็นเพศเดียวกัน

องค์การอนามัยโลก (1978: 40) หมายถึง การที่มีความพึงพอใจทางเพศกับบุคคลที่มีเพศเดียวกันกับตนทั้งชั่วคราวและเป็นประจำ โดยอาจจะมีหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางกายต่อกันก็ได้ และการจะวินิจฉัยว่าบุคคลใดเป็นรักร่วมเพศนั้น ไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าเป็นความผิดปกติทางจิตแต่อย่างใด

เอนก อารีพรคและสุวิทนา อารีพรค (2525: 214) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ว่าเป็นพฤติกรรมทางเพศระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกัน เป็นพฤติกรรม

ที่พบมากที่สุด ในจำนวนพฤติกรรมทางเพศที่ผิดไปจากลักษณะบุคคลทั่วไปปฏิบัติซึ่งเป็นที่พึงพอใจ และชาย

จำลอง ดิษยวาทิน (2522: 257) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ว่าเป็นความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลเพศเดียวกัน พฤติกรรมทางเพศเช่นนี้ ระหว่างหญิงด้วยกันมักเรียกว่า เลสเบียนนิซึม (Lesbianism) ชายหรือหญิงที่มีความพึงพอใจทั้งสองเพศ (อาจเป็นทั้งหญิงและชายก็ได้) เรียกว่า ทวิเพศ (Bisexual) โดยทั่วไปกลุ่มทวิเพศมักเป็นรักร่วมเพศด้วย แม้ว่ากลุ่มทวิเพศจะมีความสามารถในการร่วมเพศกับเพศตรงกันข้าม และมีความพึงพอใจได้ตามสมควร

นอกจากนี้แล้ว ยังมีศัพท์บางคำที่มีผู้ให้ความสนใจเรียกบุคคลที่เป็นรักร่วมเพศที่มีการแสดงออกที่คาบเกี่ยวกันในรักร่วมเพศ โดยที่ อุดมศิลป์ ศรีสงนาม (2525: 238-240) ได้อธิบายไว้ดังนี้

กะเทย (Hermaphrodite) เป็นคำที่นำมาใช้เรียกบุคคลที่คิดว่าเป็นรักร่วมเพศหรือบุคคลที่มักแสดงกิริยาท่าทางตรงกันข้ามกับเพศที่แท้จริงของตนเอง แต่ความจริงแล้วกะเทยไม่จำเป็นต้องเป็นรักร่วมเพศเสมอไป และก็มีบุคคลที่เป็นรักร่วมเพศจำนวนมากที่ไม่ได้มีลักษณะของกะเทยปรากฏอยู่ กะเทยตามความหมายทางการแพทย์จะหมายถึง บุคคลที่มีอวัยวะของ 2 เพศ ก้ำกึ่งอยู่ในบุคคลเดียวกัน เช่น มีองคชาติ (Penis) และมีเต้านม (Breast) หรืออาจจะมีอัณฑะ (Testis) ในขณะเดียวกันก็มีมดลูกอยู่ด้วย ทำให้ไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นหญิงหรือชายกันแน่ กะเทยมีอยู่ 2 ชนิด คือ กะเทยจริง (True-Hermaphrodite) ซึ่งหมายความว่า เป็นบุคคลที่มีลักษณะทางเพศที่เด่นตรงกับฮอร์โมนในร่างกาย อีกชนิดหนึ่ง คือ กะเทยเทียม (Pseudo Hermaphrodite) จะมีลักษณะทางเพศให้เห็นเด่นชัดอย่างหนึ่ง แต่ฮอร์โมนที่ผลิตแท้จริงกลับเป็นของอีกเพศหนึ่ง

ลักเพศ (Transvestism) บุคคลกลุ่มนี้บางทีก็ถูกเรียกว่า กะเทยเช่นกัน ลักเพศนี้เป็นบุคคลที่ชอบแต่งตัวเป็นเพศตรงข้ามกับเพศที่แท้จริงของตนเอง และมีความสุขความพอใจทางเพศจากการที่ได้แต่งตัว แต่งหน้า สวมใส่เสื้อผ้า หรือแสดงท่าทางของเพศตรงข้ามกับเพศที่แท้จริงของตน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้โดยเปิดเผย หรือแอบซ่อนเมื่อลับสายตาคน ลักเพศนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นรักร่วมเพศเสมอไป แต่ก็เป็นไปได้ที่อาจจะพบลักเพศเกิดร่วมกับการแปลงเพศและรักร่วมเพศได้

แปลงเพศ (Transsexuals) บุคคลกลุ่มนี้จะมีลักษณะไม่ยอมรับเพศที่แท้จริงของตนเอง จะใช้ชีวิต แต่งตัว มีพฤติกรรมและบทบาททางเพศเหมือนเพศตรงกันข้ามกับเพศที่แท้จริง มีความคิดฝังใจว่าอารมณ์และจิตใจเป็นเพศตรงกันข้ามกับเพศของตน และมักมีความต้องการอย่างมากที่จะผ่าตัดแปลงเพศเป็นเพศตรงกันข้าม

ลักเพศและการแปลงเพศ จะแตกต่างกันที่แรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรม คือ ลักเพศจะแต่งกายเหมือนตรงกันข้ามก็เพื่อให้เกิดความตื่นตัวทางเพศ แต่แปลงเพศจะกระทำไปเพราะคิดว่าจิตใจของตนนั้นเป็นเพศตรงข้าม

รักร่วมเพศ (Bisexuality) คือ การที่บุคคลมีความพึงพอใจทางเพศได้กับทั้งสองเพศ โดยสามารถมีความพึงพอใจทางเพศได้ทั้งจากการที่มีความสัมพันธ์เชิงรักร่วมเพศ และรักร่วมเพศ (Homosexual relationship and Heterosexual relationship)

Goode (1978) เสนอว่าการพิจารณามิติ (dimension) ต่างๆ ของความเป็นรักร่วมเพศซึ่งมักจะปรากฏอยู่ด้วยกัน จะมีประโยชน์ว่าการพยายามให้คำจำกัดความหรือการตั้งเกณฑ์วัด เพราะเขาเห็นว่าเกณฑ์เหล่านั้นไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ แต่เป็นการตัดสินที่ขึ้นอยู่กับผู้สังเกตว่าลักษณะใดเป็นลักษณะสำคัญ ซึ่ง Goode ได้เสนอมิติต่างๆ ของความเป็นรักร่วมเพศเอาไว้ 6 มิติด้วยกัน มิติต่างๆ ดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความเป็นรักร่วมเพศที่มีอยู่ในสังคม และอาจทำให้มองเห็นแนวทางของการศึกษาครั้งนี้ได้ชัดเจนมากขึ้น

มิติต่างๆ ซึ่ง Goode เสนอไว้ ประกอบด้วย (Goode, 1978:363-371)

1. เอกลักษณ์แห่งตน (Self-identity) เป็นมิติที่สำคัญที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของรักร่วมเพศ เนื่องจากการที่บุคคลคนหนึ่ง นิยามตนเองว่ามีความพึงพอใจทางเพศในลักษณะใด มีผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่นๆ ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอก ในมิตินี้ไม่ได้ หมายความว่า บุคคลที่ไม่ได้นิยามว่าตนเองเป็นคนรักร่วมเพศเดียวกัน แต่มีลักษณะของการรักร่วมเพศในมิติอื่นๆ จะไม่ถือว่าเป็นคนรักร่วมเพศ แต่หมายความว่าเขาไม่ได้ให้เอกลักษณ์ของตัวเองในเรื่องนี้เท่านั้น แต่ในด้านอื่นๆ เขาอาจจะเป็นไปตามความหมายของการรักร่วมเพศได้

2. วัฒนธรรมย่อยของพวกรักร่วมเพศ (The homosexual subculture) เป็นมิติที่หมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วม หรือมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มคนซึ่งเป็นพวกรักร่วมเพศ ไม่ใช่กลุ่มที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น แต่มีลักษณะของ “quasi-group” หรือ “near-group” เช่นเดียวกับกลุ่มทางสังคมอื่นๆ เช่น ตำรวจ ผู้รัวรายมากๆ ผู้สูบกัญชา และนักตุนก เป็นต้น การกล่าวถึงเรื่องกลุ่ม หรือวัฒนธรรมย่อยนั้นมีความหมายดังนี้

1) สมาชิกในกลุ่มมีการพบปะสังสรรค์กันบ่อย และใกล้ชิดกว่าความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆ

2) วิถีชีวิตและความเชื่อของกลุ่ม มีลักษณะของประชากร ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสังคมอื่น

3) มีความคิดว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะตัว และคนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งไม่ได้มีลักษณะร่วมด้วย ก็มีความเห็นมโนทำนองเดียวกัน

ทั้ง 3 ประการนี้ วัฒนธรรมย่อยหรือกลุ่มของพวกรักร่วมเพศได้ก่อ รูปขึ้น แต่ไม่ใช่เลสเบี้ยน หรือเกย์ ทุกคนจะเข้าร่วมในวัฒนธรรมย่อยนี้ ในความเป็นจริงแล้ว มีความแตกต่างกันในระดับของการรวมกลุ่มสำหรับเลสเบี้ยน หรือเกย์แต่ละคน ตั้งแต่ผู้ที่ไม่ยอมคบหากับบุคคลทั่วไป (Straight People) จนกระทั่งถึงผู้ที่สามารถพบปะกับใครๆ ก็ได้ ซึ่งระดับของการเข้าร่วมในวัฒนธรรมของพวกรักร่วมเพศนี้ เป็นตัวชี้ถึงประเด็นปัญหาสำคัญต่างๆ ในชีวิตของบุคคลนั้น

3. การตัดสินพฤติกรรมโดยอัตวิสัย (Subjective behavior judgement) มิติสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องให้ต่อพฤติกรรม บุคคล และบทบาทที่แสดงความหมายในเชิงอัตวิสัย (Subjective meaning) นี้ หมายถึงว่าสถานการณ์หรือพฤติกรรมที่บุคคลกระทำได้รับการตีความว่าเป็นการรักร่วมเพศหรือไม่ ไม่มีคุณลักษณะทั่วไปใดที่จะนำมาตัดสิน

ว่าเขาเป็นคนประเภทไหน หรือกำลังทำอะไร แต่ขึ้นอยู่กับ การให้นิยามและการตัดสินซึ่งแตกต่างกันในแต่ละสถานที่ จากระยะเวลาหนึ่งสู่อีกระยะเวลาหนึ่ง

Goode ยกตัวอย่างนักโทษชาย ซึ่งมีการรักร่วมเพศ แต่นักโทษเหล่านั้นไม่ได้คิดว่านั่นคือ “การรักร่วมเพศ” หรือเด็กหนุ่มซึ่งยินยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายด้วยกัน เพื่อหวังเงินตอบแทน โดยจำกัดขอบเขตความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้ชายคนนั้น และไม่เห็นว่าสิ่งที่ตนกระทำคือการรักร่วมเพศ พวกเขาส่วนมากมีคนรัก (หญิง) และต้องการแต่งงาน โดยสรุปแล้วการที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ไม่จำเป็นที่จะต้องควบคู่ไปกับการให้ความหมายพฤติกรรมนั้นว่าเป็นการรักร่วมเพศ ขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ ซึ่งแตกต่างกัน

4. ความพึงพอใจ (Sexual Preference) นั่นคือ ภายใต้สถานการณ์ที่สามารถจะมีอิสระในการคัดเลือก บุคคลมีความรู้สึกชอบพอหรือต้องการความรักความพอใจจากเพศตรงข้าม หรือจากเพศเดียวกัน การที่เลือกบุคคลเพศเดียวกัน แสดงว่ามีแนวโน้มนำทางเพศ (sexual orientation) เป็นรักร่วมเพศ (homoemotional)

5. ความรู้สึกตื่นตัวทางเพศ (Sexual Arousal) เรื่องทางกายภาพ ก็มีความสำคัญ การที่บุคคลจะรู้สึกตื่นตัวทางเพศ โดยผู้ชายหรือผู้หญิง เป็นสิ่งที่ประกอบให้ภาพของการรักร่วมเพศมีความสมบูรณ์ขึ้น ผู้ที่รู้สึกตื่นตัวทางเพศโดยคนในเพศเดียวกัน (homoerotic) ถือว่าเป็นผู้ที่รักร่วมเพศ ในมิตินี้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Anna Freud (อ้างถึงใน Goode, 1978:363) ที่ว่าจินตนาการในขณะสำเร็จความใคร่ของตนเอง เป็นพื้นฐานในการตัดสินว่าบุคคลหนึ่งๆ เป็นพวกรักร่วมเพศ

6. การให้นิยามโดยสาธารณะ (public definition) คือ การที่จะถูกสังคมตีตราหรือไม่ การที่สังคมรับรู้ว่าเป็นพวกรักร่วมเพศ กับการที่สามารถปกปิดเอาไว้ได้นั้น มีผลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลต่างกัน ผู้ที่ถูกประทุษร้ายว่าเป็นรักร่วมเพศ อาจจะไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างคนทั่วไปได้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการให้เอกลักษณ์ และการนิยามตนเอง

ภาพของรักร่วมเพศชาย

Harry and Devall (1977) ได้เสนอความสัมพันธ์ที่เป็นระบบของเอกลักษณ์แห่งเพศ (gender identity) บทบาทแห่งเพศ (gender role) และแนวโน้มนำทางเพศของเพศชาย และแสดงให้เห็นถึงความเป็นรักร่วมเพศ และรักต่างเพศของชายในหลายลักษณะด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของรักร่วมเพศได้ดียิ่งขึ้น โดยเขาได้ให้ความหมายของเอกลักษณ์แห่งเพศว่าหมายถึง เพศที่บุคคลได้กำหนดหรือนิยามให้กับตนเอง บทบาทแห่งเพศ หมายถึง เนื้อหาทางวัฒนธรรมของเอกลักษณ์แห่งเพศ ซึ่งแบ่งเป็น ความเป็นชาย (Masculine) และความเป็นหญิง (Feminine) และแนวโน้มนำทางเพศ หมายถึง เพศที่บุคคลมีความพึงพอใจ หรือมีความปรารถนาทางกามารมณ์ ดังที่แสดงในตาราง

ตารางที่ 2 แสดงถึงเอกลักษณ์แห่งเพศ บทบาทแห่งเพศ และแนวโน้มนำทางเพศของชาย

Gender Identity, Gender Role, Sexual Orientations of Males							
Gender Identify							
Male				Female			
Gender Role				Gender Role			
Masculine Feminine				Masculine Feminine			
Sexually Oriented to							
Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female
Masculine	Masculine	Effeminate	Effeminate			Homosexual	Heterosexual
e	Heterosexuals	e	Heterosexuals			Transsexuals	Transsexuals
Gays		Gays					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)

หากเราพิจารณาผู้ชายแต่ละกลุ่มตามการจัดประเภทข้างต้นนี้ จะพบว่า
 ในกลุ่มที่ 1 Masculine Gays หรือ Masculine Homosexuals ผู้ซึ่งเป็นชายที่มี
 เอกลักษณ์เพศชายหรือนิยามตนเองว่าเป็นชาย แสดงบทบาทของเพศชาย และมีความพึงพอใจต่อ
 เพศชายด้วยกัน (โดยที่เกย์ประเภทนี้จะไม่มีการรับเอาบทบาทหรือเอกลักษณ์ของเพศหญิงเลย)

ในกลุ่มที่ 2 Masculine Heterosexuals คือ ผู้ชายส่วนใหญ่ในสังคมที่มีเอกลักษณ์
 เพศชาย มีบทบาทความเป็นชาย และพึงพอใจต่อเพศหญิง

ในกลุ่มที่ 3 Effeminate Gays เป็นกลุ่มผู้ชายที่มีเอกลักษณ์เพศชาย แต่แสดง
 บทบาทของเพศหญิงหรือบทบาทข้ามเพศ (Cross gender Preference) และมีความพึงพอใจหรือ
 ปรารถนาต่อเพศชายด้วยกัน

ในกลุ่มที่ 4 Effeminate Heterosexuals เป็นลักษณะของชายรักต่างเพศที่มี
 เอกลักษณ์เพศชาย แต่ชอบที่จะแสดงบทบาทของหญิง และมีความปรารถนาทางกามารมณ์ในทาง
 เพศหญิง

ในกลุ่มที่ 7 Homosexuals Transsexuals เป็นชายที่มีเอกลักษณ์ทางเพศหญิง คือ
 เชื่อว่าตนเองเป็นหญิง แสดงบทบาททางเพศของความเป็นหญิง และมีความปรารถนาทางกามารมณ์
 ต่อเพศชาย

ในกลุ่มที่ 5, 6 และ 8 ยังคงค่อนข้างมีปัญหาในการแยกเอกลักษณ์ทางเพศออกจากบทบาททางเพศ ซึ่งยากแก่การจัดประเภทให้แน่ชัดได้ เช่น

ในกลุ่มที่ 5, 6 อาจจะว่างเปล่าไม่มีผู้จัดเข้าพวกไว้ได้หรืออาจจัดชายรักร่วมเพศที่มีเอกลักษณ์เพศหญิง ในขณะที่ตนเองแสดงบทบาทเป็นชาย และมีความปรารถนาในเพศชาย โดยการรับเอานิยามของเพศหญิงให้กับเอกลักษณ์ดังกล่าวอาจจะถูกมองในลักษณะของจิตไร้สำนึก เท่านั้น

ในกลุ่มที่ 8 Heterosexuals Transsexuals เป็นชายที่แสดงบทบาทของเพศหญิงและชอบแต่งตัวเป็นหญิงในบางครั้ง หรือมีภูมิหลังเรื่องการแต่งกายเป็นหญิง แต่มีการรักร่วมเพศหรืออาจเป็นชายที่ชอบหญิงแต่แสดงตัวว่าเกิดมาเป็นหญิงในร่างชาย ซึ่งมักจะมีเอกลักษณ์ทางเพศไม่ชัดเจนว่า เป็นหญิงหรือชาย นับว่าเป็นกลุ่มที่พบได้ยาก

จากลักษณะการจัดประเภทของชายดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าการสังเกตความเป็นรักร่วมเพศ หรือเกย์ จากการแสดงบทบาททางเพศคงไม่ใช่เหตุผลเพียงพอที่จะสรุปว่าบุคคลใด เป็นเกย์หรือไม่

ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งประเด็นไปที่แนวโน้มนำทางเพศต่อเพศเดียวกันและค่านิยมเอกลักษณ์รักร่วมเพศให้กับตนเองของเกย์ในกลุ่มที่ 1 Masculine Gays และเกย์ในกลุ่มที่ 3 Effeminate Gays ซึ่งค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์การแสดงบทบาทที่ชัดเจน

อิทธิพลที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมรักร่วมเพศ

ประเด็นที่พอจะทราบถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีอยู่ 5 ประเด็น คือ อิทธิพลทางด้านร่างกาย(ชีววิทยา) อิทธิพลทางด้านจิตวิทยา อิทธิพลทางสภาพแวดล้อมของครอบครัว อิทธิพลสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และอิทธิพลทางสภาพแวดล้อมของสังคม ดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลทางด้านร่างกาย (ชีววิทยา)

บุคคลรักร่วมเพศบางคนมีสภาวะการเป็นรักร่วมเพศมาตั้งแต่เกิด และสภาพการเป็นรักร่วมเพศของบุคคลกลุ่มนี้เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อประมาณ 70 กว่าปีมานี้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากเชื่อว่าการเป็นรักร่วมเพศมีรากฐานอันถาวรจากกรรมพันธุ์ที่ได้รับการถ่ายทอดมา ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้อย่างแข็งขัน คือ Kallman ซึ่งได้ตีพิมพ์ในรายงานของตนในปี 1953 จากการศึกษาฝาแฝด 95 คู่ ซึ่ง 44 คู่ เป็นฝาแฝดเหมือน (กล่าวคือ แผลที่มีกรรมพันธุ์เหมือนกันโดยแท้) อีก 51 คู่ เป็นแฝดธรรมดา (คือ ฝาแฝดที่มีกรรมพันธุ์เหมือนกันบ้างต่างกันบ้างพอๆ กับพี่น้องท้องเดียวกัน) จากการศึกษา ฝาแฝด 95 คู่ ครั้งนี้ พบว่า อย่างน้อยก็มีแฝดที่ทราบได้แน่ชัดว่าเป็นรักร่วมเพศจากแฝดเหมือน 44 คู่ ซึ่งปรากฏว่า ทั้งคู่เป็นรักร่วมเพศ ทั้งนี้ฝาแฝดแต่ละคนกล่าวว่าต่างคนต่างมีพัฒนาการเป็นรักร่วมเพศขึ้นมาเอง และสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ฝาแฝดทุกคู่ปฏิเสธว่าตนมิได้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศกับคู่แฝดของตนเลย ในทางกลับกันคู่แฝดธรรมดา 51 คู่ มีเพียง 40% เท่านั้นที่เป็นคนรักร่วมเพศทั้งคู่ ดังนั้นทำให้คาดได้ว่าความผิดปกติของฮอร์โมนอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็นรักร่วมเพศ เนื่องจากสัดส่วนที่ผิดปกติของฮอร์โมนอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็นรักร่วมเพศ เนื่องจากสัดส่วนที่ผิดปกติระหว่างฮอร์โมนเพศชาย (androgen) และฮอร์โมนเพศหญิง (estrogen)

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่เกิดขึ้นใหม่ๆ ไม่สู้จะมีหลักฐานที่บ่งว่ารักร่วมเพศเกิดขึ้นจากตัวการที่ถาวรทางกรรมพันธุ์ เพราะปรากฏว่าบางรายที่เกิดมีการขาดสมดุลของฮอร์โมน บุคคลนั้นก็ได้มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ และคนที่ไม่ใช่รักร่วมเพศบางรายอาจจะมีสภาพฮอร์โมนที่มีได้สมดุลเหมือนกันก็มี ดังนั้นคนอาจจะเปลี่ยนจากรักต่างเพศมาเป็นรักร่วมเพศหรือจากรักร่วมเพศมาเป็นรักต่างเพศ ไม่เกี่ยวข้อง กับสภาพสมดุลของฮอร์โมนก็ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศของบุคคลนั้นได้ (ประนอม สาโรชมาน, 2524: 166)

2. อิทธิพลทางด้านจิตวิทยา

ความคิดนี้เกิดจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic theories) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้ให้ทัศนะว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศว่าเป็นผลของการกดอวย (repression) หรือการตรึงแน่น (fixation) ของการพัฒนาทางจิตใจและเพศหลังจากที่มีความคิดข้องใจเป็นเวลานาน ด้วยการลอกเลียนแบบสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่สมหวัง (frustrating object) กล่าวคือ ในช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางเพศ ส่วนมากจะอยู่ในช่วง 4 ขวบ เด็กชายจะรักแม่ เด็กหญิงจะรักพ่อ ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายอิจฉาพ่อหรือแม่ที่มีเพศเดียวกันกับตน และเมื่อเด็กผ่านพัฒนาการช่วงนี้ไปได้ขณะที่ยังมีพฤติกรรมของพ่อแม่ติดฝังตรึงอยู่ จึงทำให้เด็กเกิดความสับสนทางเพศ ฟรอยด์ กล่าวว่า ช่วงเวลานี้ความสนใจของเด็กจะอยู่ที่อวัยวะเพศ เด็กจะเกิดความสุขที่ได้แตะต้องลูกบอล (ประนอม สาโรชมาน, 2524: 167)

อย่างเช่น เด็กผู้ชายที่มองเพศเดียวกับตนเอง แม้ว่าเค้าอาจจะมีความรู้สึกชอบผู้หญิงแต่ก็ปฏิเสธจะมีความสัมพันธ์ทางเพศ ผลจากการเลียนแบบแม่ อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรักพ่อและมีความปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจทางเพศกับพ่อ ผู้ชายกลุ่มนี้อาจจะมีลักษณะแบบผู้หญิงและการเลือกคู่มักจะเลือกผู้ชายที่มีอายุมากกว่า หรือในบางกรณีเด็กผู้ชายที่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อโดยลำพัง ก็อาจจะมีปฏิกิริยาต่อความคับข้องใจแบบที่ถดถอย คือ ความรู้สึกที่ไม่สนใจต่อผู้หญิงและกลับไปชอบผู้ชายในฐานะคู่รักครั้งแรก ซึ่งรักร่วมเพศในหญิง เกิดจากเหตุเดียวกับเด็กผู้ชาย คือ แทนที่เด็กผู้หญิงจะลอกเลียนแบบแม่เพื่อให้เป็นผู้หญิงโดยสมบูรณ์ เด็กผู้หญิงกลับเลียนแบบพ่อ โดยมองของรักของพ่อเป็นแบบเดียวกับพ่อ จึงแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่างๆ แบบผู้ชายที่ตรึงแน่นอยู่กับความรักเพศเดียวกันครั้งแรก คือ แม่ และทำให้เกิดความรู้สึกทางเพศต่อผู้หญิง (สมโภชน์ สุขวัฒนา, 2520: 261)

3. อิทธิพลทางสภาพแวดล้อมของครอบครัว

1). ความไม่สมดุลในครอบครัว ในวัย 2-4 ขวบ ตามหลักทางจิตวิทยาถือว่าเด็กจะเกิดปมความรู้สึกทางเพศ (oedipus complex) โดยเด็กชายจะรักแม่ เด็กผู้หญิงจะรักพ่อ อาจแสดงออกมาเป็นแบบหวงแหนพ่อหรือแม่ ลักษณะเช่นนี้จะเป็นอย่างชั่วคราวแล้วเด็กจะค่อยๆ เริ่มรู้ว่าไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่ถ้าครอบครัวไม่เป็นปกติ เช่น พ่ออ่อนแอ แม่แข็งแกร่งกว่า หรือพ่อเข้มแข็ง แม่อ่อนแอ หรือกรณีที่ครอบครัวแตกแยก ขาดพ่อหรือแม่ ทำให้เด็กไม่

มีแบบอย่างของบทบาทในฐานะที่เป็นเพศหญิงหรือชายที่แท้จริง การที่มีลักษณะบุคลิกภาพของตนเอง เป็นเหมือนคนอ่อนแอก็อาจกลายเป็นรักร่วมเพศขึ้นได้

2). อคติของคนในครอบครัวที่มีต่อเพศของเด็ก บางครอบครัวต้องการให้ลูกผู้หญิงมาก บางครอบครัวต้องการได้ลูกผู้ชายมาก แต่ต้องผิดหวังไม่ได้ตามที่ ต้องการ ทำให้พยายามสนองความต้องการโดยการแต่งตัวลูกชายให้เหมือนผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าลูกชายคนนั้นเป็นคนหน้าตาดี อาจยังแต่งให้เหมือนผู้หญิงมากขึ้น พยายามใช้วิธีอบรมหรือดูแลไป ในแนวทางสำหรับเพศหญิงตามที่ต้องการ เด็กชายอาจรู้สึกภูมิใจบาบาทความเป็นหญิงมากกว่า ความเป็นผู้ชาย

3). บุคลิกภาพของบิดา บิดามักเป็นคนนิสัยแข็งแรงแกร่ง เด็กร การ หรือเดินเกินไปจนเด็กชายไม่สามารถเลียนแบบตามได้ หรือในทางตรงกันข้ามเป็นบิดาที่มีนิสัย อ่อนแอไม่มีบทบาทเด่น เจ็บแค้นจนเด็กเกิดความรู้สึกละอายใจไม่ยอมเลียนแบบเช่นกัน

4). การรักลูกแบบลำเอียง เช่น รักและตามใจลูกสาวมากกว่า จึงอาจทำให้เด็กชายเกิดความรู้สึกอิจฉา หลงคิดว่าถ้าตนเป็นผู้หญิง บิดามารดาคงจะรัก จึงมีประพฤติดัง แต่งตนเป็นผู้หญิงเพื่อเรียกร้องความสนใจหรือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านบิดามารดาในสังคม ปัจจุบัน เพื่อให้บิดามารดาเดือดร้อนสมกับที่ตนถูกรังทำ

5). ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตร มารดามักรัก ใกล้ชิดลูกชายเกินไป จะพาไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ สนใจเอาใจใส่จนทำให้เกิดเจตคติ ค่านิยม ความคิด ความรู้สึกและลักษณะท่าทางของความเป็นผู้หญิงซึมซาบเข้าไปในบุคลิกภาพของเด็กชาย จะมีเอกลักษณ์ทางจิตใจคล้ายผู้หญิงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าครอบครัวนั้นมีทั้ง ย่า ยาย อา หรือคน เลี้ยงคนรับใช้ที่เป็นผู้หญิงอยู่ร่วมกันมาก

6). ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ส่วนใหญ่ แล้วจะเป็นลักษณะค่อนข้างห่างเหิน ไม่ใกล้ชิดกัน อาจเป็นเพราะบิดาไม่ค่อยมีเวลาอยู่บ้าน หรือมัก คิดว่าการอบรมเลี้ยงดูลูกนั้นเป็นหน้าที่ของมารดา จึงปลีกตัวออกห่างหรืออาจเพราะตายจากไป ในอีกทางหนึ่งก็อาจเป็นคนเจ้าอารมณ์ ดุร้าย โมโหง่าย จนเด็กมองภาพพจน์ของบิดาค่อนข้างน่ากลัว จึงไม่อาจเลียนแบบได้เช่นกัน

7). ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องในการพัฒนาเอกลักษณ์ ส่วนหนึ่งนั้น ก็คือ การไม่อยากเหมือนอีกคนหนึ่ง เช่น ถ้าพี่เป็นสนใจแต่เรียน ไม่มีเพื่อน น้องก็จะ ปฏิบัติตนในทางตรงกันข้าม คือ ไม่สนใจเรียน แต่มีเพื่อนมาก เช่นเดียวกับถ้าพี่สาวชอบทำตัวมีนิสัย เหมือนผู้ชายทำตัวแข็งแรงเกินไป เด็กชายซึ่งเป็นน้องก็อาจทำตัวให้มีนิสัยเหมือนผู้หญิงเพราะไม่ ต้องการเหมือนพี่สาว

8). การที่ครอบครัวเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี มากเกินไป ให้แต่เฉพาะเพื่อนเพศเดียวกัน ทำให้เกิดการรักร่วมเพศขึ้นได้ โดยเริ่มจากการลองแล้ว ได้รับความสุขทางเพศทำให้ต้องการกระทำบ่อยๆ ซ้ำๆ ซากๆ จนในที่สุดก็กลายเป็นนิสัย

4. อิทธิพลสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน

1). การขาดแบบอย่างของบุคลิกภาพผู้ชายในโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมส่วนใหญ่แล้วครูมักจะเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะครูผู้หญิงที่สนใจ เอาใจใส่ต่อเด็ก ค่อนข้างดี เด็กผู้ชายที่หาแบบอย่างความเป็นผู้ชายจากบิดาท่างบ้านไม่ได้อยู่แล้ว เมื่อมาโรงเรียนก็ไม่มีแบบอย่างความเป็นผู้ชายจากครูอีก จึงจำเป็นแบบอย่างบุคลิกภาพของความเป็นหญิงมากขึ้นไปอีก ในช่วงวัยเด็กนี้ ฉะนั้นโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษาควรมีครูผู้ชายช่วยอย่างน้อย 25% เพื่อให้เด็กได้เลียนแบบได้อย่างถูกต้อง (วัลลภ ปิยะมโนธรรม, 2530: 13)

2). เกิดจากเพื่อนหรือครูล้อเลียนอาจเป็นเพราะเด็กผู้ชายคนนั้นมีหน้าตาดีหรือท่าทางอ่อนแอจึงมักถูกล้อเลียนว่าเป็นกะเทย เมื่อถูกล้อเลียนบ่อยเข้าเด็กผู้ชายก็อาจเกิดความรู้สึกสับสนคิดว่าตนเองเป็นกะเทยจริงๆ เป็นลักษณะถูกคนอื่นกระตุ้นให้เกิดการย่ำคิดสงสัยตัวเองขาดความเชื่อมั่นในด้านเอกลักษณ์ทางเพศมากขึ้น

3). ระบบการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนชายล้วนจะมีโอกาสถูกกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากเป็นผู้หญิงมากขึ้น เพราะในแง่จิตวิทยาเมื่อคนสองคนต้องมาอยู่ร่วมกันคนหนึ่งจะพยายามทำตัวเป็นผู้นำ และอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นผู้ตามโดยไม่รู้ตัว ในโรงเรียนชายล้วนเด็กชายที่อ่อนแอกว่า หน้าตาละเมียดไปทางผู้หญิงมากกว่า จึงอาจต้องทำท่าทางเป็นผู้หญิงเป็นฝ่ายอ่อนแอกว่าให้เพื่อนที่แข็งแกร่งปกป้อง ล้อเลียน แต่ในโรงเรียนสหศึกษามีนักเรียนหญิงซึ่งแสดงตัวเป็นฝ่ายเรียบริ้อย อ่อนแอกว่าอยู่แล้ว ก็จะผลักดันให้เด็กผู้ชายที่อ่อนแอทั้งทางใจและทางกายต้องเข้มแข็ง ทำตัวให้เป็นผู้ชายมากขึ้น

4). ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน ถ้าเด็กผู้ชายที่มีแนวโน้มกลายเป็นผู้หญิงตั้งแต่อยู่ที่บ้าน เมื่อมาโรงเรียนที่มีแนวโน้มอยากใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ถ้าเด็กผู้หญิงยอมรับเข้ามาอยู่ในกลุ่มผู้หญิง โดยเฉพาะเด็กผู้ชายคนนี้ถูกปฏิเสธถูกรังแกจากกลุ่มเพื่อนเด็กผู้ชายด้วยกัน การมีกิจกรรมอยู่ร่วมกับผู้หญิงนานเข้าก็จะยังมีนิสัยเป็นผู้หญิงมากขึ้น

5). การจัดกิจกรรมของโรงเรียน โดยการจับให้เด็กผู้ชายแต่งตัวแสดงเป็นผู้หญิง เมื่อมีการจัดการแสดงละครหรือการแสดงต่างๆ บนเวที บางแห่งมีการจัดประกวดเทพีประเภทสองเทพจำแลง ให้แต่งตัวเป็นผู้หญิงเพื่อเป็นเชียร์ลีดเดอร์ ฯลฯ เด็กผู้ชายซึ่งไม่เคยได้รับความสนใจเมื่อปฏิบัติตัวเป็นผู้ชาย แต่เมื่อปฏิบัติตัวหรือแสดงกิริยาท่าทางเป็นผู้หญิงกลับมีแต่ความสนใจ ซึ่ขมก็อาจเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกตัวเองมีค่า เป็นความรู้สึกเด่นและแสดงตัวต่อไปจนติดเป็นนิสัย

6). การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน บางหลักสูตรก็บังคับเด็กผู้ชายเรียนเย็บปักถักร้อย ซึ่งในสังคมถือว่าเป็นบทบาทของผู้หญิง เมื่อมีโอกาสได้เรียนแล้วเกิดความชอบ ภาคภูมิใจ ก็อาจยังเกิดความสับสนในเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้นรวมทั้งด้านกีฬาต่างๆ เป็นต้น

7). การอยู่ในกลุ่มที่มีแนวโน้มเป็นรักร่วมเพศด้วยกัน เพราะการไม่สามารถเข้าอยู่ในกลุ่มผู้ชายที่ปฏิเสธเขา เขาจึงต้องจับกลุ่มด้วยกันทำให้ยังมีความรู้สึกเบียดเบียนทางเพศกันได้มากขึ้นเพราะเป็นช่วงพัฒนาการของการคล้อยตามกลุ่มเพื่อน เอกลักษณ์จึงเบียดเบียนไป

5. อิทธิพลทางสภาพแวดล้อมทางสังคม

1). แบบอย่างเพศจากด้านสื่อมวลชน โดยเฉพาะจากตัวแสดงในโทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือในหนังสือการ์ตูน เมื่อผู้แสดงชายทำท่าทางเหมือนผู้หญิงซึ่งมักทำให้ผู้ชายรู้สึกชอบใจ พอใจ สนุกสนาน เรียกร้องความสนใจเป็นเรื่องเด่นได้ เด็กผู้ชายที่ขาดแบบอย่างผู้ชายจากผู้เป็นบิดา ผู้เป็นครูผู้ชายอยู่แล้วก็อาจเลือกแบบผู้แสดงชาย แต่ท่าทางกระตุ้นกระตุ้นมาเป็นแบบอย่างของตนไว้ เพราะความมีแนวโน้มอยู่ก่อนแล้ว โดยเฉพาะถ้าคนแสดงนั้นเป็นคนที่มีชื่อเสียง มีคนชื่นชมมาก เช่น แสดงเก่ง ร้องเพลงเก่ง พุดเก่ง หรือเป็นคนที่มีความสามารถเฉพาะทางเก่ง เด็กก็จะยิ่งเกิดการจำแบบอย่างได้มากยิ่งขึ้น

2). เกิดจากประสบการณ์รักร่วมเพศกันมาก่อน ส่วนใหญ่อาจเพียงแสดงบทรักด้วยกันสำเร็จความใคร่ด้วยกัน เพราะวุฒิภาวะทางอารมณ์ด้านเพศมักเร็วกว่าและมีมากกว่าเด็กทั่วไป จึงอยากรู้อยากทดลองแล้วอาจเกิดความประทับใจ ติดใจได้ หรืออาจเกิดจากถูกผู้ใหญ่กว่ากระทำการรักร่วมเพศโดยให้ความอบอุ่นหรือให้รางวัลต่างๆ เด็กอาจเกิดความรู้สึกฝังใจเพราะเรื่องเพศนั้นเป็นสิ่งเสพติดชนิดหนึ่ง

3). มีประสบการณ์ไม่ดีทางเพศ ทำให้เข็ดขยาดไม่อยากจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้าม ไม่ว่าจะเป็นคนไหน จึงหันกลับมาหาเพศเดียวกัน

4). เกิดจากค่านิยมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น เชื่อว่าการเป็นผู้ชายต้องเป็นผู้แข็งแรง ชอบเล่นกีฬา พุดจาโผงผาง หยาบคาย ก้าวร้าว เกร ต้องชดช้อยกัน สิบบุหรี ดื่มเหล้า ถ้าเด็กผู้ชายคนนั้นมีเอกลักษณ์สับสนอยู่แล้วและไม่สามารถรู้สึกว่าตนเป็นคนที่มีนิสัยดังกล่าวนี้ได้เลย ก็วยังสับสนว่าตนเองเป็นผู้หญิงแน่นอน เพราะมีนิสัยสุภาพอ่อนโยนและอ่อนแอนั้นไม่ใช่เป็นลักษณะของผู้ชาย

5). เกิดจากพัฒนาบทบาทของผู้หญิงในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันผู้หญิงมักจะกล้าแสดงออกกันมากขึ้น พุดจาเปิดเผยกันมากขึ้น โดยเฉพาะการแสดงบนเวทีหรือการปรับตัวเข้ากับผู้ชายซึ่งไม่ใช่ลักษณะช้อย อ่อนแอเหมือนผู้หญิงสมัยก่อน ผู้ชายที่มีเอกลักษณ์ไม่ได้ขาดความเชื่อมั่นในตัวเองอยู่แล้ว ก็วยังสับสนเกิดความไม่เชื่อมั่นในบทบาทความเป็นชายมากขึ้น

6). เกิดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปัจจุบันที่เป็นลักษณะทุนนิยม เรื่องรักร่วมเพศกลายเป็นธุรกิจการค้าชนิดหนึ่ง จึงมีการผลิตหนังสือ การแสดงละคร การแสดงบนเวที การแสดงภาพยนตร์ในด้านรักร่วมเพศ แหล่งบันเทิงมากมายที่ต้องการสร้างความสุข ความต้องการพิเศษให้แก่ผู้ที่มีแนวโน้มจะเป็นรักร่วมเพศ รวมถึงมีการเปิดสถานบริการของกลุ่มนี้โดยเฉพาะ เมื่อสังคมเปิดโอกาสมากขึ้นการเปิดเผยตัวตนก็ยิ่งชัดเจนยิ่งขึ้น

7). เกิดความต้องการให้สังคมยอมรับ บุคคลรักร่วมเพศที่มีความสามารถในด้านสังคมได้พยายามสร้างค่านิยมให้สังคมยอมรับบทบาทของพวกเขา เพื่อจะได้

ไม่ต้องถูกรังเกียจหรือถูกปฏิเสธกันอีก จึงต้องพยายามสร้างปมเด่นขึ้นมาเพื่อชดเชยปมด้อยและกลายเป็นค่านิยมที่ผิด และทำให้คนที่มีความโน้มเอียงจะเป็นอยู่บ้างเกิดความเชื่อถือเปิดเผยตัวเพื่อต่อต้านสังคมที่ประณามว่าพวกเขาไม่ผิดกรรมเบี่ยงเบน

8). เกิดจากลัทธิที่ต้องการเป็นคนเด่นในสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมที่ต้องมีชีวิตอยู่ในโลกของการแข่งขัน ซึ่งดีซึ่งเด่น บางคนมุ่งไปเรียนเก่ง บ้างมุ่งไปเก่งด้านกีฬา ด้านการคบเพื่อน ด้านกิจกรรมหรือด้านดนตรี ก็ตาม พวกที่มีแนวโน้มจะเป็นรักร่วมเพศเมื่อเลือกเก่งที่สังคมยอมรับกันไม่ค่อยได้ จึงมุ่งไปสู่การทำท่าทางการแสดงตัวกระตือรือร้น การเอาใจเอาใจคนเก่ง หรือการกระทำอะไรแปลกๆ ในลักษณะที่เป็นชายก็ไม่ใช่ หญิงก็ไม่เชิง แล้วก็สามารถที่จะเป็นที่สนใจของคนในสังคมได้

สรุป จากการศึกษาอิทธิพลที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมรักร่วมเพศ จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นเรื่องของประสบการณ์ เจตคติที่สั่งสมมาแต่เยาว์วัย ฉะนั้น การศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มรักร่วมเพศจึงเป็นการศึกษาเพื่อทราบเจตคติ และพฤติกรรมที่อาจมีการลอกเลียนแบบ โดยเฉพาะคนที่มีความรู้สึกแบบรักร่วมเพศซ่อนอยู่ในจิตใต้สำนึก (unconscious) จะกล้าแสดงออกมากขึ้น เพราะลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของคนในทุกสังคม ก็คือ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ถ้าพฤติกรรมเหล่านี้มีมากขึ้น ไม่ได้ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าอับอายและต้องปกปิดซ่อนเร้น อาจจะทำให้เกิดสังคมที่ผิดปกติ และอาจทำให้คนในสังคมมีบทบาททางเพศที่ไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้และไม่มีมิติใดเพียงประการเดียวที่ทำให้สามารถตัดสินใจว่า คนๆ หนึ่งเป็นพวกรักร่วมเพศหรือไม่ การเป็นคนรักร่วมเพศเป็นได้หลายทาง ประการที่สอง คือ มิติเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องพบกับทุกมิติในบุคคลคนเดียว แต่ละบุคคลอาจเป็นคนรักร่วมเพศในมิติหนึ่งแต่ไม่เป็นมิติอื่นก็ได้ (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2532: 12)

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและกระบวนการปรับตัว

2.1.4.1 การปรับตัว

การปรับตัวเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนจะต้องประสบอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากสังคมมนุษย์นั้นอยู่ภายใต้สภาวะสังคมที่ซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดทั้งด้านโครงสร้าง รูปแบบองค์ประกอบทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม มนุษย์จำเป็นต้องหาทางออกหรือหาวิธีแก้ปัญหาสาเหตุของการปรับตัวทางสังคมมาจากมนุษย์ เพราะทุกคนมีความปรารถนาที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ความปรารถนาดังกล่าวนี้ทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง และสังคม โดยมีให้ความหมายเรื่องการปรับตัวดังต่อไปนี้

Logan (1999) ได้กล่าวถึงการปรับตัวทางสังคม หมายถึงความสามารถในการจัดการกับสิ่งแวดล้อมและสิ่งเร้าที่ไม่เหมาะสมกับมนุษย์ การปรับตัวนี้ดำเนินมาตลอดชีวิตของมนุษย์นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวันสิ้นสุดชีวิต ความสามารถในการปรับตัวทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ยิ่งมีความเจริญเท่าไรการปรับตัวก็ยิ่งมีมากเท่านั้น ในการปรับตัวของมนุษย์นั้น

รวมถึงกลไกทางสังคมซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมหรือนิสัย วิธีการดำรงชีวิตหรือทั้งสามอย่าง เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่และได้รับการตอบสนองตามที่แต่ละบุคคลต้องการ

P.J.Hettema (1989) กล่าวว่ามนุษย์มีความสามารถและมีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยมีความสามารถในการสร้างพฤติกรรมต่างๆ ภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสม ประมวลและจัดแบ่งประเภทของสถานการณ์นั้นๆ และแสดงความคาดหวังของตนออกมา จากการกำหนดระเบียบและแผนในการแสดงพฤติกรรม ดังนั้นแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความสามารถเฉพาะในการปรับตัวมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมาก ความต้องการอยู่รอดในทางสังคมมนุษย์จึงปรับวิธีการเพื่อให้บรรลุความต้องการด้วยลักษณะที่แตกต่างกัน การปรับตัวทางสังคมที่ดีจึงขึ้นอยู่กับบุคลากรสามารถแสดงพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ โดยสามารถเข้าใจความหมายของพฤติกรรมที่บุคคลเหล่านั้นกระทำ และสามารถแสดงพฤติกรรมตอบสนองตามที่บุคคลเหล่านั้นคาดหวังได้

Hurlock (1978) ได้ให้ความหมายการปรับตัวทางสังคมว่าเป็นความสำเร็จของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ คนที่ปรับตัวได้ดีจะเรียนรู้ทักษะทางสังคม เช่น ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นทั้งกลุ่มเพื่อนและคนแปลกหน้าและจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย โดยผ่านหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การแสดงออกที่เหมาะสม (overt performance) คือมีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
2. การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มต่างๆ (adjust to different groups) คือสามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่า หรือเพื่อนๆ
3. ทัศนคติต่อสังคม (social attitudes) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่างๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. ความพึงพอใจในตนเอง (personal satisfaction) คือ มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน 2549: 198) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคม (social adjustment) คือ การที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่จะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ หรือเกิดการแข่งขันกับคนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ โดยการปรับปรุงไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงต้องแตกกลุ่มกัน แม้แต่ละคนอาจจะมិនิสัยใจคอหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

โสภา ชูพิกุลชัย (2528: 140) กล่าวได้ว่า การปรับตัว หมายถึงความสามารถในการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ความเป็นอยู่โดยต้องคำนึงถึงความเป็นจริงต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมสมาคมต่างๆ ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นต้น

สุรางค์ จันท์ธอม (2527: 84) ให้ความหมายของการปรับตัวว่า หมายถึงการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมของตน มนุษย์ทุก

คนจะต้องมีการปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น แต่แต่ละคนจะมีแบบแผนในการปรับตัวแตกต่างกันออกไป เพื่อตอบสนองความต้องการของตน นอกจากนี้จะตอบสนองความต้องการทางร่างกาย แล้วยังตอบสนองความต้องการทางสังคมอีกด้วย ในด้านอารมณ์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อมนุษย์ได้รับ ในสิ่งที่ตนต้องการแล้ว ความตึงเครียดต่างๆ ก็ผ่อนคลายลงไป

อุทัย หิรัญโต (2526: 3) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับปรุงตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเองเพื่อความปลอดภัยและพึงพอใจของตนเอง และผู้อื่น ในทางสังคม-วิทยานั้น การปรับตัวของมนุษย์ หมายถึงการปรับปรุงตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ ทั้งให้มีสัมพันธภาพอันดีกับคนอื่นในสังคม

2.1.4.2 กระบวนการปรับตัว

กระบวนการปรับตัวของมนุษย์นั้น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) ซึ่งเป็นฐานของการสร้างรูปแบบ ประสบการณ์ทางสังคมและอุดมคติของบุคคล เป็นการเตรียมคนเข้าสู่สังคมใหญ่ คนไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกของตัวตน แต่เกิดขึ้นผ่านการปะทะสังสรรค์กับคนอื่น การปรับตัวจึงเกิดขึ้นให้เข้ากับความคิดหวังของคนอื่น และแสดงพฤติกรรมโดยตรงกัน วิธีทางซึ่งพบกับการคาดหวังของคนอื่น (Ferrante, 2003: 137 อ้างใน กนกวรรณ ทองมาก, 2550: 42) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางสังคมเป็นการพัฒนาความสามารถของมนุษย์และได้มาซึ่งบุคลิกภาพและเอกลักษณ์ของตน ซึ่งเกิดขึ้นทันทีทันใดหลังจากการดำเนินต่อเนื่องตลอดช่วงอายุ การเรียนรู้ทางสังคมเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ ซึ่งมนุษย์ใช้ในการประเมินสังคมและช่วยให้ปัจเจกบุคคลปรับตัวต่อปัญหาการดำเนินชีวิต

กระบวนการปรับตัวแบ่งออกได้ 2 อย่างคือ

1. ระดับของกระบวนการปรับตัว เป็นกระบวนการปรับตัวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล แบ่งออกได้ 2 ระดับคือ

1.1 การปรับตัวที่เราปรับตัว สามารถกระทำได้ 2 ทาง

1.1.1 โดยการเพิ่มความพยายามให้มากขึ้น เพื่อเอาชนะอุปสรรคหรือความยุ่งยากต่างๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วาง

1.1.2 โดยการเปลี่ยนเป้าหมายที่ตั้งไว้หากว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้สูงเกินไป หรือเป้าหมายที่บุคคลนั้นทราบหรือตระหนักว่า เขาไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้ เขาก็จะเปลี่ยนเป้าหมายใหม่

1.2 การปรับตัวที่กระทำไปโดยไม่รู้ตัว อาจกล่าวได้ว่าเป็นทางออกอย่างหนึ่งของบุคคลเมื่อเกิดความคับข้องใจ ความขัดแย้งในใจ หรือเมื่อเผชิญปัญหาแล้วแก้ไขปัญหานั้นไม่ได้ เขาก็จะหาทางออกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งซึ่งกลวิธีในการปรับตัวในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “กลไกทางจิต” (Mental Mechanism) หรือ “กลไกการป้องกันตัว” (Self – Defense Mechanism) การใช้

กลไกดังกล่าวเพื่อรักษาหรือคุ้มครองหน้าตา หรือศักดิ์ศรีของตนเองหรือเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้เกิดความวิตกกังวลเพื่อความสบายใจของตน

2. ลักษณะของกระบวนการปรับตัว แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 การปรับตัวที่สมบูรณ์เป็นการปรับตัวที่บุคคลประสบปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ แล้วสามารถแก้ปัญหาได้แล้วทำให้ตนเองเกิดความสบายใจไม่มีข้อห่วงข้อสงสัยเหลืออยู่เลย

2.2 การปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์เป็นการปรับตัวที่บุคคลประสบปัญหาหรืออุปสรรคแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ แต่เขาก็มีวิธีจะทำให้ความเครียดภายในจิตใจหรือความกระวนกระวายลดลงได้บ้าง แต่ร่องรอยของความไม่สบายใจยังคงมีอยู่ การปรับตัวแบบนี้จึงเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์และการปรับตัวแบบนี้จะอาศัยกลไกทางจิตหรือกลไกป้องกันตน

สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึงกระบวนการ หรือวิธีการที่มนุษย์ในสังคมพยายามหาวิถีทางเพื่อพยายามแก้ไขกับปัญหา โดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวมาเป็นส่วนช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มหรือระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งเมื่อพยายามที่จะปรับตัวประสานให้เข้ากันได้ดี จะทำให้บุคคลนั้นสามารถดำเนินชีวิตต่อไปในสังคม รวมทั้งคนรอบข้างอย่างมีความสุขได้ เนื่องจากการปรับตัวของมนุษย์เกิดขึ้นจากการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (social interaction) เพื่อเป็นการตอบสนองประโยชน์และความต้องการซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และเกิดความรู้สึกผูกพันที่จะเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันไว้ (พิทยา สายหู, 2544) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญมากสำหรับมนุษย์ ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งชรา คนที่ปรับตัวได้ดีก็มีความสุขดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ถ้าปรับตัวไม่ดีก็เกิดปัญหาต่างๆ แก่ตนเองและผู้อื่นเช่นเดียวกัน ซึ่งแนวคิดเรื่องการปรับตัว และกระบวนการปรับตัว จะนำมาใช้เป็นกรอบ หรือแนวทางในการศึกษา พิจารณาและอธิบายข้อมูลที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน เป็นลำดับขั้นตอน

2.1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นโดย Albert Bandura นักจิตวิทยาชาวแคนาดา Bandura ได้นำเสนอความหมายของการเรียนรู้ (Learning) แตกต่างไปจากนักจิตวิทยาท่านอื่นๆ กล่าวคือ Bandura ได้เสนอว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในแง่ของการแสดงออก (Performance) หากแต่ว่า เพียงแค่การได้มาซึ่งการเรียนรู้ใหม่ (Acquired) ก็ถือว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว แม้ว่าจะไม่มีการแสดงออกก็ตาม ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวของ Bandura จะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในโดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก

แนวคิดพื้นฐานของ Bandura เชื่อว่า “พฤติกรรมของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors หรือ P) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ฯลฯ กับปัจจัยของสิ่งแวดล้อม (Environment Factors หรือ E) ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ จะมีลักษณะที่มีอิทธิพลซึ่งเหตุและผลซึ่งกันและกัน (Reciprocal Causation)

Bandura เห็นว่าในชีวิตจริงของมนุษย์ นอกจากจะได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม ก็มีอิทธิพลต่อสิ่งเร้าทั้งสำหรับตนเองและผู้อื่นด้วย นอกจากนี้มนุษย์มีความคิด ความเชื่อ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขาเอง

จากแนวคิดพื้นฐานที่ Bandura นำเสนอนั้นได้เน้นย้ำว่า พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อม แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ว่ามีผลจากกระบวนการทางปัญญาด้วย กล่าวคือ ถ้ากระบวนการทางปัญญาเปลี่ยน พฤติกรรมของบุคคลนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น Bandura จึงได้นำเสนอวิธีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาที่สำคัญ คือ การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning)

การเรียนรู้จากการสังเกต

Bandura มีความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ทั้งนี้ตัวแบบเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมกัน เนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิตในแต่ละวันในสภาพแวดล้อมที่แคบๆ ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ต่างๆ ของสังคม จึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่นโดยการได้ยิน และได้เห็น โดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง คนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่างๆ ของสังคมโดยการผ่านสื่อแทบทั้งสิ้น

Bandura ได้แบ่งตัวแบบออกเป็น 4 ประเภทหลัก คือ ตัวแบบทางพฤติกรรม ตัวแบบทางวาจา ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบสัมผัส

1. ตัวแบบทางพฤติกรรม (Behavioral Modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น เช่น พ่อแม่ที่ขยชะงัดให้ลูกเห็น ครูทำงานเป็นระเบียบให้นักเรียนเห็น เป็นต้น Bandura จึงให้ความสำคัญกับการเป็นต้นแบบทางพฤติกรรมเพราะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่

2. ตัวแบบวาจา (Verbal Modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่พูดจา บอกหรือเขียนว่าจะทำอะไรสักอย่าง เพราะมนุษย์สามารถกระทำสิ่งต่างๆ ที่มากมายจากการฟัง การพูดจา การบอกกล่าวของผู้อื่น หรือแม้กระทั่งจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นเขียนขึ้น เช่น ทำอาหารจากการอ่านตำราอาหาร ฯลฯ

3. ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Modeling) หมายถึง การมีตัวแบบภาพหรือเสียงที่ผ่านสื่อต่างๆ คือ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ มนุษย์ในปัจจุบันเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านสื่อเหล่านี้ ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น การแต่งกาย การใช้สินค้า การแสดงออกปฏิกิริยาต่างๆ และที่เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ เป็นต้น

Bandura เห็นว่าตัวแบบสัญลักษณ์เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์มากขึ้น เพราะมีการเผยแพร่ตัวแบบอย่างกว้างขวาง ทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์จำนวนมากผ่านตัวแบบสัญลักษณ์ทางสื่อมวลชน ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้มนุษย์สามารถเก็บภาพการทำพฤติกรรมหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาศึกษาภาพต่อภาพได้อย่างละเอียด เช่น ตัวแบบที่เกี่ยวกับการสาธิตการเล่นกีฬา

4. ตัวแบบสัมผัส (Kinesthetic Modeling) หมายถึง การมีตัวแบบโดยใช้การสัมผัส เช่น เด็กที่หูหนวก ตาบอด เวลาเรียนการออกเสียงอาจต้องใช้การสัมผัสริมฝีปากของครูผู้สอน ฯลฯ

กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต

Bandura ได้เสนอกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบว่ามีด้วยกัน 4 กระบวนการ ได้แก่

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Processes) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใส่ใจและสนใจในการรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบ การเรียนรู้จากการสังเกตจะเกิดขึ้นได้มากก็ต่อเมื่อบุคคลใส่ใจต่อพฤติกรรมของตัวแบบ แต่การใส่ใจได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยคือ

1.1 ปัจจัยเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราและระดับของการเรียนรู้จากการสังเกต ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ดังนี้

- 1). ความเด่นชัด ตัวแบบที่มีความเด่นชัดย่อมดึงดูดให้คนสนใจได้มากกว่าตัวแบบที่ไม่เด่นชัด
- 2). ทิศทางของอารมณ์และความรู้สึก หมายถึง ทิศทางของอารมณ์และความรู้สึกที่ผู้สังเกตมีต่อตัวแบบ หากผู้สังเกตชอบตัวแบบ ผู้สังเกตก็จะให้การใส่ใจกับตัวแบบมากกว่าผู้สังเกตที่ไม่ชอบตัวแบบ
- 3). ความซับซ้อน เหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบ ถ้ามีความซับซ้อนน้อยจะทำให้ผู้สังเกตมีความใส่ใจมากกว่าเหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบที่มีความซับซ้อนมาก และถ้าหากจำเป็นต้องเสนอตัวแบบที่มีความซับซ้อน ผู้เสนอควรจะแยกเสนอเป็นส่วนย่อยๆ ให้ความซับซ้อนลดลงจนสามารถดึงดูดให้ผู้สังเกตใส่ใจได้
- 4). จำนวนแบบพฤติกรรมหนึ่งๆ หากมีตัวแบบหลายคนจะเรียกความใส่ใจจากผู้สังเกตได้มาก ประกอบกับตัวแบบที่มีความหลากหลายก็สามารถก็สามารถทำให้บุคคลใส่ใจได้เช่นกัน
- 5). คุณค่าในการใช้ประโยชน์ ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกต หรือแสดงพฤติกรรมแล้วเกิดผลอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกต ได้รับการใส่ใจมากกว่าตัวแบบที่มีลักษณะตรงกันข้าม

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้สังเกต

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใส่ใจกับเหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้านด้วยกัน ดังนี้

- 1). ความสามารถในการรับรู้ รวมถึงการเห็น การได้ยิน การอ่าน การรู้สึกกลิ่น และการสัมผัส ผู้สังเกตที่มีความสามารถในการรับรู้สูง จะใส่ใจตัวแบบได้มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้ต่ำ

2). ชุดการรับรู้ หมายถึง แนวการรับรู้ของบุคคล ซึ่งสะสมมาจากประสบการณ์ในอดีต จะเป็นตัวแปรสำคัญว่า ผู้สังเกตจะใส่ใจแง่มุมใดในพฤติกรรมของผู้สังเกตและตีความสิ่งที่ได้เห็นได้ยืนอย่างไร

3). ความสามารถทางปัญญา ผู้สังเกตที่มีความสามารถทางปัญญาสูงจะมีโอกาสสังเกตรายละเอียดของพฤติกรรมของตัวแบบได้มากกว่าผู้สังเกตที่มีความสามารถทางปัญญาน้อย

4). ระดับการตื่นตัว บุคคลที่มีกาตื่นตัวในระดับปานกลางจะมีโอกาสใส่ใจกับพฤติกรรมของตัวแบบมากกว่าบุคคลที่มีความตื่นตัวต่ำ เช่น อยู่ในสภาพที่ซึมเศร้า ง่วงนอนหรือมีความตื่นตัวสูง เช่น ประหม่า หรือตื่นเต้นมากจนเกินไป

5). ความชอบที่มีมาแล้วต่อตัวแบบ ที่สอดคล้องกับความชอบของผู้สังเกต จะทำให้ผู้สังเกตใส่ใจตัวแบบได้มากกว่า

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ ถ้าหากสังเกตสามารถจำพฤติกรรมของตัวแบบไว้ได้ ทั้งนี้เพราะผู้สังเกตไม่มีโอกาสทำตามพฤติกรรมตามตัวแบบในขณะที่สังเกตได้ กระบวนการเก็บจำมีปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่เป็นการเก็บจำ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย ดังนี้

1). การเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ มี 2 วิธี คือ การจำเป็นภาพและการจำเป็นคำพูด ซึ่งในการจำรูปแบบพฤติกรรมส่วนใหญ่จะจำเป็นแบบภาพ เช่น ท่าเต้น แต่พฤติกรรมบางอย่างต้องอาศัยทั้งการจำเป็นภาพและจำเป็นคำพูดด้วย เช่น การหัดขับรถ

2). การจัดระบบทางปัญญา หมายถึง การเลือกรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบ การใช้วิธีการเฉพาะตัวในการเก็บจำสิ่งที่ได้พบเห็น และการระลึกถึงสิ่งที่จำออกมา บุคคลใดที่เห็นพฤติกรรมของตัวแบบแล้วเลือกรับรู้ลักษณะเด่นไปเก็บไว้ ก็มีโอกาสทำตามตัวแบบได้มากกว่าคนที่ไม่สามารถรับรู้ลักษณะเด่นของพฤติกรรมได้

3). การทบทวนทางปัญญา หมายถึง การนำแบบพฤติกรรมของตัวแบบมาทบทวนในใจ หากบุคคลได้มีการทบทวนทางปัญญา บุคคลก็มีโอกาสเก็บจำแบบแผนพฤติกรรมของตัวแบบไว้ได้มาก

4). การทบทวนการกระทำ หมายถึง การลงมือทบทวนแบบแผนการกระทำตามที่สังเกตตัวแบบมา บุคคลที่มีการทบทวนการกระทำมากก็มีโอกาสจะเก็บจำแบบแผนพฤติกรรมของตัวแบบไว้ได้อย่างมาก

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการสังเกต ประกอบด้วยปัจจัย 2 ปัจจัย ดังนี้

1). ทักษะทางปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ที่จะจดจำเป็นเวลานาน

2). โครงสร้างทางปัญญา หมายถึง การจัดระบบทางปัญญาหลายๆ ระบบ เข้าด้วยกันเป็นระบบใหญ่ที่สะดวกต่อการระลึกระบบใดระบบหนึ่งนำกลับมาใช้งาน

3. กระบวนการทำ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตนำเอา การเก็บจำเป็นสัญลักษณ์มาแปลงเป็นการกระทำ กระบวนการกระทำที่มีปัจจัยหลักอยู่ 2 ปัจจัย คือ

3.1 ปัจจัยที่เป็นการกระทำ ประกอบด้วยปัจจัย 4 ปัจจัย คือ

1). การระลึกรูปภาพจากปัญญา เป็นการระลึกรูปภาพแบบแผน พฤติกรรมของตัวแบบที่ผู้สังเกตได้เก็บจำไว้ในปัญญาออกมา ถ้าบุคคลระลึกรูปภาพจากปัญญาได้อย่าง แม่นยำ บุคคลก็จะมีโอกาสทำพฤติกรรมตามแบบแผนของตัวเองได้มากขึ้น

2). การสังเกตการณ์กระทำ เน้นที่ผู้สังเกตทำการสังเกตการณ์ กระทำของตนเอง รวมถึงการสังเกตความรู้สึกต่างๆ จากภายใน เช่น การฟัง การมองจากการกระทำ ของตนเอง

3). ข่าวสารป้อนกลับ หมายความว่ารวมถึงข่าวสารย้อนกลับที่ได้มา จากการสังเกตการณ์กระทำของตนเอง และข่าวสารย้อนกลับจากภายนอก

4). การเทียบเคียงการกระทำกับภาพในปัญญา เป็นการนำการ สังเกตการณ์กระทำที่ได้รับเป็นข่าวสารป้อนกลับมาเพื่อเทียบเคียงกับการกระทำที่เป็นภาพในปัญญา หากมีส่วนใดผิดเพี้ยนอยู่ ผู้สังเกตก็สามารถปรับปรุงตนเองเพื่อให้ทำพฤติกรรมตามที่สังเกตได้

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของผู้สังเกต ประกอบด้วย 2 ปัจจัยคือ

1). ความสามารถทางกาย

2). ทักษะของพฤติกรรมย่อย

โดยการที่ผู้สังเกตจะสังเกตการณ์จากการกระทำของตัวแบบ แล้วนำไป ปฏิบัติได้นั้น จะต้องมีความสามารถทางกายที่จะทำพฤติกรรมนั้นได้และจะต้องมีทักษะของพฤติกรรม ย่อยที่ประกอบกันเป็นแบบแผนของพฤติกรรมนั้นด้วย

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) เป็นกระบวนการที่มี ความสำคัญอย่างมากที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบออกมา ตามองค์ประกอบที่สำคัญที่มี ผลต่อการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ก็คือ ตัวจูงใจ (Incentives) อันได้แก่ สิ่งของหรือปฏิกิริยาของ ผู้อื่น หรือปฏิกิริยาของตัวเองที่จูงใจให้บุคคลทำหรือไม่ทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา โดยสามารถแบ่งตัวจูงใจ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ตัวจูงใจภายนอก หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายนอกบุคคลที่จูงใจให้เขาทำ หรือไม่ทำพฤติกรรมตามตัวแบบที่เขาสังเกตมา ตัวจูงใจนี้อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่น รางวัลหรือ สิ่งของเป็นการกระตุ้นประสาทการรับรู้ ทั้งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจสำหรับบุคคล ปฏิกิริยาที่ได้รับ จากบุคคลอื่นทั้งทางบวกและทางลบ รวมถึงความพึงพอใจของบุคคลที่สามารถควบคุมเหตุการณ์ ต่างๆ ได้

2. ตัวจูงใจที่เห็นคนอื่นได้รับ หมายถึง การที่บุคคลเห็นผู้อื่นได้รับการ เสริมแรงจากการทำพฤติกรรมหนึ่งๆ ซึ่งมีผลจูงใจให้ผู้สังเกตทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นได้

3. ตัวจูงใจของตนเอง เป็นสิ่งที่บุคคลให้แรงเสริมกับตนเอง อาจเป็นสิ่งที่จับ ต้องได้ หรือเป็นสิ่งตนเองประเมินตนเองได้

ลักษณะของผู้สังเกตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจูงใจ มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การชอบตัวจูงใจต่างๆ มากกว่ากัน หมายถึง การที่บุคคลแต่ละคนมีความชอบที่ตัวจูงใจบางประเภทมากกว่าตัวจูงใจอีกประเภท
2. ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม หมายถึง ความลำเอียงในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวแบบว่าเหมาะสมกับตัวเองหรือไม่ หากพฤติกรรมใดไม่เหมาะสมกับตนเอง ก็จะจูงใจให้บุคคลไม่ทำตามตัวแบบ แต่หากพฤติกรรมใดเหมาะสมก็จะทำตามตัวแบบ
3. มาตรฐานภายใน หมายถึง มาตรฐานที่คนแต่ละคนมีอยู่ในใจของตนเอง ว่าพฤติกรรมเช่นไรของตัวแบบที่ตนจะทำตาม และพฤติกรรมเช่นไรที่ตัวแบบที่ตนจะไม่ทำตาม

2.1.6 ทฤษฎีวิวัฒธรรมรอง

มีนักวิชาการสองท่าน คือ ริชาร์ด โคลวาร์ด และ ลอยด์ โฮลลิน นำเสนอทฤษฎีวิวัฒธรรมรองของแก๊งวัยรุ่น โดยได้พัฒนามาจากทฤษฎีของเมอร์ตัน และได้นำทฤษฎีสังคมไร้ระเบียบและทฤษฎีการเรียนรู้ของซัทเธอร์แลนด์มาประยุกต์ใช้ด้วย โดยได้เน้นถึงการปรับตัวของกลุ่มวัยรุ่นต่อความกดดันทางสังคมที่เกิดจากกรณีโครงสร้างทางสังคมปิดกั้นไม่ให้วัยรุ่นเหล่านี้บรรลุจุดหมายของสังคม โคลวาร์ดและโฮลลิน ได้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒธรรมรองในหนังสือสองเล่ม คือ “วิธีการทุจริต ความกดดัน และพฤติกรรมเบี่ยงเบน” (ILlegitimate Means, Anomie and Deviant Behavior; 1959) และ “พฤติกรรมเบี่ยงเบนและโอกาสในการกระทำผิด” (Delinquency and Opportunity; 1961) (Cloward & Ohlin อ้างถึงใน พรชัย ชันตี, 2553: 195)

โคลวาร์ดและโฮลลินเห็นด้วยกับทฤษฎีของเมอร์ตันในหลักการที่ว่า การที่สังคมมุ่งเน้นที่จุดหมาย (ความร่ำรวย) มากเกินไปก่อให้เกิดความกดดันต่อบุคคล โดยเฉพาะบุคคลชั้นต่ำที่ไม่อาจบรรลุจุดหมายนั้นได้ แต่นักวิชาการทั้งสองท่านมีความเห็นแตกต่างจากเมอร์ตัน ตรงประเด็นที่ว่า บุคคลชั้นต่ำทุกคนไม่มีโอกาสเข้าถึงช่องทางไปสู่จุดหมาย (โดยผิดกฎหมาย) โดยอัตโนมัติเท่าเทียมกันทุกคน ในแต่ละชุมชนจะมีช่องทางที่ผิดกฎหมายซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายในสังคมที่แตกต่างกันออกไป ในชุมชนของชนชั้นต่ำบางแห่งมีรูปแบบและวิธีการที่ผิดกฎหมายอยู่มากและผู้อาศัยสามารถเรียนรู้และถ่ายทอดวิธีการนั้นได้ แต่ในบางชุมชนผู้อาศัยอาจจะไม่มีโอกาสที่จะเรียนรู้หรือรับการถ่ายทอดวิธีการกระทำผิด ซึ่งความแตกต่างและหลากหลายของชุมชนในการเรียนรู้และถ่ายทอดการกระทำผิดนี้เอง เป็นหลักการสำคัญที่โคลวาร์ดและโฮลลินนำทฤษฎีสังคมไร้ระเบียบและทฤษฎีของซัทเธอร์แลนด์มาปรับปรุงพัฒนาเป็นทฤษฎีวิวัฒธรรมรอง

โคลวาร์ดและโฮลลินเชื่อว่าการที่บุคคลจะกระทำผิดกฎหมายนั้น นอกจากจะเกิดจากการที่ช่องทางที่ถูกกฎหมายถูกปิดกั้นแล้ว บุคคลนั้นจะต้องอยู่ในสถานะที่สามารถเรียนรู้วิธีการกระทำผิด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะและความชำนาญของการกระทำผิดกฎหมาย แสดงให้เห็นว่าช่องทางที่ผิดกฎหมายก็สามารถถูกปิดกั้นได้เช่นเดียวกันกับช่องทางที่ถูกกฎหมาย การ

ที่ได้นำหลักการนี้เองมาอธิบายถึงวิธีการหรือรูปแบบของการปรับตัวของแก๊งวัยรุ่น ทำให้ทฤษฎีของโคลวาร์ดและโฮลินแตกต่างจากทฤษฎีของเมอร์ตัน

โคลวาร์ดและโฮลินได้นำเสนอการกระทำผิดของเยาวชนสามรูปแบบ โดยใช้เหตุผลว่าการถูกปิดกั้นวิธีการที่ถูกกฎหมายนั้น ได้สร้างความกดดันต่อกลุ่มวัยรุ่นจากครอบครัวชั้นต่ำให้กรำทำผิดกฎหมายก็จริง แต่รูปแบบการกระทำผิดจะขึ้นอยู่กับรูปแบบและวิธีการที่ผิดกฎหมายที่มีอยู่ในชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งโคลวาร์ดและโฮลิน ได้แบ่งแยกรูปแบบการกระทำผิด หรือวัฒนธรรมรองนี้ออกเป็น 3 รูปแบบ คือ วัฒนธรรมรองอาชญากรรม (Criminal Subculture) วัฒนธรรมรองขัดแย้ง (Conflict Subculture) และวัฒนธรรมรองหลบหนี (Retreatist Subculture)

วัฒนธรรมรองแบบที่หนึ่ง ก็คือ อาชญากรรม เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันประกอบอาชญากรรมต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม คือ การมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น ตัวอย่างเช่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือกรรโชกทรัพย์ เป็นต้น เยาวชนกลุ่มนี้จะมาจากชุมชนที่สภาพสังคมมีรูปแบบอาชญากรรมให้เห็นเป็นตัวอย่าง ทำให้พวกเขาสามารถเรียนรู้และรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมการกระทำผิดกฎหมายได้ ชุมชนที่มีลักษณะเช่นนี้จะมีอาชญากรที่เป็นผู้ใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก ทำให้เยาวชนเรียนรู้และสามารถได้รับการยอมรับและสถานภาพทางสังคม โดยการมีความสามารถในการกระทำผิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินต่างๆ

วัฒนธรรมรองแบบที่สอง ก็คือ ความขัดแย้ง จะแสดงออกโดยการต่อสู้ระหว่างแก๊งเยาวชนด้วยกัน สถานภาพหรือชื่อเสียงจะได้มาจากการเป็นบุคคลแข็งแรง ก้าวร้าว และมีความสามารถในการต่อสู้ เยาวชนพวกนี้จะพบในชุมชนชั้นล่างของสังคมที่พวกเขาไม่สามารถเรียนรู้หรือรับการถ่ายทอดวิธีการหาเงินที่ผิดกฎหมาย อีกทั้งยังไม่มีตัวอย่างของผู้ใหญ่ที่ทำงานหาเงินโดยสุจริต รูปแบบและวิธีการในการกระทำผิดของผู้ใหญ่จึงไม่มีอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะเช่นนี้ เป็นเหตุให้เยาวชนจากชุมชนนี้ จึงมีความรู้สึกที่เป็นศัตรูกับสังคม และมองผู้ใหญ่ว่าเป็นผู้อ่อนแอ พวกเขาไม่สามารถจะพัฒนาความรู้ความสามารถในการหาเงินทั้งทางสุจริตและทุจริต จึงหันไปรวมกลุ่มกัน และสิ่งที่ทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับ ก็คือ ความรุนแรงและความกล้าหาญในการต่อสู้ระหว่างแก๊งเยาวชนด้วยกัน

วัฒนธรรมรองแบบที่สาม ก็คือ การหลบหนี จะเป็นพฤติกรรมอาชญากรรมของกลุ่มเยาวชนที่ติดยาเสพติดหรือสุรา สมาชิกของแก๊งเยาวชนนี้จะไม่ยอมรับหรือเลิกยึดถือจุดมุ่งหมายของสังคมที่ต้องการสร้างสถานภาพโดยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โคลวาร์ดและโฮลินไม่ได้อธิบายถึงลักษณะของชุมชนที่เยาวชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ เพียงแต่อธิบายลักษณะของเยาวชนพวกนี้ว่าเป็นพวกที่ล้มเหลวทั้งหมด (Double Failure) เนื่องจากเป็นกลุ่มเยาวชนที่ไม่สามารถหาความสำเร็จได้ในโลกของคนดีหรืออาชญากร โดยไม่มีความสามารถที่จะศึกษาเล่าเรียน และยังไม่สามารถที่จะเรียนรู้วิธีการหาเงินโดยผิดกฎหมาย อีกทั้งยังไม่มีความสามารถในการต่อสู้ เยาวชนเหล่านี้จึงหลบหนีหรือปลีกตัวออกจากสังคมไปสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่คิดว่าเป็นโลกใหม่ สำหรับสถานภาพหรือการได้รับความยอมรับภายในแก๊งก็มาจากนิสัยในการเสพยาเสพติดหรือสุรา ซึ่งวัฒนธรรมของเยาวชนกลุ่มนี้ก็เปรียบได้กับการปรับตัวแบบหนีโลกตามทฤษฎีของเมอร์ตันนั่นเอง

ดังนั้น หลักการสำคัญของทฤษฎีสถูปได้ว่า การกระทำผิดของแก๊งเยาวชนเกิดจากการถูกปิดกั้นโอกาสในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคม (ความร่ำรวย) และรูปแบบของการกระทำผิดนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพของชุมชนที่เยาวชนที่เป็นสมาชิกของแก๊งอาศัยอยู่ เนื่องจากสภาพสังคมของชุมชนจะมีวิธีการและรูปแบบของการกระทำผิดกฎหมายที่แตกต่างกัน

2.1.7 ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่าง

ในปี ค.ศ. 1955 Edwin H. Sutherland (สุดสงวน สุธีสร, 2541) กล่าวว่า อัตราส่วนของการกระทำผิดมากขึ้นเพียงใดนั้น เป็นผลมาจากลักษณะของการคบค้าสมาคมระหว่างบุคคลในกลุ่มและการที่บุคคลเรียนรู้จากกลุ่ม การที่บุคคลคบหาสมาคมกันในกลุ่ม ทำให้บุคคลรับเอา ค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคลอื่นมาถือปฏิบัติ ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่กระทำผิดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับอัตราส่วนของการติดต่อสัมพันธ์ ความถี่ ช่วงเวลา และความเข้มข้นในการสมาคมของแก๊ง วัยรุ่นเป็นตัวแปรสำคัญในการส่งผลกระทบต่อการกระทำผิด หมายความว่า ถ้าวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดถี่หรือบ่อยๆ และอยู่ในช่วงเวลานาน โอกาสที่วัยรุ่นนี้จะกระทำผิดไปด้วยก็จะมีมาก นอกจากนี้ ถ้าวัยรุ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดในช่วงต้นๆ ของชีวิต พฤติกรรมการกระทำผิดจะเกิดขึ้น และติดตัวไปตลอดชีวิต ในด้านความเข้มข้นหมายถึง แหล่งที่เป็นแบบแผนของการกระทำผิดเป็นที่ยกย่องมากขึ้นเพียงใดต่อวัยรุ่นและวัยรุ่นมีปฏิริยาทางอารมณ์สัมพันธ์กับการสมาคมเพียงไร ถ้าเข้มข้นมากโอกาสที่เด็กจะยอมรับและปฏิบัติตามแบบแผนก็เกิดขึ้นได้มาก

Sutherland ได้อธิบายพฤติกรรมอาชญากรว่าสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ โดยขบวนการดังต่อไปนี้

(1) พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม มิใช่การถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ แต่เกิดจากการเรียนรู้และฝึกอบรม โดยเหตุนี้บุคคลที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมให้ประกอบอาชญากรรมจะไม่ได้รับการถ่ายทอด พฤติกรรมอาชญากร

(2) พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรม สามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลอื่น โดย ขบวนการติดต่อ ขบวนการติดต่อดังกล่าวนี้ เป็นได้ทั้งการอบรมสั่งสอน ได้พบเห็นหรือรับรู้จากคำบอกเล่าสืบต่อกันมา รวมทั้งการเลียนแบบจากวิธีการต่างๆ

(3) หลักการสำคัญของการเรียนรู้พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรจะเกิดขึ้นได้มากที่สุดจากการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่มปฐมภูมิ ในประเด็นนี้ Sutherland ให้ความเห็นว่าการติดต่อโดยผิวเผินหรือเป็นการพบปะชั่วคราว รวมตลอดถึงการได้พบเห็นจากหนังสือพิมพ์หรือภาพยนตร์อย่างฉาบฉวย ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญของการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร

(4) เมื่อมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากร การเรียนรู้จะประกอบด้วย ก. วิธีที่จะประกอบอาชญากรรม ซึ่งอาจจะมีคามยากง่ายแตกต่างกันออกไป ข. แรงบันดาลใจ แรงขับเคลื่อนภายใน ความมุ่งหมายและทัศนคติ

(5) การเรียนรู้จากการกำหนดความหมายว่า กฎหมายของบ้านเมืองเป็นสิ่งที่พึงเคารพและปฏิบัติตามหรือเป็นสิ่งที่น่าละเมียด ทั้งนี้เพราะในบางสังคม สมาชิกจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้รู้จักเคารพในกฎหมายของบ้านเมือง แต่ในกลุ่มนอกกฎหมาย หรือคิดว่าตนเองอยู่เหนือกฎหมาย ย่อมถือว่า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นค่านิยมที่จะได้รับการยกย่อง

(6) คนเราจะกลายเป็นผู้กระทำความผิดก็ต่อเมื่อการแปลความหมายว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่น่าละเมียดมากกว่า การแปลความหมายว่า กฎหมายเป็นสิ่งที่น่าเคารพปฏิบัติตาม

(7) การคบค้าสมาคมที่ต่างแบบกัน อาจแตกต่างกันในด้านความถี่ระยะเวลาการเกิดขึ้นก่อนหรือหลัง และความเข้มข้น ซึ่งความหมายว่าถ้าใครเรียนรู้หรือคบค้าสมาคมกันแบบความประพฤติน่าดี มาตั้งแต่เยาว์วัยเป็นเวลานานอย่างสม่ำเสมอและอย่างจริงจัง ย่อมจะกลายเป็นอาชญากรได้อย่างไม่ต้องสงสัย

(8) ขบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรสัมพันธ์กับแบบของอาชญากรรม และแบบที่ต่อต้านอาชญากรรม ซึ่งเกี่ยวกับกลไกของการเรียนรู้ในทางอื่นๆด้วย

ขบวนการนี้ได้อธิบายว่า การเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรไม่จำกัดอยู่เพียงขบวนการลอกเลียนแบบเท่านั้น บุคคลที่ถูกล่อลวงหรือชักชวน ก็อาจจะเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรได้โดยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมนั้นๆ ที่ซึ่งไม่ใช่การเลียนแบบ

(9) ขณะพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากร เป็นการแสดงออกถึงความต้องการโดยทั่วไปและค่านิยม ไม่อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรนั้นเกิดจากความต้องการและค่านิยมดังกล่าว ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมปกติก็เป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมอย่างเดียวกัน

Sutherland ได้ชี้ให้เห็นว่า พวกที่กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ทำไปเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน และกรรมกรที่ทำงานด้วยความสุจริตก็เพื่อต้องการทรัพย์สินเช่นเดียวกัน เงินหรือทรัพย์สินย่อมหมายถึงความมั่นคงในฐานะ ซึ่งเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งในสังคมและเป็นความต้องการ จึงไม่สามารถนำมาอธิบายว่าเป็นสาเหตุของอาชญากรรมได้ (สุดสงวน สุธีสร, 2541: 65)

ทฤษฎีของ Sutherland อาจสรุปสั้นๆ ได้ว่า คนกระทำความผิดเพราะการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากผู้สนิทสนมคุ้นเคยกัน จนเรียนรู้มองเห็นสิ่งผิดกฎหมายเป็นสิ่งที่ถูกต้องทำให้เรียนรู้ในเรื่องเทคนิค แรงจูงใจ ตัณหา วิธีหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง และทัศนคติต่างๆ ในการกระทำผิด (อัณณพ ชูบำรุง, 2527: 99)

ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง ให้ความสนใจกับการเรียนรู้ของบุคคลว่ามีส่วนในการกระทำผิด โดยนำเสนอว่าพฤติกรรมอาชญากรหรือการกระทำผิดไม่ได้มีสาเหตุโดยตรงมาจากพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อมทางสังคม หากแต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ พฤติกรรมอาชญากรหรือการกระทำผิดจากบุคคลใกล้ชิด โดยการติดต่อสื่อสารไม่ว่าทางวาจา ลักษณะท่าทาง ในขณะที่พฤติกรรมการกระทำผิด เป็นการแสดงออกของความต้องการหรือค่านิยมทั่วไป แต่พฤติกรรมการกระทำผิดไม่สามารถอธิบายได้จากความต้องการหรือค่านิยมโดยทั่วไป เพราะพฤติกรรมปกติก็แสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมอย่างเดียวกัน เช่น โจรต้องการเงินจึงขโมยเงิน แต่กรรมกรที่

ข้อสัจย์ทำงานก็เพราะต้องการเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า ความต้องการเงินทำให้คนเป็นโจร เพราะกรรมกรต้องการเงินเหมือนกันแต่ก็ไม่เป็นโจร

จากหลักทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายได้ว่า พฤติกรรมของนักโทษประหารชีวิตนั้นเกิดจากการเรียนรู้ โดยทฤษฎีดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อาชญากรรมเป็นผลของการ คบหาสมาคมระหว่างบุคคล หรือบุคคลนั้นสัมผัสกับรูปแบบของอาชญากรรมหรือการกระทำผิด (Criminal Pattern) อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องก็จะทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสในการกระทำความผิดมากขึ้น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การปรับตัวเข้าสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับราชทัณฑ์

เพ็ญพรรษา ปากสิทธิ์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บริบทเรือนจำและการยอมรับโทษประหารชีวิต: ศึกษากรณีกระบวนการปรับตัวของผู้ต้องโทษประหารชีวิต ผลการศึกษา พบว่าภูมิหลังชีวิตที่เชื่อมโยงกับการกระทำความผิดของผู้ต้องโทษประหารชีวิตนั้นมีปัจจัย และสาเหตุของการนำมาสู่การกระทำความผิด รวมถึงการให้ความหมายของชีวิตที่แตกต่างกันตามแต่ประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน ส่วนบริบทของเรือนจำที่ส่งผลต่อกระบวนการปรับตัวของผู้ต้องโทษประหารชีวิต ได้แก่ บริบทเชิงพื้นที่ บริบทเชิงปฏิสัมพันธ์ บริบทด้านกฎ ระเบียบ ด้านกิจกรรม และเหตุการณ์สำคัญภายในเรือนจำ สำหรับการปรับตัว และการยอมรับโทษประหารชีวิตของผู้ต้องโทษประหารชีวิตนั้นมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกันซึ่งมีผลจากภูมิหลังชีวิต ประสบการณ์ชีวิตภายใต้บริบทเรือนจำ และพลังรอบล้อมที่เกิดขึ้นในชีวิตของแต่ละคน ดังนั้นการดูแลผู้ต้องโทษประหารชีวิตควรให้ความสำคัญถึงประสบการณ์ชีวิตของบุคคล การให้โอกาสผู้ต้องโทษประหารชีวิตได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดประสบการณ์ การให้คุณค่าในการทำประโยชน์ให้แก่สังคม เพื่อเป็นบทเรียน และการเห็นคุณค่าของชีวิต ที่นำไปสู่การป้องกันการกระทำความผิดของบุคคล การเกิดอาชญากรรม หรือปัญหาสังคมอื่นๆ ในสังคม

กรมราชทัณฑ์ (2552) ได้ทำการศึกษาปัญหาการกระทำผิดซ้ำจากรั้วสถานพินิจผู้กำแพงเรือนจำ: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังวัยหนุ่ม พบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.23 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีความใกล้ชิดและการดูแลเอาใจใส่ หลังกลุ่มตัวอย่างออกไปจากศูนย์ฝึกฯ ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่าเยาวชนที่กระทำผิด ส่วนใหญ่ก่อนเข้าศูนย์ฝึกฯ ขาดคนดูแลเอาใจใส่และให้คำปรึกษาหารือจากสมาชิกในครอบครัว ทำให้ใช้ชีวิตในทางที่ผิดไปกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นสำหรับครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูกจะเป็นกลุ่มเสี่ยงที่เด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมในทางที่ผิดกฎหมายได้ วิธีการป้องกันปัญหา คือ พ่อแม่ต้องมีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกมากขึ้น ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.49 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดง

ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการคบเพื่อนเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ประเด็นในแต่ละวันใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่กับสมาชิกในครอบครัว ประเด็นถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ยอมรับ โกรธหรือไม่พอใจ จะรู้สึกหดหู เสียใจไม่สบายใจมากกว่าเวลาที่พ่อแม่ว่ากล่าวหรือโกรธ ประเด็นเมื่ออยู่รวมกลุ่มกับเพื่อนๆ จะกล้าทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ รวมถึงกล้าทำเรื่องที่ผิดกฎหมาย บ้านเมือง ประเด็นในกลุ่มเพื่อนที่คบหากันอยู่จะยอมรับนับถือยกย่องเพื่อนที่เป็นหัวใจหรือกระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนหรือผิดกฎหมายแล้วหลุดรอดจากการจับกุมได้ และประเด็น หลังพ้นโทษออกมาจากศูนย์ฝึกฯ ยังกลับไปคบเพื่อนกลุ่มเดิมๆ ที่เคยกระทำผิดร่วมกัน ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย/ชุมชน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย/ชุมชน ที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ก่อนต้องโทษมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม คือ เป็นแหล่งที่มีการก่ออาชญากรรมสูง สามารถพบเห็นผู้เสพยาเสพติดและมีการระบาดของยาเสพติดมาก สามารถพบเห็นการทะเลาะวิวาท ตบตี การใช้ความรุนแรงของเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนเป็นประจำ ชุมชนที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่จะอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ และหลังออกจากศูนย์ฝึกฯ กลุ่มตัวอย่างยังคงอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ ที่ส่งผลทำให้กระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นหากปล่อยผู้กระทำผิดกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ ก็จะมีผลให้กระทำผิดซ้ำอีก การพิจารณาสภาพแวดล้อมหลังพ้นโทษเป็นสิ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และประเด็นสุดท้าย ประเด็นค่านิยมในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 ซึ่งอยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่มีวิถีทางการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสมมาก คือ ค่านิยมชอบทำงานสบายๆ หาเงินง่าย และไม่ต้องทำงานเหนื่อย ไม่เคยมีการวางแผนชีวิต อยู่ไปวันๆ ไม่คิดอะไรและมองว่าการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เสพยาเสพติด เที่ยวกลางคืน ฯลฯ เป็นเรื่องปกติของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมแบบนี้ และเชื่อว่าปัจจัยสำคัญที่สุด ในการดำเนินชีวิต คือ การมีทรัพย์สินเงินทอง เพราะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าและได้รับการยอมรับจากสังคม

จากรวรรณ คงยศ (2551) ได้ทำการศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพเรือนจำ : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์กับครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง การปรับตัวทางสังคมของผู้ต้องขังอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรือนจำอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเรือนจำได้ในระดับปานกลาง ปัญหาที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขัง พบว่าเจ้าหน้าที่เรือนจำปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไม่เป็นธรรม ขาดทัศนคติที่ดีต่อผู้ต้องขังและขาดจิตวิทยาในการควบคุมผู้ต้องขัง มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้ต้องขัง ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและสวัสดิการผู้ต้องขัง ความแออัดในเรือนจำ ปัญหาอาคารสถานที่ เช่น ห้องน้ำ ห้องนอนคับแคบ ไม่มีพัดลม อาหารและน้ำดื่มไม่เพียงพอ ขาดแคลนเครื่องอุปโภค สาธารณูปโภค สวัสดิการด้านต่างๆ ไม่เพียงพอ มีพาหะนำโรคต่างๆ แพร่กระจาย เช่น ยุง หนู แมลงสาบ ปัญหาการจำกัดการส่งพัสดุ เวลาเยี่ยมญาติน้อย การฝึกวิชาชีพไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ภายหลังพ้นโทษได้ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆ รวมไปถึงการทำงานในเรือนจำ ถูกกดดันและบีบบังคับ จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพเรือนจำ คือการยอมรับ

ในกระบวนการยุติธรรม ความสัมพันธ์กับครอบครัว และความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ สถานภาพสมรส กำหนดโทษ ระยะเวลาที่ถูกจองจำ ไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพเรือนจำ แต่อาชีพก่อนต้องโทษและรายได้ก่อนต้องโทษมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของเรือนจำ และมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสังคมในเรือนจำ

สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการผลักดัน การสร้างมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเกย์ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางเพศของเกย์ในกรุงเทพมหานคร มีระดับความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานที่ที่ใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ โดยสถานที่สาธารณะมีโอกาสการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่าในสถานบริการที่จัดไว้สำหรับเกย์โดยเฉพาะ และการพาคู่อุปถัมภ์ไปในสถานที่ลับตาเพื่อมีความสัมพันธ์ทางเพศ อย่างเช่นสถานที่ส่วนบุคคล มีโอกาสตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมสูงมากกว่าปกติ โดยสามารถแบ่งอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับเกย์อันเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ทางเพศ ได้ 3 ประเภท ได้แก่ อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกาย และอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศ แนวทางป้องกันผ่านการนำมาสังเคราะห์โดยสร้าง “เส้นทางและวิธีการสู่วัฒนธรรมที่เพิ่มความปลอดภัยให้กับเกย์” (GAY SAFE CULTURE MAP & MEANS) ซึ่งประกอบด้วยมาตรการ 4 ด้าน ได้แก่ มาตรการทางสังคม มาตรการทางครอบครัว มาตรการทางกฎหมาย และมาตรการป้องกันตนเอง โดยเฉพาะมาตรการทางครอบครัว ต้องมีความเข้าใจในการเลี้ยงดูเกย์อย่างถูกวิธี (U:Understanding) สามารถสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ดีที่สุด

วราพล ชุ่มชวย (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางเพศของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ: ศึกษากรณีเรือนจำกลางคลองเปรม ผลการศึกษาพบว่าเราสามารถแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ

1). พฤติกรรมการเรียนรู้และรับรู้ก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศตั้งแต่วัยเด็ก จะมีพฤติกรรมการเรียนรู้และรับรู้ โดยผ่านกระบวนการขัดเสลาทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งกระบวนการขัดเสลาทางสังคมนี้เป็นส่วนสำคัญที่ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศจะต้องผ่านกระบวนการขัดเสลาทางสังคมนี้ สำหรับผู้ต้องขังรักร่วมเพศพบว่าในชีวิตในช่วงวัยเด็ก จะยังไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงได้จึงทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมอย่างที่ตนเองพบเห็นจากคนรอบข้างที่อยู่ใกล้ชิด เช่น แม่ พี่สาว น้องสาว และเพื่อนผู้หญิง เป็นต้น และเอาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัวว่าสิ่งที่ตนเองได้เลียนแบบพฤติกรรมนั้น เช่น การแสดงท่าทางเหมือนผู้หญิง การแต่งหน้าทาปาก การแต่งตัวเหมือนผู้หญิง เป็นต้น

2). พฤติกรรมการเรียนรู้และรับรู้ระหว่างอยู่ในเรือนจำ เมื่อผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศเข้ามาอยู่ในเรือนจำ จะมีความรู้สึกเครียดและเป็นกังวลมาก เพราะเกิดความเกรงกลัวในสิ่งต่างๆ ภายในเรือนจำ เช่น กฎระเบียบ สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเพื่อนผู้ต้องขังชาย ซึ่งผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศกลัวว่าจะถูกเพื่อนผู้ต้องขังชายข่มขืนเหมือนในภาพยนตร์ที่เคยได้เห็นมา แต่ก็ยังรู้สึกอุ่นใจได้บ้าง เมื่อมีเพื่อนผู้ต้องขังที่เป็นกะเทยคอยให้ความช่วยเหลือและถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ในการใช้ชีวิตในเรือนจำอย่างไร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และรับรู้ระหว่างอยู่ในเรือนจำของ

ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ แต่ถึงแม้จะมีเพื่อนๆ ที่เป็นกะเทยคอยให้ความช่วยเหลืออยู่ แต่ก็จะมีปัญหา ทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องการโอ้อวดกัน ส่วนปัญหาระหว่างผู้ต้องขังชายรัก ร่วมเพศที่แปลงเพศแล้วกับผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่ยังไม่ได้แปลงเพศก็มีบ้างเล็กน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการอิจฉาริษยากัน หลังจากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศสามารถปรับตัวเรียนรู้และรับรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยเฉพาะเรื่องการเมืองเพศสัมพันธ์กันในเรือนจำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของ สังคมภายในเรือนจำ โดยที่ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศจะเริ่มมองหาเพื่อนผู้ต้องขังเพื่อที่คบกันอย่างสามี ภรรยา โดยมีปัจจัยสำคัญในการเลือกตัดสินใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ เช่น ปัจจัย ในเรื่องความต้องการ ความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย เพราะหากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศมีคู่แล้ว จะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และปัจจัยในเรื่องค่าตอบแทนเพราะผู้ต้องขัง ชายรักร่วมเพศบางคนอาจจะได้รับเงินเป็นค่าตอบแทนในการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

นันทิ จิตสว่าง (2529) ได้ศึกษาผลกระทบของระบบสังคมในเรือนจำต่อผู้ต้องขัง พบว่าสังคมผู้ต้องขังในไทยกับในต่างประเทศมีลักษณะไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ลักษณะความกดดัน จากระบบเรือนจำที่ได้รับทำให้ผู้ต้องขังตอบสนองความกดดันในลักษณะเดียวกัน เช่น เรื่องของ วัฒนธรรมย่อย บทบาทและพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบ สังคมในเรือนจำ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเจ้าหน้าที่จะต้องพยายามทำความเข้าใจ วิถีชีวิต และแบบพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่แตกต่างกันเข้าใจอิทธิพลของวัฒนธรรมของผู้ต้องขังที่ ต่อต้านการแก้ไขอบรมของเจ้าพนักงาน รวมทั้งกระบวนการขัดเกลาทักษะสังคมของเรือนจำ

นันทิ จิตสว่าง (2529) ได้ทำการศึกษาประเภทของพฤติกรรมของผู้ต้องขังโดยยึดเอาแบบ พฤติกรรมมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของผู้ต้องขัง โดยศึกษาจากวิถีชีวิต การปฏิบัติภายใน เรือนจำ ความสัมพันธ์กับผู้ต้องขังอื่น และเจ้าหน้าที่ ตลอดจนโลกทัศน์ และค่านิยมของผู้ต้องขังแต่ละ ประเภท แบ่งออกได้เป็น 11 ประเภท ได้แก่ พวกเก๋าคูก ขาใหญ่ เบาปัญญา เพี้ยน หัวหมอ อิทธิพล แท้ก็ซี้ ซี่ยา พ่อค้า น้อง และเสือเดี๋ยว

2.2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรักร่วมเพศ

กาญจรัตน์ อินทร์รัตน์ (2554) ศึกษาการเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวของบุคคลที่รัก เพศเดียวกัน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า งานวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าบุคคลรักเพศเดียวกันจะเปิดเผยตนเอง หรือไม่เปิดเผยตนเองครอบครัวถือเป็นส่วนหนึ่งเพราะบุคคลรักเพศเดียวกันที่ถูกเลี้ยงดูมาอย่างไร เมื่อโตขึ้นก็จะแสดงพฤติกรรมแบบนั้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมของบุคคลรักเพศเดียวกันเมื่อผ่าน ประสบการณ์หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมแบบไหนก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาแบบนั้น

ชินปิติ อินนา (2554) ศึกษาทัศนคติทางเพศผ่านการบริโภคนิตยสารชายรักชาย ของผู้อ่านชายรักชายในระดับอุดมศึกษา แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามประเภทการอ่านเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. กลุ่มผู้อ่านนิตยสารเกย์กระแสหลัก (Attitude Magazine)
2. กลุ่มผู้อ่านนิตยสารเกย์เฉพาะกลุ่ม (Hey! Magazine)
3. กลุ่มผู้อ่านนิตยสารเกย์แจกฟรีสำหรับสถานบันเทิงเกย์ (Max Magazine)
4. กลุ่มผู้อ่านนิตยสารเกย์ออนไลน์ (GCONNEX) ผลการวิจัยพบว่า

1. นิตยสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้อ่านกลุ่มที่ 1 ไม่ว่าจะป็นใช้ชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง การเปิดเผยความเป็นรักร่วมเพศต่อสังคม การรวมกลุ่ม

2. นิตยสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้อ่านกลุ่มที่ 2 ผู้อ่านพึงพอใจกับภาพที่แสดงประสบการณ์ทางเพศแบบเปิดเผยของชายรักชาย บทความที่พูดเรื่องเพศและมีส่วนทำให้เกิดการเปิดเผยความเป็นรักร่วมเพศต่อสังคม

3. นิตยสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้อ่านกลุ่มที่ 3 ผู้อ่านพึงพอใจกับเนื้อหาโฆษณาสถานบันเทิงที่ตรงกลุ่ม และมีอิทธิพลต่อการเปิดเผยความเป็นรักร่วมเพศต่อสังคม รวมถึงการรวมกลุ่มในเชิงพื้นที่

4. นิตยสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้อ่านกลุ่มที่ 4 ผู้อ่านพึงพอใจกับภาพและเนื้อหาที่นำเสนอเรื่องของเกย์ในเชิงลึก มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยความเป็นรักร่วมเพศต่อสังคมไม่สูงนัก แต่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมออนไลน์สูง

เร็กซ์พัค ภาสกรณ์ (2554) ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และการปรับตัวรับสื่อของกลุ่มชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาความสัมพันธ์ของรูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และการเปิดรับสื่อของกลุ่มชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการวิจัยเชิงสำรวจและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างคือชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 20 – 50 ปี จำนวน 400 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาการวิเคราะห์ปัจจัย และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันด้วยการประมวลผลจากโปรแกรม SPSS for Windows

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบการดำเนินชีวิต 7 รูปแบบ คือ กลุ่มรักการท่องเที่ยว กลุ่มโอบเอี้ยวหุรหุรา กลุ่มเดินหน้าทำท่าย ไฮเทคเทคโนโลยี กลุ่มชีวิตออนไลน์ กลุ่มเมืองไทยคือสวรรค์และกลุ่มบ้านฉันทิที่สุด

2. กลุ่มตัวอย่างชายรักชายมีพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการในกลุ่มแฟชั่นและกลุ่มบันเทิงในระดับสูง

3. ด้านพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ กลุ่มชายรักชายเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ อีกทั้งชายรักชายส่วนใหญ่มีการเปิดรับสื่อเกย์ โดยเปิดรับประเภทสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อมวลชนตามลำดับ

บุรินทร์ นาคสิงห์ (2547) ศึกษาเกี่ยวกับ เกย์: กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีทางเพศ ผลการศึกษา พบว่ากระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์เกย์จะต้องผ่านขั้นตอนต่อเนื่องกัน 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการเกิดความรู้สึกแตกต่างจากผู้อื่น เป็นจุดเริ่มต้นของการรับคำนิยามผู้รักเพศเดียวกัน โดยบุคคลจะรับรู้ว่ามีลักษณะพฤติกรรมของเขาบางประการแตกต่างไปจากชายทั่วไปในสังคม ทำให้เขาถูกใช้สิทธิานุมัติทางสังคมเชิงลบจากผู้ชายทางสังคม ภายใต้

กระบวนการปฏิสังสรรค์ หมายถึงถึงการที่บุคคลถูกประทับตราว่าเป็นผู้รักเพศเดียวกันจากนิยามใด นิยามหนึ่ง

2. ขั้นตอนการสงสัยและคิดว่าตนเอง “อาจจะ” เป็นผู้รักเพศเดียวกัน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่บุคคลเข้าสู่ภาวะของการสงสัยว่าตนเองอาจจะเป็นผู้รักเพศเดียวกัน และเกาต์ใดประเภทหนึ่งแต่เขาไม่สามารถรับคำนิยามเหล่านั้นมาให้กับตนเองได้ ทั้งนี้เพราะคำนิยามดังกล่าวถูกประทับรอยมลทินจากสาธารณะ ว่าเป็นความผิดปกติหรือความเบี่ยงเบนของสังคม

3. ขั้นตอนการยอมรับเอกลักษณ์ของเกย์ เป็นขั้นตอนที่บุคคลรับเอาคำนิยามเกย์มาให้กับเอกลักษณ์แห่งตน หลังจากนั้นเขาจะทำการเปิดตัวในระดับบุคคลนัยสำคัญ และในระดับชุมชนเกย์ โดยชุมชนเกย์จะเป็นแหล่งสำคัญที่ผู้รักเพศเดียวกันได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตและก้าวเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของชาวเกย์อย่างสม่ำเสมอ จากการที่ได้ปฏิสังสรรค์กับผู้รักเพศเดียวกันคนอื่น ๆ โดยที่วิถีชีวิตส่วนหนึ่งจะต้องเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตทางเพศ เนื่องจากต้องได้รับการตอบสนองต่อความต้องการทางเพศที่มีต่อเพศเดียวกันอย่างต่อเนื่อง

ไซโย นิธิอุบัติ (2546) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองของกลุ่มชายรักชาย ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีการสื่อสารแบบเปิดและแบบปล่อยจะเอื้อต่อกลุ่มชายรักชายให้มีการเปิดเผยตนเองได้ง่ายกว่าครอบครัวที่มีการสื่อสารแบบปิด โดยทำให้กลุ่มชายรักชายมีอายุของการเปิดเผยตนเองได้ง่ายตั้งแต่วัยเด็ก มีโอกาสเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับนิสัยและเป็นอาชีพที่ง่ายต่อการเปิดเผยตนเอง และสามารถใช่วิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองได้อย่างอิสระทั้งทางตรงและทางอ้อมได้มากกว่า ส่วนการที่ครอบครัวและสังคมจะยอมรับได้นั้นก็มาจากวิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองทางอ้อมให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของครอบครัวและสังคมนั้นๆ ส่วนวิธีการเพื่อการเปิดเผยตนเองในทางตรงก็จะเกิดขึ้นในภายหลัง โดยที่ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้วิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองทางอ้อมด้วยอวัจนภาษา ส่วนวิธีการสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองทางตรงด้วยวัจนภาษานั้น ขึ้นอยู่ที่ความเหมาะสมและความสำคัญของบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

วัชรินทร์ หนูสมตน (2546) ทำการศึกษาชีวิตและการทำงานของสาวประเภทสอง ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสภาวะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูไม่ต่างจากครอบครัวทั่วไป แต่ไม่อาจยืนยันได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการเป็นสาวประเภทสอง โดยที่บางคนรู้สึกว่าเป็นหญิงตั้งแต่วัยเด็กบางคนรู้สึกเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัวยอมรับอัตลักษณ์ของสาวประเภทสองอย่างค่อยเป็นค่อยไปและมีระดับการยอมรับแตกต่างกัน ชีวิตการทำงานของสาวประเภทสองขึ้นอยู่กับสถานภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำ โดยถูกจำกัดโอกาสในการเข้าสู่อาชีพและความก้าวหน้าในการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับชายจริงหญิงแท้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นลูกจ้างเอกชนและข้าราชการ ซึ่งการหางานทำเป็นเรื่องยากและมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานน้อย เพราะผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานไม่ค่อยยอมรับ ทั้งๆ ที่ต้องทำงานหนักกว่าและทุ่มเทกว่าเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาวประเภทสอง ปัญหาในการประกอบอาชีพที่สำคัญ ได้แก่ การถูกเลือกปฏิบัติ ดังนั้นสาวประเภทสองจึงต้องการความเข้าใจ การยอมรับ ความยุติธรรม และทัศนคติทางบวกจากสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงาน

วารุณี แสงกาญจน์วนิช (2546) ทำการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตไร้ตัวตนของกะเทยเปลี่ยนเพศ ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของชีวิตหลังการผ่าตัดเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิงในแง่มุมมองของชีวิตทางสังคม และชีวิตการทำงาน กะเทยเปลี่ยนเพศยังคงไม่ได้รับความเข้าใจ และการยอมรับจากสังคม แม้ว่าจะได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนเพศแล้วก็ตาม ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันของพวกเธอจ้องประสบกับปัญหาอุปสรรคมากมาย เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การใช้ชีวิตคู่แบบหญิงชาย หรือการทำงานในองค์กรต่างๆ เป็นต้น

เทอดศักดิ์ ร่มจำปา (2545) ทำการศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542 ผลการศึกษา พบว่า ในสมัยจารีตถึงสมัยสร้างชาติวาทกรรมกระแสหลักของสังคมจะมีอคติต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศในลักษณะที่ “เป็นความแปลกแยก” มิใช่ “หญิง” หรือ “ชาย” แต่ก็ไม่ปรากฏความคิดว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นอันตรายต่อสังคมไทย และไม่มีบทลงโทษที่รุนแรงเหมือนในสังคมตะวันตก หลังสงครามโลกครั้งที่สองบริบททางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีการรับวัฒนธรรมอเมริกันเข้ามามากขึ้น ทำให้มีการรับความรู้ทางการแพทย์แบบตะวันตกที่มองว่า พฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นโรคจิตที่สามารถบำบัดรักษาให้หายได้ แต่อย่างไรก็ตามตามวาทกรรมกระแสหลักได้หยิบยกประเด็นว่า “เกย์” เป็นปัญหาสังคม อย่างหนึ่ง แต่มีคณกลุ่มหนึ่งพยายามสร้างวาทกรรมของตนขึ้นมาใหม่ โดยพยายามชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นสิ่งปกติ จากนิยายสารที่สร้างขึ้นเพื่อเกย์โดยเฉพาะ แสดงให้เห็นว่า “เกย์” สามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้เช่นเดียวกับหญิงและชายทั่วไป แต่วาทกรรมก็พยายามค่านวาทกรรมเหล่านั้น โดยการหยิบยกปัญหาเรื่องโรคเอดส์ซึ่งเป็นปัญหาในขณะนั้น ว่ามีสาเหตุมาจาก “เกย์” จนกระทั่งทศวรรษ 2530 วาทกรรมกระแสหลักเริ่มผ่อนคลายลง เริ่มมีการยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมรักร่วมเพศ ไม่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาและไม่ใช่พาหะสำคัญของโรคเอดส์ แต่อย่างไรก็ตามวาทกรรมกระแสหลักก็ยังไม่ยอมรับเกย์โดยสมบูรณ์

อุษา ศรีพานิช (2541) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติชีวิตของชายแปลงเพศ ผลการศึกษาพบว่า การให้ความหมายแก่ตนเอง ชายแปลงเพศจะได้รับการนิยามความเป็นกะเทยของตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง ที่มีพฤติกรรมเป็นกะเทยเหมือนกับพวกเขาเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการยอมรับของบุคคลอื่นๆ ที่มีต่อการเป็นกะเทยของพวกเรา ทำให้พวกเขามีความแน่ใจและมั่นใจที่จะดำรงความเป็นกะเทยของตนเองไว้ จนกระทั่งพัฒนาไปสู่การตัดใจแปลงเพศ โดยมีกระบวนการพัฒนาไปสู่ชายแปลงเพศ ตามลำดับดังนี้ 1. ขั้นตอนของการเกิดความรู้สึกว่าตนแตกต่างจากผู้อื่น 2. ขั้นตอนการแยกความรู้สึกและการกระตือรือร้นออกจากเอกลักษณ์ 3. ขั้นตอนการเปิดเผยตัว 4. ขั้นตอนของการยึดมั่นผูกพัน

ฝนทอง พันธุ์ถ้วน (2541) ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแปลงเพศของสาวประเภทสอง ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจแปลงเพศนั้นจะปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดว่ากลุ่มเพื่อนและอาชีพเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจแปลงเพศ ศึกษาผ่านอัตชีวประวัติที่มีการบ่งชี้ถึงวิถีการและขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนของการแปลงเพศและการปรับเปลี่ยนบทบาททางเพศไปในที่สุด

2.3 กรอบแนวคิด

รูปภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ: ศึกษากรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” มีรายละเอียดต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) มาใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งได้กำหนดวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ได้แก่ เอกสารที่ค้นคว้าได้จากห้องสมุด วารสารทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุการกระทำผิดและเกี่ยวกับรักร่วมเพศ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงบางอย่างของคนกลุ่มนี้ เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา จากนั้นจึงมีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ภูมิหลังของชีวิต (Life History) ตั้งแต่วัยเด็กจนเป็นผู้ใหญ่ จนกระทั่งต้องมาใช้ชีวิตในเรือนจำ และมุมมองชีวิตหลังการพ้นโทษ รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participation observation) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยคัดเลือกแล้วว่าสามารถให้ข้อมูลในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาคำตอบในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัย เลือกจากผู้ต้องขังชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศในเรือนจำกลางคลองเปรม การคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าสู่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ง่ายและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นำมาสู่การตอบโจทย์การวิจัยได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ต้องขังชายโดยเฉพาะผู้ต้องขังชายที่แสดงออกถึงพฤติกรรมรักร่วมเพศในเรือนจำอย่างเด่นชัด ผ่านการแปลงเพศมาแล้ว มีลักษณะแต่งตัวเป็นผู้หญิง แต่งหน้าทาปาก ทำตัวกระตุงกระตึ่ง เป็นต้น

3. วิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักจากที่มาสำคัญ 2 แหล่ง คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการศึกษาค้นคว้าจาก

3.1.1.1 เอกสารทางด้านวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

3.1.1.2 เอกสารประเภทรายงานการสัมมนา รายงานการประชุม รายงานการสำรวจที่เกี่ยวข้อง ท้องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ได้มีจัดและรวบรวมไว้

3.1.1.3 ข่าวหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และรวบรวมทั้งบทความที่สำคัญจากแหล่งสื่อสารมวลชนต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

3.1.1.4 เอกสารจากหน่วยงานเกี่ยวข้อง

3.1.1.5 ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถซักถามรายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบตัวต่อตัว มีการสื่อสารโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย (two-way communication) เพื่อให้การสัมภาษณ์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกมา ทั้งกิริยาท่าทาง น้ำเสียง และสีหน้าในระหว่างที่ทำการสัมภาษณ์อีกด้วย

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) มีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure or guide interviews) โดยการกำหนดประเด็นคำถามลักษณะปลายเปิด ที่เอื้อให้ผู้วิจัยสามารถยืดหยุ่นการถามได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์การสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ (อายุปัจจุบันและอายุขณะถูกจับกุม) การศึกษา จำนวนพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดา และภูมิลำเนาเดิม

2) สถานภาพของครอบครัว ได้แก่ สภาพครอบครัวในวัยเด็ก การเลี้ยงดูอาศัยอยู่บุคคลใด และสนิทกับบุคคลใดในครอบครัว เพราะอะไร

3) ประวัติการต้องโทษ ได้แก่ เคยต้องโทษมาก่อนหรือไม่ ถ้าเคยเคยมาแล้วกี่ครั้ง ลักษณะคดีที่ได้กระทำผิด ระยะเวลาที่ถูกตัดสินโทษ จำคุกมาแล้วเท่าไร เหลืออีกเท่าไร และปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้นใด

ส่วนที่ 2 กระบวนการเข้าสู่เส้นทางอาชญากรรมผ่านการพฤติกรรมเรียนรู้ก่อนเข้าสู่เรือนจำ อันได้แก่

1) ลักษณะทางครอบครัว ได้แก่ เป็นครอบครัวที่อบอุ่นหรือขาดความอบอุ่น หรือมีปัญหาภายในครอบครัวหรือไม่ อย่างไร

2) ชีวิตในช่วงวัยเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครู อาจารย์ และเพื่อน ว่ามีความสัมพันธ์ในระดับใด ได้รับการปฏิบัติอย่างไรจากครู อาจารย์ และเพื่อน สำหรับเพื่อน มีการเลือกคบหาเพื่อนที่มีลักษณะอย่างไร เพราะอะไร

3) พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ได้แก่ เริ่มรู้สึกรู้ว่าตนเองเบี่ยงเบนทางเพศเมื่อไหร่ มูลเหตุจูงใจอะไรที่ทำให้เบี่ยงเบนทางเพศ ครอบครัวรับรู้ถึงการเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่ แล้วถ้าทราบแล้วจะเป็นอย่างไร

4) กระบวนการการเข้าสู่เส้นทางอาชญากรรม ได้แก่ มีการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากบุคคลใด มีการตัดสินใจอย่างไรในการกระทำผิด ถ้ามีการเรียนรู้ ผู้ที่เรียนรู้มีสถานภาพหรือความสัมพันธ์กับแบบไหนกับตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5) การกระทำผิด ได้แก่ ครั้งที่กระทำผิด กระทำที่ไหน กระทำคนเดียวหรือร่วมกับบุคคลใด มีการเลือกเหยื่ออาชญากรรมอย่างไร และรู้สึกอย่างไรกับการกระทำนั้น

6) แหล่งที่มาของรายได้ ได้แก่ ประกอบอาชีพอะไร (ทั้งสุจริตและทุจริต) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่าไร มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเท่าไร มีการใช้จ่ายอะไร อย่างไรบ้าง (ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย)

7) ความสัมพันธ์ต่อครอบครัวหลังจากเริ่มมีพฤติกรรมอาชญากรรม ได้แก่ มีความสัมพันธ์อย่างไรกับครอบครัว ครอบครัวรู้ถึงพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่ ถ้าครอบครัวรู้แล้วครอบครัวมีการดำเนินการอย่างไร และมีผลกระทบกับตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้อาชญากรรมหลังเข้าสู่เรือนจำ และมุมมองชีวิตภายหลังพ้นโทษ อันได้แก่

1) ความรู้สึกในการเข้ามาอยู่ในเรือนจำ ได้แก่ ความรู้สึกทั้งก่อนจะเข้ามาอยู่ในเรือนจำและหลังเข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้ว

2) กิจวัตรประจำวันในเรือนจำ ได้แก่ มีกิจวัตรประจำวันอย่างไรบ้าง ชอบหรือไม่ชอบ อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร และมีความแตกต่างจากกิจวัตรประจำวันของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือไม่ อย่างไร

3) การเรียนรู้และการปรับตัวในเรือนจำ ได้แก่ มีการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตในเรือนจำจากบุคคลใด อย่างไร และมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรือนจำได้อย่างไร

4) การคบหาสมาคมกับเพื่อนผู้ต้องขังในเรือนจำ ได้แก่ เลือกคบเพื่อนผู้ต้องขังอย่างไร มีเพื่อนผู้ต้องขังที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่ มีกี่คน ส่วนใหญ่ถูกจับในข้อหาอะไร มีการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนผู้ต้องขังอื่นๆ ที่ไม่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่ อย่างไร และมีอุปสรรคในการคบหาสมาคมกับเพื่อนผู้ต้องขังอื่นหรือไม่ อย่างไร

5) การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง ได้แก่ เคยหรือไม่เคย บ่อยแค่ไหนกับการมีเพศสัมพันธ์ สาเหตุที่มีเพศสัมพันธ์กัน มักเป็นคู่ชาถาวรหรือเปลี่ยนคู่ไปเรื่อย เพื่อนผู้ต้องขังเป็นประเภทใด (พวกเขาใหญ่ พวกมีอิทธิพล หรือพวกที่มีเงิน) ได้รับสิ่งตอบแทนหรือไม่ จากการมีเพศสัมพันธ์ ปัญหาและอุปสรรคในการมีเพศสัมพันธ์

6) สถานที่ ที่ใช้ในการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ สถานที่ที่มักใช้เป็นที่มีเพศสัมพันธ์ ช่วงเวลาที่มีเพศสัมพันธ์ และลักลอบแอบมีกันเพียงสองคนหรือมีเพื่อนผู้ต้องขังช่วยในการสอดส่องเจ้าหน้าที่ให้

7) ปัญหาและอุปสรรคระหว่างอยู่ในเรือนจำ ได้แก่ มีปัญหาอะไรบ้างระหว่างอยู่ในเรือนจำ ถ้าหากมีปัญหา มักจะปรึกษาใคร และมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง

8) สิ่งที่ต้องการจากทางเรือนจำ ได้แก่ สิ่งที่ต้องการจากทางเรือนจำ พอใจหรือไม่ กับชีวิตความเป็นอยู่ที่ทางเรือนจำจัดให้ อย่างไร และพอใจหรือไม่ กับโปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดอย่างไร

9) ความคาดหวังต่อการใช้ชีวิตภายหลังพ้นโทษ ได้แก่ มีการวางแผนต่อชีวิตในอนาคตอย่างไร ภายหลังจากพ้นโทษ สิ่งที่ยังเรียนรู้ระหว่างอยู่ในเรือนจำจะนำมาใช้หรือไม่ อย่างไร และในโอกาสใด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามที่กำหนดว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลที่จะสามารถให้คำตอบตามโจทย์การวิจัยครั้งนี้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งจะเป็นลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลภูมิหลังและประสบการณ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงพฤติกรรมการเรียนรู้และรับรู้ก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในเรือนจำและระหว่างอยู่ในเรือนจำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการกระทำผิดต่างๆ และพฤติกรรมรักร่วมเพศ ซึ่งได้รับการตรวจสอบและพิจารณาแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้ว จึงนำไปใช้ในการเก็บข้อเท็จจริง

ขั้นตอนการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและพิจารณาอย่างสมบูรณ์แล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามดังกล่าวมาใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นการสัมภาษณ์แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบว่าสามารถไม่ตอบข้อใดก็ได้ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ หากเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย หรือมีความอึดอัด ไม่สบายใจจากการสัมภาษณ์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์จนแล้วเสร็จปรากฏว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนยินดีให้ข้อมูลและพูดคุยจนจบกระบวนการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยเริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยการพูดคุยเรื่องทั่วไปกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสอบถามข้อมูลส่วนตัว การเรียน การทำงานในปัจจุบัน เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนเข้าสู่ประเด็นการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที

3. การสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเข้าสู่เส้นทางอาชญากรรม พฤติกรรมเรียนรู้ก่อนเข้าสู่เรือนจำ มีขึ้นหลังจากการพูดคุยเรื่องทั่วไป รวมถึงเรื่องที่อยู่ในประเด็นความสนใจของทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ที่ได้จัดเตรียมไว้

4. ผู้วิจัยปิดการสัมภาษณ์ด้วยการสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการขออนุญาตนัดหมายหากมีข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเพิ่มเติม

5. การสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียง และจดบันทึกประเด็นจากการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาทบทวนจากข้อมูลที่มีการจดบันทึกไว้แล้ว

5. หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล

จริยธรรมในการเก็บข้อมูลเป็นสิ่งที่ไม่ได้ในการทำวิจัย เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ที่มีความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งในการสัมภาษณ์อาจมีข้อมูลที่ไม่อยากเปิดเผยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งในกรณีของบุคคลที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้เกิดพฤติกรรมอาชญากรรมนั้น มีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของเพื่อน ผู้ต้องขัง ความสัมพันธ์ และการปฏิบัติต่อกันของผู้ต้องขังที่ผิดต่อวินัยของเรือนจำ ฉะนั้นเพื่อรักษาประโยชน์อันชอบธรรม ศึกษาจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

5.1 การแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการเปิดเผยตนเองของผู้ศึกษาในการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้ศึกษาจะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนทราบ โดยไม่ปิดบังรายละเอียดในการศึกษา หรือหลอกลวง หรือปลอมตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ และการให้ข้อมูลไม่มีผลต่อการได้รับการปฏิบัติจากทางทัณฑสถาน

5.2 การให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยินยอมให้เก็บข้อมูลโดยสมัครใจ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนการดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นการสัมภาษณ์และสอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5.3 การรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การรักษาความลับมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ มีการสัมภาษณ์ถึงพฤติกรรมที่นำไปสู่การกระทำผิด หากข้อมูลถูกเปิดเผยอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือการปฏิบัติหน้าที่ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามมาได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นสำคัญ โดยจะไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด แต่จะใช้ชื่อสมมติแทน ซึ่งวิธีนี้ถือว่าสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีมติขจัด เพื่อมิให้ผู้ใดนำข้อมูลไปใช้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบได้

5.4 การศึกษาต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกายและคำนึงถึงความละเอียดอ่อนต่อจิตใจของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะพยายามรบกวนเวลาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้น้อยที่สุดและในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะพยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบกระเทือนจิตใจหรือบางครั้งในระหว่างการสัมภาษณ์ หากผู้วิจัยเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสีหน้าท่าทางอึดอัด ลำบากใจ ผู้วิจัยจะเปลี่ยนประเด็นในการสัมภาษณ์ หรือเมื่อพบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องการจะบอกเล่าเรื่องราวของตน ผู้วิจัยรับฟังและทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

6.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปถอดความจากแบบสอบถามและข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกจากการสัมภาษณ์

6.2 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล โดยแยกเนื้อหาและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นการสัมภาษณ์ และโจทย์การวิจัย

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัยที่กำหนด ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) จากการจัดทำสาระบบจำแนกประเภท (taxonomy) ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ภูมิหลังของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่มีผลต่อพฤติกรรมอาชญากรก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรต่างๆ

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

บทนี้จะเป็นการกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ภูมิหลังของชีวิต (Life history) ซึ่งต้องทำความเข้าใจผ่านภูมิหลังชีวิตของผู้ต้องขังที่มีลักษณะชายรักร่วมเพศ ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตเพื่อสะท้อนถึงการดำรงอยู่ของชีวิต ก่อนกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การตอบโจทยวิจัย โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งทำให้วิจัยสามารถซักถามและหารายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างละเอียดและลึกซึ้งได้มากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเท่านั้น โดยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ในเกิดความกระจำจัดมากขึ้น ในบทต่อไป

4.1 กรณีศึกษาผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ จำนวน 4 คน

ผู้ต้องขังที่มีลักษณะชายรักร่วมเพศ จำนวน 4 คน (ใช้นามสมมติทั้งหมด) เป็นบุคคลที่ได้รับ อนุญาตและสมัครใจในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก โดยทั้งหมดเป็นเพศชายที่มีลักษณะเป็นชายรักร่วมเพศที่แปลงเพศแล้ว ซึ่งอยู่ในการควบคุมของเรือนจำกลางคลองเปรม กรมราชทัณฑ์ โดยจะนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ข้อมูลโดยภาพรวมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลโดยภาพรวมของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	อายุ (ปี)	ภูมิลำเนา	การศึกษา	ศาสนา	สถานภาพ	อาชีพ	คดีที่ต้องโทษ ครั้งที่ 1	คดีที่ต้องโทษ ครั้งที่ 2	คดีที่ต้องโทษ ครั้งที่ 3	ระยะเวลาใน การตัดสิน ลงโทษ
แม่พลอย	41	ชัยภูมิ	มศ.3	พุทธ	โสด	เสริมสวย	ปลอมแปลง เอกสาร	ปล้นทรัพย์	ฆ่าผู้อื่นโดย เจตนา	ตลอดชีวิต
เดือนแรม	39	กรุงเทพฯ	มศ.3	พุทธ	โสด	เสริมสวย	ฉ้อโกงทรัพย์	มีเมทแอมเฟส ตามีน เพื่อจำหน่าย	-	12 ปี
เมขลา	47	เชียงใหม่	มศ.3	พุทธ	โสด	ค้าประเวณี	ฉ้อโกงทรัพย์	ฆ่าผู้อื่นโดย เจตนา	-	ตลอดชีวิต
มณีจันทร์	28	ส.ป.ป. ลาว	ม.3	คริสต์	โสด	รับจ้าง	หลบหนีเข้า เมือง โดยผิด กฎหมาย	มีเมทแอมเฟส ตามีน เพื่อจำหน่าย	-	15 ปี

จากตาราง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ต้องขังรกร่วมเพศ ที่มีการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว ทั้งหมด แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีอายุน้อยที่สุด 28 ปี และมากที่สุด 47 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ชัยภูมิ กรุงเทพมหานครและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งหมดมีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 ราย และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 1 ราย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นจำนวน 3 ราย และนับถือศาสนาคริสต์จำนวน 1 ราย มีประกอบอาชีพเสริมสวามาก่อนจำนวน 2 ราย รับจ้าง จำนวน 1 ราย และค้าประเวณี จำนวน 1 ราย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นผู้กระทำผิดซ้ำ หมายถึงเป็นการกระทำผิดมากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป โดยที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกระทำผิดที่แตกต่างกันไป ได้แก่ ชิงทรัพย์และฆ่าคนอื่นให้ถึงแก่ความตายโดยเจตนาฉ้อโกงทรัพย์ และมียาเสพติดชนิดเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ฉ้อโกงทรัพย์และค้าประเวณี หลบหนีเข้าเมืองและมียาเสพติดชนิดเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ชิงทรัพย์และพยายามฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้ต้องโทษในคดีที่มีการตัดสินเสร็จเด็ดขาดแล้ว มีระยะเวลาในการจำคุกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามลำดับดังนี้ มีระยะเวลาต้องโทษตลอดชีวิต จำนวน 2 ราย มีระยะเวลาต้องโทษ 12 ปี จำนวน 1 ราย และมีระยะเวลาต้องโทษ 15 ปี จำนวน 1 ราย

4.1.2 ภูมิหลังชีวิต

ประวัติชีวิตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ราย จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ภูมิหลังการกระทำผิด การเรียนรู้และการปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรมรวมถึงมุมมองชีวิตและการยอมรับโทษที่จะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล ส่วนใหญ่แล้วนั้นพบว่าผู้ต้องขังชายรกร่วมเพศผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งการขัดเกลานี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะกลมกลืนสมาชิกในสังคมให้กลายเป็นสัตว์สังคมได้อย่างสมบูรณ์ โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กัน (Social Interaction) ผลจากการขัดเกลาทางสังคมนี้ ส่งผลให้ช่วงชีวิตในวัยเด็กของผู้ต้องขังรกร่วมเพศไม่มีต้นแบบที่ดี และตัวของผู้ต้องขังรกร่วมเพศก็ยังไม่อาจจะเข้าใจพฤติกรรมที่แตกต่างกันของระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงได้อย่างชัดเจน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่ใกล้ชิด ไม่ว่าจะ เป็น ยาย แม่ ป้า น้าสาว พี่สาว น้องสาว รวมถึงเพื่อนเล่นที่เป็นผู้หญิง จนติดเป็นนิสัยโดยไม่รู้ตัว กว่าจะรู้ตัวพฤติกรรมนั้นผิดแปลกแตกต่างไปจากเพศของตนที่พึงจะกระทำก็สายเกินที่จะปรับเปลี่ยนเสียแล้ว โดยผู้ต้องขังรกร่วมเพศชาย มักจะชอบเล่นกับเด็กผู้หญิงที่อยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน เช่น เล่นกระโดดยาง เล่นพ่อแม่ลูก หรือไม่ก็เลียนแบบพฤติกรรมของแม่ อยากมีทรวงอก อยากไว้ผมยาว หรือแม่กระทั่งเติบโตมากับครอบครัวที่มีแต่ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลอบรมทั้งหมด เป็นต้น

กรณีศึกษาที่ 1 แม่พลอย ชีวิตต้องเดินหน้าต่อ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Information)

แม่พลอย อายุ 41 ปี มีลักษณะเป็นมิตร พุดจาไพเราะแฝงไปด้วยความตลก เป็นคนช่างสังเกต ชี้สังสัย ชอบพูด คอย ยิ้มแย้ม อารมณ์และจิตใจดี ดูจากภายนอกเหมือนจะไม่ได้มีความทุกข์หรือหวั่นวิตกใดๆ แม่พลอย เกิดที่จังหวัดชัยภูมิ นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพหย่าร้าง จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนต้องโทษประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้านเสริมสวย) รายได้อยู่ในเกณฑ์ดี ความผิดครั้งแรกปลอมแปลงเอกสาร ครั้งที่ 2 มอมยาและรุดทรัพย์นายทหารชั้นสัญญาบัตร 3 นาย ครั้งที่ 3 ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

2. ภูมิหลังชีวิต (Life history)

2.1 ชีวิตในวัยเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ช่วงวัยเด็ก แม่พลอยอยู่กับครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ มีปู่ ย่า พ่อ แม่ พี่ชาย 2 คน น้องสาวอีก 3 คน ตัวเธอเป็นคนพี่ 3 ใช้ชีวิตบ้านชาวไร่ชาวนาทั่วไป ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่พี่น้อง ตลอดจนเพื่อนบ้านรอบข้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นญาติทางพ่อ

“ชีวิตแบบบ้านไร่ปลายนา วันๆ ก็เล่นกันอยู่ในท้องทุ่ง เอาลูกตาลมาผ่าทำเป็นรองเท้านึ่งสูง เอากะลามะพร้าวลูกเล็กๆ มาทำเป็นนม เอาผ้าขนหนูมาพันหัว ให้เหมือนมีผมยาวสวย เก๋”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

แม่พลอยใช้ชีวิตที่ต่างจังหวัด จนกระทั่งจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 เริ่มรู้ความต้องการของตนเองว่า แม่พลอยต้องเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิงให้ได้ แม่พลอยจึงเริ่มกินยาคุม และเลือกซื้อเสื้อผ้าผู้หญิงมาสวมใส่ โดยจะได้รับคำแนะนำจากพี่ๆ ที่รู้จักกันในหมู่บ้าน ที่เป็นกะเทยเหมือนกัน

“เราก็ไปตลาด ซื้อเสื้อผ้าผู้หญิงมาใส่ ใส่แล้วสวยดี พี่ๆ ที่รู้จักก็ให้ยาคุมเรามา กิน บอกว่านมจะได้ใหญ่ๆ ถ้าหมดก็ไปซื้อที่อนามัย บอกว่าแม่หรือใครก็ได้ให้มาซื้อ”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

2.2 ชีวิตในวัยทำงาน

แม่พลอยเข้ามาทำงานในตัวจังหวัดชัยภูมิ เพราะงานให้แม่พลอยทำมากกว่า แล้วยังแม่พลอยจะทำงานเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงกลางวัน แม่พลอยจะทำงานเป็นลูกจ้างของร้านเสริมสวย ช่วงกลางคืน แม่พลอยจำทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหารได้รุ่ง

“เรายอมทำงานทุกอย่างจริงๆ กลางวันเราไปเป็นลูกจ้างร้านเสริมสวย กลางคืนเราก็ไปทำร้านอาหารได้รุ่ง เพราะชัยภูมิไม่ได้เป็นเมืองใหญ่ หุ่น สองหุ่น ค่าก็เข้านอนกันหมดแล้ว หกโมง หุมนึงเนี่ยเราก็เก็บกวาดร้านเสริมสวยเสร็จจะ เราก็จะเดินไปที่ร้านอาหาร ไม่ไกลมากหรอก แค่อุบัติตายเราเนี่ยเอง ตรงแถววงเวียนนะ เคยไปไหมล่ะ”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

2.3 ชีวิตรัก

แม่พลอยมีความรักครั้งแรกตั้งแต่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ โดยเริ่มจากการได้แอบมองนักเรียนนายร้อยขณะกำลังฝึกทหารที่บริเวณสวนลุมไนท์บาร์ซาร์ และเริ่มสานสัมพันธ์มากขึ้น มีการพบปะพูดคุย ไปเที่ยว และพักที่หอพักของแม่พลอยด้วยกันทุกเย็นวันศุกร์ จนกระทั่งคบหาเป็นแฟน และมีเพศสัมพันธ์กันกับนักเรียนนายร้อยนายนี้ ตลอดระยะเวลา 3 ปีที่นักเรียนนายร้อยยังเรียนอยู่ในรั้ว จ.ป.ร. โดยที่นักเรียนนายร้อยไม่ทราบเลยว่าแม่พลอยเป็นชายรักร่วมเพศ และสุดท้ายเมื่อนักเรียนนายร้อยจบการศึกษา ก็ได้มีการจัดงานแต่งงานอย่างเป็นทางการ ครอบครัวของฝ่ายชายทราบประวัติของแม่พลอยเพียงแค่ แม่พลอยเป็นลูกกำพร้าเท่านั้น

“เราก็ไปแอบมองเค้าทุกวัน พอเย็นวันศุกร์เราก็ขับรถไปรับเค้าไปที่หอพักของเรา ก็มีอะไรกัน มีความสุขมาก (ยิ้ม) พอเค้าจบที่บ้านเค้าก็จัดงานแต่งงานให้ เค้าก็ไม่รู้หรอกนะว่าเราเป็นกะเทย (หัวเราะ).....ที่บ้านเค้าเหอ ก็รู้แค่ว่าเราเป็นลูกกำพร้า เค้าก็ไม่ถามอะไร (หัวเราะ)”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

ปี พ.ศ.2542 หลังจากแม่พลอยอยู่กินกับสามีที่เป็นทหารมา 7 ปี ก็มาไม่มีลูกสักที แม่พลอยจึงได้ตกลงกับผู้หญิงคนหนึ่งเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเกิดการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ แม่พลอยและสามีจึงขอเป็นผู้ส่งเสียเลี้ยงดู โดยแลกกับการที่เมื่อคลอดแล้วจะนำเด็กมาเลี้ยงดูเป็นลูก ต่อมาภายหลังด้วยความรักและความผูกพันที่มีต่อเด็กในอก หญิงสาวชาวจังหวัดอุบลราชธานี ก็ไม่ได้ทำตามข้อตกลงที่ได้ให้กันไว้ แม่พลอยจึงไปขอบุตรบุญธรรมมาเลี้ยงเป็นเด็กผู้หญิงลูกครึ่ง ซึ่งญาติทางสามีรับรู้ทั่วกันว่ารับมาเลี้ยงเป็นบุญบุญธรรม

ปี พ.ศ.2548 แม่สามีของแม่พลอยก็อยากให้ตั้งครรภ์ ทั้งที่รู้ว่า แม่พลอยเคยบอกแล้วว่าตนเองมดลูกไม่ดี ซึ่งโกหกมาตลอด ทุกๆ เดือน แม่พลอยก็จะเอายาแดงทำเสมือนว่ามีรอบเดือน แม่สามีของแม่พลอยจึงจัดแจงให้แม่พลอยเอาผ้ายัดท้อง เพื่อให้ญาติพี่น้องทางฝ่ายสามีคิดว่าแม่พลอยตั้งครรภ์จริงๆ พอครบกำหนดคลอด ก็ไปขอเด็กที่มีลักษณะแรกคลอดมาเลี้ยงเหมือนว่าเพิ่งคลอดออกมาจากครรภ์ เหมือนเป็นเลือดในอกของแม่พลอย ต่อมาไม่นานแม่พลอยก็มาโดนจับคดีปลอมแปลงเอกสาร ใช้วิธีการสวมชื่อคนอื่น ที่ทำไว้ตั้งแต่แม่พลอย อายุ 22 ปี ที่จังหวัดชัยภูมิ หลังผ่าตัดแปลงเพศใหม่ๆ สามีก็จัดการให้โทรไปที่สถานีตำรวจเพราะรู้จักกับร้อยเวร เพราะจบโรงเรียนนายร้อยเหมือนกัน

“สามีก็โทรไปเคลียร์ แต่ก็เคลียร์ไม่ได้เพราะเป็นคดีปลอมแปลงเอกสาร เราก็รู้ว่าสามีรู้เรื่องแล้วว่าเราเป็นกะเทย ติดอยู่ 11 เดือน พอออกจากคุกกลับมาบ้าน สามีก็บอกว่าเราคงอยู่ด้วยกันไม่ได้หรอก มันผิดธรรมชาติ เรารู้เลยว่าสามีรู้เรื่องแล้ว ก็เลิกกัน แคว้เอาลูกชายไว้ เราชอบเด็กผู้หญิง เราก็เอาเด็กผู้หญิงมา”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

2.4 ประสบการณ์การกระทำความผิด

แม่พลอยเริ่มทำความผิดครั้งแรกตั้งแต่ที่แปลงเพศเป็นหญิง โดยเริ่มจากความรู้สึกที่ต้องการจะเป็นผู้หญิงทั้งร่างกาย จิตใจและในทางกฎหมาย จึงเป็นต้นเหตุให้แม่พลอยคิดที่จะมีบัตรประชาชนนำหน้าด้วยคำว่านางสาว ประมาณ ปี พ.ศ.2535 แม่พลอยก็รู้มาจากเพื่อนที่เป็นชายรักชายที่อยู่ในจังหวัดชัยภูมิว่าสามารถปลอมแปลงเอกสารได้โดยต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน หลังจากนั้นแม่พลอยก็ได้รับคำแนะนำว่า “นางสาว” ตามที่ต้องการ แต่ก็แลกกับการทำความผิดด้วยการสวมสิทธิ์ผู้อื่น และปลอมแปลงเอกสารทางราชการ

“ครั้งแรกเราไม่ตั้งใจจะโกหก หรือเราจะหลอกลวงใคร เราก็เคยเหมือนกะเทยทั่วไป หลังจากผ่ามาแล้ว ก็อยากใช้คำว่า “นางสาว” บนบัตรประชาชน” พอมีคนมาจับมาชอบ เราก็ทำเหมือนผู้หญิงทั่วไป เพื่อนก็ชวนเราไป ว่าถ้าไปหาผู้ใหญ่บ้านคนนี้ แคว้จะจัดการให้เราหมดทุกอย่างเลย”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

แม่พลอยได้ใช้คำแนะนำว่านางสาวยาวนานถึง 9 ปี จึงถูกจับและถูกดำเนินคดีขอปลอมแปลงเอกสารต้องโทษอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลา 11 เดือน หลังจากพ้นโทษแม่พลอยก็ได้ออกมาใช้ชีวิตข้างนอกด้วยการประกอบอาชีพเสริมสวย เป็นพ่อค้าคนกลางขายผ้าไหม

และค่าประเวณี ซึ่งเป็นโอกาสที่ทำให้แม่พลอยทำความผิดครั้งที่ 2 นั่นก็คือ มอมยาและรุดทรัพย์ นายทหารชั้นสัญญาบัตร 3 นาย เหตุการณ์ได้เกิดขึ้นที่จังหวัดสระบุรี โดยเริ่มจากภายหลังจากที่แม่พลอยไปส่งผ้าไหมให้ลูกค้าที่ จ.ลพบุรี ต้องมาต่อรถที่ จ.สระบุรีในช่วงค่ำ แม่พลอยไม่สามารถหารถที่จะกลับบ้านที่ จ.ชัยภูมิได้ จึงหาที่พักชั่วคราวที่ จ.สระบุรี ในคืนนั้นแม่พลอยก็ได้ตัดสินใจไปเที่ยวกลางคืนที่ผับแห่งหนึ่ง ทำให้ได้พบกับนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ได้เข้ามาสานสัมพันธ์กับแม่พลอย สุดท้ายในคืนนั้น แม่พลอยก็ได้ตกลงที่จะมีเพศสัมพันธ์กับนายทหาร 1 นาย เมื่อไปถึงโรงแรม นายทหารนายนี้กลับพาเพื่อนอีก 2 นายเข้ามาрумข่มขืนแม่พลอยด้วย แม่พลอยจึงคิดวิธีป้องกันตัวด้วยการหลอกล่อให้นายทหารทั้ง 3 นายกินยานอนหลับชนิดรุนแรง รู้จักกันในนาม ยาแวลีเยม เป็นยานอนหลับชนิดร้ายแรง แต่แม่พลอยอ้างกับนายทหารว่าจะช่วยให้มีพลังทางเพศเพิ่มมากขึ้น เมื่อนายทหารได้กินยานอนหลับก็หลับสนิททั้ง 3 นาย ด้วยความรู้สึกรังเกียจแม่พลอยได้จัดการรุดทรัพย์สินทั้งหมดของนายทหารทั้ง 3 แล้วหนีจากโรงแรมนั้นทันที

“พอพันโทษเราก้เปิดร้านทำผม แล้วก็รับผ้าไหมไปส่งด้วย ไปส่งที่ร้านตัดผ้าไหมในตัวเมืองลพบุรี เพราะมีคุณหญิงคุณนายเยอะ (หัวเราะ) อ้อ...แล้วก็ขายตัวด้วย เราทำหลายอย่าง วันหนึ่งเราไปส่งผ้า แล้วต้องมาต่อรถที่สระบุรี แล้วไม่มีรถ วินมอเตอร์ไซด์ก็พาเราไปเที่ยว ไปเจอพวกมัน มันให้คนมาเชิญไปนั่งที่โต๊ะหลายครั้ง เห็นทหารเยอะเราก้ไม่ยอมไป จนมีทหารคนนึงเดินเข้ามาหาเราเอง เราก้ตกลงไปด้วยกันพอเราหลับนอนกับมันเสร็จ มันก็เรียกเพื่อนมันเข้ามา เราก้ตกใจมาก ไม่รู้จะทำยังไงก็หลอกให้มันกินยานอนหลับ มันก็โง่เชื่อเราด้วย พอมันหลับเราก้แก้ผ้ามันหมดเลย แม้แต่กางเกงในเราก้รูดทิ้งในปล่องไฟหมดเลย ขับรถของมันไปด้วยคันนึง ไปจอดที่ปั้ม แล้วกลับห้องพักไปเอาของ พอเช้าเราก้กลับชัยภูมิเลย”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

ในการทำความผิดครั้งนี้ แม่พลอยก็ยังดำเนินชีวิตตามปกติ ตำรวจไม่สามารถจับแม่พลอยไปดำเนินคดีได้ แต่หลังจากนั้นอีก 5 เดือน แม่พลอยก็ได้กระทำความผิดอีกครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นครั้งที่ 3 ในชีวิตที่ถือว่าเป็นความผิดที่รุนแรงมาก นั่นคือ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา โดยผู้ที่ถูกฆาตกรรมในครั้งนี้เป็นตำรวจที่มียศถึง พ.ต.ท. เลยทีเดียว

“ไม่มีใครจับเราได้เลย เราก้กลับมาใช้ชีวิตปกติที่ชัยภูมิ แต่ไม่นานเราก้ไปฆ่าคนตาย เราไม่ได้ตั้งใจนะ แต่มันไม่ทำตามทีตกลง เราก้ให้มันกินยา ก็ไม่รู้ว่ามันเป็นโรคหัวใจ มันก็เลยตายคาอกเจ้เลย แล้วมันก็เป็นตำรวจด้วย”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

แม่พลอยก็ได้เล่าถึงการกระทำผิดครั้งที่ 3 นี้ว่า แม่พลอยได้มาใช้ชีวิตเป็นช่างเสริมสวยที่กรุงเทพฯ หลังจากปิดร้านแล้วก็ได้ไปเที่ยว และมีนายตำรวจได้เข้ามาจับ จากนั้นก็ได้ตกลงจะร่วมประเวณีด้วยราคาที่เป็นที่พึงพอใจทั้ง 2 ฝ่าย แต่นายตำรวจก็ไม่ได้พาแม่พลอยไปที่โรงแรมในทันที แต่กลับพาไปที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง นายตำรวจได้พาแม่พลอยไปแนะนำให้เจ้าของร้านที่มีลักษณะคุ้นเคยกันดี ให้รู้จักในฐานะแฟนใหม่ โดยแนะนำแม่พลอยด้วยความภาคภูมิใจว่ามีแฟนหน้าตาสวย เป็นนางแบบ แต่ในระหว่างนั้นแม่พลอยรู้สึกว่ามีความอึดอัดใจ และคิดว่านายตำรวจไม่ทำตามที่ตกลงกันไว้ จึงจะกลับบ้าน นายตำรวจจึงได้พาออกจากร้านอาหารแห่งนั้น และพาไปเปิดห้องที่โรงแรมแห่งหนึ่ง เมื่อมีเพศสัมพันธ์ตามที่ตกลงกันแล้ว แม่พลอยก็ได้ขอเงินจากนายตำรวจตามที่ตกลงกันไว้ แต่นายตำรวจปฏิเสธและขอต่อรองให้แม่พลอยมีเพศสัมพันธ์ด้วยอีกครั้ง ก่อนจึงจะยอมจ่ายเงินให้ แม่พลอยรู้สึกโกรธ และรำคาญ จึงนำยานอนหลับมาผสมกับเปียร์ให้นายตำรวจดื่ม เมื่อดื่มไปสักพักนายตำรวจก็หลับไป แม่พลอยก็คิดว่ายาออกฤทธิ์ จึงได้หยิบเงินในกระเป๋าของนายตำรวจไปทั้งหมด และกลับไปที่บ้านของตัวเอง หลังจากนั้นตอนสายแม่พลอยก็ได้มาเปิดร้านเสริมสวยตามปกติ แต่ก็ได้มีตำรวจมาจับและแจ้งให้ทราบว่า นายตำรวจนายนั้นได้เสียชีวิตแล้ว และตำรวจก็ตั้งข้อหาว่า แม่พลอยเป็นคนร้าย

“เราไม่คิดว่ายาที่เราให้เค้ากินจะถึงกับทำให้เค้าตาย เราแค่อยากให้เค้าหลับไป เราจะได้กลับบ้านเรา เราเปี่ยมลนะ ”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

หลังจากเข้าวันนั้น แม่พลอยก็ได้ถูกจับและตำรวจก็ได้พบอีกว่าแม่พลอยมีหมายจับอยู่ในห้องที่อื่นอยู่อีก 1 คดี ทำให้แม่พลอยต้องถูกดำเนินคดีฆ่าคนตายโดยเจตนา มอมยา และรูดทรัพย์ผู้อื่น ทั้ง 2 คดีพร้อมกัน ต้องโทษอยู่ในเรือนจำเป็นระยะเวลาตลอดชีวิต

“เข้าวันนั้น เราก็ก็นำเปิดร้านเสริมสวยของเราปกติ ก็เห็นว่ามีตำรวจมารออยู่ เราก็ไม่ได้คิดหนีอะไร ยังกินใจว่าเค้ามากันทำไม”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3. การเรียนรู้ การปรับตัว และการยอมรับค่านิยมอาชญากร

3.1 การใช้ชีวิตในเรือนจำ

แม่พลอยเข้ามาอยู่ในเรือนจำครั้งแรก แม่พลอยรู้สึกเคืองแค้น หัวดกแล้ว เพื่อนร่วมเรือนจำที่อยู่รวมกันทั้งหมด ด้วยความที่สภาพร่างกายของแม่พลอยเป็นหญิงทำให้แม่พลอย

รู้สึกไม่คุ้นเคยที่จะต้องมาอยู่ร่วมกับผู้ชาย ในการใช้ชีวิตในเรือนจำที่ชัยภูมิแห่งนี้ แม่พลอยได้เพื่อนที่รู้จักเพิ่มอีก 1 คนที่เป็นชายรักชายเหมือนกัน แม่พลอยจึงรู้สึกไม่โดดเดี่ยว เริ่มต้นการใช้ชีวิตในทุกวัน ตั้งแต่ ตื่นเข้ามาทำกิจกรรมประจำวัน ช่วงสายก็เป็นการพบปะพูดคุยกับเพื่อนๆ ในเรือนจำ ซึ่งเพื่อนหลายคนก็ได้เล่าวิธีการที่ตัวเองกระทำผิดต่างๆ ให้ฟัง คล้ายกับเป็นการโอ้อวดซึ่งกันและกัน ทำให้แม่พลอยได้เรียนรู้ว่าการกระทำผิดแบบต่างๆ มากมาย หลังจากนั้นช่วงเที่ยงก็เป็นการทานข้าวที่รสชาติแย่ แต่ก็ต้องฝืนกินไปทุกวันๆ ช่วงบ่ายถ้ามีงานในส่วนไหนก็ต้องไปทำ แม่พลอยอยู่ในส่วนกีฬาและสันทนาการ ช่วงเย็นทานข้าวแล้วเช็คชื่อ เข้าแดน อาบน้ำ อยู่ร่วมกับเพื่อนประมาณ 100 – 200 คน กิจกรรมในเรือนจำของแม่พลอยวนเวียนเป็นกิจวัตรแบบนี้ทั้ง 11 เดือน อาจดูเหมือนมีสบายและไม่ค่อยมีอะไรมา แต่แม่พลอยก็ไม่ได้อยากเข้าไปอีก เพราะขาดสิ่งสำคัญที่สุดนั่นคือ อิสระภาพ นั่นเอง

“ในใจเรา คิดแค่ว่าเดี๋ยวมันก็ผ่านไป อีกไม่นานเราก็จะได้กลับไปอยู่กับครอบครัวเรา เราหวังแต่ลูกสาวบุญธรรม หวังไปหมด ทั้งลูกทั้งผัว ใจนิ่งก็กลัวว่าผัวจะรู้เรื่องว่าเราเป็นกะเทย กลัวไปหมด”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

แม่พลอยได้เข้ามาใช้ชีวิตในเรือนจำเป็นครั้งที่ 2 ครั้งนี้แม่พลอยรู้สึกเฉยๆ เนื่องจากเป็นแดนที่มีเฉพาะชายรักร่วมเพศเท่านั้น และแม่พลอยก็ได้บอกกับตัวเองว่าจะต้องอยู่ให้ได้ เนื่องจากต้องโทษตลอดชีวิต โดยแม่พลอยได้อาศัยในแดน 1 ที่เป็นแดนโรงพิมพ์ ร่วมกับเพื่อนชายรักชายอีกหลายๆ คน ที่นี่แม่พลอยมีงานที่ได้รับมอบหมาย โดยได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ดูแลประกอบอาหารเลี้ยงผู้ต้องขังในแดน เพราะมีรสมีดี และได้รับความสนิมสนมและความเคารพจากผู้ต้องขังภายในแดน 1 เป็นอย่างมาก กิจกรรมประจำวันจะเริ่มจากตื่นแต่เช้าเพื่อลงจากเรือนนอนมาที่โรงพิมพ์ และสิ้นสุดลงด้วยการกินข้าวเย็นและขึ้นเรือนนอนตอนเวลา 5 โมงเย็น หลังจากนั้นทุกคนก็จะอยู่รวมกันบนเรือนนอน ดูโทรทัศน์ ทำธุระส่วนตัว และพูดคุยถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ได้ประสบพบเจอมาในแต่ละวัน รวมถึงประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน ที่จะนำออกมาเล่าสู่กันฟัง

“ตอนแรกๆ เราก็กลัวบ้างเพราะต่างที่ แต่ที่นี่เป็นคุกใหญ่ แดนที่เราอยู่มีแต่กะเทยทั้งนั้น งานก็ไม่ได้หนักอะไรมากมายนัก เราก็พออยู่ได้ วันๆ นิ่งทำโน่นทำนี่เดี๋ยวก็หมดไปแล้ว”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3.2 การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร

ระหว่างที่อยู่ภายในเรือนจำ แม่พลอยได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในการกระทำผิดต่างๆ ผ่านพฤติกรรมอาชญากรที่แตกต่างกัน เช่น วิธีการมอมยา วิธีการรูดทรัพย์

เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ถูกเล่าซ้ำไปซ้ำมาทุกคำคืน จนทำให้แม่พลอยได้รับการซึมซับไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยเฉพาะวิธีการต่างๆ ที่กะเทยจะต้องใช้ในเอาตัวรอดในสังคม แม่พลอยจึงให้ความสำคัญไปที่การมอมยาที่เพื่อนผู้ต้องขังที่เป็นกะเทยเป็นผู้ถ่ายทอดออกมา แม่พลอยเริ่มจำชื่อตัวยาที่ใช้ในพฤติกรรมนั้นๆ รวมถึงถามถึงการหาซื้อตัวยานี้ได้อย่างไร ได้จากที่ไหน เริ่มจดจำวิธีการใช้ตัวยานี้ผ่านคำอธิบายจากเพื่อนผู้ต้องหา และที่สำคัญที่สุด ก็คือ ควรใช้ยานี้กับเครื่องดื่มประเภทใด จึงจะออกฤทธิ์ได้เร็วที่สุด

“เราก็เริ่มจดจำชื่อยาก่อนเป็นอย่างแรก แล้วก็เริ่มถามวิธีการใช้ยาต่างๆ จากเพื่อนของเรา การใช้ยา การผสมยาไรต่างๆ เราก็ถามมาหมด เมื่อเราต้องใช้เวลาเราเดือดร้อน”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3.3 การปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร

หลังจากที่ออกมาเรือนจำครั้งแรก แม่พลอยก็ถูกชักชวนเข้ามาทำงานร้านเสริมสวยในกรุงเทพฯ พร้อมๆ กับประกอบอาชีพค้าประเวณี เพื่อนที่รู้จักกันในเรือนจำก็พามาซื้อยาเพื่อไว้สำหรับพกติดตัวใช้สำหรับมอมยา โดยแม่พลอยจะหาเหยื่อจากชายหนุ่มที่เที่ยวตามไนต์คลับ เพราะยาชนิดนี้จะออกฤทธิ์ได้ดีในเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือบางครั้งเมื่อมีการตกลงปลงใจในการร่วมประเวณี แต่ถ้าหนุ่มคนนั้นเรื่องมากก็อาจจะนำออกมาใช้ในทันที เพื่อตัดปัญหาต่างๆ ที่อาจจะตามมา

“เค้าก็สอนเรา ว่าต้องใช้ยาอะไร กินกับอะไรถึงจะออกฤทธิ์ได้มาก ส่วนมากจะเป็นแอลกอฮอล์นะค่ะ ส่วนมารยาหญิงเรามีอยู่แล้ว เราทำได้ไม่ยาก”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

จากนั้นแม่พลอยเริ่มทดลองใช้ยาในการป้องกันตัว จากการที่แม่พลอยต้องเดินทางจากกรุงเทพมหานคร ตั้งใจจะลพบุรี เพื่อไปเก็บค่าผ้าไหมที่ได้วางไว้ตามร้านตัดชุดต่างๆ ในจังหวัดลพบุรี แต่การเดินทางในช่วงนั้นไม่ได้สะดวกสบายเท่ากับสมัยนี้ แม่พลอยต้องไปต่อรถทัวร์ที่สระบุรี แต่พอไปถึงสระบุรีรถรอบสุดท้ายได้ออกไปแล้ว ทำให้แม่พลอยจำต้องพักอยู่ที่สระบุรี ก่อนที่จะเดินทางต่อไปในเช้าตรู่ แต่เมื่อจะไปที่พัก แม่พลอยตัดสินใจที่จะเปลี่ยนไปที่ไนต์คลับแทน ตามคำแนะนำของคนขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง พอไปถึงไนต์คลับมีงานจัดเลี้ยงรุ่นของการสำเร็จการฝึกระยะสั้นของทหารกลุ่มหนึ่ง ที่มาฝึกรบพิเศษที่สระบุรี นายทหารหลายคนมีท่าทีสนใจในตัวองแม่พลอย คือนั้นแม่พลอยก็ได้ตกลงปลงใจกับนายทหารคนหนึ่ง นั่งรถกลับไปพร้อมกันที่โรงแรมสระบุรี อินน์ ร่วมรักกันจนสำเร็จความใคร่ หลังจากนั้นแม่พลอยจึงขอตัวเข้าห้องน้ำ และแอบได้ยินเสียงเปิดประตูเข้ามาของบุคคลอื่นๆ แม่พลอยจึงออกจากห้องน้ำจึงพบว่า มีผู้ชาย 3 คนอยู่ในห้อง

แม่พลอยเห็นว่ามันจวนตัว คงไม่สามารถที่จะต่อสู้ชีวิตขึ้นได้ แม่พลอยพยายามตั้งสติ พยายามพูดคุย หวาดล้อมหลอกล่อให้กินยาที่เตรียมไว้ โดยอ้างว่าเป็นยาไวอากร้า ยานี้จะทำให้เราร่วมรักกันได้อย่าง สนุกสุดๆ ทำให้นายทหารทั้ง 3 ราย ยอมกินแต่โดยดี ไม่นานนักนายทหารก็หลับไป เพราะจริงๆ แล้ว ยาที่ให้มันเป็นยาแวย์เรียม (ยานอนหลับชนิดรุนแรง)

“พวกมันคงคิดจะรุมเรา ทั้งที่มันก็รู้ว่าเราเป็นเมียทหารรุ่นพี่มัน แล้วมันก็ รู้จักผิวเราด้วยนะ มันน่าจะให้เกรียดกัน เราไม่รู้จะทำไง เราก็อลล่อลวงว่า เรามียาปลูกเช็กนะ เอาไหม เราจะได้สนุกด้วยกัน พอมันกินเข้าไปมันก็หลับเลยคะ กร่อนเลย เราก็รูดหมดเลยคะ เสื้อผ้าก็ไม่เหลือ กางเกงในเราก็เอาไปทิ้งปล่องไฟคะ แล้วก็ขับรถมันออกไปทิ้งไว้ปั้มน้ำมันให้มันหาเล่น แต่มันกลับทำ กับเราแบบนี้ สมควรละคะ”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

ในปีเดียวกัน หลังจากปิดร้านเสริมสวยที่อยู่ชั้นบนของธนบุรีพลาซ่า โดยที่ ชั้นล่างเป็นโพทโธตอน แม่พลอยก็ได้ไปดื่มกินในผับที่นั่น แม่พลอยจึงได้เจอกับसारว้ตร แม่พลอยก็ดื่ม กินกับसारว้ตรผู้นั้นจนผับเลิก สารว้ตรก็บอกว่าจะพาไปเที่ยวต่อ แม่พลอยก็ตกลงปลงใจ แต่สารว้ตร กลับไปพาไปเที่ยวต่อที่ร้านอาหารเพื่อนของสารว้ตร โอ้อวดว่าแม่พลอยเป็นเมียใหม่ แม่นางแบบ จน แม่พลอยเริ่มไม่พอใจ จนสารว้ตรเห็นได้สีหน้าได้ชัดเจน จึงพาแม่พลอยกลับจากร้านอาหารไปที่ โรงแรม และปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้ตกลงกันมา แต่พอเสร็จก็จกไปแล้ว 1 ครั้ง สารว้ตรพยายามที่จะร่วมรักกับแม่พลอยอีกครั้ง โดยยื่นข้อเสนอให้เป็นเงินอีกก้อนหนึ่ง แต่แม่พลอยเกิดความรู้สึก รำคาญ แม่พลอยจึงวางแผนใส่ยาแวย์เรียมลงไปในเบียร์ แล้วให้สารว้ตรกินเพื่อจะได้ให้สารว้ตรหลับ ไป แม่พลอยใช้ผ่านมารยาหญิงล่อหลอกให้สารว้ตรกิน จนกระทั่งร่วมรักอีกครั้ง สารว้ตรก็หลับลง ไปที่กลางอกของแม่พลอย แม่พลอยจึงผลักตัวสารว้ตรออก แล้วก็ปล่อยให้สารว้ตรนอนคว่ำหน้า โดย ที่แม่พลอยเดินไปอาบน้ำแต่งตัว แล้วหยิบเงินจากกระเป๋าของสารว้ตรแล้วเดินออกจากโรงแรมไป โดยไม่ได้หันกลับมามองสารว้ตรผู้นั้นอีกเลย

“สารว้ตรเค้าจะไม่ยอมจ่ายเงินเราซะที ยังจะขอเบิ้ลอีก เราก้เริ่มรำคาญละ เราเลยใส่ยาลงไป เรากะว่าจะให้สารว้ตรเค้าหลับ เราก้จะได้เอาเงินในกระเป๋าแล้วเราก้จะกลับบ้าน แต่เราก้กลัวว่ามันจะไม่ได้ผล เลยใส่เยอะไปหน่อยมั้ง เราก้ไม่รู้ว่าเค้ามีโรคประจำตัวด้วยหรือเปล่า ใง อีกร้อยอย่างอาจเพราะนานคว่ำหน้า ขาดอากาศหายใจ เค้าเลยคิดว่าเราฆ่าชิงทรัพย์ เพราะตอนมาจับเรา เรายังอยู่ที่ร้านทำผมอยู่เลย ไม่ได้คิดหนีอะไร ไม่คิดด้วยว่าสารว้ตรเค้าจะตาย”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

กรณีศึกษาที่ 2 เดือนแรม พ่อแม่ร้างแกฉฉฉฉ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Information)

เดือนแรม เป็นคนกรุงเทพมหานครโดยกำเนิด อาศัยอยู่ในย่านสาธุประดิษฐ์ ปัจจุบันอายุ 39 ปี จบชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) ทางด้านการจัดการ เป็นบุตรคนที่ 2 จากทั้งหมด 3 คน เดือนแรมเป็นคนกลาง มีพี่ชายและน้องสาว เดือนแรมเป็นคนคุยสนุก ชอบเล่าเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเธอ เป็นที่รักของเพื่อนๆ พุดจาหนักแน่น คำพูดดูน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังมีความอ่อนน้อม แต่เดือนแรมมีเพื่อนที่สนิทอยู่ไม่มาก เดือนแรมเป็นคนดูจริงจังกับชีวิต แต่เมื่อยิ้มเธอก็ดูน่าพูดคุย น่าสนทนาด้วย ก่อนต้องโทษเคยประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนข้ามชาติ และภายหลังออกมาประกอบธุรกิจส่วนตัว (เสริมสวย) รายได้อยู่ในเกณฑ์ดี ความผิดหวังครั้งแรก ฉ้อโกงทรัพย์ ความผิดหวังที่ 2 มีเมทแอมเฟตตามีนไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย

2. ภูมิหลังชีวิต (Life history)

2.1 ชีวิตในวัยเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ช่วงวัยเด็กเดือนแรมอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ โดยมีครอบครัวถึง 3 ครอบครัว อาศัยอยู่ในรั้วเดียวกัน ได้แก่ ครอบครัวของลุง ครอบครัวของอา และครอบครัวของเดือนแรม เดือนแรมเป็นลูกคนที่ 2 ของครอบครัวซึ่งพ่อของเดือนแรมตั้งใจอยากจะทำให้เป็นลูกผู้หญิง แต่เมื่อออกมาเป็นลูกผู้ชาย พ่อและแม่ของเธอก็จับเดือนแรมแต่งตัวเป็นเด็กผู้หญิงมาตลอด

“ตอนเด็กๆ พ่อเค้าก็ชอบให้พี่แต่งตัวเป็นผู้หญิง เค้าบอกน่ารักดี พี่ก็จะเล่นกับลูกพี่ลูกน้องตามเรื่องตามราวไปปกติแหละ แต่เวลาพ่อไปไหนชอบพาพี่ไปด้วย ยิ่งวันไหนพ่ออารมณ์ดีดิ้นะ จะจับพี่แต่งหน้าทาปาก ใส่ชุดนางรำ แต่ถ้าพ่ออารมณ์ไม่ดีนะ อย่าให้พี่พูด คนละเรื่องกันเลยเชียว”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

ต่อมา พ.ศ. 2520 หลังจากที่เดือนแรมอายุได้ 4 ปี ครอบครัวของเดือนแรมก็ให้กำเนิดสมาชิกอีกคนหนึ่งเป็นคนที่ 3 เป็นเด็กผู้หญิงสมใจหวังของพ่อ พ่อของเธอจะเริ่มไม่พอใจในกิริยาอาการของเดือนแรม ที่มีอาการกระตุงกระตัง ความน่ารักที่พ่อของเธอเคยชื่นชอบกลับกลายเป็นความน่ารังเกียจ เดือนแรมถูกเปลี่ยนแปลงให้กลับไปเป็นเพศของตนเอง พ่อของเธอสนใจแต่น้องสาวคนเล็กมากขึ้นๆ

“พ่อเริ่มคิดว่าพี่ บางครั้งถึงขั้นตบตี ก็จะทำให้พี่ทำไม่ได้ ก็พี่เป็นไปแล้ว เปลี่ยนไม่ได้แล้ว เมื่อก่อนชอบก็ให้พี่ทำ พอไม่ชอบก็ให้พี่เปลี่ยนนี่หรือ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

หลังจากนั้น เดือนแรมก็ต้องเปลี่ยนตัวเองให้กลับมาเป็นผู้ชายอย่างที่พ่อของเดือนแรมต้องการ แต่ก็ยังเป็นเพียงต่อหน้าพ่อเท่านั้น บุคคลคนอื่นๆ ในครอบครัวต่างก็รู้ว่าเดือนแรมไม่สามารถกลับไปเป็นผู้ชายได้อีกแล้ว เดือนแรมจะต้องหลบๆ ซ่อนๆ ที่จะแสดงอาการเบี่ยงเบนทางเพศให้พ่อของเดือนแรมได้เห็น

“ใครๆ ก็รู้ว่าพี่เป็นแบบนี้ แม่ก็รู้ ปากก็รู้ พี่น้องรู้หมด พี่ก็รู้ว่าพ่อพี่ก็คงรู้ แต่ถ้าต่อหน้าพ่อก็ต้องทำตัวปกติ อย่างที่พ่อของพี่อยากเห็น”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

ปี พ.ศ.2529 ช่วงที่เดือนแรม เรียนประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น เดือนแรมต้องหลบๆ ซ่อนๆ พฤติกรรมตนเอง จากพ่อของเธอ เดือนแรมจึงต้องเริ่มที่แอบพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านั้นไว้ รวมถึงเสื้อผ้า เครื่องสำอางและของใช้ทุกอย่างที่เป็นของผู้หญิง พ่อเริ่มตัดสินใจของเดือนแรมให้กลับกลายเป็นผู้ชายดั้งเดิม ด้วยการพาไปเตะบอล เล่นบาส ตะกร้อ ซึ่งเป็นกีฬาที่ส่วนใหญ่ผู้ชายชอบเล่นกัน กัดกันเดือนแรมออกจากเพื่อนๆ และญาติๆ ที่เป็นผู้หญิง แต่หันกลับไปส่งเสริมให้ไปเที่ยวกับเพื่อนๆ และญาติๆ ที่เป็นผู้ชายแทน

“พ่อของพี่ เคঁาจะโกรธมากเวลาเห็นพี่เล่นกับผู้หญิง ตบปากพี่ประจำเวลาที่พูด เคঁาหาว่าพี่ตัดเสียงให้เหมือนผู้หญิง อยู่ต่อหน้าเคঁาต้องทำเสียงใหญ่ให้ได้ ให้เป็นเสียงผู้ชาย บางทีแม่ทะเลาะกับพ่อ เพราะแม่เคঁาสงสารพี่”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

ปี พ.ศ.2532 เดือนแรมถูกทิ้งให้อยู่ที่บ้านของยาย ที่เดิมเคยอยู่กันถึง 3 ครอบครัว เพราะพี่ชายของเดือนแรมได้ซื้อบ้านหลังใหม่ย่านพระราม 2 ครอบครัวของเดือนแรมย้ายออกไปจนหมด ยกเว้นเธอ แต่เชื่อว่าจะเป็นปมด้อยของของเดือนแรมก็ไม่ใช่ เดือนแรมรู้สึกถึงความมีอิสระที่ไม่พ่อกับมาเคยควบคุมอีกต่อไป

“เค้าย้ายออกไปกันจนหมด พี่บอกไม่ไปจะอยู่กับยาย พ่อเค้าก็ไม่มีใครว่าอะไร ในใจพี่ก็คิด อยู่คนเดียว เต็มที่เลย”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

แต่ความฝันของเดือนแรมยังอาจเป็นจริงได้ ทุกวันตอนเช้า เดือนแรมจะต้องเดินออกมาที่หน้าปากซอย ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านไม่ไกลนัก เพื่อรับเงินค่าขนมจากพ่อ โดยเดือนแรมจะต้องออกไปยืนรอที่ฟุตบอล ใกล้เคียง กับป้ายรถเมล์ เนื่องจากว่าที่ทำงานของพ่อ อยู่ไม่ไกลจากบ้านหลังเดิมมากนัก

“กลางวันนะ พ่อพี่เค้าก็จะกลับมากินข้าวที่บ้าน มาดูโน้นดูนี้ แต่พี่รู้เค้าไม่ได้อยากมากินข้าวที่นั่นหรอก ไม่ได้มีธุระอะไรด้วย มาเพื่อจะมาจับผิดพี่ เพราะพี่จะเรียนภาคบ่าย บางทีก็มีกิจกรรมบางก็ไปก่อน แต่พ่อเค้าสั่งเลย ตอนเช้ากับตอนกลางวัน จะต้องมาให้เค้าเห็นหน้า ถ้าไม่เห็นพี่ เดียวเย็นเค้าก็จะมานั่งรอพี่อยู่ในบ้านละ แต่พี่ก็จะมีสายลับ พี่ก็จะแมนมาตั้งแต่งป้ายรถเมล์ละ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

ปี พ.ศ. 2536 พ่อของเดือนแรมเสียชีวิตอย่างกะทันหันด้วยโรคหัวใจล้มเหลว ชีวิตของเดือนแรมต้องเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง เป็นช่วงที่เดือนแรมเรียนจบชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง (ปวส.) พอดี เดือนแรมจึงแสดงพฤติกรรมที่ต้องพยายามแอบแฝงมาตลอด ออกมาได้เต็มที่

“พี่พูดตรงๆ นะ พี่ไม่รักพ่อ ไม่ชอบ ใครที่ทำให้พี่เป็นแบบนี้ ก็เค้านั่นแหละ พ่อพ่อตาย พี่ก็แต่งสาวมาตลอด ญาติพี่น้องก็ไม่เคยว่า แม่พี่ก็ชอบ ไม่มีใครรังเกียจพี่สักคน แต่พี่ก็รู้ว่าไม่มีใครอยากให้เป็นทรอก ตัวพี่จะรักยาย ยายก็รักพี่มาก ยายเลี้ยงพี่มาตั้งแต่เด็ก”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555)

2.2 ชีวิตในวัยทำงาน

ปี พ.ศ. 2537 เดือนแรมเริ่มทำงานที่แรก ที่โรงพิมพ์แห่งหนึ่งในตำแหน่งผู้ช่วยเสมียน โดยที่เดือนแรมยังไม่ได้เปิดเผยว่าตัวเองนั้นมีพฤติกรรมรักร่วมเพศทำงานอยู่ที่นั่น 1 ปีครึ่ง ประจวบเหมาะกับผู้เสมียนคนเก่าโดนไล่ออกไป ด้วยความที่เจ้าของโรงพิมพ์ให้ความไว้วางใจ

เดือนแรมจึงได้เข้าสู่ตำแหน่งเสมียนและเริ่มพบพิรุณของเอกสารทางการเงินหลายฉบับ เริ่มเรียนรู้และเปรียบเทียบว่าต้องทำอะไร อย่างไรที่จะแนบเนียนที่สุด

“ตอนแรกพี่ก็แค่เอาเอกสารออกมาเคลียร์ เพราะโรงพิมพ์โดนโกงมาใช้ปะละ พี่ก็ต้องมาดู มาแก้ไข พอดูไป เราก็เริ่มสงสัยละ จากนั้นไปนี่ได้ยังไง ก็เริ่มสังเกตมาเรื่อยๆ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

หลังจากนั้นไม่นานนัก เดือนแรมก็ตัดสินใจออกจากโรงพิมพ์แห่งนั้น โกงเงินได้นิดหน่อยจากที่โรงพิมพ์แห่งนั้น และเป็นด้วยที่เดือนแรมเองเพื่อสังคมโรงพิมพ์ที่เพื่อนร่วมงานไม่เป็นมิตรเท่าไรนัก

“พี่โกงมาไม่เท่าไรหรอก ไม่ก็หมีนเอง เอาพอตั้งตัวได้ แต่จริงๆ เลยอะ พี่ไม่ชอบคนในนั้นด้วย จับผิดกัน ทำงานเอาหน้า ประจบประแจง แถมยังมาจับผิดพี่ว่าพี่เป็นกะเทยหรือป่าว ใครจะไปอยากอยู่ โรงพิมพ์เค้าก็มีกฎ เป็นตูด เป็นกะเทย ทอมดี้ จะโดนไล่ออก แต่ก็เห็นเป็นกันทั้งโรงพิมพ์ ฝึเห็นฝึอะ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

ปี พ.ศ.2540 เดือนแรมเริ่มทำงานที่ใหม่ เป็นบริษัทข้ามชาติ เดือนแรมพึงพอใจกับการทำงานที่นี่ โดยไม่ต้องแค้นสายตาของใครๆ เนื่องด้วยบริษัทข้ามชาติเหล่านี้ให้ความเป็นส่วนตัวสูง ไม่มีการก้าวท้าวในเรื่องนี้

“พี่ก็จัดเต็มเลยอะ ใส่กระโปรงไปทำงานตั้งแต่วันแรกเลย หัวหน้านางานเค้าก็ไม่ว่าพี่หรอก เพราะเค้าก็เหมือนจะชอบๆ พี่อยู่”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

หนทางของเดือนแรมหันเหเข้าสู่ความเสี่ยงอีกครั้ง เมื่อเดือนแรมจับพิรุณได้ว่า ผู้จัดการสาขาที่เดือนแรมทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสาขาใหญ่เพื่อมาตรวจสอบมาดูแลในเรื่องการเบิกจ่าย เสนอเซ็นต์และด้วยความที่ผู้จัดการใหญ่ก็ไวใจเดือนแรม เดือนแรมจึงมีเอกสิทธิ์เต็มที่ในการจัดการงานต่างๆ และหัวหน้าฝ่าย ซึ่งมีใจพิศวาสต่อเดือนแรม จึงให้เดือนแรมทำหน้าที่แทนได้อย่างสะดวก

“พี่ก็ไม่ได้ตั้งใจ พอไปรับเอกสารจากผู้จัดการสาขา ตัวเลขมันผิด พี่ก็เลยเอาไปให้เค้าแก้ เค้าก็แก้ตัวเลขให้เห็น พี่ก็จำใจ ว่ามันต้องแก้ตรงนี้ตรงนั้น แล้วให้มันตรงกันกับตรงไหน ถึงจะดูเนียน ความจริงมันพลาดที่ผู้จัดการสาขาที่ทำให้พี่เห็น ไม่งั้นพี่เข้าไปทำใหม่ ไม่ก็ปีที่พี่จะไปรู้ได้ไง เงินเยอะขนาดนั้น จริงปะละ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

เดือนแรมทำงานอยู่บริษัทนี้ เป็นเวลาถึง 4 ปี ไม่นานนักก็เริ่มมีการตรวจสอบเกิดขึ้นของบริษัทแม่จากต่างประเทศ ว่ามีเกิดผิดปกติของตัวเลขของการเงินของบริษัทที่ประเทศไทย จึงมีตรวจสอบกันทั้งบริษัท เดือนแรมเป็นคนแรกที่ถูกเชิญให้ออก

“พี่โดนเชิญออกคนแรก เพราะไล่ตั้งแต่ตัวเล็กไปก่อนนะ แล้วก็โดนออกหมายจับ โดยที่พี่ก็ไม่ว่านะว่ามีหมายจับด้วย แล้วมันก็มีจดหมายให้พี่ไปมอบตัวที่ สน.พระโขนง แต่พี่ก็ไม่ไป ก็อยู่บ้านเฉยๆ ทำมาหากินไป ก็ไม่เห็นมีใครมาจับพี่”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

2.3 ชีวิตรัก

เดือนแรมคบหากับเพื่อนๆ ที่เป็นกะเทยด้วยด้วยกัน สมัยเรียน ปวส. เริ่มมีคนเข้ามาจีบบ้าง มากอยรับคอยส่งบ้าง แต่ไม่ได้คิดอะไรมากนัก เดือนแรมเริ่มมีการคบหากับเพื่อนชายอย่างเปิดเผย หลังจากที่พ่อของเธอเสียชีวิตไปแล้ว

“ตอนพ่อของพี่อยู่ พี่แอบจะกระดิกไม่ได้เลย พ่อพี่คอยคุมพี่ตลอดเวลา เข้าก็มากอดดู คอยจ่ายค่าขนม เย็นก็มาดูแลกลับหรือยัง แต่พี่ก็เริ่มแอบๆ คบกับผู้ชายบ้าง ก็เป็นเด็กแถวบ้านนั่นแหละ พ่อพี่เค้าไม่รู้หรอก คิดว่าเป็นเพื่อนกันนะ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

เดือนแรมเริ่มมีความรักอีกครั้ง จากที่เดือนแรมไม่ได้รักมานาน ความรักครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่เดือนแรมออกมาจากเรือนจำ ความรักที่เดือนแรมเรียกว่า “รัก” นั้น อาจต้องแลกมาด้วยเงินทอง ของมีค่า หรือต้องแลกมาด้วยน้ำตาของตัวเอง

“พี่ก็เที่ยวไปตามไนต์คลับ พอมีคนมาจีบพี่ก็คิดมาเค้าจริงใจกับพี่ สุดท้ายเค้าก็ไม่ได้รักที่ตัวพี่ แต่เค้ารักที่เงินของพี่ แต่จะให้ทำไงได้ก็พี่รักเค้าไปแล้ว พี่ก็พยายามทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้เค้าไปจากพี่ พี่ไม่อยากเสียเค้าไป..”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

2.4 ประสบการณ์การกระทำความผิด

หลังจากเดือนแรมเริ่มทำงานครั้งแรกที่โรงพิมพ์ เดือนแรมก็เริ่มที่จะมองเห็นขั้นตอนวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับเงินที่เดือนแรมจะต้องประสบพบเจอเป็นประจำ เดือนแรมก็เริ่มเรียนรู้วิธีการโกงเงินได้มากยิ่งขึ้นผ่านการตรวจสอบเอกสารทางการเงินต่างๆ เพราะเดือนแรมอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยเสมียน เป็นผู้ดูแลบัญชีรับจ่ายตลอดเวลาอยู่ทุกเดือนอยู่แล้ว เดือนแรมเริ่มนำเอกสารเก่าๆ ออกมาเปรียบเทียบเพื่อหาจุดบกพร่องของบัญชีในแต่ละเดือน ซึ่งมันจะมีข้อบกพร่องเล็กน้อยบางเป็นประจำ แต่บางครั้งก็มีข้อบกพร่องจนผิดสังเกต ก็ต้องเอามาตรวจดูให้ละเอียด ซึ่งก็เป็นหน้าที่ด้วยส่วนหนึ่ง แต่ก็เป็นการเรียนรู้ไปด้วยในตัว

“พี่เป็นคนตรวจสอบบัญชีอยู่แล้ว ตรวจไปตามหน้าที่นั่นแหละ แต่พี่ก็จะเห็นว่าแต่ละเดือนมันจะเพิ่มจะลดอะไรยังไง พี่เรียนของพี่มา เรื่องแค่นี้มันไม่ได้ยากสำหรับพี่เลย..”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

ประมาณ 1 ปีผ่านไป เดือนแรมก็เริ่มชำนาญพอที่จะเริ่มโกงด้วยตนเอง จากประสบการณ์ที่ผ่านการตรวจสอบบัญชีมาอย่างยาวนาน เดือนแรมก็เริ่มปรับเปลี่ยนตัวเลขในบัญชีที่ส่งมาที่ฝ่ายเสมียน โดยผ่านจากการสังเกตจากฝ่ายต่างๆ ที่ส่งมา แล้วก็เพิ่มตัวเลขที่เดือนแรมต้องการลงไป แล้วทำบัญชีให้ดูแนบเนียนกลับไปเป็นดังเดิม เดือนแรมก็จะให้หัวหน้าฝ่ายเสมียนเซ็นอย่างไม่มีข้อสงสัย เพราะหัวหน้าฝ่ายของเดือนแรมให้ความไว้วางใจเดือนแรมอย่างมาก จากการทำงานอย่างรอบคอบ ละเอียตมาตลอดระยะเวลา 1 ปี

“พี่ก็เอาบัญชีมาดู ผู้ช่วยเสมียนคนแก่อีกทำไว้ไม่เนียนนะ ตัวเลขไม่ตรงกันเท่าไรไร เค้าถึงโดนจับได้ แต่ของพี่นะ ตัวเลขตรงกันหมด ถ้าหัวหน้าไม่ตรวจละเอียดจริงๆ ไม่มีทางจับพี่ได้แน่นอน เพราะพี่เห็นบัญชีทุกอย่างทุกวัน แต่หัวหน้าก็แค่เซ็นชื่อ คิดดูซิ ว่าใครจะเลืกว่ากัน”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

หลักจากนั้น เดือนแรมก็ลาออกจากโรงพิมพ์นี้ โดยที่ไม่มีใครสามารถจับได้ว่าเดือนแรมได้มีการโกง แต่เดือนแรมก็ได้เริ่มทำงานใหม่ที่บริษัทข้ามชาติ ในตำแหน่งพนักงานฝ่ายบัญชี แต่เดือนแรมอยู่ในฐานะที่เป็นพนักงานบัญชีของบริษัทใหญ่ ทุกๆ เดือน เดือนแรมจะเป็นผู้รับเอกสารทางการเงินจากบริษัทลูกต่างๆ ที่ส่งเข้ามาให้บริษัทแม่ตรวจสอบความถูกต้อง และเบิกค่าใช้จ่ายต่างๆ ด้วยความที่ได้รับความเอ็นดูจากหัวหน้าฝ่ายบัญชี ที่เหมือนจะแอบชอบเดือนแรมอยู่ จึงให้ความไว้วางใจอย่างมากต่อเดือนแรม เดือนแรมได้รับหน้าที่ตรวจสอบเอกสารแทนหัวหน้าฝ่าย โดยหัวหน้าฝ่ายจะทำหน้าที่เพียงรายงานผลต่างๆ ต่อผู้อำนวยการอีกทีเท่านั้น วันหนึ่งเดือนแรมเห็นถึงความผิดพลาดของตัวเลขจากเอกสารทางการเงินที่บริษัทลูกส่งมา เดือนแรมจึงโทรให้หัวหน้าสาขาย่อยก็มาแก้ไข ซึ่งหัวหน้ามาพร้อมกับพนักงานฝ่ายการเงินของสาขาย่อยนั้น แต่การแก้ไขควรจะต้องกลับไปแก้ไขที่สาขา เพราะเป็นตัวเลขที่ต้องการการตรวจสอบเช็ค กลับเป็นการแก้ไขตัวเลขเพียงบางตัวเลขอย่างไม่ยากเย็นนัก ซึ่งในความเป็นจริงนั้น การแก้ไขตัวเลขทางการเงินจะต้องใช้ความละเอียดและต้องตรวจเช็คบัญชีให้ตรงกันกับบัญชีอื่นๆ อย่างละเอียดรอบคอบมากที่สุด จากประสบการณ์ของเดือนแรม เดือนแรมจึงจับพิรุณได้ทันทีว่าต้องมีตำหนิกับเอกสารทางการเงินเหล่านี้แน่นอน เดือนแรมจึงเริ่มตรวจเช็คบัญชีของบริษัทลูก จึงพบว่ามิจุดพบกพร่องอย่างมาก เดือนแรมจึงตัดสินใจทำการแก้ไขตัวเลขในเอกสารทางการเงินบาง จากตอนแรกที่เดือนแรมเริ่มทำที่สะพาน ก็กลายเป็นเหมือน และเป็นแสน จนเป็นผลให้เกิดมาตรวจเช็คบัญชีทั้งบริษัท ทำให้เดือนแรมถูกไล่ออกเป็นคนแรก ก่อนจะถูกตั้งข้อหาในคดีฉ้อโกงตามมา

“ความจริงพี่ก็ไม่อยากทำหรอกค่ะ เค้าทำให้พี่เห็นกันก่อนเอง พี่ก็เห็นว่า เป็นช่องทางที่หาเงินได้ง่าย หัวหน้าที่เค้าก็ไว้ใจพี่มาก เค้าแอบชอบพี่อะ มันเลยง่าย หัวหน้าเค้าให้พี่เป็นคนจัดการทุกอย่างแทนเค้า ถ้าเค้าไม่วางใจพี่มากเกินไป ลำพังตัวพี่ไม่สามารถทำได้ขนาดนี้หรอก จะโทษก็โทษที่เค้าหลอมนเองละกัน..”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

หลังจากออกจากเรือนจำมา เดือนแรมกลับมาอาศัยอยู่ที่บ้านของยายดังเดิม เดือนแรมเริ่มทำอาชีพเสริมสวยที่ได้ร่ำเรียนมา พอมีวิชาติดตัวมาบ้าง เดือนแรมนำเงินจากมรดกที่ยายทิ้งไว้ให้ก่อนที่ยายจะสิ้น มาเป็นทุนในการประกอบอาชีพ เดือนแรมทำร้านเสริมสวยมีลูกค้าเข้ามาร้านเสริมสวยบ้าง แต่เดือนแรมด้วยความที่ขาดอิสรภาพมานานเกือบ 2 ปี จึงอยากจะเจอผู้คน อยากไปเที่ยวไนต์คลับเที่ยวบาร์ตามประสาที่เคยทำมาก่อน เงินที่หามาได้จากอาชีพเสริมสวยก็ไม่มีเหลือเก็บ แถมเดือนแรมยังเริ่มมีผู้ชายเข้ามาติดพัน เดือนแรมจึงตัดสินใจติดต่อเพื่อนที่เคยเป็นเพื่อผู้ต้องหากันในเรือนจำ ที่ยังคงไปมาหาสู่กันเสมอ กินเที่ยวกันอยู่บ่อยครั้ง เพื่อจะขอเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติด เพราะใช้เงินลงทุนไม่มาก แต่ได้ผลกำไรอย่างสมน้ำสมเนื้ออยู่มาก โดยติดต่อเอเย่นใหญ่ผ่านเพื่อนของเดือนแรมคนนี่เอง

“ฟ้อออกมาฟี่ก็ไม่วู้จะทำอาชีพอะไร คิดไปคิดมา ฟี่ก็เลยคิดเปิดร้านเสริมสวย แต่ทำไปทำมาบวกกับฟี่ยังติดเที่ยวบ้างไรบ้าง มันก็เลยไม่ค่อยรุ่งเท่าไร เงินก็ไม่ค่อยพอเลี้ยงผู้ชาย กลัวเค้าจะทิ้งฟี่ไปด้วย อย่างว่าแหละ ฟี่ก็ติดคุมมานานนะ ก็อยากมีคนนอนกอดบ้าง แต่ตอนแรกฟี่แค่อยากได้เงินมาหมุนให้มันมีสภาพคล่องขึ้นก็เท่านั้น แต่พอเข้าไปแล้วมันออกยาก ก็เลยเลยตามเลยไปก็แล้วกัน แถมมีคนมาเอาอกเอาใจมากขึ้นด้วย เหมือนฟี่เนื้อหอม..”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3. การเรียนรู้ การปรับตัว และการยอมรับค่านิยมอาชญากร

3.1 การใช้ชีวิตในเรือนจำ

หลังจากเดือนแรมถูกดำเนินคดีข้อโกง เดือนแรมรู้สึกสับสน หดหู่ รู้สึกว่าตนเองผิดอยู่เสมอ ไม่น่าจะทำให้ยายต้องเสียใจ เดือนแรมใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำที่เป็นแดนที่จัดไว้แล้วสำหรับชายรักร่วมเพศแยกไว้ต่างหาก เดือนแรมใช้ชีวิตผ่านไปในแต่ละวันอย่างชีวิตนักโทษปกติ แต่ด้วยความที่เดือนแรมไม่ค่อยจะแสดงออกทางสีหน้า จึงไม่ค่อยมีใครรู้ถึงความเสียใจที่ซ่อนลึกอยู่ในจิตใจของเดือนแรม แต่งานที่เดือนแรมได้รับมอบหมายก็ช่วยให้เดือนแรมคลายทุกข์ และความคิดมากไปได้มากทีเดียว เดือนแรมได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยพี่ศึในการจัดเอกสารและช่วยทำความสะอาดในที่ทำงานแดนกลางของเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ยามเข้าเรือนนอนเดือนแรมได้อยู่ห้องพักนักโทษห้องเดียวกับเพื่อนๆ อีกหลายคน เพื่อนักโทษมาจากหลากหลายที่ เดือนแรมไม่ค่อยได้พูดคุยกับใครมากนัก เพราะเดือนแรมเป็นคนไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับใครมากเท่าไร จนกว่าเดือนแรมจะสนิทสนมและไต่ตรงตแล้วใครที่นำจะคบหา เดือนแรมไม่ชอบการนิทนา เดือนแรมไม่ชอบการแข่งขัน เพียงทำทุกอย่างให้มันดีตามที่ได้รับมอบหมาย และนับวันรอที่จะได้รับการปล่อยตัวให้พบกับอิสระภาพอีกครั้ง

“ฟ้อยู่ที่นั่น ฟี่ไม่ค่อยได้คุยกับใคร อาจเพราะฟี่ดูเหมือนว่าเป็นเด็กนายด้วย ไม่ค่อยอยากมีใครจะสนิทกับฟี่หรอก กลัวฟี่จะฟ้อง กลัวโน่นนี่ แต่พออยู่ไป เค้าก็รู้เองแหละว่าฟี่ ไม่ใช่คนแบบนั้น ฟี่มีเพื่อนสนิทอยู่ไม่กี่คนหรอก มีแต่สนิทๆ จริงๆ เท่านั้น”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

จากความผิดครั้งที่ 2 ด้วยคดีที่หนักขึ้นและร้ายแรงขึ้น เดือนแรมจึงมาอยู่ที่เรือนจำกลางคลองเปรม เดือนแรมไม่ได้เสียใจมากกับการเข้าเรือนจำในครั้งนี้นัก แต่เดือนแรมกลับเริ่มที่จะปลงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ที่เดือนแรมรู้สึกดีเสมอว่าเป็นสิ่งที่เดือนแรมได้เลือกเอง เดือนแรมถูกจัดให้อยู่แดน 1 ที่เป็นแดนโรงพิมพ์ เดือนแรมทำหน้าที่เป็นคนจัดหน้าเอกสาร อาจเพราะเดือนแรมเคยเป็นเสมียนมาก่อน จึงมีความคาดหวังว่าจะต้องมีความรอบคอบและความละเอียดมากกว่าคนอื่นๆ ส่วนเรือนนอนเดือนแรมถูกจัดให้อยู่ห้องเดียวกับเพื่อนที่เป็นกะเทย

ด้วยกัน เดือนแรมนอนในห้องที่มีเพื่อนผู้ต้องหาอยู่รวมกัน 10 คน มีทั้งคนที่เดือนแรมชอบและไม่ชอบ แต่เดือนแรมก็ต้องเก็บไว้ในใจ แต่หนึ่งในนั้นที่เดือนแรมให้ความสนิทสนมด้วยเป็นอย่างดี ก็คือ แม่พลอย เดือนแรมให้ความเคารพเสมือนที่อยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เพราะแม่พลอยอายุห่างจากเดือนแรมเกือบ 1 รอบ เดือนแรมและแม่พลอยให้ความสนิทสนมกันมาก ด้วยความที่เดือนแรมเป็นคนพูดตรง คำพูดดูน่าเชื่อถือ และไม่ค่อยชอบนินทาว่าร้ายใคร และแม่พลอยก็เป็นคนอัธยาศัยดี มีความห่วงหาอาหารต่อทุกๆ คนด้วยความจริงใจ จึงสามารถเข้ากันได้ง่าย ในแต่ละวันเดือนแรมก็ทำแต่งงานในโรงพิมพ์ แล้วก็คุยกันเรื่องต่างๆ ไป ช่วยแม่พลอยทำครัวบ้าง เย็นก็กลับขึ้นเรือนนอน คุยกันเรื่องจิปาละ เสื้อผ้าหน้าผม ชีวิตที่ผ่านมาต่างๆ ของแต่ละคน บางทีก็คุยกันจนผลอหลับไป รอจนถึงเช้าถึงจะลงจากเรือนนอนได้อีกครั้ง เป็นอย่างนี้ทุกเมื่อเชิ้อวัน

“พี่เข้าที่แรกก็ไม่มีใครได้มานอนใกล้ๆ ใครก็ไม่รู้ แต่ด้วยสังคมนกกระทายก็คุยกันว่าโดนอะไรมา บ้านอยู่แถวไหน กะเทยด้วยกันก็ไม่ไรกันมาก เหมือนใช้ชีวิตปกติ แค่มั่นแคบลงเท่านั้นเอง พี่เลือกที่ฟังมากกว่าพูด แล้วพี่ก็จะรู้ว่าคำพูดของคนจะสะท้อนความคิดได้มากเลยทีเดียว แต่ที่สนิทกับแม่เค้าก็คงเพราะคุยแล้วไม่ต่อแผลใส่กัน คุยกันตรงๆ แค่นั้นพอ..”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3.2 การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร

หลังจากเดือนแรมติดคุกในคดีฉ้อโกงทรัพย์ เดือนแรมเริ่มรู้จักกับเพื่อนนักโทษด้วยกันหลายต่อหลายคน มาจากหลากหลายคดี เดือนแรมได้รู้จักเพื่อนนักโทษคนหนึ่งที่อยู่กับเอเย่นค้ายาบ้าที่เป็นกะเทยด้วยกัน จนถึงเวลาที่เดือนแรมปล่อยตัว เดือนแรมก็ไปติดต่อกับเพื่อนของเธอที่ออกจากเรือนจำไปก่อนแล้ว และรับยาเสพติดชนิดนี้มาขายในย่านที่เดือนแรมพักอาศัย

“พี่ก็ไปหาเค้าตามที่อยู่ ที่เค้าทิ้งไว้ให้ เค้ากับพี่ออกห่างกันประมาณ 4-5 วันได้ พี่ก็ไปคุยกัน เค้าบอกเดี่ยวเค้าลงทุนให้ เพราะพี่ก็ไม่มีเงินมากมาย ลงทุนครั้งแรก 20,000 บาท พี่ก็เริ่มเอาของไปปล่อย พร้อมกับเปิดร้านเสริมสวย ที่แม่ตั้งใจจะเปิดไว้ให้หลังจากออกจากเรือนจำ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

3.3 การปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร

หลังจากนั้น เดือนแรมออกมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว (เสริมสวย) ทำให้เดือนแรมพบปะผู้คนมากหน้าหลายตา จนกระทั่งเดือนแรมไปรู้จักกับเพื่อนกะเทยด้วยกันคนหนึ่ง ที่แนะนำให้เดือนแรมขายยาบ้าควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพเสริมสวย

“ตอนนั้นราคายาฆ่าแมลงมาก มันเรียกยามันนะ ไม่ใช่ยาบ้า พี่ก็เลยเอาเงินไปลงทุน เพื่อนมันก็หาลูกค้าให้ ได้กำไรคืออยู่นะ ร้านเสริมสวยคนก็เข้าออกเยอะอยู่แล้ว ไม่ค่อยมีใครสงสัยหรอก”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

เดือนแรมยึดอาชีพเสริมสวยเพื่อบังหน้า และขายยาเสพติดไปด้วยในตัว แต่เนื่องด้วยเริ่มมีการปราบปรามยาเสพติดเกิดขึ้น เดือนแรมจึงกลายเป็นเป้าหมายหนึ่งในการถูกตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในคืนหนึ่งขณะที่เดือนแรมปิดร้านเสริมสวยของเธอแล้ว ตำรวจแสดงหมายค้น และขอเข้าไปค้นในบ้านของเดือนแรม เจอของกลางเป็นยาบ้า (เมทแอมเฟตตามีน) จำนวนหนึ่ง เดือนแรมรับสารภาพว่ามีไว้ในครอบครอง แต่ตัวเดือนแรมเองไม่ได้เสพ

“พี่กำลังจะนอน ตำรวจมันก็มาขอค้น ตำรวจมันมากันหลายคน พี่ก็เปิดให้เข้ามาค้น ยาบ้ามันมีเหลือแค่ 5 เม็ด ตรวจฉี่ของพี่ก็ไม่เจอ ตำรวจมันก็พามาที่โรงพัก พอมันไปค้นก็เจอของกลาง เกมส์เลยคะ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

กรณีศึกษาที่ 3 เมขลา คนฉลาดที่จะอยู่รอด

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เมขลา ปัจจุบันอายุ 47 ปี เป็นคนรูปร่างใหญ่ นาน้ำหน้าสดใส มีบุคลิกที่มีความมั่นใจในตัวเอง มีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง พูดจาฉะฉาน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นกันเอง เมขลาชอบทาแป้งจนหน้าขาวและทาปากสีแดง เมขลาเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ เมขลาเป็นเด็กกำพร้า ถูกแม่บุญธรรมขโมยเลี้ยง เมขลาจึงมาเติบโตที่กรุงเทพมหานคร นับถือศาสนาพุทธ สถานภาพโสด ชีวิตจะชอบคลุกคลีกับชาวต่างชาติ ด้วยสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ในย่านพัฒนาพงษ์และสุรวงศ์ ความผิดครั้งแรก ฉ้อโกงทรัพย์ ความผิดครั้งที่ 2 ข่มขืนโดยเจตนา

2. ภูมิหลังชีวิต

2.1 ชีวิตในวัยเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ช่วงวัยเด็ก เมขลาอาศัยอยู่กับแม่บุญธรรมที่เป็นแม่เลี้ยง เมขลาเติบโตมาพร้อมกับเด็กที่ขโมยมาเลี้ยงอีก 3-4 คน ส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้หญิง เมขลาเป็นเด็กผู้ชายเพียงคนเดียว ที่ถูกนำมาเลี้ยงดู เมขลาเริ่มซึมซับพฤติกรรมของเด็กผู้หญิงและสังคมแวดล้อมที่มีแต่เพศหญิง พฤติกรรมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงไปจากเด็กผู้ชายทั่วไป เริ่มเด่นชัดขึ้น เมขลาถูกจับแต่งตัว ทาแป้ง ทาปาก ใส่ชุดสวยหรู สันสูงหลากหลายคู่ เมขลาใส่เดินมาพร้อมกับการหัดเดินของเธอ

“พี่ก็เอาสั้นสูงมาใส่ สูงเป็นนิ้วๆ เลยนะ หัดเดินไปเดินมาเหมือนนางแบบงะ
ใส่มงกุฎไว้มันหัว เป็นเจ้าหญิง เอาขนมปังมาคล้องคอ ใส่ชุดวิบๆ แวมๆ เลิศมากคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2555)

เมขลาใช้ชีวิตอยู่ในผับบาร์เกือบตลอดช่วงวัยเด็ก เรียนรู้พฤติกรรมรูปแบบ
ต่างๆ มากมาย ทั้งดีและไม่ดี ปะปนกันไป เมขลาเริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศมากขึ้นเรื่อยๆ จน
เริ่มแต่งตัวเป็นผู้หญิง ไว้ผมยาวหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (มศ.3) เริ่มทำงานเล็กๆ
น้อย เพื่อเก็บสตางค์ไปแปลงเพศ ซึ่งเป็นความหวังที่เมขลาเริ่มที่จะหวัง ในขณะที่เดียวกันเมขลาเริ่ม
ทานยาคุมตามคำแนะนำของบุคคลรอบข้าง เพื่อให้หน้าอกของเมขลาเหมือนกับผู้หญิงทุกๆ ไป

“พี่ก็เอายาคุมมาเริ่มเลย เค็มมากินแล้วนมจะใหญ่ ยิ่งกินแต่เด็กยิ่งจะใหญ่
พอกินเข้าไปนะ มันเริ่มใหญ่จริงๆ พี่ก็ไว้ผมยาวด้วยนะ สวยที่สุดอะคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2555)

2.2 ชีวิตในวัยทำงาน

ปี พ.ศ. 2528 เมขลาเริ่มใช้ชีวิตเหมือนสาวประเภทสองอย่างเต็มตัว อยู่ใน
ย่านพัฒนาพงษ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของผับที่แม่บุญธรรมของเธอเป็นแม่เล้าอยู่ เมขลาเริ่มที่จะเรียนรู้วิธีการ
เรียกแขกเข้าร้าน เริ่มรู้วิธีการมอมเหล้าแขก เอาใจแขก และทำให้แขกพึงพอใจต่างๆ นานา

“แม่บอกให้พี่เริ่มรับแขก ว่างก็ต้องออกไปเรียกแขกหน้าร้าน บางทีก็
บริการแขกตอนแขกร้องเพลงบ้างนะคะ แต่พี่ก็ยังไม่ได้คิดอะไรมากนะ เพราะก็ทำสนุกๆ ไปวันๆ คิด
แค่จะทำอย่างไรก็ได้ ให้ได้สตางค์มา จะได้ไปผ่า....”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2555)

พ.ศ. 2528 เมขลาได้ผ่าตัดแปลงเพศ เป็นสาวประเภทสอง มีทุกอย่างครบ
เหมือนผู้หญิง เริ่มรับแขกที่มาใช้บริการของเมขลา โดยที่ไม่รู้ว่าเมขลาเป็นสาวประเภทสอง หลังจาก
นั้นเมขลาที่ยึดอาชีพค้าประเวณีเรื่อยมา จนกระทั่งมีชาวต่างชาติมาติดพันเมขลาหลายตา แต่
เมขลาเลือกที่จะคบกับชาวต่างชาติที่มีฐานะดีมีสตางค์ เมขลาชอบการท่องเที่ยวจึงมักจะชวน
ชาวต่างชาติที่เมขลาเป็นภรรยาเข้าตอนที่อยู่กรุงเทพฯ พาไปเที่ยวต่างประเทศบ่อยๆ บางคนก็ยอม
บาง บางคนก็ไม่ยอมบาง บางครั้งก็ลองหยิบยิมเงิน หรืออาจถึงขั้นโกหกเพื่อให้ชาวต่างชาติสงสาร
เพื่อจะได้ให้สตางค์มาเป็นเงินก้อน เช่น แม่ป่วย น้องเข้าโรงพยาบาล หรือธุรกิจของแม่บุญธรรมขาด
สภาพคล่องบ้าง เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2530 เมขลาต้องการเงินเพื่อที่จะไปทำศัลยกรรมเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเงินจำนวนมากพอสมควร เมขลาจึงได้รูดบัตรเครดิตต่างชาติ เป็นชาวอเมริกัน ด้วยการมอมยา โดยเมขลาใส่ยาลงไปในเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ แล้งพยายามให้นักท่องเที่ยวต่างชาติดื่มเข้าไป ไม่นานนักยากก็เริ่มออกฤทธิ์ เมขลาจึงทำการรูดบัตรเครดิตนักท่องเที่ยวต่างชาติไปจนหมด ก่อนที่เมขลาจะหลบหนีออกไปจากโรงแรม

“พี่ก็อดอ่อนไหวเค้ากินเปียร์ที่ผสมยาไว้แล้ว พอมันกินพี่ก็แก้งทำเป็นจะมีอะไรกับมัน พอยาออกฤทธิ์ก็คันเลยคะ มีไรก็เอาไว้ก่อน ขายได้ไม่รู้ละ พี่เอาหมด แล้วพี่ก็ออกจากโรงแรม ที่มันไว้บนห้องละคะ จะอยู่ให้พ่อมาจับหรือคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

เมขลาทำอย่างนี้อยู่พักใหญ่ เมขลาก็ได้คำสั่งซื้อสินค้ามากขึ้นเรื่อยๆ เพราะได้รับความไว้วางใจกับลูกค้า จนกระทั่งเมขลาได้รับคำสั่งซื้อเป็นจำนวนเงินกว่าสองแสนบาท เมขลาและเพื่อนสนิทของเธอตัดสินใจโอนเงินมัดจำทั้งหมดนี้แล้วแยกย้ายกันหลบหนี โดยที่เมขลาเดินทางออกนอกไปกับคู่ขาของเธอ เป็นชาวรัสเซีย

“พี่ก็ได้เงินนั้นมา ก็บินออกนอกประเทศมากับพี่เลยคะ แต่เงินก็ไม่ได้เอามาหรอกคะ เอาทิ้งไว้ให้แม่เก็บไว้ เพราะแม่เค้ามีบุญคุณกับพี่มาก”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

ไม่นานนัก เมขลาก็ได้คำสั่งซื้อสินค้ามากขึ้นเรื่อยๆ เพราะได้รับความไว้วางใจกับลูกค้า จนกระทั่งเมขลาได้รับคำสั่งซื้อเป็นจำนวนเงินกว่าสองแสนบาท เมขลาและเพื่อนสนิทของเธอตัดสินใจโอนเงินมัดจำทั้งหมดนี้แล้วแยกย้ายกันหลบหนี โดยที่เมขลาเดินทางออกนอกไปกับคู่ขาของเธอ เป็นชาวไอร์แลนด์

“พี่ก็ได้เงินนั้นมา ก็บินออกนอกประเทศมากับพี่เลยคะ แต่เงินก็ไม่ได้เอามาหรอกคะ เอาทิ้งไว้ให้แม่เก็บไว้ เพราะแม่เค้ามีบุญคุณกับพี่มาก”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

2.3 ชีวิตรัก

เมขลามีหนุ่มเข้ามาในชีวิตมากมาย เพราะด้วยอาชีพที่เมขลาทำนั้นเป็นการค้าประเวณี แต่นักน้อยนักที่เธอจะเลือกเป็นคู่ชีวิต แต่คู่ชีวิตของเมขลาส่วนใหญ่ก็อยู่ได้ไม่นานมากนัก เพราะอยู่บนพื้นฐานของการบริการ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาติดพันเมขลาอยู่บ่อยครั้ง แต่ครั้งก็ก็เป็นปีบ้าง เกือบปีบ้าง หรือถ้าเมขลา มองว่าชาวต่างชาติคนนั้น ดูเงาเงินเกินไป ก็จะทำตัวออกห่างจากกัน และร้างลากันไปในที่สุด

“พี่ไม่ค่อยชอบฝรั่งเรื่องมาก ชอบแพร์ เพราะยังงี้พี่ก็ต้องทำหน้าที่ของพี่ ต้องเอาอกเอาใจมัน ต้องเป็นมัน มันก็ควรให้เกียรติเราบ้าง ไม่ใช่เห็นว่าพี่มาหามันเพราะเงิน”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

ไม่นานนักเมขลาถูกตาต้องใจกับหนุ่มชาวรัสเซียคนหนึ่ง หนุ่มคนนั้นยินดีจะรับเลี้ยงเมขลาอย่างออกหน้าออกตา และรู้ว่าเมขลาเป็นสาวประเภทสอง จนกระทั่งเมขลาได้เดินทางไปท่องเที่ยวในหลายๆ ประเทศ อย่างที่เมขลาใฝ่ฝัน

“ฝรั่งมันก็พาพี่ไปเที่ยวหลายที่ แต่ละที่สวยแปลกตา อากาศเมืองนอกหนาวจับขั้วหัวใจ พี่ก็มีความสุขกับการได้เที่ยวในต่างประเทศมากๆ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

2.4 ประสบการณ์การกระทำผิด

หลังจากที่เมขลาเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ เมขลาเริ่มทำอาชีพค้าประเวณีอย่างจริงจัง เมขลาเริ่มเรียนรู้การยานอนหลับชนิดรุนแรงไปพร้อมๆ กัน เนื่องจากการทำอาชีพนี้เป็นอาชีพที่เสี่ยงพอสมควรที่ต้องเจอกับลูกค้าที่มากหน้าหลายตา หลากหลายบุคลิกภาพ หลากหลายนิสัยใจคอ แต่เมขลาจะใช้ในเวลาที่เป็นเท่านั้น คืนหนึ่งเมขลาไปตกลงปลงใจที่จะไปหลับนอนกับชาวต่างชาติคนหนึ่งที่เป็นชาวอเมริกัน หลังจากเที่ยวและดื่มกันมาอย่างมีเมามา ก็กลับขึ้นห้องไปด้วย แต่เมขลาเบื่อชาวต่างชาติคนนี้ เพราะเป็นคนเรื่องมาก ใช้ทำโน่นทำนี่ ออกคำสั่งต่อเมขลาตลอดเวลา เมขลาจึงใช้ยานอนหลับชนิดรุนแรงที่เตรียมพร้อมไว้เสมอ โดยที่เมขลาจะยัดไว้ในชุดชั้นใน ได้ราวนม ออกมาใส่กับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แล้วหลอกล่อให้ชาวต่างชาติกินจนหมด ประกอบกับที่ชาวต่างชาติมีอาการมึนเมาอยู่แล้ว จึงหลับไปโดยง่ายตาย เมขลาจึงทำการปลดทรัพย์ ละรูดทรัพย์ได้อย่างไม่ยากเย็นมากนัก

“พี่ก็ต้องมียาติดไว้บ้างละคะ ขายเป็นอย่างนี้ทุกวัน ก็ต้องมีเปื้อนบ้าง ถ้าไม่
อยากทำก็ต้องทำแบบนี้ ใส่ยามากบ้างน้อยมาก แล้วแต่ว่าตัวมันใหญ่แค่ไหน”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

จากที่มีเมขลา มีหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียมาติดพันและขอรับเลี้ยงเมขลา เมขลา
จึงพอจะเห็นช่องทางที่พอที่จะทำการค้า เมขลาจึงนำสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาขายในประเทศไทย
ไม่ว่าจะเป็น กระเป๋าแบรนด์เนม น้ำหอม นาฬิกา รองเท้าและเสื้อผ้าแบรนด์ดังต่างๆ โดยให้เพื่อนสนิท
ของเธอเป็นผู้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่ก็จะเป็นนิสิต นักศึกษาหญิง รวมไปถึงพนักงาน
บริษัทต่างๆ ที่ต้องการความหรูหรา แต่เมื่อมีการสั่งซื้อเข้ามาเยอะ ประกอบกับเมขลาจะได้ไปทัวร์
ยุโรปกับแฟนหนุ่ม เมขลาจึงรับคำสั่งมาเยอะพอสมควร แต่ในใจเมขลาคิดจะบินไปพร้อมกับเงินที่สั่ง
ซึ่งเป็นเงินหลักแสนบาท บินหนีไปพร้อมกับเมขลาด้วย และขาดการติดต่อไปเลย

“ชนของครึ่งหนึ่งมันได้ครึ่งละไม่เกิน ก็โลกร่มต่อคน พี่ก็ขนมาเลยคะหนึ่ง
กระเป๋าเต็มๆ ครั้งหนึ่งก็ได้กำไรมากอยู่นะคะ แต่พี่คิดยังไงก็ไม่รู้ รู้ว่าต้องไปต่างประเทศนาน พอไปถึงก็
ผลอหยิบเงินออกไปซื้ออปปิ้ง พี่เลยคิดว่าโหนๆ ก็โหนๆ แล้ว เงินหนึ่งหมื่นมันเลยดีกว่า”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

ผ่านไปเกือบครึ่งปี เมขลา ก็บินกลับมาพร้อมกับหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียที่รับ
เลี้ยงเมขลา เมขลาและหนุ่มใหญ่เริ่มมีปากเสียงกันมากขึ้น ทะเลาะกันบ่อยครั้งอยู่เป็นประจำ เพราะ
หนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียรู้ว่าเมขลามีปัญหาเรื่องเงินที่เอาออกไปใช้ แทนที่ควรซื้อสินค้าตามคำสั่งซื้อ
ของที่ได้รับมา กลับนำเงินไปใช้จ่ายตามที่ตนเองต้องการ พอกลับมาถึงเมืองไทยหนุ่มใหญ่ชาวต่างชาติ
ก็พยายามตีจาก ออกห่างจากเมขลามากขึ้น แยกกันเที่ยว อ้างว่าเป็นกับเพื่อน และไม่ให้ความเอ็นดู
ต่อเมขลาเหมือนดังเก่าก่อน ประกอบกับหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียไปติดพันกับสาวคนใหม่ เมขลา รู้สึกโมโห
และโกรธอย่างมาก เมขลา รู้สึกเหมือนถูกเหยียดหยาม และทิ้งขว้าง จากหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียคน
นี้เป็นอย่างมาก ประกอบกันเมขลา รู้ว่าหนุ่มใหญ่คนนี้มีโรคประจำตัวอยู่แล้ว เมขลาจึงออกอุบายใส่ยานอน
หลับลงไปในเปี๊ยะที่หนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียกิน แต่ใส่ยาในปริมาณที่มาก เพื่อไปออกฤทธิ์กับร่างกายของ
หนุ่มใหญ่ชาวรัสเซียให้มาก เมขลาจึงใจจะให้เกิดผลกระทบต่อร่างกายของหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซีย
จนกระทั่งชาวรัสเซียเกิดอาการช็อก และเสียชีวิตลงไป โดยที่เมขลา ก็จะรอดตัว แต่สุดท้ายเมขลา ก็ถูก
ออกหมายจับฐานฆ่าคนตาย เพราะตรวจพบว่ามีการผสมยาลงในเครื่องดื่ม ตามที่ตำรวจวิทยาการ
ได้ตรวจเจอจากที่เกิดเหตุและจากการชันสูตรพลิกศพ

“พี่ยอมรับว่าพี่ยากให้มันตาย มันทำร้ายร่างกายพี่พี่ไม่ว่าเลยคะ อย่ามาทำร้ายจิตใจพี่ พี่รับไม่ได้ จะไปจากกันหรือจะไปรับเลี้ยงใครคนอื่นพี่ไม่ว่า พี่ทำอาชีพนี้มานาน พี่เข้าใจได้ แต่อย่ามาทำแบบนี้ มันดูหมิ่นเกียรติกันเกินไปคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3. การเรียนรู้ การปรับตัว และการยอมรับค่านิยมอาชญากร

3.1 การใช้ชีวิตในเรือนจำ

เมขลาชินชากับการเข้าออกเรือนจำ เพราะเมขลาเข้าออกเรือนจำมา มากกว่าสิบครั้ง นคนิตต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคดีเกี่ยวกับฉ้อโกง หรือไม่กี่เป็นคดีที่มีเจ้าทุกข์เป็น ชาวต่างชาติเสียเป็นส่วนใหญ่ ในครั้งนี้เมขลาใช้ชีวิตอยู่ในแดน 1 ของเรือนจำกลางคลองเปรม เหมือนกับกะเทยอีกหลายๆ คน เมขลาทำงานในโรงพิมพ์ ในหน้าที่เข้าเล่มเอกสาร เงินที่ได้มาส่วนใหญ่หมดไปกับเครื่องสำอางที่เธอของซื้อหามาไว้ใช้แต่งหน้าให้ขาว เหมือนกับเกอิชาของญี่ปุ่น เมขลาจะเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยถูกจรรยาบรรณกับกลุ่มของแม่พลอยนัก เพราะทั้งคู่อายุไล่เลี่ยกัน ผ่านประสบการณ์ มามากพอๆ กัน เมขลาจะคนมีจริตเยอะมากกว่าผู้ต้องขังคนอื่นๆ เมขลาจะเป็นคนช่างพูดช่างเจรจา พูดคุย หยอกล้อกับเพื่อนๆ และผู้ชายกับทุกคน ไม่เว้นกับเจ้าหน้าที่เรือนจำ

“กะเทยทุกคนเข้ามา ก็ต้องมาอยู่แดนนี้ละคะ ไม่งั้นก็ไปอยู่แดน 6 ก็อาจจะ เด็ดกว่า สาวกว่า สวยกว่า เดี่ยวก็มีคนมาซื้อไป ซื้อไปเป็นเมีย อยู่แดนนั้นก็สบายหน่อย อยู่แดนนี้ก็ เลี้ยงตัวเองนะคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3.2 การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร

เมขลาเติบโตมาในท่ามกลางสังคมแห่งการค้าประเวณี สังคมนี้ไม่มีมิตรแท้ และไม่มีศัตรูที่ถาวร เมขลาเคยทั้งโดนหลอกหลวง โดนประณาม โดนแกล้ง โดยรังแกสารพัด เมขลาจึง จำมาเป็นบทเรียนให้กับชีวิตของเธอเสมอ แต่ก็ยังมีแม่บุญธรรมของเธอที่คอยสอนเมขลา ไม่ว่าจะเป็นการเอาตัวรอดในสังคม การใช้จ่าย มอมยาฝรั่ง การอดอดอ้อต่างๆ จนเมขลาชำนาญ

“แม่ของพี่ สอนวิชามารมาเยอะแยะ เราก็เลือกเอาว่าจะเอาวิชาไหนมาใช้กับใคร บางคนมันยอมง่ายยอมยากไม่เหมือนกัน กว่าจะให้มันเลี้ยงเรา กว่ามันจะยอมขึ้นห้องกับเราก็ต้องงัดมาทุกวิชาละค่ะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

เมขลาเข้าออกเรือนจำอยู่บ่อยครั้ง เมขลาได้รับการเรียนรู้วิธีการประกอบอาชญากรรมมากมาย แต่เมขลาเลือกที่จํานำพฤติกรรมอาชญากรบางอย่างมาใช้ โดยเมขลาจะเลือกที่สามารถทำได้ เหมาะกับอาชีพของเมขลา และจังหวะที่เมขลาสามารถเลือกทำได้ตามโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อตัวของเมขลาเอง ไม่ว่าจะเป็นการรูดทรัพย์ ปลดทรัพย์จากแขก หรือนักท่องเที่ยวต่างชาติ การมอมยา ใช้จ่ายเพื่อให้ลูกค้าที่มาใช้บริการเมขลาไม่ได้สติ หรือมีสติลดน้อยลง ส่วนใหญ่เมขลาจะเลือกจะทำกับลูกค้าที่เป็นชาวต่างชาติเพราะดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดามากกว่าลูกค้าชาวไทย เพราะลูกค้าชาวต่างชาติ ถือว่ามาหาความสนุก มาเที่ยวพักผ่อนอยู่แล้ว ถ้าไม่ทำให้ชาวต่างชาติรำบากมากจนเกินไป ชาวต่างชาติมักจะไม่แจ้งความดำเนินคดีอะไรมากมาย

“ตอนเข้าคุกที่แรกๆ ก็เป็นน้อง พี่ๆ ในคุกที่เป็นกะเทยก็สอนโน่นสอนนี่จําได้บ้างไม่ได้บ้าง ตอนหลังเข้ามาก็เริ่มจดจําบ้าง เอาวิชาไว้ใช้เอาตัวรอด เพราะก็เริ่มโตขึ้นเรื่อยๆ ทุกวันนี้รู้จําไม่รู้จักไปเก็บไว้ไหนละค่ะ แต่ก็เปื้อนละ ไม่เหลือบากกว่าแรงจริงๆ ก็ทนเอาค่ะ ชีวิตคงไม่โง่ไปตลอด ต้องมีวันที่พี่ชนะบางละค่ะ..”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3.3 การปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร

สำหรับเมขลาการรูดทรัพย์ ปลดทรัพย์ ดูเป็นเรื่องง่ายมากสำหรับเมขลา ถ้าเมขลาคิดจะทำลงไปกับใครสักคน เมขลาเลือกรูดทรัพย์ผ่านการค้าประเวณี ส่วนใหญ่เมขลาจะเลือกชาวต่างชาติแก่ๆ ที่คิดว่าไม่น่าจะมีความสามารถในการป้องกันได้ดีเท่าไหร่นัก เริ่มเข้าไปตีสนิท ออกด้ออัน ให้ชาวต่างชาติซื้อบริการของเมขลา หรือให้พาออกจากร้าน และพาไปเที่ยวต่อที่ร้านอื่นๆ แล้วค่อยกลับไปห้องพักที่หมดแรงกลับไป หรือไม่งั้นเมขลาจะอ้อนให้พาไปเที่ยว ดื่มกินกันจนเกิดความเมามา พาเข้าห้องแล้วปลดทรัพย์ที่ติดตัวชาวต่างชาติ แล้วหลบหนี แต่ถ้าใช้วิธีนี้ไม่สำเร็จก็ต้องใช้ยานอนหลับ เพื่อให้ลูกค้าชาวต่างชาติหลับ โดยเมขลาจะต้องคำนวณปริมาณยานอนหลับให้พอดีกับร่างกายที่ใหญ่ตัวของลูกค้าที่ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าในแถบยุโรป ที่จะมีขนาดร่างกายใหญ่โตกว่า เพื่อจะได้ไม่เป็นอันตรายต่อลูกค้ามากเอาแค่พอหลับไป

“เรื่องมารยาทหญิง พี่ก็มีไม่น้อยนะค่ะ ฝรั่งเศสชอบให้อาใจ ออกอ้วนมันเข้าไว้ เดี่ยวพอมันมีนๆ หน่อย มันก็หน้าใหญ่เลี้ยงโน่นนี่ ก็ไม่ต่างจากคนไทยหรอกค่ะ พอสบโอกาส พี่ก็จะรุคมาให้หมด แต่ไม่เอาบัตร เอาไรมันมาเยอะนะค่ะ ก็เอาแต่เงินในกระเป๋า นาฬิกา ของมีค่า ก็แค่นี้พอมันไปตามหาที่ร้าน เดี่ยวแม่ๆ ที่ร้านเค้าก็ช่วยเหลือค่ะ รู้เห็นด้วยกันหมดค่ะ กลางคืนพี่ก็มาทำงานเหมือนเดิม ฝรั่งเศสก็ไม่อยากมีปัญหา เดี่ยวมันก็เจียบไปเองละค่ะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

หลังจากที่เห็นช่องทาง เมขลาได้มีรับคำสั่งซื้อจากทางคนที่รู้จักกัน จากที่เพื่อนๆ หาเข้ามาให้ ทุกครั้งที่มิชชาวต่างชาติรับเลี้ยงเมขลา และพาไปเที่ยวต่างประเทศ เมขลาก็จะรับคำสั่งซื้อ เพื่อซื้อสินค้าแบรนด์เนม น้ำหอม เครื่องสำอางที่มียี่ห้อ จากต่างประเทศ ทำอยู่หลายครั้งได้กำไรครั้งละหลายๆ หมื่น จนครั้งสุดท้ายที่เกิดคดีฉ้อโกง เมขลาได้รับคำสั่งซื้อมาเป็นพิเศษจากหลากหลายที่ บางทีก็เอาไปขายต่อ บางทีก็เอามาใช้เอง ครั้งนี้ได้คำสั่งซื้อถึงเกือบ 300,000 บาท เมขลาต้องบินไปเกือบ 6 เดือน โดยที่ผู้ที่มีคำสั่งซื้อก็ยินดีจะรอ แต่เมขลากลับหุบเงินนี้ไว้ และเอาเงินไปใช้ปลดเปลื้องตัวเองให้มีความสุขในช่วงที่ไปอยู่ในต่างประเทศ หลังจากกลับมาเมขลาเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์มือถือ และไม่ยอมพบหน้าผู้ส่งคำสั่งซื้อสินค้ามา เมขลาได้รับการทวงถามหลายต่อหลายรอบ แต่เมขลาทำไม่รู้ไม่ชี้ ไม่หนีไม่จ่าย จนผู้ส่งซื้อสินค้ารวมตัวกันแจ้งความต่อเมขลา

“พี่ก็เห็นเงินมันเยอะ หยิบใช้ไปเรื่อยๆ ก็หมดไปเรื่อยๆ ตอนแรกก็ได้คิดว่า โกงหรอกนะค่ะ พอเงินมันหมดก็เลยต้องเลือกทำแบบนี้ พี่ก็ไม่รู้จะทำไง เลยบอกว่าอยากได้เงินคืนก็ไปฟ้องเอา ไม่มี ไม่หนี ไม่จ่าย ค่ะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

หลังจากที่เมขลาไปเที่ยวต่างประเทศกับหนุ่มใหญ่ชาวรัสเซีย เมขลาบินกลับมาประเทศไทย เมขลาใช้ชีวิตกับอย่างหวาดระแวง ซ้ำร้ายคู่ขาของเมขลาพยายามตีตัวออกห่าง และไปติดพันกับผู้หญิงอื่นอีกหลายคนด้วยความหึงหวงเมขลาจึงมีปากเสียงกับคู่ขาอย่างรุนแรง เมขลาจึงวางแผนมอมยาในปริมาณที่มาก ทำให้ชาวต่างชาติผู้นั้นถึงแก่ความตาย โดยที่เมขลาไม่รู้ตัว ชาวต่างชาติผู้นั้นมีโรคประจำตัว หลังจากนั้นเมขลาจึงหลบหนีกลับมาหาแม่บุญธรรมของเธอในย่านพัฒนาพงษ์ และยึดอาชีพค้าประเวณีดังเดิม จนนำมาสู่การจับกุมดำเนินคดี

“พี่บินกลับมากับไอ้ฝรั่งขึ้นก้นลงที่ดอนเมือง อยู่มาไม่กี่เดือน มันเริ่มตีตัวออกห่างพี่ พอพี่จับได้มันก็ทุบตีพี่ จนพี่ทนไม่ไหว พอตีคืนมันมันไม่อยากมีไรด้วย เลยมอมยามันแหม่งเลยให้มันตายๆ ไปซะ แล้วพี่ก็นั่งมาหาแม่ที่พัฒนาพงษ์ ทุกคนเค้าก็คิดถึงพี่กอดกันใหญ่ แล้วพี่ก็บอกว่าเล็กกับมันแล้ว แม่พี่ก็บอกไม่เป็นไร ให้พี่หาใหม่ พี่ก็ขายตัวของพี่ปกติ ตำรวจมันงี้เง้า จะมาขอช่วย ก็เพิ่ง

ให้ไป มันเลยโมโห จับพวกพี่ไป แต่คนอื่นเค้าโดนแค่คดีค้าประเวณี แต่พี่ซี คดีเป็นทางว่าว พี่เลยมาอยู่
 ในนี้ละคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

กรณีศึกษาที่ 4 มณีจันทร์ ตอบแทนผู้มีพระคุณ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Information)

มณีจันทร์เป็นชาวลาว ตัวเล็ก ผิวขาว ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ท่าทางเขินอาย อากัปกริยาเรียบร้อย พูดน้อย ปัจจุบันมณีจันทร์ อายุ 28 ปี (ขณะถูกจับดำเนินคดีอายุ 26 ปี) ภูมิลำเนาอยู่ที่ เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) นับถือศาสนาคริสต์ เดิมทีช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพค้าขาย ความผิดครั้งแรก คือ หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ความผิดครั้งที่ 2 คือ มีเมทแอมเฟตตามีนไว้ในครอบครอง เพื่อจำหน่าย

2. ภูมิหลังชีวิต (Life history)

2.1 ชีวิตในวัยเด็กและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ช่วงวัยเด็ก มณีจันทร์เป็นเด็กต่างจังหวัดของ ส.ป.ป.ลาว อาศัยอยู่กับครอบครัว มีอาชีพทำไร่ทำนา ก่อนเริ่มเข้าวัยเรียน เกิดสงครามภายใน ส.ป.ป.ลาว ครอบครัวของเธอจึงอพยพย้ายเข้ามาสู่เวียงจันทน์ ทำอาชีพขายผักในตลาด มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน มณีจันทร์เป็นลูกคนสุดท้อง ครอบครัวมีฐานะลำบาก อดมื้อกินมื้อ จนเมื่อโตขึ้น พี่น้องของมณีจันทร์ต่างก็แยกย้ายออกไปมีครอบครัว มณีจันทร์เริ่มเรียนหนังสือ ด้วยการส่งเสริมของพ่อแม่และพี่ๆ ของมณีจันทร์ ทำให้มณีจันทร์มีความสนิมสนมกับครอบครัว และเป็นเสมือนความหวังของครอบครัวด้วย

มณีจันทร์เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุประมาณ 16 ปี ก็ไม่ได้เรียนหนังสือต่อเพราะก็ถือว่าอ่าน ออก เขียนได้ จึงมาประกอบอาชีพค้าขายช่วยบิดามารดาอย่างเต็มตัว และเริ่มค้าขายด้วยตัวเองทั้งที่ประเทศไทยและลาว โดยจะนำรองเท้า โทรศัพท์มาจากประเทศไทย เข้ามาขายใน ส.ป.ป.ลาว และเอาผ้าไหมจากลาวไปขายที่ไทย ในเขตจังหวัดอุดรธานี ทำให้มณีจันทร์มีความสามารถในการทำการค้าขำฝิ่งเรื่อยมา

มณีจันทร์ เริ่มเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศมากขึ้น เริ่มแต่งตัวมากขึ้น ไว้ผมยาวถึงกลางหลัง นุ่งผ้าชิ้นเวลาไปค้าขาย เริ่มคบเพื่อนชาย แต่ไม่ได้แยกครอบครัวออกไปไหน ยังคงคอยดูแลพ่อแม่อยู่ที่บ้าน

2.2 ชีวิตในวัยทำงาน

หลังจากที่มณีจันทร์ เริ่มมีการติดต่อค้าขายในพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ซึ่งตรงกับจังหวัดอุดรธานีของประเทศไทย เพื่อนชายของมณีจันทร์ก็ชักชวนให้เธอหลบหนีข้ามแดนเข้ามาทำงานในประเทศไทย ซึ่งได้เงินดีกว่ามาก โดยไม่ต้องขอวีซ่าอย่างเป็นทางการ หรือขอบัตรแรงงานต่างด้าวเพื่อมาประกอบอาชีพ เนื่องจากความยุ่งยากของเอกสาร มณีจันทร์จึงตัดสินใจทำเพียงขอวีซ่าเพียงหนึ่งวัน แล้วไม่ต้องกลับออกไป มณีจันทร์เริ่มทำงานในร้านอาหารคาราโอเกะ ที่มีผู้คนมากหน้าหลายตาเข้ามาใช้บริการ มณีจันทร์ทำงานเป็นเพียงเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร จนกระทั่งมณีจันทร์ถูกกลืนกลายวัฒนธรรมมรดกต่างๆ ของสาวประเภทสองอย่างเต็มตัว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าหน้าผม กิริยาวาจา การกินยาคุม และฉีดฮอร์โมน เพื่อทำรูปลักษณ์ให้คล้ายกับผู้หญิงจากคำแนะนำของเพื่อนๆ ของเธอ

“น้องก็เริ่มทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟก่อนละคะ ไว้ผมยาวปะบ่า พวกลูกค้ำก็แซวกันบ่อย ว่าน้องเป็นตุ๊ด แอบจับกันบาง น้องก็ไม่ถือละคะ ก็เขินนิดนึง ก็ตอนนั้นน้องก็ยังไม่ประสา ก็เริ่มประสากี่ตอนเริ่มสวยละคะ พี่ๆ เค้าแนะนำน้อง ให้น้องกินยาคุม เพิ่มฮอร์โมนหญิงจะได้มีนม จะได้สวย น้องก็รีบไปซื้อกิน ก็อยากมีนมละคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์ทำงานอยู่ในจังหวัดอุดรธานีได้อยู่เกือบ 2 ปี มณีจันทร์ได้รู้จักกับผู้ชายคนหนึ่งที่มีภรรยาที่ร้านอาหารที่ร้านเดือนละครั้ง มณีจันทร์พูดคุยกับจนรู้ว่าผู้ชายคนนั้น ชื่อพี่ชัย พี่ชัยทำอาชีพเป็นผู้คุมคนงานที่มาก่อสร้างในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนอีสานและชาวลาวที่หลบหนีเข้าเมือง มณีจันทร์ถูกพูดจาวาดล้อมให้ดูว่าเมืองกรุงนั้นศิวิไลซ์ ค่าจ้างก็มากกว่าการที่มณีจันทร์ทำอยู่ที่จังหวัดอุดรธานีอยู่มากโข ด้วยความที่อยากให้แม่และพ่อสบาย มณีจันทร์จึงตัดสินใจมาทำงานก่อสร้างที่แคมป์คนงานในย่านรังสิต มณีจันทร์ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลายอย่าง จากงานที่สบายๆ ไม่ต้องตากแดด แต่ได้ค่าจ้างน้อย มาทำงานได้สตาจค์มากแต่ค่าครองชีพก็แพงตามไปด้วย มณีจันทร์สูทหนักเก็บหอมลอมมรดก เพื่อส่งกลับไปให้แม่ที่ประเทศลาว โดยที่มณีจันทร์จะกลับบ้านทุกๆ 5-6 เดือน

“น้องก็เข้ามาอยู่เมืองกรุงละคะ น้องก็ต้องตากแดดตัวดำ วันแรกตัวแดงทั้งตัว จากขาวก็ไหม้ละคะ เพราะได้ตั้งค์เยอะ อดทนเอาละคะ กลับบ้านที่ก็ซื้อของไปฝากอ๊แม่อ๊พ่อ จะกลับที่ได้ก็มีเงินสัก 5,000-6,000 บาทละคะ สัก 5-6 เดือน ตั้งค์ก็ต้องคอยแอบคอยซ่อน มันจะมีพวกขโมย พวกกดขี่พวกเดียวกันก็มีละคะ แต่น้องพอสนิทอยู่ มันมาจับน้อง น้องก็เล่นด้วยบ้างละคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2548 พี่ชัยถูกจับด้วยข้อหาเมียเสพติดชนิดเมทแอมเฟตตามีน (ยาบ้า) ไว้ในครอบครองก็จำหน่าย มณีจันทร์ต้องหลบหนีมาอยู่กับเพื่อนชาวลาวย่านหัวลำโพง แถววัดดวงแข มณีจันทร์เริ่มอาชีพใหม่อีกครั้งที่ดูไม่ใหม่นัก นั่นคือ อาชีพสาวเสิร์ฟ ครั้งนี้มณีจันทร์แต่งกายเป็นผู้หญิงอย่างเต็มตัวเพื่อรับต่อนแขก ร้านที่มณีจันทร์ทำนั้นเป็นร้านอาหาร มีคาราโอเกะให้ร้อง ลูกค้ำที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มักเป็นเด็กกวดแผนโบราณ ที่บริการพร้อมแอบแฝงการขายบริการทางเพศแก่ชาวต่างชาติทั้งชายรักร่วมเพศ และหญิง รวมถึงแม่ข่ายทุกระดับ

“น้องก็หนีหัวซุกหัวซุนเลยละคะ นั่งรถมาบ้างเดินมาบ้าง มาโทรศัพท์ดูเอาหน้ารถไฟสามเสน น้องก็ติดอยู่หลายดีเอ พอน้องออกมา น้องก็โทรหาเพื่อนของน้อง เพื่อนน้องก็บอกให้ไปหัวลำโพง น้องก็นั่งมาลงหัวลำโพง เพื่อนน้องก็รอรับพามาที่ห้อง เช้าก็พาไปฝากงานที่ร้านคาราโอเกะ คนขาดอยู่พอดีละคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

2.3 ชีวิตรัก

ความรักของมณีจันทร์เริ่มต้นโดยไม่รู้ตัว เพราะมันเกิดขึ้นท่ามกลางความอบอุ่นผ่านผู้ที่มณีจันทร์คิดว่าเป็นผู้มีพระคุณ มณีจันทร์หลงรักในความอบอุ่นของพี่ชัย พี่ชัยคอยดูแลห่วงใยใส่ใจในความเป็นอยู่ของมณีจันทร์ ความสนิทสนมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ความใกล้ชิดเพิ่มขึ้นจากการที่ได้ทำงานใกล้ชิด มณีจันทร์อาสาที่คอยดูแลห้องหับให้กับพี่ชัย ซักผ้า ถูบ้าน และทุกครั้งที่มณีจันทร์จะกลับบ้านก็จะนั่งรถกลับไปพร้อมกับพี่ชัยอยู่เสมอๆ จนไม่รู้ด้วยซ้ำว่าสิ่งที่เป็นความรู้สึกแบบไหน แต่มันเป็นความรู้สึกที่อบอุ่นทุกครั้งที่ได้ทำต่อผู้มีพระคุณ

“ตอนแรกน้องก็ไม่รู้หรอกนะคะ ว่ามันรู้สึกอย่างนั้นได้อย่างไร แต่น้องก็ไม่มีใคร เวลาทุกข์ก็ปรับทุกข์กับพี่ชัยตลอด อาจเพราะน้องอยู่ไกลบ้าน พี่ชัยเป็นคนเดียวที่น้องไว้ใจ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์เริ่มคบเพื่อนชายคนใหม่ ที่ทำอาชีพเป็นคนคุมฝับ ในย่านสุรวงศ์ ในซอยทิวไรน์ ที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในหมู่ชายรักร่วมเพศของชาวต่างชาติ พี่ออด เป็นชาวจังหวัดร้อยเอ็ด จนทำให้มณีจันทร์เข้าไปสู่วงการยาเสพติดอีกครั้ง เนื่องจากชาวต่างชาติที่มาเที่ยวส่วนใหญ่ล้วนแล้วจะใช้ยาเสพติดร่วมกับมีเพศสัมพันธ์กับเด็กชายบริการ เพื่อความสนุกมากขึ้น พี่ออดจึงต้องมีไว้ในครอบครองแก่ลูกค้าชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็น ยาไอซ์ ยาอี โคเคน และป๊อปเปอร์ เป็นต้น มณีจันทร์จึงเริ่มนำมาขายที่ร้านอาหารที่เธอทำงานด้วย เพราะเด็กชายบริการชอบมากินที่เกี่ยวกับที่ร้านอาหารอยู่เป็นประจำ จนอาจจะเรียกได้ว่าเป็นแหล่งนัดพบของผู้ที่ประกอบอาชีพนี้เสียก็ว่าได้ ซึ่งยาเสพติดประเภทนี้จะทำให้ทำงานได้ต่อเนื่องยาวนานและสนุกกับการทำงานมากขึ้นเป็นเท่าตัว

“น้องก็เอามาขายพวกๆ กันละคะ ทั้งคนอีสานคนลาว คนงานพม่าก็มีบ้าง ละคะ มีทุกอย่างหาได้หมดละคะ ขอให้บอกน้อง น้องหาให้ได้หมดคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

2.4 ประสบการณ์การกระทำความผิด

มณีจันทร์ข้ามฝั่งมาทำงานเพื่อทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟในฝั่งไทย ด้วยการหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งมันอาจไม่ได้ร้ายแรงมากนัก สำหรับเมืองที่เป็นเมืองติดชายแดนของไทย แต่ มณีจันทร์ก็เลือกที่จะไม่ทำให้ถูกวิธี เข้ามาอยู่ที่ร้านอาหาร กินอยู่หลับนอนกับที่ร้านคาราโอเกะ เงินที่ได้หลังจากหักค่ากิน ค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้ว ก็เหลือนิดหน่อยไว้สำหรับเก็บออมไว้ให้แม่ของมณีจันทร์ ที่อยู่ฝั่งลาว พอเก็บเงินได้มากตามพอสมควร มณีจันทร์ก็จะแลกเงิน และข้ามแดนกลับไปฝั่งลาว เพื่อเอาเงินไปให้แม่ เพื่อใช้ในการจุนเจือครอบครัว ให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น

“น้องก็เดินข้ามมาปกติ แคน้องไม่ได้ข้ามกลับไป น้องข้ามมาหางานทำที่ฝั่งไทย เงินดีกว่า งานก็มีเยอะมากกว่า น้องเก็บเงินได้เยอะๆ จะได้เอาไปให้แม่ของน้อง”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์ติดต่อกับพี่ชายให้พามณีจันทร์มาทำงานที่เมืองหลวงอยู่เป็นเนือง และมากขึ้น หลังจากมณีจันทร์ซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่มาใช้ จนกระทั่งคืนที่ก่อนมณีจันทร์จะกลับบ้านที่ฝั่งลาว มณีจันทร์ตกลงปลงใจที่จะมีความสัมพันธ์แบบลึกซึ้งกับพี่ชาย ยามรุ่งเช้าพี่ชายจึงออกเดินทางมาที่จังหวัดนครพนม พร้อมกับมณีจันทร์ เพราะพี่ชายก็จะกลับมาบ้านเพื่อหาลูกแม่ของแกเช่นกัน เมื่อถึงจังหวัดนครพนม พี่ชายและมณีจันทร์ก็ได้นัดแนะถึงวันที่ต้องเดินทางกลับก่อนที่มณีจันทร์จะข้ามกลับไปฝั่งลาว เป็นเช่นนี้อยู่เกือบปี ด้วยความบังเอิญมณีจันทร์จับได้ว่าพี่ชายนั้นมีได้กลับมาเพียงหาลูกเมียอย่างที่พี่ชายอ้างเท่านั้น แต่ยังมีรับยาเสพติดชนิดเมทแอมเฟตตามีน (ยาบ้า) ไปขายให้กับเพื่อนๆ คนงานในแคมป์และชุมชนรอบๆ แคมป์คนงาน แต่มณีจันทร์ก็ทำสิ่งใดไม่ได้ มณีจันทร์จึงตกกระไดพลอยโจรไปด้วย ซึ่งพี่ชายเป็นทั้งสามีและมีบุญคุณที่ให้เงินใช้จ่าย ซื้อหาสิ่งของต่างๆ ให้ตามที่ใจของมณีจันทร์ต้องการ

“น้องก็เผลอไปค้นกระเป๋าพี่ชาย จนไปเจอกระเป๋าอยู่ใต้เบาะรถด้านหลังละคะ ก็เปิดดูจึงรู้ว่า เป็นยาบ้า น้องก็ยังไม่พูดอะไร จนออกรถมาได้สักพักก็พูด พี่เค้าก็บอกว่านี่ว่าน้องรู้ นานแล้ว น้องพยายามบอกให้เลิก พี่เค้าก็บอกว่าแล้วจะเอาที่ไหนกินกันละ ไหนจะลูกเมียเค้าทางนี้ และตัวน้องอีก น้องก็เจ็บละคะ ไม่รู้จะทำไงก็ต้องยอมละคะ พี่เค้าเป็นผัวน้อง”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์จึงกลายเป็นคนขายยาบ้าไปโดยปริยาย แต่มณีจันทร์ก็ทำอย่างเต็มที่ใจ จนตอนหลังมีการกวาดล้างยาบ้าอย่างหนัก มณีจันทร์จึงพยายามใช้ทุกวิถีในการขนยาบ้ามากรุงเทพฯ มณีจันทร์ยอมแม้กระทั่งยัดเข้าไปในทวารหนักครั้งเป็นพันเม็ด มณีจันทร์ก็ต้องทำ ทำเพื่อตอบแทนพระคุณของพี่ชัย และเป็นการแสดงออกต่อความรักที่มีต่อพี่ชัย

“ก็อาศัยว่าเปลี่ยนเส้นทางบ่อยๆ ละคะ เพื่อไม่ให้ตำรวจสงสัย แล้วน้องก็ยัดก้อน้องมา ไม่ได้กิน ไม่นอน ไม่ได้เข้าห้องน้ำ ยอมทนปวดไปจนกว่าจะถึงกรุงเทพฯ ละคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์เข้ามาทำงานแถววัดดวงแข เป็นร้านอาหารผสมร้านคาราโอเกะที่เป็นแหล่งรวมเด็กอีสานที่เข้ามาทำงานย่านสีลมและสุรวงศ์ ส่วนใหญ่ทำอาชีพเด็กกวดที่มีการแอบแฝงการขายบริการ รวมไปถึงการค้าประเวณีโดยตรง มณีจันทร์เจอกับพี่ออด ซึ่งเป็นคนที่มีอิทธิพลต่อเด็กขายบริการเหล่านั้น เพราะพี่ออดจะเป็นผู้ปล่อยยาเสพติด เพราะเด็กขายบริการส่วนใหญ่ จะมีการใช้สารเสพติดควบคู่กับการมีเพศสัมพันธ์ และยาเสพติดก็เป็นที่ต้องการมากในกลุ่มของนักเที่ยวชาวต่างชาติ มณีจันทร์สนิทกับพี่ออด จนกลายเป็นผู้ปล่อยยาเสพติดไปด้วยโดยปริยาย

“น้องคิดแค่ว่า ก็ช่วยๆ กัน ทำมาหากิน น้องก็ช่วยปล่อยของ เดินยาบ้างไม่มากอะไร แต่น้องก็คิดว่าวันนึงต้องเกมส์ แต่น้องก็ยอมทำคะ เพื่อความสุขของน้องเอง”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3. การเรียนรู้ การปรับตัว และการยอมรับค่านิยมอาชญากร

3.1 การใช้ชีวิตในเรือนจำ

มณีจันทร์เริ่มรู้สึกว้าเหวใจไม่ต่อ เพราะมณีจันทร์เป็นคนเดียวที่เป็นคนลาวที่ติดคุกอยู่ในเรือนจำแห่งนี้ มณีจันทร์พยายามทำตัวให้เป็นที่รักของเพื่อนๆ ผู้ต้องขังทุกคน คอยสอบถามสารทุกข์สุกดิบของเพื่อนต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาและออกไป มณีจันทร์พักอาศัยอยู่ในแดน 1 แต่มณีจันทร์เป็นเพียงคนเดียวที่ไม่ได้ทำงานที่โรงพิมพ์ มณีจันทร์ได้รับความเอ็นดูจากเจ้าหน้าที่เรือนจำให้ออกมาคอยดูแลทำอาหาร ให้กับเจ้าหน้าที่ที่แดนกลาง แดนกลางเป็นสถานที่ไว้สำหรับเรียกนักโทษมาสอบคดี และรวมพลก่อนจะเข้า-ออก จากแดนนอนเพื่อจะไปพบญาติ มณีจันทร์มีความสุขที่ได้ทำงานตรงนี้ เพราะมีอิสระมากกว่า ได้รับความรู้ต่างๆ มากมาย มณีจันทร์เป็นคนชอบฟังการเล่าเรื่องของเพื่อนผู้ต้องขัง และตัวมณีจันทร์เองก็เป็นคนพูดเยอะ แต่มณีจันทร์จะไม่เป็นคน

พูดให้ร้ายคนอื่น แต่ก็แอบนินทาบ้างเล็กน้อย พอเป็นที่ตลกขบขันของเพื่อนๆ ในกลุ่มผู้ต้องโทษด้วยกัน รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่เฝ้าคุมมณีจันทร์ที่มณีจันทร์เป็นแบบนี้

“น้องเข้ามาในคุกตอนแรก น้องไม่รู้จักใครเลย น้องก็ไม่ต้องทำตัวยังไงดี แต่น้องก็คุยกับทุกคนนะค่ะ น้องไม่เสแสร้ง น้องยิ้มไว้ก่อนเสมอละค่ะ พี่ๆ เค้าจะได้เอ็นดู”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3.2 การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร

มณีจันทร์เรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตต่างๆ ในรอดพ้นจากการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นการยัดยาไว้ที่ทวารหนัก การทำลายหลักฐาน การควบคุมสติขณะที่ยังต้องเข้าไปตรวจค้น มณีจันทร์พยายามเก็บข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาผ่านความไว้วางใจที่ได้รับจากการให้มณีจันทร์ออกจากแดน 1 มารับใช้ภายนอกแดน ซึ่งเป็นแดนกลาง จึงเป็นโอกาสที่ดีของมณีจันทร์ที่ได้รับรู้ข้อมูลถึงวิธีการแสดงออกถึงพฤติกรรมอาชญากรในแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในสังคม ซึ่งมณีจันทร์จดจำไว้ใช้สำหรับการหลบหนี การเอาตัวรอด ได้ในชีวิตในเมืองใหญ่ จากการมณีจันทร์ก็ยังเผื่อแผ่ไปถึงเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน เพราะมณีจันทร์จะเป็นผู้เริ่มประเด็นในหัวข้อของแต่ละคืน เพื่อให้เพื่อนผู้ต้องขังค่ายพฤติกรรมอาชญากรต่างๆ ออกมาพูดคุยถกเถียงกัน และรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกเรือนจำ ผ่านการเล่าเรื่องของมณีจันทร์

“น้องก็ไม่ได้ตั้งใจจะฟัง แต่แค่น้องต้องทำงาน ต้องดูแลอยู่แถวนั้น น้องก็บังเอิญไปได้ยินที่เจ้าหน้าที่คุยกับเพื่อนของน้อง ทั้งพี่ๆ ที่ทำคดีมาเยอะๆ น้องก็คอยฟังว่าเค้าทำกันยังไง น้องก็จำไว้บ้าง เผื่อเกิดอะไรขึ้นน้องจะได้เอาตัวรอดได้ละค่ะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

3.3 การปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากร

มณีจันทร์เริ่มใช้วิธีต่างๆ ที่ได้ยินได้ฟังมาจากในเรือนจำ ที่ละอย่างสองอย่าง มณีจันทร์ใช้การควบคุมจิตใจและสู้สายตากับตำรวจ เพื่อไม่ให้เกิดพิรุณขึ้นจนเป็นเหตุให้ตกเป็นผู้ต้องสงสัย มณีจันทร์พยายามจะไม่ทำตัวตื่นเต้น ไม่คิดว่าตนเองเป็นคนต่างด้าว เพราะมันจะทำให้เป็นผลพวงทุกอย่างที่ตามมาอีกหลายอย่าง มณีจันทร์ควบคุมสติได้มากขึ้น และมณีจันทร์ก็นำไปใช้กับการดำเนินชีวิตทุกอย่างที่มณีจันทร์ประสบพบเจอ

“น้องพยายามไม่ตื่นตื่นกับอะไรง่าย น้องพยายามมีสติ น้องฝึกมาขึ้น ก็รู้เลยว่ามันทำให้น้องโตขึ้น น้องต้องมีสติ น้องก็ผ่านมันไปได้”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

มณีจันทร์กำลังออกจากห้องในตอนเย็น เพื่อไปทำงานที่ร้านอาหารตามปกติ พร้อมกับเอายาเสพติดที่ลูกค้าของเธอส่งติดตัวไปด้วย โดยแอบซ่อนอย่างมิดชิดในทวารหนัก มณีจันทร์ทำงานของเธอตามปกติ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้ามาที่ร้าน แล้วก็ขอค้นร้านตามหมายค้นของศาล โดยผู้จัดการร้านเรียกเด็กเสิร์ฟและพนักงานทุกคนมายืนหน้าร้านตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสั่ง สุดท้ายไม่พบสิ่งผิดปกติ สุดท้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจจนขอตรวจฉี่ของพนักงานทุกคน จนพบว่าหลายคนมีฉี่เป็นสีม่วง อีกทั้งพยายามให้ทุกคนนั่งลงในท่างงยอง ยาเสพติด ที่มณีจันทร์ซ่อนมานั้น เริ่มไหลลงมาให้เป็นพิรุณ มณีจันทร์ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจสอบอย่างละเอียดมากขึ้น จนกระทั่งพบข้างกลางเป็นยาไอซ์ เป็นจำนวน 5 ฤง ฤงละ 5 กรัม ซุกซ่อนอยู่ในทวารหนักของ มณีจันทร์

“ตอนนั้นน้องก็ใจไม่ตีละคะ ออกมายืนตั้งแถวหน้าร้าน พอขอตรวจฉี่ก็รู้แน่นอนว่าไม่รอดแน่ๆ สุดท้ายไม่ทันที่น้องจะได้เอางานทิ้ง เกมส์ละคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

4.2 อภิปรายผล

จากโจทย์การวิจัยที่มุ่งศึกษากระบวนการเรียนรู้และกระบวนการปรับตัวที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมอาชญากร จนกลายเป็นการยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ เมื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 4 ราย และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content Analysis) เพื่อแยกกลุ่มตัวแปรและประมวลผล สิ่งที่ค้นพบให้เป็นระบบ จนสามารถอภิปรายผลการศึกษาและตอบโจทย์การวิจัยได้ทั้งหมด ดังนี้

การเรียนรู้และปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 ราย ได้มีการเรียนรู้และปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรจากในเรือนจำ โดยมีรูปแบบการกระทำผิดที่แตกต่างกัน ได้แก่

- 1) การมอมยาด้วยยานอนหลับ และรูดทรัพย์
- 2) การค้ายาเสพติด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เรียนรู้ว่า การกระทำผิดรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถทำได้ ทรัพย์สินของเหยื่อมาโดยมีช่องทางในการหลบหนีจากการติดตามจับกุมของเหยื่อได้ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ค่าประเวณินั้นจะใช้วิธีการผสมยานอนหลับชนิดแวลเลียม (valium) ซึ่งเป็นยานอนหลับที่มีออกฤทธิ์ในระยะเวลายาวเกิน 24 ชั่วโมงขึ้นอยู่กัปริมาณยาที่ใช้ อีกทั้งเป็นยาที่ไม่มีพิษต่อ

ร่างกาย แม้จะใช้ยาเกินขนาดก็ไม่ทำให้เสียชีวิตได้ แต่หากมีการใช้ร่วมกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จะทำให้ยาออกฤทธิ์รุนแรงขึ้น โดยที่ถ้ากินยาแวลเยี่ยมแล้วไปดื่มแอลกอฮอล์ก็จะทำให้มีอาการมา มากกว่าปกติ หรือถ้าดื่มเหล้าแล้วไปกินยาแวลเยี่ยมก็จะทำให้วังงมากกว่าปกติได้เช่นกัน เนื่องจากยานอนหลับชนิดดังกล่าวออกฤทธิ์ที่เดียวกับแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตามหากมีการดื่มเหล้าและกินยานอนหลับไปด้วยกันมากๆ ก็จะส่งผลให้ตัวยาไปกดศูนย์การควบคุมการหายใจในสมองและทำให้หายใจไม่สะดวกโดยไม่รู้สึกรู้สีก่อนส่งผลกระทบต่อชีวิตได้ ดังนั้น ผลของการใช้ยาจึงสามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพค้าประเวณีทำให้เหยื่อไม่รู้สึกรู้สีกตัวและสามารถปลดทรัพย์เหยื่อจนกระทั่งตนเองหนีรอดไปได้

“พอพันโทษเราก้เปิดร้านทำผม แล้วก็รับผ้าไหมไปส่งด้วย ไปส่งที่ร้านตัดผ้าไหมในตัวเมืองลพบุรี เพราะมีคุณหญิงคุณนายเยอะ (หัวเราะ) อ้อ...แล้วก็ขายตัวด้วย เราทำหลายอย่าง วันหนึ่งเราไปส่งผ้า แล้วต้องมาต่อรถที่สระบุรี แล้วไม่มีรถ วินมอเตอร์ไซด์ก็พาเราไปเที่ยว ไปเจอพวกมัน มันให้คนมาเชิญไปนั่งที่โต๊ะหลายครั้ง เห็นทหารเยอะเราก้ไม่ยอมไป จนมีทหารคนนึงเดินเข้ามาหาเราเอง เราก้ตกลงไปด้วยกันพอเราหลับนอนกับมันเสร็จ มันก็เรียกเพื่อนมันเข้ามา เราก้ตกใจมาก ไม่รู้จะทำยังไงก็หลอกให้มันกินยานอนหลับ มันก็โง่เชื่อเราด้วย พอมันหลับเราก้แก้ผ้ามันหมดเลย แม้แต่กางเกงในเราก้รูตึงในปล่องไฟหมดเลย ขับรถของมันไปด้วยคันนี้ไปจอดที่บ่ิม แล้วกลับห้องพักไปเอาของ พอเช้าเราก้กลับชัยภูมิเลย”

(แม่พลอย, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

“พี่ก็อดอ่อนให้เค้ากินเบียร์ที่ผสมยาไว้แล้ว พอมันกินพี่ก็แกล้งทำเป็นจะมีอะไรกับมัน พอยาออกฤทธิ์ก็คืนเลยคะ มีไรก็เอาไว้ก่อน ขายได้ไม่รู้ล๊ะ พี่เอาหมด แล้วพี่ก็ออกจากโรงแรม ทิ้งมันไว้บนห้องละคะ จะอยู่ให้พ่อมาจับหรือคะ”

(เมขลา, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

2) การค้ายาเสพติด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เรียนรู้ว่าช่องทางในการหารายได้ที่รวดเร็ว นั้นทำได้ไม่ยาก ใช้เงินลงทุนน้อย เพียงแค่ไปรับยาเสพติดมาค้าเพียงเท่านั้น ซึ่งในการค้ายาเสพติดใช้เงินลงทุนเริ่มต้นเพียงสองหมื่นบาท แต่สามารถมีกำไรจากการลงทุนได้มากกว่าสองเท่าของเงินลงทุน โดยการเริ่มต้นค้ายาเสพติดก็ทำได้ไม่ยากเพียงแค่นี้ให้มีเครือข่ายชักนำไปรู้จักกับเอเยนต์ยาเสพติดก็สามารถเริ่มค้ายาเสพติดได้ และการใช้ชีวิตในเรื่องนี้ทำให้มีเครือข่ายค้ายาเสพติดที่เป็นเพื่อนผู้ต้องขังและสามารถขยายพื้นที่ในการค้ายาเสพติดเมื่อพันโทษไปแล้วได้ด้วย

“พี่ก็ไปหาเค้าตามที่อยู่ ที่เค้าทิ้งไว้ให้ เค้ากับพี่ออกห่างกันประมาณ 4-5 วันได้ พี่ก็ไปคุยกัน เค้าบอกเดี่ยวเค้าลงทุนให้ เพราะพี่ก็ไม่มีเงินมากมาย ลงทุนครั้งแรก 20,000 บาท พี่ก็เริ่มเอาของไปปล่อย พร้อมกับเปิดร้านเสริมสวย ที่แม่ตั้งใจจะเปิดไว้ให้หลังจากจากเรือนจำ”

(เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555)

“น้องมาอยู่แถววัดดวงแข เพื่อนของน้องก็ให้อามาขายพวกๆ กันละคะ ทั้งคนอีสาน คนลาว คนงานพม่าก็มีบ้างละคะ มีทุกอย่างหาได้หมดละคะ ขอให้บอกน้อง น้องหาให้ได้หมดคะ”

(มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555)

การเรียนรู้เรื่องพฤติกรรมอาชญากรดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ ได้มีการเรียนรู้จากการใช้ชีวิตร่วมกันของผู้ต้องขังภายในเรือนจำตลอดเวลา 24 ชั่วโมงในแต่ละวัน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน ซึ่ง นันทิ จิตสว่าง (2529) กล่าวว่าไว้ว่าการถูกจองจำจะส่งผลกระทบต่ออันจะนำไปสู่การปรับตัวของผู้ต้องขังในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และแบบพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเวลาต่อมาด้วย

ทั้งนี้การเรียนรู้และปรับตัวอันนำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากการสังเกตของ Albert Bandura ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีการเรียนรู้จากการสังเกตผ่านตัวแบบวาจา (Verbal Modeling) สืบเนื่องจากการใช้ชีวิตร่วมกันในเรือนจำ และจากลักษณะของการเป็นชายรักร่วมเพศเหมือนกันจึงทำให้มีความสนใจคล้ายๆ กัน ตลอดจนการบอกเล่าเรื่องส่วนตัว และโดยเฉพาะลักษณะพฤติกรรมอาชญากรของแต่ละคนที่ประสบมา ซึ่งการเรียนรู้จากการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1.1 กระบวนการใส่ใจ (attention process) สนใจ และรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มีการแลกเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรมอาชญากรซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรายให้ความสนใจผ่านการทำความรู้จัก พูดคุยระหว่างกัน อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีลักษณะของการเป็นชายรักร่วมเพศเหมือนกัน จึงทำให้ความสนใจในเรื่องราว ตลอดจนการวางแผนในอนาคตมีทิศทางเดียวกันได้ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศได้มีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบทางวาจาในเรื่องการมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์สินเหยื่อในการค้าประเวณี ซึ่งเป็นช่องทางที่จะสามารถมีรายได้และทรัพย์สินได้โดยง่าย เกิดประโยชน์ต่อการหลบหนี โดยที่เหยื่อไม่รู้ตัวเนื่องจากฤทธิ์ของยาที่รุนแรงและใช้ระยะเวลายาวนานกว่าที่เหยื่อจะรู้สึกตัวและติดตามผู้ให้ข้อมูลได้ อีกทั้งพฤติกรรมการค้ายาเสพติดที่ทำให้ทราบแหล่งชุมชนที่มีผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากที่จะทำให้สามารถค้ายาเสพติดได้โดยง่าย

1.2 กระบวนการเก็บจำ (retention process) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จำพฤติกรรมของตัวแบบข้างต้นเนื่องจากในขณะที่ใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้ให้ข้อมูลไม่มีโอกาสทำพฤติกรรมอาชญากรในขณะนั้นได้ จึงได้มีการเก็บจำสิ่งที่สังเกตไปใช้ในอนาคต

1.3 กระบวนการทำ (production process) เป็นกระบวนการที่ผู้ให้ข้อมูลได้นำพฤติกรรมมาอธิบายที่สังเกตตัวแบบวจา และเก็บนำมาแสดงออกพฤติกรรมมาอธิบายการตามตัวแบบ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยในการระลึกภาพจากปัญญาที่เก็บจำไว้ การสังเกตการกระทำที่เกิดขึ้น ผลสะท้อนกลับจากการกระทำนั้น และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพเก็บ ซึ่งการจะกระทำให้ได้ผลนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจักต้องมีความสามารถทางด้านร่างกายที่จะกระทำได้ และต้องมีทักษะในการมีพฤติกรรมมาอธิบายนั้นประกอบด้วย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า

1.3.1 กรณีการมอมยาด้วยยานอนหลับและรูททรัพย์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ราย ได้มีการสังเกตตัวแบบวจาจากการถ่ายทอดเรื่องการใช้นอนหลับแวเลียมในการมอมยาเหยื่อ โดยรู้ถึงวิธีการใช้ยา แหล่งที่ซื้อยา ตลอดจนผลจากการใช้ยาได้ หลังจากนั้นจึงได้เก็บจำเรื่องราวต่างๆ และได้นำมาก่อพฤติกรรมมาอธิบายโดยการมอมยาด้วยยานอนหลับผสมแอลกอฮอล์กับผู้ที่มาซื้อประเวณีเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการค้าประเวณี รวมทั้งการมอมยาเหยื่อเพื่อให้หลับไม่ได้สติ เพื่อให้สามารถทำการรูททรัพย์เหยื่อและหลบหนีไปได้ อย่างไรก็ตามผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งได้มอมยาเหยื่อและหลบหนีไปแต่ทราบภายหลังว่าเหยื่อรายดังกล่าวเสียชีวิต และถูกจับกุมในที่สุด

1.3.2 กรณีการค้ายาเสพติด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ราย ได้มีการสังเกตตัวแบบวจาในเรื่องการค้ายาเสพติดจากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศด้วยกันทำให้ได้รู้แหล่งที่รับและส่งยา ตลอดจนแนวทางในการค้ายาเสพติด และเก็บจำสิ่งเหล่านี้มา จนเมื่อพ้นโทษแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายหนึ่งจึงได้แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นโดยการระลึกถึงภาพเก็บเรื่องการค้ายาเสพติดและผลตอบแทนที่ได้รับ และได้ไปค้ายาเสพติดร่วมกับผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำด้วยกันมา เพื่อให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นโดยการลงทุนต่ำ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกรายหนึ่งได้เก็บจำแหล่งรวมตัวของผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้สามารถค้ายาเสพติดได้ง่ายและมากยิ่งขึ้น และเมื่อพ้นโทษก็ได้ออกไปค้ายาเสพติดอีกครั้งในแหล่งชุมชนตามการเก็บจำดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในกระบวนการทำนี้สามารถอธิบายด้วยแนวคิดการปรับตัวได้ว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการใช้ชีวิตในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประสบภาวะที่ถูกจำกัดเสรีภาพในด้านต่างๆ และเมื่อพ้นโทษออกมาจำต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมผ่านการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่น โดยการปรับตัวในระดับที่รู้ตัวนั้นจะเห็นได้จากการมีเป้าหมายของการมีพฤติกรรมมาอธิบายที่แม้ว่าจะทราบว่า是一件ที่ผิดกฎหมาย แต่ก็ยังสามารถกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อันได้แก่ผลตอบแทนรายได้ และทรัพย์สินจากการกระทำผิดและหาช่องทางหลบหนีการจับกุมเพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดี

1.4 กระบวนการจงใจ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงพฤติกรรมมาอธิบายการตามตัวแบบออกมา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถแบ่งตัวจงใจออกเป็น 3 ประเภทได้ดังนี้

1.4.1 ตัวจงใจภายนอก เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าจะได้รับจากการมีพฤติกรรมอาชญากร ได้แก่ ทรัพย์สินจากการรูดทรัพย์สิน และรายได้จากการค้า

1.4.2 ตัวจงใจที่เห็นคนอื่นได้รับ จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นผลตอบแทนที่ได้จากการมีพฤติกรรมอาชญากร ได้แก่ การใช้มอมยาแล้วทำให้เหยื่อไม่ได้สติ จนสามารถรูดทรัพย์สินเหยื่อได้ หรือผลตอบแทนรายได้ที่ได้จากการค้ายาเสพติดจำนวนมาก อันจะเป็นตัวเสริมแรงให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมาได้

1.4.3 ตัวจงใจของตนเอง ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะประเมินตนเองว่าจะสามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาชญากรเหล่านั้นออกมาได้นั้นเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้และการปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบวาจา โดยการพบปะ พูดคุย และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในเรือนจำตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรต่างๆ และผ่านกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่กระบวนการใส่ใจในรายละเอียดข้อมูลของพฤติกรรมอาชญากรจากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศด้วยกัน จากนั้นได้มีการเก็บจำตัวแบบดังกล่าวไว้และเมื่อพ้นโทษไปใช้ชีวิตตามปกติแล้วจึงได้นำภาพเก็บจำข้างต้นมาแสดงออกถึงพฤติกรรมอาชญากร โดยพฤติกรรมอาชญากรนั้นได้มีแรงจูงใจทั้งที่เกิดจากแรงจูงใจของตนเอง แรงจูงใจจากผลที่คนอื่นได้รับและแรงจูงใจภายนอกอันได้แก่ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการมีพฤติกรรมอาชญากรนั้นๆ ทั้งนี้พบว่า การเรียนรู้และปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศมีรูปแบบพฤติกรรมอาชญากร 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์สินเหยื่อ และการค้ายาเสพติด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

บทนี้จะเป็นการกล่าวถึงบทสรุปของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ สำหรับการทำการวิจัยในครั้งต่อไป โดยมีหัวข้อ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ: ศึกษากรณีเรือนจำกลางคลองเปรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้และกระบวนการปรับตัวที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่ถูกควบคุมตัวในเรือนจำกลางคลองเปรม ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศในเรือนจำคลองเปรม ที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วจำนวน 4 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงสิงหาคม 2555

ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้และปรับตัวไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ รูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. การมอมยาด้วยยานอนหลับ และรูททรีพี้ ซึ่งเป็นการแสดงออกพฤติกรรมอาชญากรรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถทำให้ได้ทรัพย์สินของเหยื่อมาโดยมีช่องทางในการหลบหนีจากการติดตามจับกุมของเหยื่อได้ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ค่าประเมินนั้นจะใช้วิธีการผสมยานอนหลับชนิดแวลีียม (valium) ซึ่งเป็นยานอนหลับที่มีออกฤทธิ์ในระยะเวลายาวเกิน 24 ชั่วโมงขึ้นอยู่กับปริมาณยาที่ใช้ อีกทั้งเป็นยาที่ไม่มีพิษต่อร่างกาย แม้จะใช้ยาเกินขนาดก็ไม่ทำให้เสียชีวิตได้ แต่หากมีการใช้ร่วมกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์จะทำให้ยาออกฤทธิ์รุนแรงขึ้น โดยที่ถ้ากินยาแวลีียมแล้วไปดื่มแอลกอฮอล์ก็จะทำให้มีอาการเมามากกว่าปกติ หรือถ้าดื่มเหล้าแล้วไปกินยาแวลีียมก็จะทำให้วังมากกว่าปกติได้เช่นกัน เนื่องจากยานอนหลับชนิดดังกล่าวออกฤทธิ์ที่เดียวกับแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตามหากมีการดื่มเหล้าและกินยานอนหลับไปด้วยกันมากๆ ก็จะส่งผลให้ตัวยาไปกดศูนย์การควบคุมการหายใจในสมองและทำให้หายใจไม่สะดวกโดยไม่รู้สึกรู้สึกรอดจนส่งผลต่อชีวิตได้ ดังนั้น ผลของการใช้ยาจึงสามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบอาชีพค้าประเวณีทำให้เหยื่อไม่รู้สึกรู้สึกรอดพ้นอันตรายที่ตนเองหนีรอดไปได้

2. การค้ายาเสพติด โดยได้เรียนรู้ว่าช่องทางในการหารายได้ที่รวดเร็วนั้นทำได้ไม่ยาก ใช้เงินลงทุนน้อย เพียงแค่ไปรับยาเสพติดมาค้าเพียงเท่านั้น ซึ่งในการค้ายาเสพติดใช้เงินลงทุนเริ่มต้นเพียงสองหมื่นบาท แต่สามารถมีกำไรจากการลงทุนได้มากกว่าสองเท่าของเงินลงทุน โดยการเริ่มต้นค้ายาเสพติดก็ทำได้ไม่ยากเพียงแค่ให้มีเครือข่ายชักนำไปรู้จักกับเอเยนต์ยาเสพติดก็สามารถเริ่ม

ค้ายาเสพติดได้ และการใช้ชีวิตในเรือนจำทำให้มีเครือข่ายค้ายาเสพติดที่เป็นเพื่อนผู้ต้องขังและสามารถขยายพื้นที่ในการค้ายาเสพติดเมื่อพ้นโทษไปแล้วได้ด้วย

ทั้งนี้การเรียนรู้และปรับตัวอันนำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบวาจา (Verbal Modeling) สืบเนื่องจากการใช้ชีวิตร่วมกันในเรือนจำตลอด 24 ชั่วโมง และจากลักษณะของการเป็นชายรักร่วมเพศเหมือนกันจึงทำให้มีความสนใจคล้ายๆ กัน ตลอดจนการบอกเล่าเรื่องส่วนตัว และโดยเฉพาะลักษณะพฤติกรรมอาชญากรของแต่ละคนที่ประสบมา ซึ่งการเรียนรู้จากการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ได้แก่

1. กระบวนการใส่ใจ (attention process) สนใจ และรับรู้พฤติกรรมของตัวแบบผ่านการทำความเข้าใจ พูดคุยระหว่างกัน ทั้งนี้พบว่าได้มีการใส่ใจในเรื่องการมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์สินเยื่อในการค้าประเวณี ซึ่งเป็นช่องทางที่จะสามารถมีรายได้และทรัพย์สินได้โดยง่าย เกิดประโยชน์ต่อการหลบหนีโดยที่เหยื่อไม่รู้ตัวเนื่องจากฤทธิ์ของยาที่รุนแรงและใช้ระยะเวลายาวนานกว่าที่เหยื่อจะรู้สึกตัวและติดตามผู้ให้ข้อมูลได้ อีกทั้งพฤติกรรมการค้ายาเสพติดที่ทำให้ทราบแหล่งชุมชนที่มีผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากที่จะทำให้สามารถค้ายาเสพติดได้โดยง่าย

2. กระบวนการเก็บจำ (retention process) ตัวแบบข้างต้นเนื่องจากในขณะที่ใช้ชีวิตในเรือนจำ ผู้ให้ข้อมูลไม่มีโอกาสทำพฤติกรรมอาชญากรในขณะนั้นได้ จึงได้มีการเก็บจำสิ่งที่สังเกตไปใช้ในอนาคต

3. กระบวนการทำ (production process) เป็นกระบวนการนำพฤติกรรมอาชญากรที่สังเกตตัวแบบวาจา และเก็บจำมาแสดงออกพฤติกรรมอาชญากรตามตัวแบบ ซึ่งในกรณีการมอมยาด้วยยานอนหลับและรูดทรัพย์สิน ได้มีการสังเกตตัวแบบวาจาจากการถ่ายทอดเรื่องการใช้ยานอนหลับแล้วเยี่ยมในการมอมยาเหยื่อ โดยรู้ถึงวิธีการใช้ยา แหล่งที่ซื้อยา ตลอดจนผลจากการใช้ยาได้ หลังจากนั้นจึงได้เก็บจำเรื่องราวต่างๆ และได้นำมาก่อพฤติกรรมอาชญากรโดยการมอมยาด้วยยานอนหลับผสมแอลกอฮอล์กับผู้ที่มาซื้อประเวณีเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการค้าประเวณี รวมทั้งการมอมยาเหยื่อเพื่อให้หลับไม่ได้สติ เพื่อให้สามารถทำการรูดทรัพย์สินเยื่อและหลบหนีไปได้ ส่วนกรณีการค้ายาเสพติด ได้มีการสังเกตตัวแบบวาจาในเรื่องการค้ายาเสพติดจากผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศด้วยกันทำให้ได้รู้แหล่งที่รับและส่งยา ตลอดจนแนวทางในการค้ายาเสพติดและเก็บจำสิ่งเหล่านี้มา จนเมื่อพ้นโทษจึงได้แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นโดยการระลึกถึงภาพเก็บเรื่องการค้ายาเสพติดและผลตอบแทนที่ได้รับ และได้ไปค้ายาเสพติดร่วมกับผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำด้วยกันมา เพื่อให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นโดยการลงทุนต่ำ อีกทั้งได้มีการเก็บจำแหล่งรวมตัวของผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้สามารถค้ายาเสพติดได้ง่ายและมากยิ่งขึ้น และเมื่อพ้นโทษก็ได้ออกไปค้ายาเสพติดอีกครั้งในแหล่งชุมชนตามการเก็บจำดังกล่าว

อย่างไรก็ดี ในกระบวนการทำนี้สามารถอธิบายด้วยแนวคิดการปรับตัวได้ว่า สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการใช้ชีวิตในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และเมื่อพ้นโทษออกมาจำต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมผ่านการปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่น โดยการปรับตัวในระดับที่รู้ตัวนั้นจะเห็นได้จากการมีเป้าหมายของการมีพฤติกรรมอาชญากรที่แม้ว่าจะทราบว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่ก็

ยังสามารถกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อันได้แก่ผลตอบแทนรายได้ และทรัพย์สินจากการกระทำผิด และหาช่องทางหลบหนีการจับกุมเพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดี

4. กระบวนการจูงใจ ซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจภายนอกได้แก่ผลตอบแทนที่ได้จากการมีพฤติกรรมอาชญากร ในขณะที่ได้เห็นผู้อื่นได้รับผลตอบแทนจากการมีพฤติกรรมเหล่านั้น และแรงจูงใจของตนเองที่ประเมินตนเองว่าจะสามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาชญากรรมออกมาได้

2. ข้อจำกัดและอุปสรรคในการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและมีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ ผู้วิจัยพบข้อจำกัด และอุปสรรคในการทำวิจัย โดยสรุปได้ดังนี้

2.1 ข้อจำกัดและอุปสรรคด้านการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเรือนจำกลางคลองเปรม กรมราชทัณฑ์ โดยที่การจะขอเข้าพบ เข้าสัมภาษณ์ผู้ต้องขังนั้น เป็นเรื่องต้องใช้ความสมัครใจ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ต้องโทษจัดหาไว้ให้และต้องได้รับอนุญาตจากทางเรือนจำเท่านั้น

การเก็บข้อมูล เนื่องจากมีกฎระเบียบที่ไม่อนุญาตให้นำเครื่องบันทึกเสียงเข้าไปในภายในเขตการควบคุมของเรือนจำได้ ผู้วิจัยจึงต้องใช้เพียงการจดบันทึกข้อมูลอย่างเดียวเท่านั้น จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาที่แสดงออกให้เห็นอย่างเด่นชัด อาทิ ความอึดอัดในการตอบคำถาม การตอบที่ตะกุกตะกัก ด้วยอาการต่างๆ เหล่านี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่แน่ใจในการเข้าเก็บข้อมูล จนผู้วิจัยจะต้องชี้แจงและอธิบายเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลผ่านการเน้นย้ำอย่างเสมอและบ่อยครั้ง เพื่อสร้างความมั่นใจกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำไปสู่การได้มาของข้อมูลที่เชื่อมั่นให้เกิดขึ้น

2.2 ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของเรือนจำกลางของเปรม กรมราชทัณฑ์ การจะขอเข้าสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์จะต้องดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนของทางราชการ และจะต้องมีตารางการเข้าสัมภาษณ์อย่างชัดเจน เพื่อต้องใช้ในการประสานงานกับหลายฝ่ายในการดูแลการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องติดต่อไปยังเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลการเก็บข้อมูลโดยตรง เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ต้องขังที่มีโทษร้ายแรง และมีระยะเวลาของโทษสูง การควบคุมบุคคลดังกล่าวจึงเป็นไปอย่างเคร่งครัด ทำให้ผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่มีค่อยจะมีโอกาสที่สัมภาษณ์กันอย่างใกล้ชิดเท่าที่ควร อีกทั้งช่วงที่ทำการสัมภาษณ์อยู่ในขอบเขตเวลาที่ได้รับอนุญาตที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้ก็เพื่อความปลอดภัยของผู้วิจัยเอง

3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศภายในเรือนจำกลางคลองเปรมนั้น ไม่ได้มีเพียงชาติเดียวศาสนาเดียว แต่ยังคงมีทั้งที่เป็นเชื้อสายยุโรป แอฟริกา และเอเชียที่มีใช้ประเทศเพื่อนบ้านของเรา ความแตกต่างและหลากหลายเหล่านี้ อาจนำมาด้วยการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกัน ความรู้สึกนึกคิดผิดแปลกแตกต่าง และวัฒนธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติของพฤติกรรมที่จะแสดงถึงกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวที่แตกต่างกันออกไปด้วย จะทำให้ผู้ที่ จะทำการศึกษาวิจัยได้ผลวิจัยที่มีความหลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย

การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงรักร่วมเพศที่มีพฤติกรรม อาชญากร เพราะจะได้เห็นภาพของความรุนแรงที่เกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น ต่างกันไปด้วย หรืออาจศึกษาวิจัยจากกลุ่มชายรักร่วมเพศที่ได้รับผลกระทบจากกลุ่มที่เป็นชายขายบริการ เพราะคนกลุ่มนี้จะไม่ค่อยได้เปิดเผยข้อมูลจากการที่ตนได้ถูกตกเป็นเหยื่อมากนัก เพราะอาจกระทบต่อฐานะของตนเอง ครอบครัวและสังคม อาจต้องให้การวิจัยในแบบ snow ball เพื่อให้ได้รับ ข้อมูล เพื่อสะท้อนว่าไม่จำเป็นจะต้องเป็นชายรักร่วมเพศเท่านั้นจะต้องเป็นผู้มีพฤติกรรมอาชญากร แต่ไม่ว่าใครก็สามารถปรับตัวเข้าสู่พฤติกรรมอาชญากรได้เช่นกัน

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้และปรับตัวที่นำไปสู่พฤติกรรม อาชญากร การจะทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศไปพร้อมๆ กับการ สัมภาษณ์ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ จะทำการศึกษาวิจัยควรทำอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจตามหลักจริยธรรมของนักวิจัยอย่าง เคร่งครัด

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและนโยบาย

1. ควรจะส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ผู้ต้องโทษชายรักร่วมเพศได้มีโอกาส ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ของชีวิตเพื่อใช้เป็นบทเรียนให้แก่ครอบครัวต่าง เพื่อนำไปเป็นบทเรียนในการ อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน อีกทั้งยังเป็นแนวทางการป้องกันความรู้สึกนึกคิดและการปรับตัวที่จะนำไปสู่ การกระทำผิดต่อคนในสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. ควรส่งเสริมให้มีการจัดให้ครอบครัว และบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ ใกล้ชิดเข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังมากขึ้น เพื่อจะได้เป็นการชดเชย ความอบอุ่นที่ได้เคยขาดหายไปในช่วงวัยเด็ก

3. หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขังที่เป็นผู้ดำเนินหน้าที่โดยตรง รวมถึงหน่วยงานที่จัดโปรแกรมสำหรับผู้ต้องขังที่ลักษณะของชายรักร่วมเพศโดยตรง เพื่อเป็นการดูแล ฟื้นฟูพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมในเรือนจำ จะได้ไม่ต้องกลับไปมีพฤติกรรมอาชญา กรขึ้นอีกภายหลังจากการปล่อยตัว

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ ทองมาก. 2550. การทำแท้งและการจัดบริการสุขภาพสำหรับผู้ป่วยทำแท้งในบริบทวัฒนธรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กมล ประจวบเหมาะ. 2521. อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของงานราชทัณฑ์. 80 ปี กรมราชทัณฑ์: ที่ระลึกในวันเปิดทำการกรมราชทัณฑ์แห่งใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- โกศล วงศ์สวรรค์ และสถิต วงศ์สวรรค์. 2543. ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : รวมสาสน์.
- จารุวรรณ คงยศ. 2551. การปรับตัวของผู้ต้องขังให้เข้ากับสภาพเรือนจำ : ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางคลองเปรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, การบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุวรรณ รังสีมันตุชาติ. 2544. การป้องกันตัวของผู้ต้องขังเข้าใหม่ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ศึกษากรณีเรือนจำพิเศษกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำลอง ดิษยวณิช. 2522. จิตเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: พระสังฆการพิมพ์.
- จตุรรัตน์ เอื้ออานวย. 2551. จิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุรรัตน์ เอื้ออานวย. 2551. สังคมวิทยาอาชญากรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. 2552. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชาย เสวกุล. 2517. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชโย นิธิอุบัติ. 2546. การสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองของกลุ่มชายรักชาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, การประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เส็งประชา. 2538. วิทยาศาสตร์สังคม: ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ณัจฉลดา พิชิตบัญชาการ. 2533. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เดือนแรม, สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2555
- ทวีรัตน์ นาคเนียม. 2529. เรือนจำ: สถาบันเพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิด กรณีศึกษา เรือนจำจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองใบ ทองเปาด์. 2545. บทเพลงแห่งคุณลาดยาว. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มีงเมือง.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. 2555. 2553 อ่านข่าว อ่านสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- นันทิ จิตสว่าง. 2529. การศึกษาผลกระทบของระบบสังคมในเรือนจำต่อผู้ต้องขัง. รายงานการวิจัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นันทิ จิตสว่าง. 2541. หลักทัศนวิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์.
- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. 2532. เกย์ : กระบวนการพัฒนาและอำนวยการเอกลักษณ์รกร่วมเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประนอม สาโรชมาน. 2524. รกร่วมเพศ. วารสารธรรมศาสตร์. 10 (กันยายน 2524): 164-179.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐ เมฆมณี. 2523. หลักทัศนวิทยา. พระนคร: บพิธการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. 2549. เพศสภาวะในสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์). พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ปุระชัย เอี่ยมสมบูรณ์. 2531. อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีนทร์ นาคสิงห์. 2547. เกย์ : กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย ชันดี. 2553. ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัยและนโยบายประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ฟิล์ม.
- พัทธา สายหู. 2544. กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.
- เพ็ญพรชชา ปากาสี. 2553. บริบทเรือนจำและการยอมรับโทษประหารชีวิต: ศึกษากรณีกระบวนการปรับตัวของผู้ต้องโทษประหารชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีจันทร์, สัมภาษณ์ 19 มิถุนายน 2555
- เมขลา, สัมภาษณ์ 15 มิถุนายน 2555
- แม่พลอย, สัมภาษณ์ 14 มิถุนายน 2555
- ยุทธ บางขวาง. 2548. เรื่องจริงในเรือนจำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- รจนา สุขสว่าง. 2535. การปรับตัวของผู้ถูกคุมประพฤตินในช่วงต้นของการคุมประพฤติน: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ถูกคุมประพฤติน กรมราชทัณฑ์ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, บริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รชต เวชสนิท. 2547. วิถีเพศที่สาม ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนภรณ์ อ่อนแก้ว. 2539. ศึกษาการปรับตัวของผู้ต้องขังในเรือนจำอำเภอธัญบุรีจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชทัณฑ์, กรม. 2513. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังในประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- เรย์นพัช ภาสกรณ. 2554. รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการบริโภค และการปรับตัวรับสื่อของกลุ่มชายรักชายในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, นิเทศศาสตร์. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วราคม ที่สุกษะ. 2526. ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- วัชรินทร์ หนูสมตน. 2546. ชีวิตและการทำงานของสาวประเภทสอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, พัฒนาแรงงานและสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลลภ ปิยะมโนธรรม. 2531. รักร่วมเพศ. นิตยสาร Image. ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 (ธันวาคม).
- วารุณี แสงกาญจนวนิช. 2546. ชีวิตไร้ตัวตนของกะเทยเปลี่ยนเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิภา ด้านดำรงกุลและวิชัย โปษยะจินดา. 2547. เครือข่ายสังคมและเพศสัมพันธ์ กลุ่มชายขอบชาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีโรจน์ สุ่มใหญ่. 2548. เปิดเล่ม...มอมยา. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์โฮมสวีทโฮม.
- ศิริโสภาคย์ บูรพาเดชะ. 2518. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.
- สมพล พงษ์พิพัฒน์. 2535. การสงเคราะห์และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมสงเคราะห์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมโภชน์ สุขวัฒนา. 2520. กามวิตถาร. ตำราจิตเวชศาสตร์.
- สมศรี เปี่ยมสมบูรณ์. 2529. ปัญหาการร่วมเพศชาย: การศึกษาเฉพาะกรณีเกย์นักแสดงเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิงหนาท อุดาโท และพรณิกา ต่วยโสภณ. 2527. ความรู้เรื่องเกย์สำหรับคนที่ไม่ใช่เกย์. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า 2000.
- สิทธิพัฒน์ เฉลิมยศ. 2551. แนวทางในการผลักดัน การสร้างมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของเกย์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, การบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุดสงวน สุธีสร. 2547. อาชญาวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพจน์ สุทธา. 2539. ปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำกลางสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สุพัตรา สุภาพ. 2541. สังคมและวัฒนธรรม: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. 2546. ปัญหาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช, ศาสตราจารย์. 2552. ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล พยอมแย้ม. 2545. ปฏิบัติการจิตวิทยาในชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กาญจนบุรี: สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุรางค์ จันท์เอม. 2527. สุขวิทยาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- เสริน ปุณณะหิตานนท์. 2533. การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรม

- เป็ียงเบน. กรุงเทพมหานคร: เดอะบิสซิเนส เพรส.
- เสริมศรี ประสงค์สุข. 2546. พฤติกรรมกรรมการกระทำผิดและการปรับตัวของผู้ต้องขังชายที่มีพฤติกรรมเป็ียงเบนทางเพศ ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำและทัณฑสถานในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, การบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี วงษ์มณฑา. 2529. ฉันผู้ชายน่ะยะ. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- โสภา ชูพิกุลชัย. 2528. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา.
- อมร วาณิชวิวัฒน์. 2555. Survey of Crime Reduction through Architectural Design: A Case Study of Bangkok Metropolitan, Pratumwan district. วารสารยุติธรรมคู่ขนาน 7(1): 1-21
- อมรา พงศาพิชญ์. 2548. เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรสม สุทธิสาคร. 2540. คุก ชีวิตในพันธนาการ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุธาการพิมพ์.
- อัณณพ ชูบำรุง. 2540. อาชญาวิทยาแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัณณพ ชูบำรุงและอุนิษา เลิศโตมรสกุล. 2555. อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม. 2525. เพศ. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พานิชย์.
- อุทัย หิรัญโต. 2546. สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- อุษา ศรีพานิช. 2541. ประวัติชีวิตของชายแปลงเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก อารีพรคและสุวิทนา อารีพรค. 2525. เรียนรู้เรื่องเพศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Bandura, A. 1977. Social learning theory. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice-Hall.
- Goffman, Erving. 1960. The Presentation of self in everyday life. New York: Doubleday.
- Goode, Erich. 1978. Deviant Behavior: An Introductionist Approach. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. and Englewood Cliffs.
- Harry, Joseph and Devall William B. 1978. The Social Organization of Gay Males. New York: Praeger.
- Hettema, P.J. 1989. Personality and environment: assessment of human adaptation Chichester: Wiley.
- Hurlock. Elizabeth B. 1978. Child development. 6th ed. Auckland: McGraw-Hill international Book.

- Gary Mitchell. 1981. Human sex differences: a primatologist's perspective. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gresham M. Sykes. 1958. The society of Captives: A study of a maximum Security Prison. New Jersey: Princeton University Press.
- Logan, P. 1999. Principles of practice for the acute care nurse practitioner. Stanford: Appleton&Lange.
- MerTon, Robert K. 1975. Social Theory and Social Structure. New York: Free Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

แบบสัมภาษณ์

การปรับตัวที่นำไปสู่การยอมรับค่านิยมอาชญากรของผู้ต้องขังชายรักร่วมเพศ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.ชื่อ-สกุล _____ ฉายา _____
- 2.สถานภาพปัจจุบัน _____
- 3.อายุปัจจุบัน _____ ปี อายุขณะถูกจับกุม _____ ปี
- 4.ระดับการศึกษา _____
- 5.จำนวนพี่น้อง ชาย _____ คน หญิง _____ คน
- 6.ภูมิลำเนาเดิม _____
- 7.อาชีพก่อนเข้ามาอยู่ในเรือนจำ _____
- 8.รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน _____
- 9.สถานภาพของครอบครัวในวัยเด็ก
 - () พ่อแม่อยู่ด้วยกัน
 - () พ่อแม่หย่าร้างกัน
 - () อื่นๆ *บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย _____
- 10.เคยถูกจำคุกมาก่อนหรือไม่
 - () ไม่เคย
 - () เคย จำนวน _____ ครั้ง
 ลักษณะคดี _____
 ระยะเวลาที่ถูกตัดสินให้จำคุก _____ ปี _____ เดือน
- 11.ลักษณะคดีในการกระทำผิดครั้งล่าสุด _____
 ระยะเวลาที่ถูกตัดสินให้จำคุก _____ ปี _____ เดือน
 จำคุกมาแล้ว _____ ปี _____ เดือน
 เหลือโทษจำคุก _____ ปี _____ เดือน
- 12.ปัจจุบันเป็นผู้ต้องขังชั้น
 - () ชั้นเลวมาก () ชั้นเลว
 - () ชั้นกลาง () ชั้นดี
 - () ชั้นดีมาก () ชั้นดีเยี่ยม
- 13.ปัจจุบันอยู่ที่แดน _____
- 14.ลักษณะของแดน _____
- 15.มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ ก่อนหรือหลัง เข้ามาอยู่ในเรือนจำ _____
- 16.ปัจจุบันมีครอบครัว รออยู่ภายนอกหรือไม่
 - () มีอยู่
 - () ไม่มีแล้ว
 - () ไม่มีแล้ว แต่ยังมีพันธะต่อกัน อาทิ มีลูกที่ต้องส่งเสียเลี้ยงดู ฯลฯ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ ความคิดและความเข้าใจ ที่มีต่อพฤติกรรมอาชญากรที่เกิดขึ้น

1. ลักษณะทางครอบครัว -มาจากครอบครัวอย่างไร มีความอบอุ่นหรือขาดความอบอุ่น มีปัญหาอย่างไร -จำนวนสมาชิกในครอบครัว มีพี่น้องกี่คน ชายกี่คน หญิงกี่คน -การอบรมเลี้ยงดูในช่วงวัยเด็กของครอบครัว -สถานภาพทางการเงินฐานะของครอบครัว -สนิทกับใครในครอบครัวมากที่สุด

2. ชีวิตในช่วงวัยเรียน -ครู อาจารย์ และเพื่อนๆ ทราบหรือไม่ว่าตนเองมีพฤติกรรมอาชญากรบ้างไหม -ได้รับการปฏิบัติอย่างไรจากครู อาจารย์ และเพื่อนๆ -เลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะอย่างไร -เคยมีปัญหาเกี่ยวกับครู อาจารย์ และเพื่อนๆ หรือไม่

3. พฤติกรรมอาชญากร -เริ่มมีพฤติกรรมอาชญากรครั้งแรกเมื่อไหร่ -มูลเหตุจูงใจอะไรที่ทำให้มีพฤติกรรมอาชญากร -บุคคลผู้ใกล้ชิดหรือไม่ว่าตนเองมีพฤติกรรมอาชญากร ถ้าทราบแล้ว เป็นอย่างไร หรือปิดบังครอบครัวมานานเท่าไร -บุคคลผู้ใกล้ชิด มีส่วนในการส่งเสริมพฤติกรรมอาชญากรหรือไม่ อย่างไร

4. แหล่งที่มาของรายได้

5. การใช้จ่ายของรายได้ -มีการใช้จ่ายเงินอย่างไรบ้าง

6. ความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและคนในสังคมหลังจากมีพฤติกรรมอาชญากร -มีความสัมพันธ์ต่อครอบครัวอย่างไร -สมาชิกในครอบครัวยอมรับกับพฤติกรรมอาชญากรนี้ได้หรือไม่ -ญาติพี่น้องเพื่อนในละแวกบ้านมีความรู้สึกอย่างไร

ส่วนที่ 3 การใช้ชีวิตประจำวัน ภายในเรือนจำ

1. ความรู้สึกในการเข้ามาอยู่ในเรือนจำ -มีความรู้สึกอย่างไรในการที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำครั้งแรก

2. กิจวัตรประจำวันในเรือนจำ -มีกิจวัตรประจำวันอย่างไรบ้าง -ชอบหรือไม่ชอบอยากให้มีการเปลี่ยนแปลงในกิจวัตรประจำวันหรือไม่อย่างไร .

3. การเรียนรู้และการปรับตัวในเรือนจำ -มีการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตในเรือนจำจากไหน อย่างไร -มีการปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรือนจำได้อย่างไร

4. การคบหาสมาคมกับเพื่อนผู้ต้องขังในเรือนจำ -เลือกคบเพื่อนผู้ต้องขังอย่างไร -มีเพื่อนผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่ ส่วนใหญ่ถูกจับในข้อหาอะไร -มีการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนผู้ต้องขังที่เบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่ อย่างไร -มีปัญหาอุปสรรคในการคบเพื่อนผู้ต้องขังหรือไม่ -มีการแบ่งปันพฤติกรรมอาชญากรที่ได้เรียนรู้ หรือรับรู้ต่อกันหรือไม่ อย่างไร

5. การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง -เคยหรือไม่เคย มีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง -สาเหตุอะไรถึงมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขัง -เพื่อนผู้ต้องขังที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยมักเป็นคนๆ เดียว หรือเปลี่ยนคู่ไปเรื่อย -เพื่อนผู้ต้องขังที่มีเพศสัมพันธ์ด้วย เป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมอย่างไรในเรือนจำ เป็นพวก ขาใหญ่ พวกที่มีอิทธิพล หรือพวกที่มีเงิน -ได้รับสิ่งตอบแทนอะไรหรือไม่ ในการมีเพศสัมพันธ์ - มีการติดต่อกันภายหลังจากการพ้นโทษหรือไม่ อย่างไร

6. ปัญหาอุปสรรคระหว่างอยู่ในเรือนจำ -มีปัญหาอะไรบ้างระหว่างอยู่ในเรือนจำ -หากมี ปัญหา มักจะปรึกษาใคร และมีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

7. สิ่งที่ยากได้จากทางเรื้อนจำ -อยากได้อะไรจากทางเรื้อนจำ -พอใจหรือไม่? ในชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ที่ทางเรื้อนจำจัดให้ -พอใจในโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือไม่ หรือต้องการอะไรเป็นพิเศษ หรือไม่

8. ความคาดหวังต่อการใช้ชีวิต หลังพ้นโทษ -มีการวางแผนต่อชีวิตในอนาคตอย่างไร หลัง พ้นโทษออกไป -ยังคงต้องกลับไปใช้ชีวิตเหมือนหรือไม่ -มีความกังวลหรือไม่ต่อการยอมรับของคนในสังคมหลังพ้นโทษ

ภาคผนวก ข.
ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์
ว่าด้วยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และการถ่ายภาพ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์
ภายในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์
ว่าด้วยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และการถ่ายภาพ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์
ภายในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๔๐

เพื่อให้การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมของกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ เป็นทางปฏิบัติ เดียวกันและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ และมีผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนั้น

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ อธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงออกข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และการถ่ายภาพ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ ภายในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในข้อบังคับนี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้ให้ใช้ข้อบังคับนี้แทน

ข้อ ๔ ในข้อบังคับนี้

“การสัมภาษณ์” หมายความว่า การสอบถามผู้ต้องขังให้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เพื่อนำความคิดเห็นนั้นไปบันทึก เขียนพิมพ์หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆ ให้เป็นการเผยแพร่

“สิ่งบันทึก” หมายความว่า การบันทึกภาพ หรือเสียงโดยทำเป็นภาพ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือวิธีการใดๆ ที่ทำให้สิ่งบันทึกไว้นั้นปรากฏได้

“ภาพ” หมายความว่า รูปที่ถ่ายโดยวิธีฉายเงาบนกระจกหรือฟิล์มแล้วอัดลงกระดาษ และให้หมายความรวมถึงรูปที่เขียนหรือวาดขึ้นด้วย

“ภาพยนตร์” หมายความว่า ภาพที่ฉายด้วยเครื่องทำให้เห็นเป็นเคลื่อนไหวได้ ภาพยนตร์ นั้นจะมีเสียงประกอบด้วยหรือไม่ก็ตาม

“วิทยุทัศน์” หมายความว่า เครื่องแสดงภาพทุกชนิด ทั้งภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งทั้งมีเสียงพากย์และไม่มีเสียง

“การเผยแพร่” หมายความว่า การเผยแพร่สิ่งบันทึก ทางวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้

“ผู้ต้องขัง” หมายความว่า นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง คนฝาก ผู้ต้องกักกัน และผู้ต้องกักขัง ซึ่งอยู่ในความควบคุมและรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้

“เรือนจำ” หมายความว่า เรือนจำ ทัณฑสถาน สถานกักขัง สถานกักกัน และสถานที่อื่นใดที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์

ข้อ ๕ ห้ามมิให้บุคคลใด ถ่ายภาพ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง ทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์หรือผู้ที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์มอบหมาย

ข้อ ๖ บุคคลใดจะทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังจะต้องขออนุญาต โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับบทความ แนวทาง หรือคำถามที่จะสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ วิธีการบันทึกและวิธีการเผยแพร่สิ่งบันทึกนั้น เพื่อประกอบการพิจารณา และให้เป็นไปตามความสมัครใจของผู้ต้องขัง

ข้อ ๗ การเผยแพร่สิ่งบันทึก การสัมภาษณ์ ที่ได้รับอนุญาตตามข้อ ๕ ข้อ ๖ จะต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่และได้รับอนุญาตให้เผยแพร่

ข้อ ๘ การถ่ายภาพผู้ต้องขัง ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ ห้ามมิให้บันทึกภาพใบหน้าหรือภาพที่สามารถเห็นใบหน้าได้อย่างชัดเจน หรือภาพที่สามารถให้เห็นและจำได้ว่า ผู้ต้องขังนั้นเป็นผู้ใด เว้นแต่จะได้ดำเนินการปิดบังใบหน้าผู้ต้องขังนั้นตามวิธีการใดๆ เสียก่อน เพื่อมิให้ปรากฏภาพใบหน้าผู้ต้องขังอย่างชัดเจนได้

ข้อ ๙ ห้ามมิให้บันทึกภาพอาคารสถานที่ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ เว้นแต่ จะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนอาคารสถานที่หรือบริเวณพื้นที่ภายในเรือนจำใดที่เผยแพร่แล้ว อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการห้ามมิให้บันทึกโดยเด็ดขาด

ข้อ ๑๐ การเผยแพร่สิ่งบันทึก หากเห็นเป็นการจำเป็นจะต้องผ่านการตรวจสอบ หากพบว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์และอาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่ทางราชการ อธิบดีกรมราชทัณฑ์อาจไม่อนุญาตให้นำออกเผยแพร่ และมีอำนาจที่จะยึดสิ่งบันทึกนั้นเสียได้

ข้อ ๑๑ บุคคลใดได้รับอนุญาตให้เข้าไปภายในเรือนจำตามข้อบังคับนี้ จะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับคำสั่งหรือคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โดยเคร่งครัด

ข้อ ๑๒ ให้มีเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแลขณะมีการสัมภาษณ์ การถ่ายภาพภาพยนตร์ วิดิทัศน์ โดยใกล้ชิด

ข้อ ๑๓ ให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้รักษาการตามข้อบังคับนี้

(ลงชื่อ)

อภัย จันทนจุลกะ

(นายอภัย จันทนจุลกะ)

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

ภาคผนวก ค.
พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 (ประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร)
 ลงวันที่ 20 สิงหาคม พุทธศักราช 2478
 อาทิตยทิพยอาภา
 เจ้าพระยายมราช
 พล.อ.เจ้าพระยาพิชัยเนทรโยธิน
 ตราไว้ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2479
 เป็นปีที่ 3 ในรัชการปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายการราชทัณฑ์เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ภายหลัง 4 เดือน นับจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา*

มาตรา 3 ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิก พระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ ร.ศ.120 กับทั้งบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติ หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีข้อความแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(1) “เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง กับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมถึงที่อื่นใดที่รัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า อาณาเขตไว้โดยชัดเจน

(2) “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า รวมตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก

(3) “นักโทษเด็ดขาด” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย

(4) “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากขังไว้ตามหมายขัง

(5) “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ กฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา

(6) “นักโทษพิเศษ” หมายความว่า นักโทษเด็ดขาดซึ่งส่งไปอยู่ที่ณฑนิคมตามพระราชบัญญัตินี้

(7) “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ซึ่งบังคับบัญชาการราชทัณฑ์

(8) “อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมราชทัณฑ์

มาตรา 5 พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับถึงเรือนจำทหาร

ลักษณะ 1 เรือนจำ

หมวด 1

ข้อความทั่วไป

มาตรา 6 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดประเภทหรือชั้นของเรือนจำ หรือ สั่งให้จัดอาณาเขต ภายในเรือนจำออกเป็นส่วนๆ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประเภท ชั้น เพศ ของผู้ต้องขัง หรือ ความประสงค์ในการอบรมผู้ต้องขังด้วย

มาตรา 7 บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเรือนจำ เพื่อกิจธุระก็ดี เยี่ยมผู้ต้องขังก็ดี เพื่อประโยชน์อย่างอื่นก็ดี จักต้องปฏิบัติตามข้อบังคับ ซึ่งอธิบดีได้ตั้งและประกาศไว้โดยเปิดเผย

หมวด 2

การรับตัวผู้ต้องขัง

มาตรา 8 เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำวันแต่จะได้รับหมายอาญา หรือ เอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

มาตรา 9 ถ้าผู้ต้องขังมีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี อยู่ในความดูแลของตนติดตามมายังเรือนจำ และปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กนั้น จะอนุญาตให้เด็กนั้นอยู่ในเรือนจำภายใต้บังคับเงื่อนไขดังระบุไว้ในข้อบังคับที่อธิบดีตั้งขึ้น หรือจะส่งไปยังสถานที่อื่นใดอันได้จัดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อการนี้ก็ได้

บทบัญญัติในวรรคก่อนให้บังคับแก่เด็กที่เกิดในเรือนจำด้วย

มาตรา 10 ให้แพทย์ตรวจอนามัยของผู้ที่ถูกรับตัวเข้าไว้ใหม่

อนึ่ง ให้เจ้าพนักงานหรือ เรือนจำตรวจและบันทึกข้อความเกี่ยวแก่ลักษณะแห่งความผิดที่ ผู้ นั้นได้กระทำความผิดหรือรูปพรรณความแข็งแรงของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา กับข้อความอื่นๆ ตามข้อบังคับที่อธิบดีได้ตั้งขึ้นไว้

เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอ ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้มีอำนาจทำกาสอบสวนหรือ สืบสวนการกระทำผิดอาญา ส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ

หมวด 3

การแยกและย้ายผู้ต้องขัง

มาตรา 11 รัฐมนตรีมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขัง และวางเงื่อนไขในการย้ายจาก ประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่ง โดยวิธีเลื่อนชั้น หรือลดลง ตลอดจนการปฏิบัติต่างๆ สำหรับผู้ต้องขัง คนต้องขังและคนฝาก ให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะกระทำได้

มาตรา 12 การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำหนึ่งไปยังอีกเรือนจำหนึ่งนั้น ให้เป็นไปตามคำสั่งของอธิบดี

หมวด 4

อำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ

มาตรา 13 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น

มาตรา 14 ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังเว้นแต่

- (1) เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
- (2) เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น
- (3) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
- (4) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่

จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

(5) เมื่อรัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการเนื่องแต่สภาพของเรือนจำหรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

ภายใต้บังคับอนุมาตรา (4) และ (5) แห่งมาตรานี้ ให้พัศดีเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังและที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น

มาตรา 15 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดชนิดอาวุธที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะพึงใช้และวางเงื่อนไขในการถือหรือมีอาวุธนั้นๆ

มาตรา 16 เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธนอกจากอาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ ในกรณีต่อไปนี้

(1) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังกำลังหลบหนีและไม่มีทางจะป้องกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ

(2) เมื่อผู้ต้องขังหลายคนก่อความวุ่นวาย หรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตูรั้ว หรือกำแพงเรือนจำ

(3) เมื่อปรากฏว่า ผู้ต้องขังจะใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงาน หรือผู้อื่น

มาตรา 17 เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขังได้ในกรณีต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง

(2) ผู้ต้องขังกำลังหลบหนี ไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

(3) ผู้ต้องขังตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ก่อการวุ่นวาย หรือพยายามใช้กำลังเปิดประตูหรือทำลายประตูรั้ว หรือกำแพงเรือนจำ หรือใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

ถ้ามีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในขณะนั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้นั้นแล้วเท่านั้น

มาตรา 18 ในกรณีฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถจะย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นใดได้ทันท่วงทีจะปล่อยให้ผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ แต่ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปนั้นต้องกลับมาเรือนจำหรือรายงานตนยังสถานีตำรวจ หรือที่ว่าการอำเภอ ภายในกำหนด 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ปล่อยไป และปฏิบัติตามคำสั่ง

ของเจ้าหน้าที่อื่นๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวนี้ ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุมเว้นแต่จะมีข้อแก้ตัวอันควร

มาตรา 19 ในการจับกุมผู้หลบหนีภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาที่หนีไป เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 ถึง 17 แห่งพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม เมื่อสิ้นกำหนดเวลานี้แล้ว จะใช้อำนาจเช่นนั้นต่อไปมิได้ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดอำนาจของเจ้าพนักงานเรือนจำ ในการที่จะจัดการจับกุมผู้หลบหนีโดยประการอื่น

มาตรา 20 ถ้าผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงตายในขณะช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำทำการตามหน้าที่ดังกล่าวไว้ในหมวดนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 21 เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใช้อำนาจ ที่ได้ให้ไว้ในหมวดนี้โดยสุจริตและตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งหรืออาญาในผลแห่งการกระทำของตน

หมวด 5

การงาน

มาตรา 22 นักโทษเด็ดขาด ต้องทำงานตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ

*มาตรา 22 ทวิ ในกรณีเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งให้นักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำให้อธิบดีแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่ง ไม่น้อยกว่าสามคน เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกนักโทษเด็ดขาด ซึ่งเหลือโทษจำคุกไม่เกินสองปี เพื่อทำงานสาธารณะตามมาตรานี้

นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษในลักษณะความผิดดังต่อไปนี้ ไม่อยู่ในข่ายได้รับการพิจารณาคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง

(1) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(2) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร

(3) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร

(4) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ลักษณะของงานสาธารณะ การแต่งตั้งกรรมการ การส่งและการงดส่งนักโทษเด็ดขาดออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 23 คนต้องขังและคนฝาก ต้องทำงานแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับความสะอาดหรืออนามัยของตน หรือการสุขาภิบาลในส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งเรือนจำ

คนต้องขังในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาต้องทำงานเพื่อยังการบำรุงรักษาเรือนจำให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ต้องขังคนใดสมัครเข้าทำงานอย่างอื่นก็อาจขออนุญาตให้ทำได้

มาตรา 24 การงานที่ผู้ต้องขังได้ทำไปแล้วนั้น อาจคำนวณเป็นราคาเงินตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 25 ผู้ต้องขังไม่มีสิทธิจะได้ค่าจ้าง แต่กฎกระทรวงที่กล่าวไว้ในมาตราก่อนอาจกำหนดให้แบ่งรายได้อันเกิดจากการงานของผู้ต้องขัง โดยหักค่าใช้จ่ายออกเสียก่อนให้เป็นรางวัลแก่ผู้ต้องขังและเจ้าพนักงานเรือนจำ

มาตรา 26 ถ้าผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงตายในขณะที่ทำการตามหน้าที่อันอาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย หรือชีวิตของผู้ต้องขัง ดังระบุไว้ในกฎกระทรวงก็ให้ได้รับรางวัลเป็นจำนวนตามแต่เจ้ากระทรวงจะวินิจฉัยโดยพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งกรณี รางวัลเช่นว่านี้ถ้าผู้ต้องขังตาย ให้จ่ายแก่ผู้รับมรดก

หมวด 6

การศึกษาและการอบรม

มาตรา 27 อธิบดีมีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและการอบรมผู้ต้องขัง

มาตรา 28 บรรดาเครื่องอุปกรณ์ ในการศึกษาและการอบรม เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สมุด หนังสือนั้น รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาให้ แต่ผู้ต้องขังจะนำของตนเองมาใช้ก็ได้เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว

หมวด 7

อนามัยและสุขาภิบาล

มาตรา 29 ให้ผู้ต้องขังที่ป่วยเจ็บหรือเป็นหญิงมีครรภ์ ได้รับการรักษาพยาบาลตามสมควร

มาตรา 30 เมื่อแพทย์ผู้ควบคุมการอนามัยของผู้ต้องขัง ยื่นรายงานแสดงความเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บและถ้ายังคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น อธิบดีจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวในสถานที่อื่นใดนอกเรือนจำ โดยเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคก่อน มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากการคุมขัง และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปอยู่รักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

หมวด 8

วินัย

มาตรา 31 ผู้ต้องขังจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของเรือนจำ

มาตรา 32 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นความประพฤติดี มีความอดสาหะความก้าวหน้าในการศึกษา และทำการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษอาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

- 1) ให้ความสะดวกในเรือนจำตามที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ
- 2) เลื่อนชั้น
- 3) ตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

4) ลาไม่เกิน 4 วัน ในคราวหนึ่งโดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วยเมื่อมีความจำเป็น เห็นประจักษ์ เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปออกราชอาณาจักรสยามและต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรี ได้กำหนดไว้ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลาให้มีให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

5) พักการลงโทษภายใต้บังคับเงื่อนไขตามรัฐมนตรีกำหนดไว้ แต่การพักการลงโทษนี้จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือ ไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตและระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น ให้กำหนดไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกินกว่ากำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่

6) ลด วันต้องโทษจำคุกเดือนละไม่เกินห้าวันตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุก ตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือไม่น้อยกว่าสิบปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก ก็มีกำหนดเวลา

7) ในการลดวันต้องโทษตาม (6) ให้คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนของกรมราชทัณฑ์ กรมตำรวจ กรมอัยการ กรมประชาสัมพันธ์ และจิตแพทย์ จากกรมการแพทย์ เป็นผู้พิจารณา โดยมติเสียงส่วนมาก

8) นักโทษเด็ดขาดที่ส่งออกไปทำงานสาธารณะนอกเรือนจำ ตามมาตรา 22 ทวิ ให้ได้ลดวันต้องโทษลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะนั้น และอาจได้รับรางวัลด้วยก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 33 ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อจากรากบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากทนายความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้

มาตรา 34 ภายใต้บังคับบทบัญญัติในภาค 7 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาและลดโทษ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิในอันที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใดๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้

มาตรา 35 เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำผิดวินัย ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีหน้าที่พิจารณาโดยถ่องแท้ แล้วลงโทษสถานหนึ่งสถานใดหรือหลายสถาน ดังต่อไปนี้

1. ภาคทัณฑ์
2. งดการเลื่อนชั้นโดยมีกำหนด
3. ลดชั้น
4. ตัดการอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมเยียน หรือติดต่อไม่เกิน 3 เดือน เว้นไว้แต่กรณีที่ระบุไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
5. ลดหรืองดประโยชน์และรางวัลทั้งหมด หรือแต่บางส่วนบางอย่าง
6. ขังเดี่ยวไม่เกิน 3 เดือน
7. ขังห้องมืดไม่มีเครื่องหลับนอน ไม่เกิน 2 วัน ในสัปดาห์หนึ่ง โดยความเห็นชอบของแพทย์

8. เชี่ยนคราวหนึ่งไม่เกิน 20 ที ในความควบคุมของแพทย์ แต่ห้ามเชี่ยนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลา 30 วันจากวันที่เชี่ยนคราวที่แล้ว ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเชี่ยน

9. ตัดจำนวนวันที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา 32 (6)

ในกรณีและเงื่อนไขอย่างใดจะลงโทษตั้งระบุไว้ข้างต้นให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 36 ถ้าปรากฏว่า ผู้ต้องขัง ที่จะได้รับโทษตั้งวามาในมาตราก่อนนั้นป่วยเจ็บหรือมีเหตุอันควรอย่างอื่นใด ซึ่งจะต้องยกขึ้นพิจารณา จะงดการลงโทษนั้นไว้ก่อนก็ได้

อนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนการลงโทษอย่างใดๆ เสียได้เมื่อมีเหตุสมควรแต่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำ

มาตรา 37 ในกรณีที่ผู้ต้องขังได้กระทำความผิดอาญาขึ้นภายในเรือนจำ และความผิดนั้นเป็นเพียงลหุโทษ หรือความผิดต่อมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัตินี้ก็ดี หรือความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์สินของเรือนจำก็ดี ฐานพยายามจะหลบหนีก็ดี แทนที่จะนำเรื่องนี้เสนอต่อเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการสอบสวน หรือฟ้องร้องตามกฎหมาย ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจวินิจฉัยลงโทษฐานผิดวินัยตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้

ข้อความตามมาตรา นี้ไม่ตัดสิทธิของเอกชนที่จะเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญา หรือคดีแพ่งตั้งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หมวด 9

ทรัพย์สินของผู้ต้องขัง

มาตรา 38 ให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่า ทรัพย์สินชนิดใด ผู้ต้องขังอาจหรือไม่อาจนำเข้ามาเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ กับทั้งการเก็บรักษาให้ความปลอดภัยและคืนทรัพย์สินนั้นๆ

มาตรา 39 ทรัพย์สินของผู้ต้องขังนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ โดยมีได้อนุญาตเพื่อการนั้นโดยชอบจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าเป็นสิ่งของต้องห้ามตามมาตรา ก่อนให้รับเป็นของแผ่นดิน ถ้าเป็นสิ่งที่มีสภาพเป็นของสละเสียได้ หรือเป็นของอันตรายหรือโสโครก ให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำลายเสีย

สิ่งของอันจะเก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้ เนื่องจากขนาดน้ำหนักหรือสภาพและผู้ต้องขังไม่สามารถจะฝากไว้กับบุคคลภายนอกได้ นั้น อาจทำลาย หรือขายทอดตลาดเสียได้ เงินที่ขายนั้น ให้เก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง

มาตรา 40 ทรัพย์สินของผู้ต้องขังซึ่งตกค้างอยู่ในเรือนจำให้รับเป็นของแผ่นดินในกรณีต่อไปนี้

1. ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนด 1 ปี นับจากวันหลบหนี

2. ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวแล้วไม่รับทรัพย์สินหรือรางวัลของตนไป ภายในกำหนด 3

เดือน นับจากวันปล่อยตัว

หมวด 10 การปล่อยและพักการลงโทษ

มาตรา 41 ในกรณีที่ต้องขังถึงกำหนดปล่อยป่วยหนักไม่สามารถไปจากเรือนจำได้ และขออนุญาตอยู่รักษาตัวในเรือนจำต่อไปให้ผู้บัญชาการเรือนจำใช้ดุลยพินิจ อนุญาตตามคำขอนั้นได้ แต่ทั้งนี้ต้องรายงานให้อธิบดีทราบ

มาตรา 42 นักโทษเด็ดขาดที่ถูกปล่อยพ้นโทษไปนั้น มีสิทธิได้รับใบสำคัญในการปล่อยตัว

*มาตรา 43 นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการพักการลงโทษ ตามมาตรา 32 (5) หรือนักโทษเด็ดขาดซึ่งได้ลดวันต้องโทษจำคุก ตามมาตรา 32 (6) หรือ (8) และถูกปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น ต้องปฏิบัติตนโดยเคร่งครัด ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้สำหรับความประพฤติของตน ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อหนึ่ง ข้อใด นักโทษเด็ดขาดผู้นั้นอาจถูกจับมาอีกโดยมีต้องมีหมายจับ หรือหมายจำคุก และนำกลับเข้าจำคุก ต่อไป ตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ และให้ผู้มีอำนาจสั่งการพักการลงโทษตามมาตรา 32 (5) หรือการลดวันต้องโทษจำคุกตามมาตรา 32 (6) หรือ (8) ส่งถอนการพักการลงโทษ หรือถอนการลดวันต้องโทษจำคุกที่ยังเหลืออยู่และจะลงโทษทางวินัยอีกด้วยก็ได้

หมวด 11 การตรวจเรือนจำ

มาตรา 44 รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งคณะกรรมการเรือนจำและกำหนดอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการในการตรวจพิจารณากิจการของเรือนจำและให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงาน เรือนจำ คณะกรรมการนี้มีจำนวนไม่เกิน 5 นาย ซึ่งจะได้แต่งตั้งจาก

- (1) ข้าราชการตุลาการสังกัดกระทรวงยุติธรรม
- (2) ข้าราชการสังกัดกระทรวงธรรมการ
- (3) ข้าราชการสังกัดกระทรวงเกษตรธิการ
- (4) ข้าราชการสังกัดกระทรวงการคลัง
- (5) ข้าราชการสังกัดกระทรวงการต่างประเทศ
- (6) เจ้าพนักงานแพทย์
- (7) เจ้าพนักงานอัยการ และ
- (8) ข้าราชการ หรือบุคคลอื่นตามแต่รัฐมนตรีเห็นสมควร

หมวด 12 ความผิดเกี่ยวกับเรือนจำ

มาตรา 45 ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ดี หรือบังอาจรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง นำเข้ามา หรือเอาออกไปจากเรือนจำซึ่งเงินหรือสิ่งของต้องห้ามโดยทางใดๆ อันฝ่าฝืนระเบียบหรือข้อบังคับของเรือนจำก็ดี ผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรือนจำ หรือกรมราชทัณฑ์ให้เพิ่มโทษเป็นทวีคูณ

เงินหรือสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้ามาในเรือนจำโดยฝ่าฝืนบทมาตรานี้ ให้ริบเป็นของแผ่นดิน

มาตรา 46 บุคคลใด ได้รับมอบหมายโดยข้อสัญญาให้การทำงานของเรือนจำและได้รับผู้ต้องขังไว้ในความควบคุมเพื่อทำการงานนั้น การทำให้ผู้ต้องขังหลบหนีไป โดยเจตนาหรือประมาทให้ถือว่ามีความผิดตามมาตรา 168 และ 169 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา แล้วแต่กรณี

ลักษณะ 2

ทัณฑนิคม

มาตรา 47 รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งทัณฑนิคมเพื่อควบคุมและดำเนินการฝึกอบรมนักโทษเด็ดขาดในชั้นถัดจากเรือนจำต่อไป และมีอำนาจที่จะยุบเลิกทัณฑนิคมนั้น

การตั้งและยุบเลิกทัณฑนิคมให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในการประกาศตั้งตั้งให้กำหนดเขตของทัณฑนิคมไว้โดยชัดเจน

มาตรา 48 นักโทษเด็ดขาดคนใดมีคุณสมบัติดังจะกล่าวต่อไปนี้ อาจถูกส่งไปอยู่ทัณฑนิคม

- 1) เป็นผู้ประพฤติดี
- 2) มีความอดุสาหะ
- 3) มีความสามารถโดยแสดงให้เห็นผลดีในการศึกษาและการทำงาน

นักโทษเด็ดขาดเช่นนี้ต้องรับโทษในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของกำหนดโทษ แต่โทษที่เหลือต้องไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือถ้าเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตต้องรับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 7 ปี

มาตรา 49 นักโทษพิเศษ อาจได้รับอนุญาตให้นำสามีภรรยา ญาติสืบสายโลหิตโดยทางตรงลงมา หรือตรงขึ้นไป ไปอยู่ร่วมด้วยได้

บุคคลดังกล่าวมาในวรรคก่อน เมื่อขณะอยู่ในทัณฑนิคม ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของทัณฑนิคมนั้นๆ

มาตรา 50 นักโทษพิเศษ อาจได้รับอนุญาตให้นำประโยชน์ที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่ง ซึ่งได้จัดไว้เพื่อการนั้น เป็นการชั่วคราว โดยเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเห็นสมควร และอาจได้รับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องอุปโภคอย่างอื่นตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อทำการเพาะปลูกบนที่ดินนั้น

มาตรา 51 ครอบครัวของนักโทษพิเศษนั้น อาจได้รับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องยังชีพอย่างอื่นที่จำเป็นมีปริมาณโดยควร

มาตรา 52 ค่าเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องอุปโภคอย่างอื่นตามมาตรา 50 กับค่าเครื่องนุ่งห่มและเครื่องยังชีพตามมาตรา 51 ให้หักใช้จากผลประโยชน์ที่นักโทษพิเศษหรือครอบครัวของนักโทษผู้นั้นทำได้จากการงานในทัณฑนิคม

มาตรา 53 นักโทษพิเศษ อาจได้รับส่วนแบ่งจากราคาขายพืชผลที่ตนได้เพาะปลูกหรือประกอบขึ้นโดยหัตถกรรม หรือกระทำขึ้นด้วยประการอื่น

มาตรา 54 นักโทษพิเศษผู้ได้กระทำหน้าที่พิเศษซึ่งกำหนดไว้ในกฎกระทรวงได้รับเบี้ยเลี้ยงรายเดือนเป็นรางวัลตามจำนวนซึ่งรัฐมนตรีจะได้กำหนดให้

มาตรา 55 ทัณฑนิคมใดดำเนินไปลงขนาดที่ควรยกเป็นนิติบุคคล ให้ตั้งขึ้นเป็นคณาภิบาลโดยประกาศพระราชกฤษฎีกา และให้มีสภาพเป็นทบวงการเมือง

องค์การ ข้อบังคับ และการยุบเลิกคณาภิบาล ให้ตราออกเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในลักษณะนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยเรือนจำมาใช้บังคับแก่ทัณฑนิคมและคณาภิบาลด้วย โดยอนุโลม แต่ให้นักโทษพิเศษได้รับความยกเว้นไม่ต้องรับโทษดังบัญญัติในมาตรา 35 อนุมาตรา (7) และ (8)

มาตรา 57 นักโทษพิเศษกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะส่งตัวไปยังเรือนจำก็ได้

ลักษณะ 3

การรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา 58 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้อำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พ.อ.พหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ว่าที่ ร.ต.ธรรมปณวัฒน์ มัทวรัตน์ เกิดวันจันทร์ที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ที่โรงพยาบาลลาดยาว อ.ลาดยาว จ.นครสวรรค์ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนโพธิสารศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2547 จากนั้นได้เข้าศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ที่ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จนจบการศึกษาในปีการศึกษา 2551 และในปีการศึกษา 2552 จึงได้เข้ารับการศึกษหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต (อาชีววิทยาและงานยุติธรรม) ที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย